Editura UNIVERS

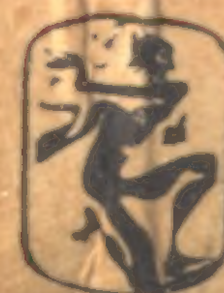
Două romane de mici dimensiuni.
Suflete în ceață evocă lumea cartierului parizian Montmartre și a stat la baza scenariului unei capodopere cinematografice dinainte de război, realizată de Marcel Carné și avîndu-i ca protagoniști pe Jean Gabin și Michèle Morgan.
Bandera este romanul Legiunii străine spaniole, dar autorul plasează accentul pe pitorescul african, pe natura exotică, pe moravurile specifice unor porturi cosmopolite ca Ceuta sau Tetuan.

Lei 8,25

192

1972

PIERRE MAC ORLAN ● SUFLETE ÎN CEAȚĂ ● BANDERA

PIERRE MAC ORLAN

SUFLETE ÎN CEAȚĂ
BANDERA

COLECȚIA MERIDIANE

Coperta: *George Rusu*

Pierre Mac Orlan

Suflete în ceață
Bandera

Traducere de *Anca Balaci*
Prefață de *Alexandru Sincu*

Editura UNIVERS

București — 1972

Agonia miraculosului

„M-am obişnuit să-mi duc viaţa într-un decor cotidian în care o ridiche este ridiche, a fost ridiche şi-o să rămînă ridiche", zîmbeşte niţel răutăcios şi, totodată autoironic Pierre Mac Orlan * într-unul dintre eseurile adunate sub titlul apocaliptic *Cronici ale sfîrşitului unei lumi*. La prima vedere s-ar părea că este nepotrivit să se vorbească despre fantasticul unui teritoriu dominat de asemenea certitudini domestice. Acolo unde domneşte ochiul sfătuit doar de buricele degetelor, fiinţele şi întîmplările nu vorbesc decît despre sine. Legea fiecărui obiect este aici individualitatea lui inefabilă, dar neinteresantă literar, deoarece scrisul, ca să absoarbă ingenuitatea lucrurilor, trebuie să le fărîmiţeze, să le

* Pseudonimul lui Pierre Dumarchey, născut la 26 februarie 1882 la Péronne, pe Somme, în nordul Franţei, printre mlaştinile picarde. Liceul îl urmează la Orléans pînă cînd, constrîns de nevoi materiale, va fi nevoit să-şi întrerupă studiile. Hărţuit de lipsuri, stă o bucată de vreme la Rouen, unde este corector de tipografie şi visează o consacrare sportivă. E *demi d'ouverture* în echipa F. C. Rouen, al cărei tricou roşu cu guler albastru îl va păstra toată viaţa. În această perioadă, fratele său, Jean, intră în Legiunea străină ca să scape de mizerie. Legiunea va fi un laitmotiv

amestece, să le smulgă din singurătatea care le definește și să le azvîrle într-un imaginar provocat în mod convențional. Dacă siguranța acestui loc aparent privilegiat șterge deosebirile dintre exterior și interior, ființele se înstrăinează una de alta, se înconjoară de neant, și asta e departe de a putea să ofere o veritabilă certitudine. De aceea Mac Orlan adaugă îndată că „o lume pentru care ridichea nu-i decît ridiche poate doar la nevoie să pară optimistă". E un spațiu inert, impermeabil, cu fiecare colț luminat de rațiunea rece a neonului. „În spatele golemului nu există nimic" *(Desfrîul)*, nici o explorare nu este cu putință printre aceste suprafețe netede, refractare la taine, iar libertatea rămîne simplu divertisment al imaginației.

Misterul se strecoară, totuși, printre evidențe stridente, o dată cu scandalul pe care îl stîrnesc întinderile lor fără profunzime într-o conștiință învățată să găsească întotdeauna

---

pentru Mac Orlan și personaj principal în romanele *Bandera* (1931) și *Tabăra Domineau* (1937).

Pînă la 27 de ani trăiește de azi pe mîine. Vagabondează în căutarea unor mijloace de existență, dar și împins de dorința de a cunoaște *subteranele civilizației.* Caută cu predilecție periferiile marilor orașe-porturi (printre multe altele, Le Havre, Brest, Londra, Neapole, Marsilia, Anvers, Hamburg — cărora le va dedica izbutite pagini de călătorie), unde întîlnește *candida populație a răului (Noaptea din Zeebrugge,* 1934), o dată cu două dintre obsesiile scrierilor viitoare : *fantasticul social* al pegrei și nostalgia peregrinărilor pe mare. *Cîntecul echipajului* (1918), *La bordul corăbiei „Steaua Zorilor"* (1920), *Pirații din strada Romului* (1925), *Luminile Bataviei* (1926), *Dinah Miami* (1928) sînt numai cîteva dintre cărțile sale peste care se proiectează umbrele piraților de odinioară. Se simte în ele admirația pentru Stevenson, despre care va spune că deține *cheile care deschid toate porțile regatului aventurii.*

În 1900 descoperea Parisul în micile taverne din Montmartre, unde îi va cunoaște pe Francis Carco, Max Jacob,

ceva în spatele zidurilor, în spatele aparențelor, fie și ceva cu neputință de atins. Or, pentru societatea de consum, obiectele sînt tot mai mult utilizate funcțional, exterior, în afara unui înțeles adînc. O lume din care nu rămîne decît decorul este din ce în ce mai greu vorbită de literatură.

Fantasticul modern aparține publicității într-o măsură nebănuită. „În timpul nopții publicitatea... oferă străzilor Parisului un caracter aproape fantastic." *(Primăvara).* Iar publicitatea trăiește prin imagine. De aceea arta superficiilor, în care doar minciuna pare să sape abisuri, devine un privilegiu al cinematografului.

Dacă o poartă larg deschisă nu are pic de farmec și risipește gustul aventurii, pragul ușii căscate spre nimic este pragul fantasticului contemporan. Spaimelor trezite de universul invizibil le ia locul spaima absenței invizibilului, în vreme ce traiul de fiecare zi devine aventura unui romantism menajer. Pe lîngă fantasticul impus de evidențele casnice,

---

Dorgelès, Picasso, Jacques Vaillant. În cîrciuma *Lapin Agile* de lîngă cimitirul Saint-Vincent bea împreună cu Apollinaire și cu André Salmon *vinul cald al prieteniei (Montmartre,* 1927). *Pe vremea aceea știam să strîngem amintiri,* exclamă într-una dintre miniaturile lirice din *La bîlci* (1929). *Lupta pentru căpătarea unei bucăți de pîine și a unui loc de dormit rezumă acești cîțiva ani trăiți într-un vagabondaj destul de tern, nu însă și inutil,* își va aminti în *Montmartre,* iar trecerea de la memoriile de aici la ficțiunea din *Suflete în ceață (Le Quai des brumes,* 1927) o explică în același loc : *Nu poți să exploatezi asemenea materie punîndu-te pe tine în scenă.* Imaginarul trebuie să înlăture *dominația intolerabilă a trecutului.* Că Jean Rabe, personaj funambulesc și tragic, ca toți cei ce populează acest roman, este o proiecție înnegurată a tinereții autorului, că povestea dezertorului Ernst e o istorie sentimentală a cărei explicație psihologică poate fi amintirea fratelui înrolat în Legiune și trimis într-o *banderă,* regiment spaniol din Africa, toate sînt cunoscute de cercetătorul sîrguincios al documentelor, memoriilor și scrisorilor. Aceste amănunte biografice

fantasticul *Olandezului Zburător* pare „clocit în iadul imaginațiilor mediocre", în vreme ce corabia lui fantomatică nu mai impresionează nici cît vaporașele de lemn introduse în sticle la îndemîna tuturor, în orice dugheană de anticar.

Pentru exprimarea acestui fantastic al evidențelor, Pierre Mac Orlan, credincios începuturilor sale literare, a recurs la scheletul anecdotei. Canon de vorbe și întîmplări, anecdota este privilegiul povestitorului pur. Spre deosebire de schema polițistă, care dirijează lectura încordată către destindere, desfășurarea anecdotei este drum către o tensiune finală. Anecdota proiectează în viitor. După desfășurarea mai mult sau mai puțin lineară urmează un recul, cu atît mai puternic cu cît încleștarea de forțe este mai violentă. Pentru trama polițistă, destinderea, de obicei bruscă, presupune, dimpotrivă, restabilirea drumului parcurs; desfășurarea sinuoasă, cu plonjări în toate momentele, alese pe rînd, după o anu-

---

n-au, însă, nici o valoare literară. Cele două modalități, memoriile din *Montmartre* și ficțiunea din *Suflete în ceață*, nu se anulează reciproc. Materialul comun nu e suficient ca să le înrudească.

În această atmosferă boemă, patronată de gustul înnoitor al lui Apollinaire, viitorul scriitor își descoperă veleități de pictor, ale căror reminiscențe se găsesc în biografia lui Toulouse-Lautrec, mai degrabă o autobiografie spirituală mascată (*Lautrec, pictor al luminii reci,* 1933, apărută în 1941.)

Își începe activitatea literară cu foiletoane umoristice. Dacă revista britanică PUNCH se născuse după exemplul galicului CHARIVARI (primul număr, din 17 iunie 1841, era subintitulat *The London Charivari*), în pragul secolului devenise reprezentant tipic al umorului insular, pe care, după Alphonse Allais, alături de Curnonski și de Gabriel de Lautrec, Mac Orlan se străduie să-l retransplanteze în Franța. După un eseu neluat în seamă (*Marii flagelați ai istoriei,* 1909), scrie o parodie după Wells (*Rîsul galben,* 1914) și, mai tîrziu, povestirea *Bestia învingătoare* (1920), în maniera umorului negru ambalat cu panglicuțe roz al anecdo-

mită ierarhie, se orientează spre trecut. Timpul cel mai acut al formulei polițiste este o epifanie a genezei: fapta. Realitatea se smulge brusc din aparențe. Anecdota, însă, confundă realitate și aparență cu un gest inocent, care, de fapt, este o luare de atitudine. Detașările nu se găsesc decît în subtext. Dacă justificarea schemei polițiste este o dezvăluire, anecdotei i se pretinde păstrarea misterului. Și, cînd a izbutit, îl duce dincolo de rigiditatea expresiei, prin reculuri și ricoșeuri ale logicii. Altfel spus, jocul sensurilor nu depășește o anume limită în enigma polițistă, pe cînd farmecul anecdotei stă într-o indecizie fertilă. Cadrele voluptăților literare sînt oferite de anticipările uneia și de retrospecțiile celeilalte.

Anecdota este explozie, viziune a clipei. De aceea, poate, lui Mac Orlan îi izbutesc mai cu seamă narațiunile strînse, care nu pretind efortul construcției planurilor multiple. În

---

telor debutului, culese într-o carte pe care o și ilustrează cu desene cam stîngace, dar amuzante: *Cu labele-n sus.* E reprezentativă istoria ziaristului care, pentru a realiza reportajul pur al unei execuții capitale, se substituie victimei. *(Jimmy Grap, reporter)*

Încă din anul 1920, principiile literare ale lui Pierre Mac Orlan sînt enunțate în *Manual de buzunar pentru aventurierul desăvîrșit,* cheie pentru întreaga sa operă. În același an scrie *La bordul corăbiei „Steaua Zorilor"*, narațiune cursivă, de-o intensă melancolie, ce trimite la *Istoria flibustierilor* a bizarului Oexmelin; critica, însă, preferă un roman tulbure, cu ecouri politice transferate într-un plan fantezist, *Amazoana Elsa* (1921), care obține premiul Renaissance.

În 1924, după primele succese literare, se stabilește nu departe de Paris, la Saint-Cyr-sur-Morin, lîngă Ermenonville și Senlis, unde suportă o sihăstrie *(mon béguinage)* destul de mondenă, căci va primi cu regularitate vizitele multor prieteni.

Într-o culegere colectivă de studii închinate cinematografului, marea sa pasiune, adesea mărturisită *(Arta cinemato-*

aparență roman, *Lagărul Domineau*, carte înrudită puternic cu *Bandera*, se concentrează în ultimele zece pagini. Înainte de a fi recompensat, un spion este adus în fața cadavrelor ciopîrțite ale foștilor camarazi din batalionul în care se strecurase pentru obținerea de informații. Rezultatul activității sale este chiar acest masacru. Dar cel care i-o spune e unul dintre ofițerii statului în slujba căruia lucra. Cinismul și ipocrizia gestului îl turbează. Ucide pe ofițer și este împușcat la rîndul lui, după ce i se agață de gît o tăbliță infamată *Suflete în ceață* adună la un loc cinci .istorii dintre care una, cea a pictorului Kraus, este — cu excepția sinuciderii — repovestită, într-un context nou, după O'Henry, iar cea a dezertorului Ernst — vechea zicală cu cîinele care se mușcă de coadă. În esență, evoluția lui Fernando Lucas din *Bandera* este anecdota cu ziaristul Jimmy Grap, care se furișează în închisoare și, din zel reportericesc, îi ia locul

---

grafului, 1926), publică o primă încercare demnă de luat în seamă asupra *fantasticului* în film. Pentru definirea poeticei proprii, avem de-a face cu un text la fel de însemnat ca al *Manualului de buzunar*. Noțiunea de *fantastic social*, pe care o impune, este descrisă în contextul civilizației moderne. Sursele acestui fantastic ar fi automobilul, ignoranța, erotismul și mania colectivă a distrugerii. Cinematograful îl atrage puternic : *Dacă aș fi la vîrsta cînd îți alegi mijlocul de expresie care îți pare cel mai potrivit pentru ceea ce vrei să realizezi, aș alege profesia de regizor de cinema.* Literatura nu s-ar mai *potrivi cu o epocă ale cărei caracteristici sînt viteza și asociatia de idei... Cinematograful este singura artă care ar putea să realizeze fantasticul social al unei epoci de tranziție în care se amestecă la fiece pas realul cu irealul. (Fantasticul)* Alături de cinematograf, fotografia, *literatură instrumentală*, ar respecta *adevărul imaginației. (Oglinda cu două fețe*, 1957.)

Dacă scriitorul nu are șansa să facă film, cărțile lui sînt socotite bune pretexte pentru scenarii. În 1935, Julien Du-

condamnatului la moarte. (Cam în aceeaşi perioadă, Fantomas proceda invers.) Numai că aceste existenţe circulare şi schematice se desfăşoară într-o atmosferă în care totul este perfect explicabil şi, în acelaşi timp, misterios.

Pentru Mac Orlan tainele nu sînt proprietăţi ale obiectului, ci ale subiecţilor. Ternă, lineară, fără abisuri, opacă la inteligenţă, oglinda lumii nu poate să fie spartă decît de imaginaţie. În *Manual de buzunar pentru aventurierul desăvîrşit* se distinge cu grijă *aventurierul activ* de *aventurierul pasiv*. Primul, în ciuda unei afectivităţi neobişnuite, sau, poate, tocmai din această cauză, nu este decît material pentru memorie. Aventura lui e iluzia celorlalţi, sau, în cazuri fericite, propriile iluzii ulterioare. *Aventurierul pasiv,* aventurier al imaginaţiei, este mînat de un secret satanism. „Pentru că Diavolul nu are vicii secrete, se arată dornic de ale altora şi le achiziţionează cu gustul unui colecţionar aver-

---

vivier realizează cu Annabella şi cu Jean Gabin *Bandera.* Trei ani mai tîrziu Marcel Carné turnează un film ce devine celebru peste noapte: *Quai des brumes (Suflete în ceaţă),* cu Michèle Morgan şi cu Jean Gabin. Scenariul îi aparţine lui Jacques Prévert, care va fi adînc influenţat de motivele şi de atmosfera cărţilor lui Mac Orlan. *Porţile nopţii,* făcut de Carné şi de Prévert imediat după război, pare un omagiu adus întregii opere a lui Mac Orlan.

În 1950, Pierre Mac Orlan este ales membru al Academiei Goncourt. A scris mult, în toate genurile şi foarte inegal, de la bijuteriile de stil din *La bordul corăbiei „Steaua Zorilor"*, ori de la viziunile intense ale *Cronicii vremurilor fără speranţă* (1921), pînă la un oarecare roman cu *bootleggers,* fără nici o semnificaţie în afara contextului întregii sale opere, cum este *Dinah Miami.* Ar fi dorit să creeze o *poezie feroce, preţioasă şi melancolică,* aşa cum este cea a argoului. Tradiţia pe care şi-o recunoaşte (în *Nopţi în taverne,* 1929) e reclamată de un criteriu pitoresc şi sentimental care amestecă valori atît de diferite cum sînt Eustache

tizat." *(Sub luminile Parisului)* Din piatra cenușie a faptului se șlefuiește aventura strălucitoare. Întîmplarea se relevă abia acum ca valoare. Pentru *aventurierul activ* peripețiile teribile nu sînt altceva decît constrîngeri ale soartei, fatalități. *Aventurierul pasiv*, într-o atmosferă domestică, așa cum și-a făurit-o autorul la Saint-Cyr-sur-Morin, le transformă în libertăți ale spiritului. Singurătatea unuia este impusă cu violență, celălalt, în cazuri ieșite din comun, cum este cel al lui Toulouse-Lautrec, printr-un accident nefericit, ajunge să și-o dorească din toată inima. Scrisul lui Mac Orlan, totodată indulgent și feroce, iese din această ambiguitate.

Ceea ce poate să pară aici profunzime este rezultatul salturilor imaginare în superficia universului. „Îmi place să populez umbra cu fantome închipuite. O pată ceva mai luminoasă într-un ungher întunecat are pentru mine ceva din goliciunea unui cadavru. Oamenii cu mintea trează spun :

Deschamps și Villon, Jean-Joseph Vadé, Hugo, Eugène Sue, Bruant ori Jean Lorrain. A fost un animator de idei literare ce merita o altă audiență. Însăși opera proprie le reflectă destul de palid. N-a avut vigoarea marelui romancier, nici vibrația inimitabilă a poetului. Literatura franceză nu poate totuși să-l excludă fără să schimbe nimic din complexitatea imaginii primului pătrar de secol. Critica abia dacă îi consacră vreo frază ; aceea e, însă, un elogiu. Gaëtan Picon îl numește *maestru al romanului de aventuri* și asociază cărțile sale *momentului descoperirii poetice a lumii*, iar Pierre de Boisdeffre îl socotește un *virtuos al fantasticului*. Poate că cea mai bună caracterizare a lui Mac Orlan rămîne cea făcută de el însuși celui în care îi va fi plăcut să se recunoască : *Personalitatea sa foarte reală este cea a unui martor al vremii sale, dar a unui martor vizionar... îndrăgostit de acest fantastic social al cărui creator a fost Villon și ai cărui exploratori fură puțin numeroși. (Lautrec, pictor al luminii reci)*

Moare la 27 iunie 1970 și este înmormîntat alături de balonul de rugby pe care prietenul său René Bourdier cu-

«Nu e ce-ți închipui dumneata, este o stropitoare care a fost uitată într-un colț!» Poate că o fi o stropitoare uitată, dar, de vreme ce sîntem la fel de nesiguri de asta, eu prefer să populez umbrele cu victime." *(Subteranele civilizației.)* Închis într-o subterană, copilul o umple cu himere care îl gonesc înspăimîntat prin încăperi pe unde, altfel, ar trece nepăsător. „Fantasticul, ca și aventura, nu există decît în imaginația celui care le caută. Încerci să pătrunzi umbra, și elementele misterioase care o bîntuie dispar" *(Fantasticul)*. E destul să provoci umbrele pentru ca ele să se ivească magic din deșert: „Gillieth observă iarăși focurile din munți. Își imagină un pușcaș îndemînatic ascuns în spatele unei stînci. În aceeași clipă, ca și cum ar fi răspuns la provocarea imaginii sale, un glonte miorlăi prelung prin noapte." *(Bandera)* „Însăși noaptea este o invenție a inteligenței omenești." *(Cartier rezervat)* Lectorul este implicat în realizarea fan-

---

lesese iscăliturile jucătorilor reprezentativei Franței. Fostul *demi d'ouverture* n-a aflat niciodată că dedicația *(A Pierre Mac Orlan, notre grand ancien. Le XV de France)* o scrisese chiar Bourdier, iar dintre jucători abia Darrouy aflase că mingea ovală îi era destinată scriitorului de care auzise fără să aibă habar că acesta fusese vreodată rugbist. Sentimentala escrocherie trebuie să-l fi emoționat pe bătrînul Mac Orlan mai mult decît vestea că întreaga sa operă îi este tipărită în luxoasa colecție *Le Cercle du Bibliophile*, prefațată de Raymond Queneau, colegul său de academie, și îngrijită de Gilbert Sigaux. Cu patruzeci de ani în urmă, în *Primăvara*, unul dintre primele eseuri asupra reclamei, poetic și pătrunzător, profet al epocii lui Mc Luhan, Pierre Mac Orlan scrisese: *Am cunoscut un savant pentru care nici cele mai mari bucurii ale inteligenței nu se compară cu satisfacția oferită de o pălărie suplă de pai adusă, bineînțeles, din Panama.* Aventurierului activ trebuia să i se ofere o revanșă, fie și imaginară, în disputa cu aventurierul pasiv care îl repudiase pe vremuri. Tot lui îi este închinat și acest subsol, pe care se ridică fantezia operei.

tasticului tot atît de mult ca un personaj. Dacă „frica este elementul esențial al fantasticului", nu este mai puțin adevărat că „posedăm în noi înșine facultatea de a o nega și de a o face să dispară așa cum te joci cu un comutator", ceea ce echivalează cu un salt eliberator din plasele imaginarului. De aceea „un roman, oricare ar fi el, nu trebuie să fie citit decît de cel care este în stare să se apere". În fapt, însă, fiecare este în stăpînirea antidotului ficțiunii literare, pentru că „propriul nostru viitor ne tulbură mai mult decît viitorul unui personaj imaginar." *(Cronici ale sfîrșitului unei lumi)*

Umbrele pot să înlăture materia și să transforme totul în poezie fantastică. „Umbra unei tinere este infinit mai fantezistă decît tînăra însăși", scrie Mac Orlan în *Sub luminile Parisului* și își închipuie marele oraș populat cu umbre care „cîștigă în fantezie ceea ce au pierdut în carne".

Uneori umbrele sînt halucinații produse de vechile povești cu vrăjitoare și cu tîrguirea sufletului. În nuvela *Maliție* tînărul Jean Saint-Jérôme, rămas fără o para chioară, încearcă să-și vîndă sufletul „prințului desfătărilor trupești". Cum în timpul unei inflații financiare este, desigur, și inflație de suflete, Dracul devine malițios ca orice cămătar. Tînărul este silit să semneze clasicul pergament, contra unei funii cu care să se poată spînzura. Pentru timpurile moderne, totuși, Marele Țap al delirului colectiv din evul mediu este la pămînt. Sabatul din povestirea ironică *Negrul Leonard și cumătrul Jean Mullin* nu mai înspăimîntă pe nimeni, nici nu mai derutează măcar, ci, pur și simplu, excită curiozitatea. Un ton liniștit și burghez schimbă registrul fantastic într-unul grotesc. Privit cu o lunetă Zeiss, Diavolul pare să fie levrier jegărit sau capră costelivă. Demonii antropomorfi din preajma lui nu sînt decît niște „boemi ramoliți, decăzuți și demodați". Dacă în romanul *Picardia,* care istorisește isprăvile sergentului Saint-Pierre și ale iubitei sale Babet Molina în Franța anului 1760, Diavolul mai

este destul de puternic ca să îngrozească, să răpească minţile sau să-i ucidă pe cei care nu i se mai supun, pentru zilele noastre „un imbecil este o ființă fantastică" față de care imaginea dansului vrăjitoarelor cu Dracul în landele din Siboro e mai degrabă idilică. Satana trebuie să renunțe la înfățișarea tradițională și să se întruchipeze într-o mașină perfecționată, prevăzută cu clape, bobine electrice și angrenaje misterioase, sau, la nevoie, să intre în rîndul lumii ca animal domestic cu funcție utilitară precisă. Sărbătoarea satanică se desfășoară acum în lumea aparențelor burgheze. „Sabatul nopții pariziene nu este populat decît de aparențe, iar acestea sînt dedublarea personalității fetei, a doamnei, a soțului ei, a întreținutului, a militarului, a bancherului, a artistului", scrie Mac Orlan în *Desfrîu*, sub influența *Ciudatului caz al doctorului Jekyll și al domnului Hyde.*

În secret, Mac Orlan disprețuiește ficțiunea. Poemele din *Opere poetice complete* nu sînt decît renotări exclamative ale faptului brut. Un singur moment remarcabil care se topește într-o *Inflație sentimentală: Ah, Peter Schlemihl, ai douăzeci la sută / comision / dacă mai pot să aflu / adresa / acelui care cumpără umbrele.* Narațiunile sale ezită între imaginarul literaturii și voluptatea realității, între imaginația *aventurierului pasiv* și afectul violent al *aventurierului activ. Noaptea din Zeebrugge* reprezintă punctul culminant al ezitării între memorii și ficțiune. Cel care povestește, instalat în mijlocul faptelor, nu e greu de recunoscut. Însă faptele sînt reconstituirea unei nopți de război. Ficțiunea se naște din ocolișurile derutante ale memoriei, din nepotrivirea plăcuțelor de *puzzle.*

Mac Orlan estompează pînă la dispariție diferențele dintre plăcerea trezită de o operă de artă și cea pe care o resimți față de un obiect înzestrat cu utilitate practică:

„N-am priceput niciodată foarte bine cum de poţi să lauzi fără pic de modestie o carte ori o operă de artă pentru plăcerea pe care o resimţi citind această carte sau contemplînd această operă de artă, în vreme ce n-ai putea să iei în discuţie plăcerea pe care ai resimţi-o aflîndu-te în posesia unei maşini frumoase... sau... a unei elegante perechi de pantofi" *(Primăvara).*

Dar toate astea sînt teribilisme. Ceea ce pare să dorească el este, de fapt, un echilibru al fanteziei cu realitatea. Într-o carte de memorii *(Oraşe)* afirmă : „N-am imaginaţie. Niciodată nu pot să vorbesc decît de lucrurile pe care le-am văzut cu pasiune. Însă lucrurile pe care le-am văzut erau întotdeauna învăluite în atîta mister încît trebuia să caut, cum zic reporterii, informaţii suplimentare..." O întîmplare banală e învăluită de nimbul enigmatic al unei arii cîntate la acordeon. Lipsă de imaginaţie înseamnă aici mai cu seamă refuzul invenţiei amănuntelor : sunetul acordeonului, foşnetul mătăsurilor, ecoul unui ţipăt, bocănitul înfundat de paşi pe caldarîm. Mac Orlan gîndeşte altfel decît cei care pretextează virtuţile nonficţiunii şi culeg întîmplări pe care le agrementează cu amănunte născocite. El crede că scheletul unui eveniment ar exista numai în mintea mulţimii de gură-cască, pe cînd cel inclus în acţiune nu poate să urmărească un subiect, ci organizează fără voia lui detaliile în sentimente. Trama literară este invenţie, sau pretinde să fie considerată astfel, ca să evite riscul prăbuşirii în trivialul empiric. „Aceşti şapte morţi nu pot să devină şapte anecdote. E violent... şi neinteresant." *(Rue des charrettes)* Viaţa n-ar fi decît spaţiu liric, epicul invenţie. *Tu* şi *el* sînt ficţiuni. Numai *eu* este autentic, însă nu se povesteşte : e numai melodia unui acordeon sau a unei flaşnete. „Cu cîteva cîntece oricine poate să-şi povestească viaţa", exclamă în *Montmartre.* Cînd i se întîmplă să treacă iarăşi prin Brest, unul dintre nenumăratele oraşe pe unde vagabondase

mizerabil, scriitorul se destăinuie: „Imagini adevărate, care nu-mi aparțin, sînt amestecate cu imaginile invenției mele, poate singurele atracții ce mă fac să întîrzii în acest oraș". Între fostul *aventurier activ* și *pasivul* proprietar de la Saint-Cyr-sur-Morin divorțul pronunțat fusese, totuși, luat în seamă. Despărțirea în favoarea scrisului nu-l împiedică să recunoască nostalgic sensibilitatea irosită. Libertatea pierdută nu fusese, însă, decît o aparență, așa că „trecutul trebuia să înceteze de a mai face cu ochiul ca un apaș". În memoriile din *Montmartre* se regăsesc nu numai atmosfera ori numele tavernei și al cîrciumarului din *Suflete în ceață*, dar însăși soarta pictorului care, ca să capete chip artistic, trebuia să împrumute stare civilă literară de la un personaj al lui O'Henry. Pentru filmul lui Carné, episodul sinuciderii a fost, după tergiversări, eliminat. „Vocea trecutului făcuse un semn vulgar." *(Orașe)*

Cărțile lui Mac Orlan, plase cu ochiuri dese azvîrlite după imaginile ascunse la fundul amintirii, vorbesc adesea limba deosebit de fragilă și trecătoare a micilor cabarete dintr-un Montmartre dinaintea primului război mondial. Inocența feroce a femeilor pierdute despică suprafața netedă a lumii înconjurătoare, iar în aceste fisuri se găsește un loc și pentru „vorbele arbitrare și schimbătoare ale străzii" *(Cartier rezervat)*, limba.. datorită căreia, de-a lungul timpului", verva populară a copiilor pierduți a știut să creeze imagini de-o frumusețe reală și întotdeauna incomparabilă". *(Nopți la tavernă)*. Din păcate, argoul, forma cea mai secretă, mai pură și mai sentimentală a mizeriei, se descompune curînd în afara unei Curți a Miracolelor. Nicolas Klinius, personaj din *Amazoana Elsa*, scriitor și el, cunoaște primejdiile care pîndesc vorbele: „N-o să mai folosesc argoul în cărțile mele... Această limbă îmbătrînește prea repede și nu este folositoare decît celor care o vorbesc zilnic, fără pretenții literare.

Formele ei efemere se descompun chiar în seara nașterii."
Condiția sordidă a literaturii și orgoliul ei secret sînt ascunse în limbă. Mac Orlan alege, de obicei cu prudență, cărămizile friabile ale idiomurilor periferice, pe care se străduie să le apere de acțiunea corozivă a timpului și, totodată, să construiască din ele un nou tip de fantastic.

Lumea dintre cele două războaie, dominată pe de o parte de „cavaleri ai apocalipsului în deghizări motorizate" *(Cronici...)*, pe de alta, de „o lentă stupiditate colectivă care face să se presimtă catastrofele sociale" *(Lautrec...)*, este un teren fertil pentru ilustrarea a ceea ce Pierre Mac Orlan a denumit *fantastic social*, termen înrudit cu contradictoriul *realism magic* și, poate, mai potrivit decît acesta. Dezordinea, mai cu seamă cea provocată de război, este una dintre sursele acestui fantastic. În tulburarea războiului „nu mai știai dacă un arbore era într-adevăr un arbore și dacă omul pe care-l întîlneai pe stradă nu era cumva umbra acestui om care fusese dat drept mort". *(Noaptea din Zeebrugge)*

În spațiul sterilizat și cercetat cu microscoape electronice, un fenomen oarecare, de obicei bine cunoscut pe scară mică, proliferează „o dată cu elanurile neîndemînatice ale unei lumi tîrîte de creșterile aiuritoare ale vitezei și ale motoarelor". *(Venera internațională)*

Din pricina falimentului împărăției întunericului, echilibrul etic se rupe și mulți cad pradă „bunătății" invadatoare. *(Negrul Leonard și cumătrul Jean Mullin)* În *Rîsul galben*, un hohot nestăpînit cuprinde lumea și o distruge în chinuri atroce. Altă dată, un porc înjunghiat neîndemînatic începe să vorbească. Toate animalele sînt operate după tipicul cel nou pentru a li se utiliza resursele raționale. Are loc o conjurație bestială, iar oamenii devin, din comoditate, sclavi ai porcilor. *(Bestia învingătoare)*

Uneori tradiția locului este cea care creează fantasticul : „Pentru că am stat vreme îndelungată în Bretania, știam arta destul de subtilă de a transpune anume fapte în domeniul fantasticului fără să le deformez. Era destul să fim trei sau patru strînși în jurul unei mese, între lande și mare. Fantomele docile nu întîrziau să vină să se așeze printre noi, ca și cum ar fi fost de-ale casei." *(Noaptea din Zeebrugge)*

Dezvoltarea rapidă a societății capitaliste îi pare lui Mac Orlan un coșmar : „Însăși mișcarea vieții sociale și ritmul fatal al umanității... ne conduc din ce în ce mai repede către un țel pe care nu ni-l putem imagina în vreun fel și care ar putea la nevoie să se confunde cu sfîrșitul *Aventurilor lui Arthur Gordon Pym*". Fantezia este modificată de mijloacele moderne de comunicații : „Fonograful, cutia radiofonică și aparatul de proiecție oferă imaginației o trăsătură care, dacă nu este superioară, nu mai este cea care se năștea din hazardul lecturilor". Transformarea educației ochiului, datorită fantasticului social al publicității, duce la transformarea imaginației. Fantasticul societății naște o fantezie pe măsura celui care-l fertilizează. *(Primăvara)* Publicitatea mută spectacolul în stradă. „Luminile din... Pigalle sînt stele sălbatice care au fost îmblînzite." *(Uranie)* „Luminile multicolore... cîștigă în fiecare noapte teren în dauna imperiului nopții", dar aceste „constelații fabricate" nu rup echilibrul, căci „luminile noi creează o umbră nouă". *(Fantasticul)*

Așa cum proliferează rîsul asasin ori porcii demagogi, însuși stilul poate să prolifereze. Istoria unei pipe Dunhill, relatată jurnalistic, este o reacție în lanț. Că o pipă Dunhill nu are gust decît umplută cu tutun Dunhill este de la sine înțeles. Dar, dacă se păstrează tutunul într-o tabacheră asiriană cu incrustații făcute de un giuvaergiu de pe vremea lui Ludovic-Filip, stilurile vor intra în conflict și, pentru stin-

gerea diferendului, trebuie să fie achiziționată o tabacheră Dunhill. Este, însă, posibil ca masa de lucru să fie lucrată de Riesener. Nu prea merge cu noua tabacheră și e absolut necesar să fie schimbată. După ea camera, apoi casa și, în sfîrșit, obiceiurile, poate chiar și numele. (*Imagini de pe Tamisa*) Așa cum făcuse cîndva posesorul burghezului nume Dumarchey, care, o dată cu pipa, bereta cu pompon și papagalul, ca să se armonizeze cu umorul scoțian, și-a însușit numele Mac Orlan.

Cînd proliferarea este desăvîrșită, își pierde virulența și, în cele din urmă, se risipește. „Din prima zi sabatul mi-a părut plictisitor și slăbut, ca o boală contagioasă care-și pierde forța tocmai datorită difuziunii", se plînge ironic naratorul din *Negrul Leonard și cumătrul Jean Mullin*. Fantasticul este sfîșiere și scandal, prin urmare nu acceptă regula generală. Cîtă vreme, însă, rămîne un singur om pe care demonii îl înfricoșează, pentru că nu s-a obișnuit sau pentru că, poate, n-a putut să uite, iadul nu este în întregime secularizat. Ca în *Amazoana Elsa*, dezlănțuirea unui astfel de fantastic prilejuește un soi de reportaj sentimental asupra unor epoci încă neîncheiate sau în gestație. Mac Orlan, prieten și prefațator al lui Ilya Ehrenburg, trebuia să se fi simțit atras și de „celulele comuniste ale fantasticului social, care colindă în noaptea venelor noastre ca niște globule roșii". (*Sub luminile Parisului*) „Sirenele uzinelor moscovite" au pentru el, nu numai datorită distanței, o rezonanță magică pe care n-o au „clopotele Münchenului" ori „vechile arii flamande ce se aud la Bruges din sfert în sfert de oră". Simte că lumea are nevoie de o „monstruoasă intervenție chirurgicală" și afirmă că cei care se dezinteresează de asta nu trăiesc cu adevărat. (*Venera internațională*) Acestei operații fantastice îi va închina două romane naive și cam tulburi, cărora nu li se poate contesta o stranie poezie vizionară.

Izolarea unor fragmente din cotidian poate să creeze senzația substituirii acestora cu universul. Proliferarea este desăvîrșită acum de lectură. Astfel se naște spaima că globul întreg a fost năpădit de o tabără militară sau de un cartier rezervat prostituției și nu mai ai unde și cum să te refugiezi. Așa e clădită lumea din *Bandera*, în care doar pasiunea pentru o prostituată arabă nu poate să fie o motivație suficientă pentru a explica schimbarea bruscă, substituirea polițistului cu urmăritul ieșit întîmplător din joc. Tot astfel în *Suflete în ceață*, care își plimbă personajele prin labirintul cel mai aproape de perfecție care este cercul

„Desfrîul este una dintre... luminile fantasticului social" (*Desfrîul*), lumină întunecată a unei societăți care putrezește. Ora lui, ora cea mai propice înfloririi fantasticului social, sună fără încetare între miezul nopții și răsăritul soarelui. „Subsolurile societății, cum li se zice, sînt infinit de bogate în creații imaginare Realul și irealul se amestecă pe străzile fierbinți, iar fantasticul social îți oferă cele mai evidente perfecții. Între miezul nopții și apariția zorilor, toate ființele ciudate dintr-un mare oraș se adună impulsiv, ca la sabat clienții și clientele Demonului. Fiecare oraș își are sabatul lui." (*Lautrec*)

Duhoarea pe care o exală aceste medii este accentuată de o dulceață a fatalismului ce le învăluie „Oamenii acestor locuri sînt dintre cei care au trăit întotdeauna pe sub poduri, n-au avut de-a face decît cu lucruri și cu ființe pe care le întîlnești numai pe sub poduri și n-au mîncat nimic altceva în afară de hrana pe care nu poți s-o mănînci altundeva decît pe sub poduri" (*Sub luminile Parisului*) Pegra iese din istorie și poate să creeze iluzia că se dispensează de timp ; în realitate, nu face decît să reculeze cu fiecare act în fața prezentului. De aceea lumea subsolului este, în plină contemporaneitate, „un trecut decorativ și sentimental". Acest

contratimp devine la Mac Orlan izvorul cel mai bogat al fantasticului social.

Libertatea rătăciţilor în „fundăturile secrete ale civilizaţiei citadine" este o ironie. „Cînd n-ai nici patrie, nici casă, nici rude, nici urmaşi, nici stăpîn, nici drum de urmat, nu eşti niciodată pierdut şi poţi să citeşti după pofta inimii în oricare stea." *(Urania)* Acest soi de libertate îi aureolează şi îi unge *patriarhi ai Senei, derbedei serafici* ori *zeiţe ale canalelor de scurgere*. Vidaţi de un caracter propriu-zis, cu psihologie rudimentară compusă din cîteva stereotipii, nu sînt, adesea, decît umbre implicate într-o schemă fatală: marinari mai mult sau mai puţin piraţi, prostituate, cerşetori, dansatoare ruinate de cocaină, pictori obscuri, asasini şi revoluţionari de operetă, poliţişti proxeneţi şi vrăjitoare de ocazie, *bootleggers*, escroci fantezişti şi neputincioşi, creaturi cu ascendenţe patibulare pînă în preajma Curţii Miracolelor, umbre al căror soare răsare spre miezul nopţii într-o vreme în care oamenii au pierdut capacitatea de a imagina întunericul şi luminează toate ungherele cu mii de volţi; singuratici siliţi să fie şi mai singuri în petrecerea bordelului ori în cazarmele Legiunii străine. Unica lor avuţie rămîne melancolia. „Melancolia este un lux universal... Pentru mizerie e forma destul de materială a unei prosperităţi aproape normale. Disperarea nu se cuibăreşte niciodată în inimile melancolicilor. Ei se pot obişnui cu toate surprizele vieţii. Călăii melancolici nu greşesc niciodată lovitura de graţie". *(Noaptea din Zeebrugge)* Violenţa acestor bastarzi e ingenuă, dar melancolia lor nu este niciodată rafinatul *spleen*, ci atrocele *cafard*, rezultat al luptei dintre pasivitatea brutală şi activitatea unei memorii prea sensibile.

Singura rudă bogată a acestor dezmoşteniţi o întîlnim într-un donquijote al romanelor de piraterie. Pentru Joseph Krühl din *Cîntecul echipajului*, om destul de avut ca să poată organiza o expediţie în insula presupuselor comori ale

bucanierilor, singurul moment de adevărată bogăţie îl reprezintă, însă, gestul mai degrabă ludic al înălţării pavilionului negru cu hîrcă pe ruta mirajelor. Ca toţi ceilalţi, Joseph Krühl explorează un univers de simulacre în care miraculosul agonizează burlesc.

Din zecile de volume scrise de Pierre Mac Orlan, cîteva, nu multe la număr, pot fi şi astăzi citite. Sînt, uneori, parteneri de siestă care păstrează, ca un surîs oriental, expresia intensă a stilului chiar în debitarea banalităţilor. Regula lor de aur este a şocului final care proiectează într-un spaţiu nostalgic, ca un automobil frînat prea brusc. Mai degrabă sugestii literare, lectura acestor cărţi trebuie să-şi asume riscurile unei libertăţi vag orientate. Nu sînt, cum i se părea lui Benjamin Crémieux, *o negare umoristică a realului,* ci, dimpotrivă, excesiv sentimentale, aventuri melancolice ale stingerii invizibilului, *cronicile sfîrşitului unei lumi.* Din ea mai supravieţuiesc, pe ici pe colo, cîteva *cartiere rezervate,* în aşteptarea inevitabilei schimbări sociale şi a fantasticelor maşini moderne care vor veni să le dărîme şi să cultive în locul lor sfeclă, pentru că, autorul ne încredinţează de asta, *sfecla este o plantă rău conducătoare de mistere.*

ALEXANDRU SINCU

SUFLETE ÎN CEAȚĂ

Pierre Mac Orlan

LE QUAI DES BRUMES

[I]

JEAN RABE, un tînăr de douăzeci și cinci de ani, fără nici o profesie, își apucă pălăria de fetru cu mîinile lui murdare și o scutură ca să dea jos de pe ea zăpada care o îngreuia. Era o zăpadă frumoasă, de-o puritate boreală. Jean Rabe se uita la ea cu lăcomie, ca la ceva care se mănîncă. De cînd isprăvise liceul, părea să-și fi consacrat întreaga viață intelectuală perfecționării poftelor pentru lucrurile care se mîncau. Căpătase o abilitate surprinzătoare în arta de a-și imagina diferite mîncăruri. Într-un cuvînt, închipuirea lui obsedată de foame nu făcea altceva decît să amplifice satisfacția de a mînca un bifteck.

Se împliniseră exact șapte săptămîni de cînd nu mai pusese gura pe-o friptură în sînge. Se hrănea, cînd apuca, cu cartofi prăjiți și cu cîrnăciori fripți în untură încinsă. Și-i înfuleca și pe ăștia, cînd pe la unul, cînd pe la altul, după cum se nimerea să fie primit de cîte cineva, ziua sau noaptea, de cele mai multe ori ziua.

Ajunsese să profite chiar de absența unui prieten ca să doarmă în camera de la mansardă pe care o deținea respectivul, pe rue Constance, în Montmartre. Cînd putea să-și îngăduie, Jean Rabe închiria cîte o cameră pentru o zi, două și-și cumpăra o lumînare și o carte de aventuri, care să-l distreze. Mînca pîine cu pateu de ficat, se băga apoi cu o plăcere de nedescris în așternut și citea pînă noaptea tîrziu *La Dame de Montsoreau.* După ce-și consuma pe trei sferturi lumînarea, o stingea și rămînea așa, culcat cu fața-n sus, cu privirea fixă.

Oricît ar fi fost el de mizer, confortul unei camere de hotel ieftin îl impresiona profund. Rabe se îmbiba ca un burete și se umfla de toropeala plăcută pe care i-o crea un pat, un acoperiș, o ușă închisă. Încîntătoare toropeală, provocată mai cu seamă de ușa închisă, care-l plasa provizoriu la adăpost de o lume și de o existență ce-l azvîrleau de ici-colo, așa cum mătură vîntul o frunză uscată, silind-o de multe ori să facă salturi caraghioase.

Sorbea zilnic cîte-o cupă de amărăciune, pîn-la drojdie, cum spunea el. Uneori îi era atît de greață încît îi venea pur și simplu să rîdă ; cînd rîdea însă avea aerul unui actor prost. Iubea femeile și iubea oamenii, fiindcă simțea că sînt și mai decăzuți decît el. Într-o noapte, cînd ațipise într-un bar din Hale dinaintea unei cafele de zece centime, își dăduse seama, în ceața somnolenței aceleia pe care ți-o provoacă mizeria, că ședea lîngă o fetiță de cinci-șase anișori, care

dormea la rîndul ei senină, cu capul rezemat nevinovat de brațul lui.

Dintr-o dată Rabe încercase un sentiment de infinită milă față de copilul acela. O lumină mare se făcuse în el.

Căpșorul care i se odihnea pe braț aprinsese în mod irezistibil toate lămpile care corespondeaŭ, în capul lui, firelor încă neclare ale viitoarei lui personalități, cînd avea să scape de mizeria aceea animalică.

O dăduse încetișor la o parte pe fetiță și ieșise în stradă, unde ploaia semăna pe asfalt clopoței care dănțuiau ca niște spiriduși. Pe nesimțite, ploaia îi calmase neliniștea provocată de capul și de gura fragedă a copilului. Acum însă îi era cu neputință să se mai întoarcă la bar, căci Rabe nu mai avea cei doi gologani cît era necesar ca să-și plătească locul dinaintea ceștii cu cafea.

Mersese la întîmplare prin ploaie și se prezentase în cele din urmă la un post de poliție. Își arătase diploma de bacalaureat, și funcționarul îi dăduse un bon ca să doarmă într-un hotel apropiat, care se deschise înaintea lui ca o temniță patronată de-un cărbunar. În cîte hoteluri locuise tot atîtea zgomote auzise de chei care deschideau parcă o celulă. Pe nesimțite, dar irezistibil, începuse să se obișnuiască cu ideea că într-o bună zi avea să ajungă la închisoare și că totul avea să se petreacă la fel ca-n hotelurile acelea în care ațipea imediat, ca să doarmă de la orele trei dimineața pînă la amiază. Fiindcă întotdeauna abia pe la orele trei dimineața izbutea să facă

rost de cei douăzeci de gologani care-i îngăduiau să guste odihna aceea infernală.

Cîteodată adormea într-o criză de optimism cu reacții bizare, datorită faptului că-i mai rămăseseră în buzunar patru gologani, cît să-și cumpere o cafea cu lapte și un corn. Jean Rabe făcea atunci în gînd proiecte de viitor.

Căutase de lucru. Nimic în ținuta și în atitudinea lui însă nu putuse să-i determine să ia o hotărîre pe cei care ar fi fost dispuși să-i devină patroni. Toți oamenii aceia își dăduseră din capul locului seama că Rabe nu era de la masa lor de joc și îi refuzaseră cărțile.

Cu toate astea, din cînd în cînd, Rabe lucra. Fusese corector de tipografie într-un oraș de provincie și prinsese din nou gust pentru viața intelectuală și pentru luxul relativ care-i tentează pe băieți atunci cînd frecventează prostituatele tinere. Își cumpărase o bicicletă și o revînduse ca să aibă bani și să-și dea oarecare importanță în ochii Simonei, blonda casieriță dintr-o cafenea burgheză, loc de adunare pentru niște fetișcane care se dedau celei mai ieftine prostituții.

Cumpărase și alte lucruri, ca mai apoi să le vîndă din nou.

Nu-și plătise camera de hotel, neglijase să-și achite notele la birtașii care-i acordaseră credit. Într-o dimineață se întorsese la Paris îmbrăcat cu un pardesiu nou, pe care se dusese însă imediat să-l vîndă unui negustor de pe rue Durantin.

Cînd, în cele din urmă, din decădere în decădere, ajunsese să îmbrace haina mizeriei, își re-

luase hoinăreala pe străzi, alături de nişte bărbaţi şi de nişte femei ale căror nume îşi făgăduise să le dea uitării de îndată ce viitorul avea să-i îngăduie.

*

De aproape trei luni Jean Rabe se înapoiase de la Palermo, unde timp de un an trăise într-un oarecare confort cu totul occidental. Chiar din ziua în care norocul hotărîse să-l lege de coada unei babete, într-un hotel ridicol de unde se zăreau cele trei cupole purpurii ale bisericii de la Catena, Rabe îşi dăduse perfect de bine seama că respectiva poveste n-avea să aibă urmări şi că avea să se întoarcă la Paris îmbogăţit cu o amintire latină care nu-l entuziasmase cîtuşi de puţin, şi la fel de sărac.

Se înapoiase cum plecase, adică cu nişte haine noi pe care le revînduse. În felul ăsta avusese posibilitatea să trăiască trei săptămîni.

Îşi prelungea pur şi simplu infidelităţile faţă de propria-i mizerie, care-l urmărea pretutindeni ca o amică devotată.

La Palermo, la Napoli, la Roma, la Florenţa — pretutindeni avusese certitudinea că se afla în urma lui, scălămbăiată şi prost crescută. Îi auzea glasul plîngăreţ care vorbea în argou. Simţea cum îl trăgea de pulpana hainei. Cîteodată ridica din umeri. Îşi dădea seama, confuz, că ceasul în care avea să scape de îngrijirile materne ale mizeriei nu sosise încă. Oricît de mare ar fi fost decăderea lui, îi mai rămînea totuşi o forţă, o forţă reală, forţa care rezida în Jean Rabe. Cîteodată, cînd

voia el, o făcea să strălucească ; sau, alteori, cînd alcoolul îl ilumina interior, lăsa să se străvadă din ea o lumină minunată şi neliniştitoare în acelaşi timp, o lumină care semăna cu licăririle acelea mici care se văd în casele unui oraş necunoscut, zărit noaptea prin uşa unui vagon. Cei mai buni prieteni nu-l iubeau cîtuşi de puţin, fiindcă era sărac şi prost îmbrăcat. Nimeni nu se simţea onorat să-l frecventeze. Cînd nu era încă de faţă, dar se ştia că avea să vină, vorbeau despre el aspru, fără nici o indulgenţă. Cu toate astea, cum apărea, întindeau mîinile în direcţia lui şi rosteau cu un glas cît mai plăcut surprins : „Uite-l şi pe Jean Rabe, ei, ce mai faci, Jean Rabe ?"

Jean Rabe se aşeza pe un scaun şi răspundea, silindu-se să pară bucuros : „Ce să fac, bine, mulţumesc". Şi-n sinea lui spunea : „De-aţi crăpa cu toţii, adunătură de dobitoci ce sînteţi".

Cele mai fericite momente din viaţa lui Jean Rabe erau cele trăite de pe urma vreunui prieten mai norocos. Avea cîţiva asemenea prieteni care, fie că se bucurau de-o situaţie socială demnă de invidiat, fie că erau întreţinuţi de părinţi. Filantropii de cafenea de soiul ăsta ţineau la Jean Rabe pentru plăcerea pe care le-o oferea într-o noapte de beţie. La sfîrşitul nopţii, însă, respectivul prieten se întorcea acasă la căldurică, pe cîtă vreme Rabe, împleticindu-se în mers şi durîndu-l cumplit capul datorită faptului că se trezise prea brusc din beţie, îşi relua hoinăreala pe străzi, căutînd o casă, o cameră sau vreun atelier al unui prieten unde să se poată lungi pe-un divan, sub privirile chiorîşe pe care i le arunca

stăpîna casei. În afară de prostituate, toate celelalte femei îl detestau pe Jean Rabe, iar el ridica la rîndu-i nepăsător din umeri, fiindcă își dădea seama că nici nu s-ar fi putut să fie altfel. Pe de altă parte, atitudinea pe care-o aveau față de el nevestele prietenilor nu-l îngrijora cîtuși de puțin. Nu le dădea pur și simplu nici un fel de atenție : esențialul era să se poată odihni, oricare ar fi fost părerea femeilor despre problema asta pasionantă.

*

În seara aceea să fi fost cam orele unsprezece ; după ce cinase la un prieten, unde încercase, fără succes, să împrumute ceva bani ca să-și închirieze pentru noapte o cameră în pasajul l'Elysée-des-Beaux-Arts, Rabe se hotărîse instinctiv să urce colina Montmartre, unde la localul „Lapin Agile" era cu siguranță aprinsă o lumină mică roșie.

Ningea, și Rabe își scutură zăpada care-i îngreuia pălăria. Străbătuse tot Parisul fiindcă venea din Montparnasse și umblase iute, cu capul în jos și vîrît între umeri, cu mîinile înfundate în buzunarele unui pardesiu de vară, mult prea strîmt pentru trupul lui.

În mers, se gîndea aproape cu glas tare. Creierul lui funcționa febril, ca să transpună în fapt următoarea idee, care pe neașteptate i se păruse fantastică : să facă rost de douăzeci de franci, să rețină o cameră pentru o săptămînă, să-și cumpere hîrtie și niște tuș și să facă desene, cît mai pornografice posibil, ca să poată să le vîndă mai ușor. Ar fi putut — și de ce nu ? — să vîndă desenele

şi cu cîte o sută de gologani bucata. Dar oricît îşi făcea el tot felul de calcule, nu trăgea cîtuşi de puţin nădejdea să scoată o sută de franci din toată treaba asta. Nu izbutea să-i aprecieze valoarea comercială la mai mult de cincizeci de franci.

Cînd ajunse în Place Pigalle, cu picioarele amorţite de cît se căznise să nu alunece pe trotuare, îşi dădu seama de absoluta stupizenie a ipotezelor lui. N-avea cum să obţină cei douăzeci de franci mult visaţi. Era clar.

Se scotoci în buzunar, scoase de acolo o punguţă cu tutun umezit şi-şi umplu pipa, ferind-o cu grijă de fulgii mari de zăpadă care pluteau pretutindeni în jurul lui. Îşi aprinse pipa la aprinzătorul tutungeriei din colţ, de pe rue des Abbesses. În faţa lui, barul Faulvet şiroia de lumină şi de veselie. Pianul mecanic intona dezlănţuit, acompaniat de tot soiul de sonerii şi clopoţei, aria *Sidi-Brahim*. Rabe se apropie de geamurile care dădeau în rue des Abbesses şi aruncă o privire înăuntru. Nu întîlni nici o figură simpatică. Într-un colţ, un pictor bătrîn, cel mai înverşunat duşman al lui, îşi înfunda pipa dinaintea unei ceşti cu cafea. Picioarele scurte nu-i ajungeau pînă la pămînt, cu toate că şedea pe marginea banchetei.

Se uita la orga mecanică şi avea aerul unui nătărău singuratic.

Cînd dădu cu ochii de subprodusul acela artistic, Jean Rabe făcu o strîmbătură. Îşi aduse aminte, şi sîngele îi năvăli în obraji, de afronturile umilitoare pe care le îndurase în cartierul respectiv de la individul acela. Cum intra Jean

Rabe în casa cuiva, imediat ușile de la dulapuri erau închise discret.

Jean Rabe se uită îndelung la bătrînul care se răsfăța sub lumina unui glob electric sugîndu-și din cînd în cînd pipa. Văzu cum își comandă o halbă cu bere brună. Spectacolul ăsta izbuti să-l îngrețoșeze în cele din urmă, așa că-și reluă urcușul pe rue Ravignan înfruntînd zăpada. Își freca dinții unul de altul, în ritmul unui marș militar care răsuna în capul lui ca într-un microfon. La colțul lui rue Norvins cu rue des Saules, se auzi strigat prin zăpezi. Era puștanul de Louis, un tînăr pește din cartier, pe care Jean Rabe îl cunoștea încă de pe vremea cînd purta pantaloni scurți.

— Salutare, d' Rabe !

— AA ! ! Salut, îi răspunse Rabe.

Și pe dată îi veni ideea să-i ceară cîțiva gologani tînărului aceluia pricopsit. Buna lui creștere intră însă în acțiune, abținîndu-se ca un prost, și în timp ce cobora repede panta rău pavată de pe rue des Saules, își dădu seama că într-adevăr scăpase ocazia. Noaptea aceea avea să se sfîrșească prost, în frig și-n mizerie, ceea ce e mai dezgustător chiar decît să furi.

De după gardul scund, din lemn ușor, localul „Lapin Agile", cu obloanele și ușile închise, lăsa să se străvadă o lumină galbenă, un galben frumos de culoarea aurului curat așternut pe zăpada albă.

Ciocăni timid în oblonul de lemn și ușa se deschise cu o smucitură bruscă. Se simți năpădit dintr-o dată de un val de căldură, de bunăstare și de optimism. Salută pe toată lumea și pe

Frédéric patronul, care avea pe cap un fular roşu, înnodat la ceafă, cum poartă pescarii din Sud. Legătura aceea aducea într-un fel cu vechea scufie purtată de bătrînii din Plougastel. Avea în picioare cizme şi călca tăcut, sprinten, masiv şi plin de curaj în acelaşi timp, adus de spinare, cu capul vîrît între umeri, gata parcă să atace sau să se apere.

Trăia printre lupi şi le cunoştea năravurile. Nu mai era bărbat tînăr, dar ştia să se impună în faţa unor indivizi gata în orice clipă să invoce forţa şi judecata lui Dumnezeu.

Vorbea puţin şi trăgea mereu cu urechea, neliniştit, în partea străzii. Instinctul lui extraordinar îl prevenea întotdeauna. Înregistra undele care anunţau încăierarea cu mult înainte ca lămpile să fie stinse de suflul iute şi tragic al luptei, o luptă rea, premeditată şi uimitor de precisă în desfăşurarea ei.

— Ce faci ? întrebă Frédéric.

— Bine, răspunse Jean Rabe.

— Hai, du-te sus, lîngă foc, nu-i nimeni acolo.

Jean Rabe urcă în sala mare şi-şi trase un scăunel desfundat lîngă căminul din ipsos unde, într-o vatră cît o strachină, ardea un foc mic.

Încăperea n-avea nimic agresiv în ea. Se acorda perfect cu mizeria pe care o căra după el Rabe.

Ciocănindu-şi din cînd în cînd cu pipa tocul scîlciat al pantofului, adulmecă focul şi-şi expuse cît mai mult picioarele la flacără.

În timp ce se căznea să născocească un pretext ca să-i plătească şi lui cineva o ceaşcă de cafea caldă, urmărea amuzat cu privirea şoriceii albi

care se plimbau pe deasupra căminului. Ieşeau dintr-o gaură şi intrau în alta.

Deasupra capului său, micuţul Chouca, corbul sechestrat în cuşca lui de răchită, strănută ca un om, de trei ori la rînd.

[II]

LA ÎNCEPUT, dogoarea focului din cămin se răsfrînse asupra veşmintelor tînărului, care la căldură prinseră să se scorojească, părînd şi mai sărăcăcioase.

Rabe îşi freca mîinile ca nişte talgere. Avea ochii încinşi de jarul buşteanului care ardea şi se gîndea la foc, la preţul lemnelor, la deliciul de a sta mereu în preajma unui foc veşnic.

Rabe se imagina ca un sărman, dar, în acelaşi timp, ca un fericit slujitor al focului [1].

De jur împrejurul lui, o zăpadă eternă îngropa încetul cu încetul oraşul în care locuia. Prin ninsoare se agitau fantome înveşmîntate în linţolii cernite, într-un ritm colectiv, de care lui nu-i păsa însă.

Cu ochii arşi de foc, amesteca de-a valma oamenii, lucrurile, peisajele şi animalele. Numai el, singur, departe de toată viaţa aceea frămîntată,

[1] Grad inferior în nobilimea feudală (notele aparţin traducătoarei).

era slujitorul focului. Numai el avea dreptul să se răsfețe în atmosfera creată de Zeul Purpuriu.

Afară, în Paris, zăpada triumfătoare învăluia orice sunet. Colțul din rue Saint-Vincent era mort, și casa cea mare și roșie de culoarea sîngelui murise și ea. O singură lumină licărea în vîrful ei. Rabe zărea lumina aceea prin orificiul în formă de inimă crestat în oblonul de la fereastră și începu să-și imagineze atunci că-n ea locuia Monsieur de Montmartre, călăul din arondismentul al XVIII-lea, și că le citea *Biblia* nepoților lui deocheați. Ideea asta de almanah se asocia cu reflexiile lui Rabe în legătură cu zăpada și făcea parcă și mai compactă starea lui de beatitudine care urca, pe nesimțite, la peste 25° deasupra lui zero.

Fredona încetișor, numai pentru el, așa cum ți se întîmplă uneori cînd călătorești pe calea ferată și cînd te lași legănat de cadența trenului. Frédéric umbla încolo și-ncoace, cu mîinile la spate și cu gîtul înfundat în puloverul lui de lînă roșie. Din cînd în cînd se oprea și-și aprindea pipa cu un tăciune pe care-l ațîța suflînd peste el.

— Simt cum dau tîrcoale niște lepădături pe-afară.

Rabe dădu din cap și zîmbi :

— Tot ce se poate, răspunse el politicos.

Se ridică la rîndu-i, cu mîinile în buzunare, se apropie de fereastră și, lipindu-și nasul de geam, zări prin deschizătura oblonului micul felinar cu gaz din colț cum clipea slab, plecîndu-și flacăra leneșă sub rafalele care șuierau printre copacii din cimitirul Saint-Vincent.

— Vai ce vreme ! Ce vreme ! oftă Rabe.

Frédéric se întoarse să mai scormonească tăciunii din foc.

— Îţi spun eu că-s nişte lepădături care dau tîrcoale casei.

— Ieri n-a fost nimic ? întrebă Rabe.

— Nu.

— Banda lui alde Philippi nu s-a arătat ?

— La ea mă gîndesc şi eu, răspunse Frédéric. Îşi luă apoi mandolina veche, aşezată cu burta-n sus, ca o broască ţestoasă răsturnată. Încercă doar cîteva acorduri, apoi începu să fredoneze încetişor, numai pentru el, ceva neînţeles, dar care se potrivea de minune cu căldura umilă a micului foc.

— Vrei o cafea ? întrebă Frédéric.

— Pe cinstea mea, răspunse Rabe frecîndu-şi mîinile — era un gest familiar — pe-o vreme ca asta... nu zic nu... o să-mi prindă bine şi n-am nici o leţcaie.

Accentuă în mod deosebit sfîrşitul frazei.

— Bănuiam eu, zise Frédéric.

Jean Rabe bău o cafea fierbinte. Licoarea îi opări gîtlejul şi stomacul în chip nespus de plăcut. Frédéric coborîse în sala mică. Nevastă-sa trăbăluia prin bucătărie şi se auzea femeia de serviciu cum cînta în surdină. Rabe tot mai fuma. Coborîse şi el, şi prin ferestruica din spatele tijghelei privea strada, silueta contorsionată a salcîmului şi zăpada care se rotea şi-şi aşternea fulgii tăcuţi în vîrtejuri uşoare şi repezi. De jur împrejurul micului local totul era alb, acoperişurile caselor, copacii încremeniţi. Nu se zărea nici măcar o urmă de paşi pe pămînt. Oamenii se închiseseră cu toţii în casele lor, şi cei mai sensi-

bili, cu capul neclintit pe pernă, simţeau cum îi apasă parcă tăcerea mistică a zăpezii.

Armata cea albă pornise să cucerească Parisul. Se strecura perfidă pe coşurile caselor şi pe grumajii agenţilor de poliţie, neclintiţi sub mantăile lor negre. În faţa căldurii focului aceluia mic ea n-avea însă nici o putere, şi nici în faţa faptului că Jean Rabe sorbise o cafea care-i dădea un curaj nou.

„Ce-i de făcut aşadar ca să poţi avea o viaţă cu trei mese pe zi? se întrebă el, rostindu-şi gîndul aproape cu glas tare. N-am nici o recomandaţie pentru o meserie la care să nu fie nevoie de nici un fel de cunoştinţe speciale. Ce să fac? Să copiez adrese la agenţii?" Ideea îl făcu să zîmbească amărît.

O persoană miloasă îi dăduse cîndva o recomandaţie sumară în direcţia asta. La capătul unei zile întregi de lucru, cot la cot cu nişte meseriaşi bătrîni şi morăcănoşi, geloşi şi răuvoitori, cu degetele înţepenite de-un cîrcel, cîştigase doi franci şi cinzeci de centime.

Împărţise prospecte pe stradă. Astea toate erau meserii de mic rentier. În aşteptarea unei şanse neaşteptate — în care de altfel nu prea mai spera — şansă care avea să-l scoată din mizerie, Rabe se gîndea că era mai bine să nu facă nimic şi să aştepte să-i pice cîte ceva, la voia întîmplării.

Îşi reluă locul lîngă foc, pe scăunelul şchiop. Începu să se distreze după aceea alcătuind menuuri. „Dac-aş avea bani, îşi spunea el în gînd, aş mînca mai întîi un bifteck foarte în sînge cu cartofi prăjiţi. Înainte de asta, aş înghiţi o duzină

de stridii. Dac-aş fi însurat, aş lua masa în fiecare zi acasă. Aş pune-o pe nevastă-mea să-mi pregătească nişte pateuri de iepure ţărănesc, aşa cum mîncam acasă pe vremea cînd eram mic şi aveam o casă. Şi nici casa aceea nu era cu totul a mea, fiindcă era de fapt a tutorelui meu. E o nuanţă pe care am învăţat s-o deosebesc încă de pe vremea cînd aveam şapte ani. Dacă aş avea o situaţie asigurată, cea mai mare plăcere ar fi să citesc ziarul în pat, duminică dimineaţa. Şi înainte de a lua o gustare la Masuccio, m-aş duce să-mi plimb cîinele. Aş purta un costum sport : o haină Norfolk şi pantaloni din aceeaşi stofă, cu pantofi galbeni. Mi-ar plăcea şi o şapcă din acelaşi material cu costumul. O locuinţă cu două încăperi mi-ar fi suficientă : una ar fi camera mea, pe cealaltă aş face-o birou. Atunci aş scrie un roman."

La ipoteza asta se opri şi începu să se întrebe cu febrilitate ce-ar fi putut să scrie în romanul acela. Natural, se întoarse cu gîndul înapoi şi reluă drumul pe care-l bătuse. Revăzu Béthune, Le Havre, Amsterdam, Volendam, Hamburg, Marsilia, Florenţa, Roma, Napoli, Palermo şi Tunisul.

În toate oraşele astea ştia unde se află consulatul francez şi tabăra din Châlons. Ei, drăcia dracului ! Uitase de tabăra din Châlons, de regimentul 156 infanterie şi de fanfara care aştepta în gara din Mourmelon gloata de recruţi din care făcuse şi el parte. Îşi aduse aminte de ziua cînd începuse viaţa aceea nouă, fără să fi avut nici o para în buzunar, să le plătească de băut celor vechi. Pantalonii abia i se ţineau în brîu, legaţi

cu tot felul de sfori complicate și ridicole. Pe drum, mergînd printre barăci în urma fanfarei care intona *Lingura și strachina,* aștepta cu nerăbdare clipa cînd aveau să-l îmbrace și pe el în uniforma menită să-i ascundă mizeria și, o dată cu ea, rușinea de mizeria lui.

Pașii tîrșiți ai lui Frédéric îl făcură să ridice capul. „Șeful", cum îi spunea Rabe, se aplecă la foc să-și aprindă din nou pipa stinsă. Cînd se ridică, îl privi pe Rabe cu ochii lui mici, de culoare deschisă și extraordinar de vii, și spuse :

— N-am văzut de cînd sînt atîta zăpadă, auzi tu ce-ți spun, de cînd sînt n-am văzut atîta zăpadă.

Se duse și se așeză pe-o bancă, lîngă foc, și începu să ațîțe tăciunii încetișor cu un vătrai.

— De cînd sînt, repetă el.

— Ia spune, zise Jean Rabe, l-ai văzut pe Boguet ? Dar pe Combaldi ? Nimeni nu-l mai vede pe ăsta, trebuie să fi plecat. Rose Blanche mai vine ?

— O să vină cu siguranță. Și ieri a fost aici.

— Asta nu-nseamnă mare lucru, oftă Rabe.

— Nu-nseamnă nimic, spuse „Șeful", lăsînd capul în jos.

— Tot nu s-a aflat cine l-a omorît pe drăguțul de Merlin ?

— Nu.

— Și Georges a murit.

— Patruzeci de lovituri de cuțit. Era ciuruit tot. I-au găsit și cîinele alături, mort, sfîrtecat și el la fel de lovituri de cuțit.

— În ce loc ?

— Nu ştiu, aproape de Boulevard Barbès... N-am fost niciodată pe-acolo.

„Şeful“ se ridică şi se duse să-şi ia dintr-un colţ violoncelul. Îşi plimbă încetişor arcuşul peste corzi. Parcă ar fi acompaniat, în surdină, zăpada care cădea.

— Dacă mai ţine vremea asta, zise Rabe, mîine dimineaţă prăvălia o să-ţi fie înzăpezită.

„Şeful“ se ridică atunci brusc, se îndreptă către scăriţă şi se aplecă spre bucătărie :

— Trebuie să-i spuneţi lui moş Barbette să vină mîine dimineaţă să cureţe zăpada !

Se întoarse apoi şi se aşeză din nou lîngă Rabe.

— Şi tu, cum o mai duci ?

— Hm... ! răspunse Rabe, nu prea bine. Am un prieten la Le Havre, trebuie să-l fi cunoscut tu, Herbert Frank.

— Ştiu de cine vorbeşti.

— Frank, în momentul de faţă, lucrează la o agenţie maritimă. Urmează să-mi facă rost de-o slujbă de contabil — închipuieşte-ţi, de contabil — pe-un cargobot care face trafic cu vinuri în Anglia, Olanda, Danemarca, Suedia şi Norvegia. În felul ăsta o s-o mai întind două-trei luni.

— Am avut de-a face cu suedezi, zise „Şeful“, sînt oameni cumsecade, bărbaţi adevăraţi, pe cinste.

— În sfîrşit, asta tot înseamnă două luni cîştigate, zise Rabe, înghiţind în sec cu amărăciune.

— Vrei o tartină ? întrebă Frédéric.

— Eii... răspunse Rabe, căruia-i lăsa gura apă după aşa ceva, dar nu voia să se trădeze că-i era foame. Ar fi o idee, dragă „Şefule“. O să ţi-o plătesc...

„Şeful“ nu-l lăsă să-şi termine fraza. Coborî în bucătărie, deschise uşa bufetului şi tăie o felie de pîine, pe care o unse tacticos cu nişte jumări grozav de îmbietoare.

Îi dădu tartina lui Rabe şi coborî din nou ca să aducă două pahare şi o sticlă cu vin roşu. După ce umplu paharele, Frédéric luă între mîini paharul lui, ca şi cum ar fi vrut să-l încălzească, şi se tolăni pe banca de lemn.

— Ascultă ce-ţi spun eu : dacă-i e foame unui om bogat, e ceva foarte elegant. Un om bogat poate să spună : „Mi-e foame“, şi toată lumea o să găsească că e un lucru cît se poate de simpatic. Dar tu, sau cutare, dacă eşti sărac, nu trebuie să te lauzi că ţi-e foame. Face impresie proastă. Îţi dai seama...

Jean Rabe nu răspunse. Îşi mesteca tartina cu toate simţurile la pîndă, ca să se poată desfăta cu ceea ce înghiţea.

— Asta aşa e, rosti el cu gura plină.

Dădu pe gît paharul cu vin care, ca o răbufnire a focului din interior, îi îmbujoră faţa.

— Va să zică aşa ! exclamă Rabe vesel, ridicîndu-se să se mai dezmorţească. Dacă-mi mai dai cîteva ca asta, mă mai întorc o dată astăseară, din nou.

— O să-nchid devreme, spuse „Şeful“, fiindcă de aici încolo n-o să mai vină nimeni. Parcă a stat ninsoarea. Zăpada e sănătate pentru pămînt.

— Da, zise Rabe, zăpada oferă mizeriei cel mai emoţionant decor. Un sărăntoc pe zăpadă mai are oarecare valoare socială, în timp ce un sărăntoc în plină lumină a soarelui e ca un putregai.

„Șeful“ oftă și, fără să răspundă, coborî din nou, cu pașii lui tîrșiți, în sala mică. Din bucătărie se auzea zgomot de vase. Cineva spuse : „De-acu n-o să mai vină nimeni“.

În momentul acela ușa dinspre stradă se deschise brusc și își făcu apariția un tînăr. Avea obrajii îmbujorați, zîmbea și frigul îi înroșise nasul.

— La ora asta se vine ? îi spuse patronul, și-i întinse mîna. Urcă în sala mare. Sus, lîngă foc, e Rabe.

— Salut, salut, „Frédéric“, zise tînărul cu un glas plăcut. Ar trebui să ai ferestre duble ca să reziști la o asemenea avalanșă.

— Cît e ceasul ? întrebă „Frédéric“.

— Unsprezece și jumătate.

— O să-ți fierb niște vin alb cu lămîie, m-auzi tu, vin cu lămîie ! Urcă lîngă foc.

Tînărul intră în sala mare și-i întinse mîna lui Jean Rabe.

Era un băiat înalt și blond, destul de distins ca înfățișare. Semăna cu un desen de Renée Saintenis. Purta un costum curat, foarte luxos. Cîteva pete de vopsele pe pardesiul gri îi trădau meseria. Avea pe cap o pălărie mică dintr-un postav verzui, pe care o purta dată pe spate. O șuviță de păr îi cădea mereu peste ochi, cu toate că și-o înlătura, de fiecare dată, cu același gest familiar.

Se așeză jos, întinzîndu-și picioarele cît erau de lungi și etalînd niște ghete galbene, noi de tot, cu talpă groasă.

Jean Rabe se uită la ghetele acelea cu o admirație puerilă împotriva căreia n-avea curajul să protesteze nici măcar în sinea lui.

— Vrei să bei ceva în sănătatea mea? îl întrebă tînărul blond pe Jean Rabe. Și tu, „Frédéric", hai să bei cu noi. Ascultă cum cîntă Khayyam: și începu să recite:

Bois du vin

Car tu dormiras longtemps sous l'argile
Sans un intime, un ami, un camarade, une femme,
Veille à ne jamais dire ce secret à personne,
Les tulipes fanées ne refleuriront jamais. [1]

[III]

TÎNĂRUL NEAMȚ, care se numea Michel Kraus, își potrivi strîns la gît nodul cravății, și, făcînd o strîmbătură caraghioasă, scoase limba.

— Destinul, zise el, e „vax", apoi rîse și-și goli paharul dintr-o sorbitură.

— Uite unde-am ajuns, răspunse Rabe, scormonind jarul cu vătraiul.

Bea vin
Căci vei dormi mult sub țărînă
Fără să ai pe nimenea aproape, nici un prieten, nici un camarad, nici-o femeie,
Să nu spui niciodată taina asta nimănui,
Lalelele ofilite n-or să mai înflorească niciodată.

— Aaa ! nu te-atinge de foc ! strigă „Şeful". Trebuie să aşezi lemnele în formă de piramidă şi să laşi puţin loc gol dedesubt. Focului îi plac vîrfurile.

— Tuturor forţelor le plac vîrfurile, spuse Michel Kraus : gîndirii îi place vîrful de oţel al peniţei ; trăsnetului îi place vîrful de platină al paratrăsnetului, iar senzualităţii îi place vîrful degetelor ; cea mai uşoară dintre dansatoare se ridică în vîrful picioarelor, şi pe munţii cei mai înalţi din lume flutură steaguri înălţate de orgoliul oamenilor Europei.

După aceea, trecînd fără nici o legătură la altă idee, scoase un oftat :

— Sîntem trei oameni în mijlocul tăcerii încordate de la sfîrşitul lumii. Sunetele nu se mai propagă în aer. Vedem cum înaintează Savoyarda cu mişcări ample şi nu mai înregistrăm decît sunetele vechi pe care memoria noastră le-a păstrat şi pe care mişcarea le reînvie...

Ninge de două zile. Am telefonat la Berlin şi am aflat că ninge şi acolo. De două zile nu mai aud nimic, în afară de trecutul meu. Şi cînd un om nu mai aude nimic în afară de trecutul lui, înseamnă că nu mai e decît un biet om. *Es ist miess !* Şi traduse : „E jalnic !" — În noaptea asta nu voiam să ies din casă. Atelierul meu era cald ca un pîntec. Trăsesem perdelele albe ca să rup orice contact cu liniştea străzii, cu liniştea tuturor străzilor. Dar liniştea a pătruns pe sub uşă, strecurîndu-mi mai întîi trecutul meu şi, o dată cu el, natural, trecutul rasei mele şi trecutul întregii lumi.

Simt cum capul meu nu mai e în stare să înghită toată invazia asta şi s-o resoarbă cu îngăduinţa animalului superior în care sălăşluiesc, eu biată fărîmă stăpînită de necesităţile unui organism pentru care pămîntul nu este decît una din numeroasele celule.

Mă simţeam prea proeminent într-un peisaj de carne, un peisaj în care ierburile şi copacii nu erau decît nişte excrescenţe cărnoase, aşa cum se constată în anumite maladii. Sigur că într-un asemenea peisaj se poate trăi, de vreme ce ne dezvoltăm în el, dar nu trebuie să ne-o repetăm prea mult, căci respectiva idee, repetată şi devenită plastică, sfîrşeşte prin a ne face să simţim dezgust faţă de carne. Iată de ce au fost create restaurantele vegetariene. În realitate, cuvîntul garniseşte mîncarea. Asta e părerea bunei mele camarade Else, care pictează împreună cu mine la Jullian. În felul ăsta ea se identifică din ce în ce mai mult cu iarba care e faţă de carne, cuvînt obscen, un sinonim de bună tovărăşie. L-am citit pe Walt Whitman, ca să găsesc la el o idee socială sincer vegetariană. N-am fost în stare să descopăr imaginile pe care le-am creat. Lumea urmează într-o măsură mult prea mare impulsurile visării mele, ascultă mult prea mult de sugestiile mele. Aş vrea ca natura să se revolte împotriva ipotezelor mele. Aş vrea să mă pot plimba împreună cu Else printr-o pădure ca cea de la Huelgoat din Bretagne şi să pot auzi toţi copacii cum îmi strigă de faţă cu un martor : „Sîntem din lemn, sîntem din iarbă, sîntem nişte vegetale cumsecade şi n-avem nimic de-a face cu carnea unui intelectual incomensurabil ale cărui idei cîntăresc

mai mult decît toate cosmogoniile cunoscute, multiplicate de-o putere fără limite".

Uneori, cînd Else, lungă și blondă, stă culcată lîngă mine și toate clopotele eterului răsună în capul nostru, ni se pare că auzim plînsul armonios al vîntului care străbate printre vibrațiile clopotelor.

— Acesta e plînsul adevărat al copacilor, îi spun Elsei.

— E ca plînsul unui copil în pădure.

Cuvîntul copil strică totul. Nu putem să ne-nchipuim un peisaj în care viața să nu se confunde cu ideile tradiționale pe care le creiem, de secole, în jurul cărnii.

Nimic nu există în jurul nostru care să ne facă să ne-ndepărtăm de imaginea asta nesănătoasă că nu sîntem, începînd cu trandafirul, trecînd pe la Else și sfîrșind cu boul, decît niște elemente accesorii în slujba unei mase de carne, care nu e nici ea, la rîndu-i, decît o infimă parte a unei alte mase de carne și mai înfricoșătoare prin inteligența ei.

— Carnea nu-mi produce nici un dezgust, zise Rabe. Uite, Michel, tu ai mîncat prea mult în viața ta, și asta-i pedeapsa. Cînd mă gîndesc la carne ca tine, visul meu nu depășește niciodată cantitatea și imaginea unui bifteck de trei-patru livre.

— N-am mîncat întotdeauna ca un om onorabil, continuă Michel Kraus. Amintirea asta nu mai stăruie însă în mintea mea. La Maiența, de pildă, nu de mult, niște oameni m-au văzut dansînd în ritmul îndrăcit al muzicilor foamei de jur împrejurul Tunului de Lemn. Într-o bună zi

a venit la mine o fetiță cu șorțuleț alb și mi-a întins o bucată de pîine. Am luat pîinea, am aruncat-o în apa rîului și copila a luat-o la fugă asmuțind împotriva mea întregul cartier. Doi cavaleriști beți turtă și care au ținut să ia și ei parte la scandalul acela, i-au încurcat așa de bine pe urmăritorii mei încît am izbutit să le scap printre degete. Am rupt-o la fugă și am gonit prin tot orașul pînă am ajuns sus la Römer-Wall, unde, cu mîna pe inimă, ca să-i mai domolesc bătăile, am căutat o soluție romantică pentru nenorocirea aceea vremelnică.

Am intrat la un negustor de muzică ca să le vînd cîntece micilor modiste și vînzătoarelor din magazinele de pe Ludwigstrasse și de pe Schillerstrasse. De-atunci încolo m-am eliberat de teama de-a mai întîlni în cale o fetiță cu șorțuleț alb și cu o tartină de pîine întinsă în chip de ofrandă.

— Fără îndoială, zise Rabe, că erai totuși îmbrăcat cum se cade ?

— Aveam niște haine curate, îi răspunse Michel Kraus.

— Atunci totul se explică, conchise Rabe cu un zîmbet amar.

— Noi cei de pe malurile Rinului sîntem plămădiți în așa fel încît natura are asupra noastră aceeași influență pe care o are asupra plantelor primăvara. Atunci se adună deopotrivă fete și băieți și, cu rucksacul în spinare, cu ghitara sau cu mandolina agățate de umăr, o pornesc, mînă-n mînă, să culeagă cele dintîi flori de cîmp de pe stînca lui Lorelei. Urcă o potecă mărginită de tufișuri și pot cînta în voie, îmbrățișînd de acolo cu privirea fluviul și puzderia de sate mici,

care, pentru cei care le văd de sus, de pe stîncă, nu şi-au schimbat înfăţişarea de pe vremea lui Albrecht Dürer. Ultima apariţie a lui Lorelei a împrumutat chipul încîntător al unei fruntuzoaice tinere căreia i se spunea : Fräulein Lantelme. Cunoaşteţi povestea. Moartea ei coincide cu trecerea unui regiment de infanterie pe strada principală din Boppard. Flautele şi tobele intonau un marş triumfal. Un Lohengrin al Reichswehrului comanda detaşamentul în calitate de colonel. Nişte copilandri, împopoţonaţi cu chipie roz-rubinii sau verzi ca spanacul, şi unele şi altele împodobite cu vipuşti galbene, alcătuiau în tot lungul coloanei un şir cît se poate de promiţător.

Întovărăşit de Lotte Bruni, iubita mea din vremea aceea, am evocat de multe ori din amintire imaginea delicată şi graţioasă a fetei frumoase care a venit să se înece în Rin, fără îndoială pentru că aşa cereau tradiţia şi exigenţele unei legende autoritare. Moartea tinerei mi-a trezit gustul pentru pictură şi am căutat să introduc pe lîngă peisajele publice şi cîteva elemente personale alese de mine. La început am pictat peisaje, în timp ce Lotte Bruni, încîntată, învăţa englezeşte dintr-o carte intitulată : *Fanny Hill*. Treaba asta era de multe ori anevoioasă şi biata fată avea lacrimi în ochi din această pricină.

Pictam şi, în spatele fiecărui copac din pădure, ascundeam cîte unul din chipurile mele tainice. Seara, cînd mă înapoiam în micul atelier în care locuiam la Biebricht, tablourile mele se însufleţeau de-o viaţă silvestră care ar fi putut speria pe-un călător pe vremea cînd Schinderhannes şi flăcăii lui băteau drumurile şi potecile ca să vîneze.

Mi-am dat seama, în vremea aceea, că exista în mine un excelent denunțător al morții și că nu-mi mai era îngăduit de atunci încolo să privesc fără să denunț amenințarea care se ascunde în spatele celor mai nevinovate lucruri. Dintr-o singură ochire, puteam să-mi creez o stare de spaimă inaccesibilă pentru ceilalți oameni. Talentul ăsta deosebit, care mă făcea să descopăr în toate lucrurile aspectele cele mai ascunse, în care crima se sustrăgea vederii, m-a făcut să nu-mi mai pot stăpîni pasiunea pentru arta mea.

Într-una din zile, după ce tocmai isprăvisem o pînză în împrejurimile Frankfurtului, aproape de Hoecht, am observat, de îndată ce m-am întors acasă și mi-am privit tabloul, că toată strălucirea tainică a respectivei imagini părea să vină de la o fîntînă pe care-o schițasem în grabă, ca pe-un element amuzant, dar fără să-i acord prea multă importanță în cadrul întregii compoziții. Fîntîna exala teama ca pe-o miasmă morbidă și vicleană. M-am hotărît atunci să încerc o experiență decisivă.

M-am dus la un comisariat de poliție.

— Domnule, i-am spus comisarului, am schițat în dimineața asta un studiu, într-un loc unde, dacă stau să mă gîndesc bine, țin foarte mult, dacă bineînțeles v-ar interesa, să mă înapoiez însoțit de dumneavoastră. Să știți că nu obișnuiesc să fac glume proaste. Ar fi de altfel o neghiobie, fiindcă, de vreme ce vă întovărășesc, sînt la discreția dumneavoastră. O forță lăuntrică mă îndeamnă să vă țin acest mic discurs. N-o să regretați, sînt sigur, că mi-ați dat crezare.

Un comisar de poliţie neamţ nu rezistă nici-odată la satisfacţia profesională pe care poate să i-o procure un caz prezentat în felul ăsta. A dat ordin unui agent să-l însoţească şi ne-am urcat tustrei într-un taxi pe care l-au chemat telefonic.

Pe drum comisarul mi-a pus tot felul de întrebări cu privire la familia mea. Tatăl meu, decedat, fusese doctor militar. La auzul veştii ăsteia bune, comisarul m-a onorat imediat cu o ţigară enormă, parfumată pe afară, dar fadă pe dinăuntru.

După o călătorie de vreo oră, am coborît din maşină şi i-am condus, pe comisar şi pe agentul de poliţie, în locul pe care-l reprodusesem în tabloul meu. Sosirea noastră a stîrnit curiozitate: cînd am ajuns lîngă fîntînă, se ţineau după noi vreo douăzeci de persoane. Era o fîntînă părăsită, situată în apropierea unei case destul de arătoase, dar care nu mai era locuită — ni s-a spus — de luni de zile. Proprietarul casei aceleia era, după cîte ni s-a precizat, un electrician pe nume Zweifel. Venea să stea cîteva luni pe an în casa aceea, uneori în timpul iernii, de cele mai multe ori însă vara. Sosea cu motocicleta. Nu prea era văzut prin partea locului. Toţi bănuiau că lucrează la Frankfurt. După ce-am luat informaţiile astea, l-am rugat pe comisar să pună un om să coboare în fîntînă. S-a oferit un zidar. Ca măsură de precauţie l-au legat cu o frînghie. Fîntîna nu era adîncă, apa-i ajungea pînă la mijloc. A scormonit fundul cu o greblă, în timp ce noi ne aplecasem cu toţii curioşi, în aşteptarea rezultatului. Zidarul a scos pe rînd o găleată veche, un coş

rupt și un cap de om, îngrozitor de descompus. Era un cap cu părul roșcat.

— Ți-a pus Dumnezeu mîna-n cap, spuse Rabe.

— Vă scutesc de amănuntele anchetei și de reconstituirea crimei. Începînd din ziua aceea, am devenit oarecum un pictor al poliției. Încasam bani de la Ministerul de Interne și, în timp ce continuam să-mi exercit meseria, puteam să semnalez autorităților punctele care la prima vedere păreau inofensive, dar care, reproduse pe pînza mea, constituiau un ajutor prețios pentru darea în vileag a celor mai îngrozitoare manifestări secrete ale vieții sociale.

Am venit în Franța ca să fug de destinul acesta.

Michel Kraus își apucă capul cu amîndouă mîinile.

— Aș fi în stare să descopăr o crimă pînă și într-un trandafir, se tot văita el.

— N-ai putea să-mi împrumuți cinci franci? întrebă Rabe cu voce răgușită, dar cu o dezinvoltură destul de stîngaci simulată.

Michel Kraus încetă să-și mai plîngă soarta. Se scotoci în buzunarul de la vestă și scoase de acolo o monedă de cinci franci, pe care i-o întinse lui Jean Rabe fără să spună un cuvînt.

Zăpăcit oarecum de succesul repurtat, acesta din urmă începu să devină sincer interesat de soarta tovarășului lui.

— În locul dumitale m-aș lăsa de pictură.

— Să mă las de pictură! Glumești, fără-ndoială, dacă mă sfătuiești să mă las de pictură. Am sacrificat totul ca să pot picta și nici nu poți

să-ţi închipui ce existenţă duc ca să-mi împlinesc destinul... Am...

Ezită şi se întoarse să privească în spate. Vîntul făcea să se mişte perdeaua de la uşa care ducea la bar. Michel Kraus se uită atent la perdea, avînd aerul că aşteaptă cu urechea ciulită să audă un zgomot. Se apropie de urechea lui Rabe şi-i mărturisi :

— Sînt pictor, mă-nţelegi, şi nu vreau să-mi pictez propriul portret... Cum aş putea îndura să-mi văd chipul cu ochii puşi în slujba poliţiei ?...

— Doamne Dumnezeule ! exclamă Rabe plecîndu-şi capul.

— Ei, hai, făcu „Şeful", de-acum n-o să mai vină nimeni, dar, înainte de-a ne duce la culcare, vreau să vă mai ofer o sticlă.

Rabe îşi pipăi în buzunar moneda de cinci franci şi i se păru că vede strălucind în faţa ochilor lui numărul luminos al hotelului în care avea să-şi petreacă noaptea, pe rue Dancourt, fără îndoială dacă avea să mai găsească vreo cameră liberă. În orice caz, noaptea aceea era cîştigată şi, datorită acestui fapt, întreaga lui fiinţă iradia îngăduinţă faţă de criminalul care se bălăbănea pe-un scăunel desfundat.

[IV]

O MÎNA dădu la o parte perdeaua roşie de la uşă şi apăru un soldat, bineînţeles plin tot de zăpadă. Nimeni nu-l auzise intrînd.

— Se-nchide, strigă „Şeful".

— Ah ! exclamă soldatul, trebuie să mai fie vreun locşor lîngă foc pentru un camarad din Armata Colonială. Mi-a intrat zăpadă pe gît, în bocanci şi pînă şi-n fundul stomacului. Aşa se conservă carnea ca să traversezi tropicele, adăugă el în glumă.

— Atunci, hai, aşază-te lîngă foc. Ce vrei să-ţi aduc ?

— Nişte vin, zise soldatul.

— Ai să bei un pahar cu noi, e rîndul meu să vă cinstesc.

— Mai dau şi eu un rînd, spuse soldatul, topit de plăcere.

— Mă duc să-ţi aduc un pahar.

Frédéric îşi înfundă pipa cu un tăciune şi se duse jos să ia o sticlă cu vin din dulapul care-i servea drept pivniţă.

Soldatul se aşeză politicos alături de Jean Rabe, care-i făcu loc. Purta uniforma de infanterie colonială. Zăpada i se adunase pe epoleţii galbeni ca pe două acoperişuri mititele.

Şi el era un bărbat tînăr, şi avea o faţă distinsă datorită cine ştie cărei suferinţe îndurate.

Jean Rabe încercă să-şi imagineze de ce natură putea fi suferinţa aceea, fiindcă, oricum, tînărul respectiv mînca probabil destul de bine, iar patul lui trebuie să fi fost mai puţin mizer decît patul în care urma să doarmă Rabe în noaptea aceea.

Soldatul bău, ridicînd paharul la înălţimea ochilor. După aceea îşi şterse mustăţile scurte şi-şi muşcă buza de sus.

— Ah! ca să vezi, dacă mi-ar fi spus cineva că astă-seară o să mă aflu în locul ăsta cu voi, n-aş fi crezut nici în ruptul capului. Şi nici acum nu ştiu de ce-am venit aici. Mă gîndeam la cu totul altceva şi paşii m-au călăuzit încoace. O să pot da oare, pe-aici pe aproape, de vreun hotel mai ieftin ca să mă odihnesc la noapte? Sigur că dumneavoastră cunoaşteţi cartierul, nu? Şi nici o dămiţă la orizont, nici măcar la cinşpe metri în faţă, pe linia observatorului.

— Nu-i nici o dămiţă aici, făcu „Şeful" scoţînd pipa din gură.

Soldatul îl privi zîmbind ca unul care n-a înţeles bine.

— N-am vrut să jignesc pe nimeni, zise el în cele din urmă.

— N-am zis c-ai vrut să jigneşti pe cineva, răspunse „Şeful", am vrut pur şi simplu să te previn. Aici nu sînt decît artişti.

— Ah! exclamă soldatul. Atunci hai, mai dă-ne o sticlă.

— Ai făcut războiul? întrebă Rabe.

— Vin din Maroc. Am făcut parte dintr-un detaşament de-acolo. Iată medalia. Şi citi: Beni Snassen. Hai noroc!

Băură cu toţii. Tînărul neamţ dădu să se ridice ca şi cum ar fi vrut să plece, se uită la soldat şi-i strigă plin de exaltare: „Ai un cap simpatic, dar chiar dacă mi-ai da zece mii de franci, zece mii, m-auzi tu? tot nu ţi-aş face portretul. Eşti prea simpatic."

— Asta-i nebun? întrebă soldatul ridicîndu-se.

— E numai beat mort, răspunse Rabe, prinzîndu-l cu putere de mînă pe colonial, ca să-l silească să se așeze din nou.

— Uite, bea vin, camarade.

Și soldatul îi întinse un pahar lui Michel Kraus, care-l dete pe gît cît ai clipi.

— De bună seamă, dumneata nu poți să înțelegi cîtuși de puțin de ce nu vrea domnul Kraus să-ți facă portretul. Exaltarea i-a încurcat înțelesul frazei. Dumneata ai ucis, asta-i tot.

— Bineînțeles, zise ostașul, solda doar pentru asta o iau și pentru ca să lucrez la drumuri și să fac de gardă. Dacă stau să mă gîndesc însă bine, rolul nostru e mai curînd să fim noi uciși. Moartea, cînd o primești, îmbracă o cu totul altă formă decît atunci cînd o provoci. Cînd o provoci tu, îți țîșnește din mîini mai înainte chiar de-a fi apucat să-ți dai seama. E un lucru extraordinar cît sînge rece îți trebuie ca să împiedici un glonte să pornească.

Sînt zile în care-mi zic : băiete, nu ești decît un nenorocit de soldat. Pentru unii asta nu-nseamnă mare lucru. Ne-njură sau ne ridică în slăvi, cu condiția ca prezența noastră să nu treacă dincolo de limitele cadrului care ne înțărcuiește. Nu țin de loc să ne vadă mai mult de două sau de trei ori pe an. Vorbesc, bineînțeles, de cei de profesie, pentru că ceilalți nu sînt niciodată altceva decît niște civili îmbrăcați militar. Unii dintre ei se adaptează destul de repede la obiceiurile castei noastre, dar o fac numai ca să le treacă timpul și să-și creeze un gen care nu-i costă decît doi ani de serviciu militar făcuți în metropolă.

Ceea ce ne stăpînește pe noi, Zeul care ne supune fanteziei lui, e *cafardul* sau *afaniseala*. În astă-seară, de pildă, acționează afaniseala. Îmi vine foarte greu să-mi dau seama, poate-i din pricina zăpezii. Trebuie să te aștepți la orice. Banii pe care-i arunc în vînt n-au nici un haz. La ce bun să te mai întrebi de ce? E inutil, dar simți nevoia să vorbești despre asta. E plăcut să spui: „Sufăr de cafard". Și e absolut necesar ca starea asta de criză să poată fi constatată de cît mai multe persoane. Cu alte cuvinte, cafardul umblă după publicitate. Unui soldat care suferă de cafard i-ar face o deosebită plăcere să aibă pe chipiul lui un semnalizator care să se aprindă în diferite culori, în așa fel încît toți cei pe care-i întîlnește în drum să spună: „Vedeți, soldatul ăsta suferă de cafard!" E o chestie idioată, dar așa e. În felul ăsta, întreaga viață a soldatului de meserie se desfășoară în craniul lui. Afară de zece la sută indivizi fără cafard care încearcă să obțină pensia de subofițer.

Și, odată unul din ăștia ajuns subofițer, abia că nu e scutit să facă pe zbirul. Se-nsoară cu o prostituată scoasă din bordel; își întreține motorul cu absint și se transformă într-un alambic plîngăcios și înrăit, avînd o duzină de idei fixe cu privire la semnele exterioare ale disciplinei.

Înainte de a fi soldat la Colonială voiam să urmez desenul. Lucram într-un atelier de decorație industrială, dar desenam mai ales pentru mine; cochetam și cu acva-forte și o scoteam la capăt destul de binișor. Și acum mai desenez cîteodată,

dar fără nici o țintă... fiindcă forța care mă stimula să desenez e canalizată în slujba cafardului. Cafardul e o forță puternică de inspirație activă, în realitate sterilă. În materie de artă, nu există decît inspirația pasivă care poate să-și permită, natural, o creație activă. Mă exprim prost, dar eu înțeleg ce vreau să spun.

— În seara asta, înțelegem cu toții ce vrem să spunem, zise Rabe. Cele două personalități ale noastre, Jekyll și Hyde, discută între ele.

— Noi ceilalți, militarii de meserie, reluă omul de la infanteria marină, nu sîntem decît niște fantome îmbrăcate cu un echipament și cu douătrei flecuștețe vestimentare din lînă colorată, care constituie spiritul nostru de corp. Ne-nchipuim că toată lumea stă cu ochii zgîiți la ancora de lînă roșie cusută pe chipiul nostru. Puțin îi pasă lumii de zorzoana asta.

Focul nostru lăuntric, care ne însuflețește existența de aventură și de cazarmă, ne revelă adevărata noastră personalitate militară. Cu excepția cîtorva elevi-caporali, sîntem cu toții niște inși plini de fantezie și avem o viață interioară feerică. Vinul ne pavoazează visurile cu mii de flamuri și cîntecele din șantanuri ne-au făcut să nu ne mai încăpem în piele. Cu pielea agățată de cozondraci și cu sufletul plin de adorație pentru domnișoara Mistinguett, a cărei voce zăpăcește disciplina, mergem pe urmele celor opt gorniști din capul batalionului care, în timp ce străbat ținuturile exotice, intonează seria completă a marșurilor Sudului.

În urma comandantului călare se înşiră trei sute de cafarduri individuale menţinute în limitele bunei-cuviinţe de protocolul necesar armoniei unui batalion care se află în marş de manevre.

Am fost mult timp — pe vremea cînd eram în subsistenţă ca telegrafist într-un post garnisit cu vreo cincizeci de tiraliori senegalezi — în măsură să observ şi să cultiv nestingherit cafardul, mîndria lăuntrică a soldaţilor combatanţi. Pentru personalul militar cafardul se confundă cu neurastenia, cu dizenteria şi cu trîndăvia. Adevăratul cafard nu-şi depune ouăle lui uriaşe şi bălţate decît în ţeasta unui combatant. Ouăle acestea clocite la întîmplare se sparg în cele din urmă, explodînd sub forma unei rachete luminoase cu şase petale, cîte una pentru fiecare culoare fundamentală. Rachetele urcă la zenit şi încep să coboare, împroşcînd cu cîntece la modă pereţii de cristal ai cazărmii, care nu mai e în stare să zăgăzuiască înaltele aspiraţii ale tuturor soldaţilor posedaţi.

La plecarea contingentului cafardul geme, şuieră şi mormăie, dă ocol şantanelor, mutilează chipul femeilor şi-şi duce pacientul la arest, unde se trage nădejde că se va vindeca.

Acolo se află zece cafarduri adunate la un loc şi care alcătuiesc un singur cor de inspiraţie nobilă. aşa cum se aude în Elveţia germană, în cluburile unde ştiu să scoată iodlere. Dau cu picioarele în stănoage, iar forţa cea sumbră şi perfidă se strecoară pe sub uşă şi răspîndeşte în cazarmă sau în tabără o demenţă puerilă şi complicată. Care mai de care se străduieşte să-şi întreacă ve-

cinul în nerozie. Dar nerozia oamenilor e garnisită întotdeauna cu oarecare subtilitate care-ţi înveseleşte inima şi merge să sporească bagajul sacru de tradiţii al regimentului şi al spiritului de corp.

Am studiat bine cafardul şi de aceea, acum aproape şase luni, înainte de-a mă înapoia de la Tonkin, am hotărît să consider cafardul ca pe o ştiinţă sau ca pe o artă şi să-i învăţ ce e şi pe „boboci", în speranţa că o să cîştig mai întîi ceva bani şi, în al doilea rînd, că o să fac ca numele meu : Marcel Launois, să rămînă posterităţii legat de-o operă măreaţă şi care nu constituie decît o infimă parte din metafizica militară.

În singurătatea unui corp de gardă, unde toată lumea sforăia la umbra unei tufe de bughenvilea care-şi proiecta umbra pe uşa postului, am avut răgazul să rumeg proiectul şi să-i dau ultima faţă necesară prezentării lui efective.

Cînd m-am simţit stăpîn pe sistemul meu, am început să recrutez elevi din contingentele care ne soseau de la partea sedentară, alegîndu-i de preferinţă pe soldaţii tineri. Am întîlnit, cu toate astea, şi din cei vechi, care, apreciind eleganţa cursului meu, au venit să-mi ceară lecţii. Cei vechi erau însă mai greu de instruit decît cei tineri, aşa cum se întîmplă întotdeauna. Aproape toţi făcuseră şi mai înainte studii cu privire la cafard, dar nişte studii vicioase, şi deprinseseră nişte obiceiuri cafardice cam rele. Cheltuiau, dîndu-se inutil în spectacol, nişte forţe de-o intensitate prodigioasă. Trebuia imaginat un scop care să fie accesibil sublimelor aspiraţii ale cafardului.

Îmi ţineam cursul într-un local patronat de o tîrfă care se numea Incarnacion. Beam vin ca Noe care a plantat viţa de vie. Şi-n speranţa că aveam să reînviem miracolul legendar, ne înfigeam baionetele tremurătoare în mesele de lemn vopsite verde. Baionetele vibrau ca nişte corzi de liră. Ăsta era cursul pregătitor. După aceea ne repezeam în cartierul negrilor unde ne întîlneam cu legionarii care făcuseră parte pe vremuri din regimentul nostru. Mîrleam caprele — asta e expresia — şi cînd puteam le şterpeleam banii „fetelor". Asta nu se petrecea fără urlete şi fără bocete. Ni s-a întîmplat de multe ori să trebuiască s-o rupem la fugă în faţa vreunei patrule de zuavi sau de tiraliori.

Să-mi fie cu iertare, domnilor : pentru un soldat adevărat, Asia, Africa, Oceania şi America se amestecă şi se suprapun la fel cu figurile cadrilului naţional în principatul Moulin-Rouge. Cînd vorbesc de Maroc, cînd de Tonkin, dar cafardul n-are patrie, el nu cunoaşte decît o singură direcţie : Sudul. Şi-aşa am avut ocazia să creez, în timpul şederii mele în Maroc, un regat, produsul himeric al tuturor cafardurilor noastre adunate la un loc, puse la punct şi împinse la extrem către regatul pe care îl vindeam în parcele.

Acum ştiam cu toţii că undeva, către Sud, dincolo de împărăţia setei, exista un regat miraculos care oglindea, amplificînd-o pînă la ultima limită a rezonanţei, mica idee luminoasă care în orele de nelinişte ne făcea să ne simţim deopotrivă cu zeii. Şi-ntr-adevăr, eram chiar ca nişte

zei, cel puţin cîte trei zei de fiecare grupă. Legionarii de la „călăreaţa“ făceau din cauza asta spume la gură.

Într-o seară, am hotărît s-o pornim spre ţinutul acela din Sud care era al nostru şi în care pîntecul femeilor e neted ca argila de pipă. Am luat trenul pînă la ultima staţie. După care am pornit cu arme şi bagaje în direcţia Sudului, mergînd spre regatul de la miazăzi, ale cărui porţi sînt împodobite cu glicină ! Eram douăzeci.

Unul din noi a murit înţepat de-o muscă, altul s-a omorît împuşcîndu-se din greşeală. Într-o bună zi, în zori, ne-au atacat spahii. Un fost legionar care-şi reluase serviciul militar la noi a tras un glonte în direcţia ofiţerului : bărbatul acela tînăr şi zvelt s-a prăbuşit din şa şi a căzut pe spate în burnusul lui roşu.

Camaradul nostru a fost împuşcat, cu mare pompă, îndărătul unui crîng de leandri, iar eu am reuşit să scap cu trei luni de carceră, pe care le-am petrecut într-o clădire ce aducea cu un burduf de acordeon.

Şi uite unde-am ajuns, zise soldatul. Am pierdut regatul Sudului. N-o să mai am niciodată parte de poarta cu glicină şi de cîntecul fetei care începea aşa : *Am plîns atîta pentru tine...*

Acum sînt printre voi, în zăpezi... Am pierdut drumul care trebuia să mă ducă spre capitala unde mă aşteptau toate dorinţele, ca nişte copii de şcoală, gata să intoneze o cantată. Acolo unde a murit camaradul meu, înaintea crîngului de leandri...

Soldatului începură să-i tremure obrajii, nasul i se albi, ridică mîna cu un gest maşinal şi se porni să bolborosească cu o voce scăzută şi ciudată :

— În crîngul... crîngul de lea... leandri...

[V]

— NU ŞTIU unde-or să ne ducă toate chestiile astea, zise „Şeful“, restabilind echilibrul focului său. Tot ce ştiu e că oamenii sînt din ce în ce mai porci. Şi se excită singuri în contact cu propria lor porcărie. Am observat asta de nenumărate ori, şi, după toate constatările mele, nu mai trag nici o nădejde.

Michel Kraus dete din cap aprobativ. Soldatul nu mai avea nimic de spus şi bea maşinal fără nici o plăcere. Jean Rabe se gîndea la timpul preţios pe care-l pierdea la ora aceea cînd, fiind în posesia unei monede de cinci franci, ar fi putut foarte bine să-şi ofere plăcerea divină a zece ore de somn fără control străin.

„Ce perversitate ! îşi zise Rabe în sinea lui. De trei zile alerg după moneda asta de cinci franci, în speranţa că o să dorm şi eu o noapte, nu pe-un scaun sau pe-o canapea, ci într-un pat pe care să mi-l plătesc singur, şi acum, că am în buzunar realizarea fericirii ăsteia, amîn momentul în care aş putea să mă bucur de ea.“

Şi-şi exprimă gîndul cu voce tare :

— Consider că asta e-o adevărată prostie !

— Cum, ce ? exclamară cei doi, soldatul şi pictorul poliţist.

— Visam cu glas tare, zise Rabe. Mă gîndeam la mine şi la o mie şi una de fleacuri, de interes strict personal.

— Uite-l şi pe „Fréderic“ că se-ntoarce cu o sticlă. Asta e rîndul meu ! „Fréderic“, tu ţi-ai plătit-o pe-a ta, soldatul şi-a plătit-o pe-a lui, nu mai e decît...

N-apucă să termine.

— Sticla asta o dau eu, zise Jean Rabe, şi puse pe masă moneda de cinci franci, apăsînd-o cu degetul pe tăblia mesei ca s-o împiedice să se rostogolească.

— Păstrează-ţi gologanii, zise „Şeful“ cu glas sever. Oamenii sînt cu toţii nişte porci, ţi-o spun eu.

Rabe îşi băgă moneda de cinci franci înapoi în buzunar cu o reală plăcere, fiindcă şi începuse să regrete accesul de proasă dispoziţie.

Un glas de femeie însufleţi din nou grupul băutorilor, care se stingea ca un foc sub cenuşa trecutului lor.

— Ia te uită, asta-i Nelly, zise „Şeful“.

Într-adevăr, Nelly era, plină şi ea de zăpadă. Se scutură ca o pasăre şi-i apăru părul blond, ud pe tîmple şi la ceafă.

— Bună ziua, Rabe, bună ziua, Kraus, bună ziua la toată lumea.

— Vrei să bei un păhărel ? o întrebă Kraus zîmbind.

— Da, un grog fierbinte. Mi-au îngheţat picioarele.

Cu o lovitură de călcîi, își zvîrli cît colo unul după altul pantofii rupți și-și întinse picioarele spre foc. Avea un ciorap găurit și i se vedea degetul mare cum i se chircește înaintea focului ca un personaj minuscul și independent.

— Vin de la Vermorel, zise Nelly. Am avut întîlnire cu prietenul meu.

Apăsă asupra ultimelor cuvinte.

— Era lume multă ? întrebă „Șeful".

— Nimeni, răspunse Nelly laconic.

Scoase din geantă un pachet cu țigări galbene și le oferi tuturor pe rînd : „Ia, ostaș", îi spuse ea soldatului, care luă delicat țigara, apucînd-o între degetul mare și arătător.

Nelly nu stătu mult jos. Se ridică brusc, cu țigara în colțul buzelor, își cambră talia și coborî în bucătărie, unde-o auziră rîzînd și șușotind.

Era o blondă înaltă, palidă, destul de drăguță, cu o față boțită din cauza mizeriei, a amorului, a lipsei de somn și a neplăcerilor gastrice pricinuite de abuzul de mezeluri, de ouă tari și de alcool.

Neamțul o dorea cu duioșie pe Nelly, fiindcă halul de mizerie în care se afla biata fată, îmbrăcată cu niște zdrențe pretențioase, îl excita senzual pînă la lacrimi. Nelly profita de situația asta ca să împrumute de la tînărul pictor niște sume ridicole, în schimbul cărora nu-i oferea nimic.

Era o ființă șireată și în același timp candidă. Cîteodată zicea că e dansatoare, alteori dactilografă, după cum avea chef. Mai pretindea că e

ziaristă sau sculptoriță. Totul în funcție de perioadele de admirație pe care le avea pentru o meserie sau alta.

Fiindcă mințea cu candoare, pînă și celui mai naiv om îi era cu neputință să creadă un cuvînt din tot ce spunea. Numai Michel Kraus izbutise turul ăsta de forță. Dar Nelly nu-i păstra nici cea mai mică recunoștință. În fiecare noapte venea la vechiul local ca și cum ar fi venit la birou Intra val-vîrtej, strîngea mîini prietene și începea să pună în mișcare resursele nesfîrșite ale uimitoarei ei imaginații, îmbinate cu cea mai tristă incoerență.

De altfel, pe Nelly n-o doreau decît cei care n-o cunoșteau. Jean Rabe, de pildă, nu încerca niciodată să uzeze de ea. Prefera să caute singur aventura unui pat în care să doarmă decît să se înhăiteze cu Nelly, cu toate că fata îi propusese în nenumărate rînduri să vină, cînd avea ea cîte-o cameră. De cele mai multe ori însă, se culca și ea pe la cîte-o prietenă, sau la un pictor bătrîn care-i oferea un divan fără arcuri într-un atelier fără foc.

Nelly trecea prin viață ca o frunză moartă, ca o frunză galbenă măturată de vînt. Nu vedea nimic, nu reținea nimic. Unica ei plăcere era să trăiască o viață pe care și-o imagina noaptea la „Lapin“ în tovărășia celor cîțiva prieteni. O viață atît de efemeră încît era de-ajuns un pahar cu apă îndoită cu rom ca să se șteargă din memoria tinerei.

Acum o auzeau cum cîntă în bucătăria mică, cu o voce falsă și ascuțită :

En passant près de vous
Je vous ai trouvée si jolie
J'au cru voir tant d'amour
Au fond de vos grands yeux si doux. [1]

„Șeful“ ridică din umeri :

— Ca mîine-poimîine or s-o găsească înțepenită, cu gheruțele în sus, pe zăpadă. Are într-adevăr cap de păsărică.

Militarul ședea tolănit, cu spatele sprijinit de perete. Dormea, prăvălit ca un împușcat. De sub pleoapele întredeschise i se vedea albul ochilor ca un albuș de ou coagulat. Rîsul fetei îl enerva îngrozitor pe Rabe, care se pregătea să ia hotărîrea energică de-a se duce la culcare.

— Cît e ceasul ? întrebă „Șeful“.

— Unu și patruzeci de minute, răspunse Kraus.

— Atunci, copii, hai să golim sticla și să mergem la culcare. Tu, soldatule, spuse „Șeful“ fără să-l atingă, scoală-te și du-te la cazarma ta... A venit ora de culcare.

În momentul acela, Nelly își strecură încet capul printre ușorul ușii și perdea. Chipul ei oglindea îngrijorarea : „Vino să vezi ceva“, îi spuse ea bătrînului patron.

Rabe își urmă prietenul. Prin ușa întredeschisă văzură strada acoperită de zăpadă imaculată. Nu

---

Trecînd pe lîngă tine
Mi-ai părut atît de frumoasă
Și mi s-a părut că văd atîta dragoste
In adîncul ochilor tăi mari și blînzi.

trecuse nimeni pe acolo. Singurul felinar cu gaz clipea lîngă zidul înalt de la cimitirul Saint-Vincent. Frédéric deschise uşa şi se uită la dreapta, apoi la stînga. La colţul străzii Saint-Vincent zări un grup de vreo zece indivizi nemişcaţi şi tăcuţi.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Rabe, încercînd să iasă şi el.

— Intră repede, zise „Şeful", şi închide uşa, obloanele sînt trase.

Rabe închise cu zgomot uşa protejată de-un oblon gros din lemn de stejar tare ca oţelul.

— O ceată de răufăcători, zise patronul. Nu ştiu ce vor, dar rămîneţi aici. Nu e prudent să ieşiţi, fiindcă nu sînteţi decît trei, şi tu n-ai nici o armă.

„Ce chestie, gîndi Rabe, e rost de păruială !"

— Închide uşa de la bucătărie, îi spuse „Şeful" neveste-si. Şi stinge lămpile. Eu mă duc să sting lumina din sala mare.

Se urcă fără grabă pe un scăunel şi micşoră flacăra lămpii. Acum în încăperea unde mirosul rece al fumului de pipă devenise agresiv nu se mai vedea nimic în afară de două focuri mici, roşii, care se reaprindeau ritmic : ţigara lui Michel Kraus şi cea a soldatului. Nimeni nu vorbea.

Nelly simţi totuşi nevoia să rîdă. Şi rîse, stupid.

— Să taci imediat, fir-ar al naibii să fie ! îi porunci „Şeful" pe şoptite, şi adaugă : Nu mai vreau să deschid la nimeni... Prăvălia s-a închis. E aşa de greu să pricepi ?

Nelly tăcu supusă şi se duse împreună cu celelalte femei între sala mică şi bar, la picioarele scării care urca la camerele de la primul etaj.

Michel Kraus se scotoci în buzunarul pantalonilor şi scoase un revolver pe care-l puse lîngă el, pe-un scăunel.

— Asta-i bafta mea, zise „Colonialul". Chiar de loc n-aveam nevoie să atrag atenţia asupra mea în noaptea asta...

În momentul acela se auziră bătăi în uşă.

— Oameni buni, strigă o voce tînără şi veselă, nişte prieteni de-ai lui Bébert vin să tragă o duşcă la tine, tătucă.

Se auzi pasul greu al „Şefului" care cobora încet treptele scării, una cîte una.

În buzunarul căscat al pantalonilor lui largi din catifea gri se zărea patul negru şi striat al unui revolver militar.

— Duceţi-vă la culcare, copii, zise el. Localul e închis, e ora două şi nu vreau să mă pomenesc, cu o contravenţie.

— Hai, deschide, venim din partea lui Bébert.

— Fiţi cuminţi, zise „Şeful", şi duceţi-vă liniştiţi acasă. O să răciţi.

— Ne iei peste picior, strigară mai multe glasuri.

Urmă un scurt schimb de vorbe, spuse în şoaptă. Se desluşeau vag crîmpeie de fraze : „Îţi spun eu că-i acolo... Nici vorbă... l-a pitit bătrînul."

— Atunci la revedere, moşule, strigă acelaşi tînăr care pomenise de Bébert.

— La revedere, copii.

Urmă o uşoară îmbulzeală, apoi glasurile se auziră tot mai slab. Era imposibil să distingi vreun zgomot de paşi pe zăpadă.

„Şeful", cu urechea ciulită, scoase revolverul din buzunar şi trase piedica.

Nici n-apucă bine să-l armeze şi în întuneric răsună o detunătură, urmată de-un zgomot de geamuri sparte.

[VI]

LUPTA SE organiza, într-o parte în lumina alburie a zăpezii, în cealaltă la pîlpîirea muribundă a unei lămpi Pigeon, puse la adăpost de curent pe scara care ducea la camere. Două gloanţe se opriră în oblonul uşii. Urmă o scurtă tăcere în care se auzi apa din ceainic clocotind pe maşină.

Apoi răsună din nou un foc de revolver şi urmă răpăiala unei salve. Se auziră nişte olane care cădeau. Deşi obloanele erau închise, un glonte trecu printr-un geam de la sala mare şi se opri într-un tablou mucegăit şi scorţos.

Ca să facă zgomot, Michel Kraus trase la rîndul lui prin orificiul în formă de romb al oblonului. Glonţul se sfărîmă în ţăndări pe zidul cimitirului. La etajul de sus răsună înfundat încă un foc ; era „Şeful", care trăgea şi el.

Se auzi apoi o ultimă salvă, de vreo zece gloanţe. O flacără prelungă şi subţire indica direcţia în care trăgeau revolverele, şi bătrînul „Lapin", zguduit la fiecare asalt, zăngănea din toate geamurile.

Un fluierat prelung și ascuțit străpunse întunericul, făcînd să răsune toată strada des Saules. Avu efectul unei rachete luminoase care se înalță și descrie apoi o parabolă elegantă.

Un alt fluierat îi răspunse. Apoi se așternu tăcerea.

Fiecare, din casă, ciulea urechea, fără să spună nimic. Jean Rabe se plimba de colo pînă colo, cu mîinile în buzunare. Cît durase schimbul de focuri, stătuse proptit între două uși. „Ce idioțenie!" își zicea în sinea lui.

Timp de un sfert de ceas fiecare rămase la postul său de atac sau de apărare. Apoi îl auziră pe „Șef" cum deschide cu băgare de seamă fereastra la camera lui.

Rabe întredeschisese și el la rîndu-i ușa dinspre stradă. Nelly veni să se uite peste umărul lui, de care se rezemă cu toată greutatea. Tînărul se dădu la o parte și privi zăpada călcată în picioare, cerul liniștit, fundătura întunecată a străduței Saint-Vincent. Toate luminile din casa vecină erau stinse.

— Ia te uită, exclamă Nelly, zăpada e plină de sînge. A fost cineva rănit.

Rabe se uită pe jos și, cînd se aplecă să privească mai bine, zări sub masa mare din lemn, care ocupa întreaga terasă, un om chircit.

— Hei, tu de colo, ești rănit? îl întrebă.

— Da' nu striga așa, zise omul. Nu pot să fie prea departe.

— Cine e acolo? întrebă „Șeful", care tocmai se ivise în pragul ușii, în lumina gălbuie a becului aprins din nou.

— Probabil e individul pe care-l căutau, spuse Rabe. E acolo, dedesupt. Nu știu dacă nu l-au atins.

— Ești rănit ? întrebă Nelly.

— Nu, am căzut și m-am tăiat la mînă într-o bucată de sticlă. Dați-mi niște apă și lăsați-mă să intru înăuntru, sînt sigur că trebuie să fie pe-aproape. M-or fi căutînd prin grădini, în josul străzii.

Individul, care-și părăsise ascunzătoarea, intră în local fără să mai aștepte vreun răspuns și se opri dinaintea tejghelei.

— Dă-mi un rom, două romuri într-un pahar mare. Am bani să plătesc.

Își înfășură apoi mîna într-o batistă.

— Stingeți lampa... Vă spun eu că-i aștept să vină iar.

Un hîrșîit confuz trădă prezența cuiva de-a lungul balustradei din lemn de la terasă, în partea dinspre strada Saint-Vincent, dincolo de tufele de liliac.

Încuiară din nou ușa și stinseră iar lampa.

— Ah ! zise individul, cît p-aci s-o pățesc. Voiau să mă curețe. M-au jefuit. Și n-aveam nici o armă la mine.

Clientul de ultimă oră să tot fi avut vreo patruzeci de ani. Era un omuleț scund și îndesat, care și chelise. Avea o barbă impunătoare, neagră, nu prea îngrijită și în care străluceau cîteva fire albe.

Purta pantaloni cu dungi, gri cu negru, o haină ridicol de cambrată, dintr-un material de culoare închisă cu puncte albe. Pe mîneci și pe poalele hainei, ici-colo, avea niște fire de ață.

Cînd se uită la Rabe, se înroşi la faţă şi începu să-şi culeagă cu atenţie, cu o delicateţe de maimuţă, firele de aţă de pe mîneci.

— Hai, domnule, i se adresă el patronului. N-o să poată spune nimenea că m-aţi găzduit de pomană. Aveţi de la mine o sticloanţă cu vin roşu, un vin roşu călduţ, la temperatura sîngelui... rînji el. Viaţa e totuşi curioasă pentru cine ştie s-o observe cu luare-aminte între miezul nopţii şi orele trei dimineaţa. Majoritatea oamenilor nici nu bănuiesc ce se poate întîmpla de la miezul nopţii pînă la ivirea zorilor. Nu e nici o născocire : e pura realitate privită într-un anume fel. O să-mi spuneţi : „Da' bine, domnule, ce mama dracului căutai pe străzi, cu hainele dumitale de domnişor, între orele două şi trei dimineaţa ?" La care o să vă răspund : „Mă priveşte personal..."

— Ei, poftim, nu te-ntreabă nimeni nimic, îi spuse Nelly pe un ton acru.

— Ia te uită, da' bătăioasă mai e ! constată omuleţul înveselit.

„Şeful" se întoarse cu sticla. Nu mai avea chef de dormit. Aştepta lumina zilei ca, la adăpostul ei, să se poată culca liniştit. Individul le turnă chiar el de băut şi începu prin a umple paharul lui Nelly.

— Nu, eu nu beau vin, spuse fata. Mie să-mi dai o benedictină, „Şefule" dragă.

Individul strîmbă din nas, fluieră reprobator şi trase la el paharul lui Nelly.

— Doamna are gusturi fine, observă el scurt.

Îi oferi benedictina şi se uită cu atenţie ca paharul să fie plin pînă sus.

— Apleacă-te să-l sorbi, exclamă el, în timp ce Nelly îi lua păhărelul, altfel o să-ţi curgă.

— În sănătatea ta, frumosule harap, strigă Nelly, apucînd paharul şi băgîndu-l sub nasul respectivului personaj.

După aceea îl dete pe gît.

— Da' îndărătnică mai e ! zise individul. Eeei, hai să bem, şi cu-asta basta. Poftim, domnule patron, uite paharul dumitale. Oare uşa o fi bine închisă ? N-aş vrea cîtuşi de puţin să se-ntoarcă domnişorii ăia şi să înconjoare prăvălia.

— Acum n-or să se mai întoarcă, răspunse Rabe.

— Să aşteptăm pînă se luminează şi apoi plecăm, spuse soldatul, nu ţin de loc să fiu amestecat în vreun scandal, mai ales azi. Peste trei ceasuri o să fiu civil.

— Mare scofală ! mormăi Rabe, clătinînd din cap.

— Dumneavoastră probabil sînteţi cu toţii artişti, şi dumneavoastră şi domnişoara, spuse individul, eu nu sînt artist, eu sînt un măcelar de la marginea Parisului, dar admir foarte mult arta, muzica mai ales, chiar şi muzica gravă. Îmi place mai cu seamă muzica religioasă. Mă înalţă sufleteşte şi mă face să iau hotărîri nebuneşti. Toţi avem cîte-o idee năstruşnică în dosul frunţii, toţi, fără nici o excepţie ; ideea asta nici nouă nu ne e prea bine cunoscută, e ca un viţel fătat mort, ca un foetus, ca un pui care n-a apucat încă să iasă din găoace. Trebuie să te feneşti să dai, pe spinarea ta, peste produsul care dă ideii ăsteia o viaţă normală şi puternică, o forţă mai tare decît cea pe care o are boul în căpăţîna şi în grumajii lui. O

idee care-ţi sfîrtecă judecata cu împunsături de coarne. Uite peste ce trebuie să te fereşti să dai. Pentru unii e femeia, pentru alţii, ca pentru mine de pildă, e muzica : insuflă voinţă şi mişcare intenţiei ăsteia ascunse. Pentru oamenii mai vulgari e sîngele. Sîngele e un excelent revelator al forţei necunoscute care frămîntă căpăţînile idioţilor. Cu cît sînt oamenii mai proşti cu atît imaginaţia lor e mai măreaţă, şi natural mai surprinzătoare. Lucrul ăsta l-am observat. Omor în fiecare vineri cîte doi boi, doi viţei şi trei oi. Cunosc preţul sîngelui, reflexele, mirosul lui şi ideile care se ciocnesc unele de altele între cele patru ziduri ale abatorului. E ca un fel de debara pentru gîndirea oamenilor. Avem cu toţii, departe, în noaptea gîndirii noastre, cîte-un abator care pute. Cîteodată, însă ararcori, miroase şi frumos. Asta se întîmplă şi pentru că avem cu toţii, şi dumneavoastră o ştiţi tot aşa de bine ca şi mine, cîte-un ungher unde să punem puţina curăţenie care ne mai rămîne. Amintiri de familie (şi coborî vocea), copiii. Din cînd în cînd îmi place să privesc în ungherul acela. Îmi place să-mi plimb mîinile peste rufăria curăţată şi peste florile uscate cu miros de tei. Simt nevoia să ating lucruri curate cînd mă întorc de la abator.

— Şi zici că te-au jefuit ? întrebă Jean Rabe.

— Chiar aşa, porcii ăia mi-au furat un pachet în timp ce ieşeam... de pe-o stradă.

Nu-şi du-se fraza pînă la capăt, dar repetă : „de pe-o stradă" cu satisfacţie. Îşi mîngîie încet barba cu mîinile lui îngrozitoare.

Sînt nopţi în care vrei să-ţi faci ordine în debara, să arunci în stradă tristele colecţii de imagini

care te urmăresc. O debara curată, aerisită, cu ieșire la stradă, unde să pătrundă aerul în toate ungherele, ăsta este, vă rog să mă credeți, domnișoară și domnilor, idealul pe care vi-l propun.

Nelly îi aruncă o privire lui Jean Rabe și, făcînd cu ochiul în direcția măcelarului, își duse degetul la frunte, deasupra sprîncenei.

— De! îi șopti Rabe încetișor. E și el un om ca toți ceilalți, ca atîția alții, numai că noi nu sîntem „reglați" pe undele lui. De altfel, nu ne-ar folosi la nimic dacă l-am înțelege.

„Șeful", care nu spusese nimic, dar care ascultase cu atenție tot ce spusese individul, întrebă:

— Unde e rana dumitale de la mînă, nu văd nimic?

— Ah! făcu măcelarul privindu-și mîna, n-ai uitat-o. Mi s-a părut că am fost rănit. Emoția, goana, căderea, totul a contribuit la crearea impresiei ăsteia.

— Atunci nu era sîngele dumitale, zise neamțul.

— Se prea poate. Și abatorul și strada, toate erau pline de sînge în noaptea asta. Poate că zăpada a făcut să iasă mai bine în evidență acest amănunt. Și apoi sîngele „spune" mult. O crimă cît de neînsemnată la Paris, un biet om, o sărmană fată, sugrumați, înjunghiați sau sfîrtecați, și orașul s-a și năclăit de sînge. Asta e. Sîngele vărsat sună ca un clopot de alarmă în toate posturile de poliție ale creației. Vedeți dumneavoastră, o picătură de sînge omenesc vărsată în chip criminal, pe stradă sau într-o casă, fie ea cît de discretă, face ca totul să-nceapă să urle împrejurul ucigașului așa cum urlă vîntul printre firele de telegraf.

Măcelarul rămase puțin pe gînduri, după aceea adăugă :

— Numai că există ucigași care sînt surzi.

— Cum te-ai întîlnit cu banda aceea ? întrebă „Șeful".

— Cum ? (Bărbatul ridică iute capul.) Ia te uită ce-ntrebare ! Dumneata ai talentul să pui întrebări neașteptate. Cum ? De unde să știu eu ? Probabil așa cum te-ntîlnești cu o haită de lupi care aleargă prin zăpadă. Chiar așa : cum e zăpadă, gata și lupii. Eu, victima, alergam cît puteam, cu pachetul sub braț și cu ochii ieșiți din orbite. Pe drum, la colțul străzii du Chevalier-de-la-Barre, pare-mi-se, au tras asupra mea. Am auzit glontele pocnind înaintea mea, pe capacul de fontă al unui canal. Indivizii erau ca niște lupi, cu pasul la fel de elastic și de tenace. Alergam și simțeam suflarea caldă a morții în ceafă și dinții ei înghețați. Le-am aruncat pachetul în față și am apucat-o fără să mă gîndesc pe străduță, imediat la stînga. Am zărit localul. Am ciocănit în ușă, dar nu m-ați auzit. Atunci m-am vîrît sub masa aceea mare, în zăpadă și-n întuneric. Am fost de față la toată lupta și-mi spuneam fără-ncetare : „Doamne Dumnezeule, fă-i să nu mă vadă, arată-ți, Doamne, puterea, așterne-le un zăbranic peste ochi !" Și nu m-au văzut.

— Înseamnă că Dumnezeu ți-a împlinit rugăciunea, zise Kraus.

— Asta-i altă socoteală, răspunse cu glas sec măcelarul cel bondoc.

— Eu unul nu știu nici de unde vii, nici cine ești, zise „Șeful" cu glas tare. Da' știu că-s noaptea asta ai scăpat ca prin urechile acului. Nu vreau

să te cunosc, nu mă interesează cine ești. Se luminează de ziuă, așa că poți să pleci. E timpul. Nu trebuie să-mi mulțumești. Nu trebuie nici să mai dai pe-aici, căci n-o să-ți deschid. Ai o mutră care nu-mi place.

Și „Șeful“ se ridică în picioare. Rabe îi strînse mîna. Se auzi baioneta soldatului rîcîind lemnul mesei.

Lumina lividă a zilei pătrundea acum în sala cea mare prin ușa larg deschisă. Aerul dimineții făcu să tremure înfrigurați umerii copleșiți de întuneric și de povara mizeriei care se așternea din nou asupra fiecăruia, o dată cu zorii care mijeau.

— Cu bine, bătrîne ! strigă Rabe, plec, nici eu nu știu încotro.

— Cu bine ! strigară și ceilalți.

Drept, dinaintea ușii de la prăvălioara lui, ca un călugăr barometric, „Șeful“ rămase puțin să privească grupul care se îndepărta pe zăpadă.

Trase o dată cu putere în piept aerul înghețat și, după ce se uită la dreapta și la stînga, intră înapoi în local și închise cu grijă ușa în urma lui.

[VII]

CEATA CEA mică și tristă, pe care o urma un cîine nenorocit, ivit din întuneric, se opri în piața Ravignan dinaintea unui hotel unde Rabe se hotărî să închirieze o cămăruță pe trei zile. Socotind un

franc pe zi chiria, îi mai rămîneau încă doi franci cu care să-ncerce escaladarea unei zile de iarnă lungi și pustii.

Le strînse mîna soldatului, măcelarului și tînărului neamț care locuia vizavi într-un atelier din scînduri.

— Nu știu unde o să dorm, zise Nelly.

— Atunci rămîi cu mine, îi răspunse Rabe.

Soldatul și măcelarul rămaseră față-n față la intrarea hotelului.

Nelly și Rabe, de îndată ce s-au văzut în pat, au și adormit.

— Fata asta e o proastă, zise măcelarul, ar fi fost multe mai bine dac-ar fi venit cu mine... fiindcă nu mai știu ce să fac. Sînt necăjit din cauza pachetului... În sfîrșit... Te las cu bine.

Îi întinse mîna soldatului și se depărtă, mergînd grăbit, cu pași mărunți, în direcția lui Moulin de la Galette.

Soldatul rămase singur, foarte nehotărît. Începuse să înghețe sub mantaua lui. În cele din urmă se apucă să-și numere banii. Cîțiva îi scăpară în zăpadă și-i trebuiră cîteva minute ca să-i adune. Apoi se îndreptă cu pas săltat spre barul Faulvet, unde patronul ridica, făcînd mare zgomot, oblonul de fier.

De la fereastra atelierului său, tînărul neamț, care își găsise cel dintîi adăpost la propriu-i domiciliu, îl privea cu un aer ironic cum aleargă.

*

Măcelarul se-ntoarse acasă, în machiul de pe strada Caulaincourt. Locuia într-o căsuță de lemn, alcătuită dintr-o cameră, o bucătărie și o prăvălie

micuță pardosită cu piatră. Pe cîteva cîrlige de fier atîrnau bucăți de carne. Deasupra ușii de la intrarea respectivei prăvălii, care da într-una din străduțele machiului, era scris, cu litere vopsite grosolan cu alb pe fond negru, numele lui :

ISABEL

Pe ochiurile singurei ferestre existente se puteau citi următoarele cuvinte scrise cu țincvais :

Măcelărie de lux — Ocazii de toate felurile — Solduri

Măcelarul cu soldurile, care se numea așadar Isabel, și era pentru toți cei din jur Zabel, deschise ușa prăvăliei, aerisi, dete o dată cu mătura și făcu focul într-o sobiță gata îndesată cu rumeguș, cu surcele și cu cărbuni. Sobița prinse pe dată să duduie și omul își întinse cu satisfacție mîinile înțepenite de frig spre burlanul care și începuse să dogorească.

Deodată se auzi la ușă un glas de fetiță :

— Domnu' Zabel, dați-mi un bifteck de zece gologani. Unu bun, e pentru doamna Lornoy.

— Ah ! Ah ! zise măcelarul. Ah ! Ah ! Doamna Lornoy ia întotdeauna partea de la rinichi.

— Nu știu, domnule, răspunse copila, care era o blondă mică de vreo zece ani, cu părul zburlit și pe a cărei mutrișoară slabă, murdară și spirituală se vedeau niște urme de degete care umblaseră prin cărbune.

— Uite-ți bifteckul, domnișoară... Ah ! Ah !...

Zabel ieși înaintea ușii, să vadă mai bine cum se depărtează fetița. Își vîrî apoi mîna sub gulerul cămășii ca să-l mai lărgească și se uită în jurul lui.

— Ah! trebuie să-nchid prăvălia, zise el vorbind cu glas tare.

Se uită la ceas. Arăta orele opt dimineața. Cu un aer preocupat, Zabel îl puse mașinal înapoi în buzunar, mușcîndu-și mereu firele din barbă, de sub buza inferioară.

Cînd se hotărî, se duse și-și luă din cui haina pe care o schimbase cu halatul scurt de măcelar și o cercetă cu luare-aminte. Văzu niște pete pe care le șterse cu atenție, cu apă călduță și cu săpun. Rîcîi chiar pe alocuri stofa cu un cuțit de măcelărie, pe care-l scoase din buzunarul hainei lui de ceremonie. Îi examină cu atenție lama de oțel, adîncitura în care se aflau gravate literele ce indicau marca, mînerul, în lung, pînă la montură.

— Merge, zise el.

Și azvîrli cuțitul alături de celelalte pe butuc, unde zăceau aruncate resturi de carne pentru pisici și cățel.

Zabel scoase un oftat și se așeză în cele din urmă pe pat. Ținea în mîini portofelul mare, din piele de vițel. Îl deschise cu grijă și numără, trecîndu-le una cîte una printre degetul mare și index, vreo zece hîrtii de cîte o mie de franci. Le numără de două ori, le prinse împreună înțepîndu-le cu un ac cu gămălie și le puse înapoi în portofelul pe care-l așeză cu grijă într-o cutie goală de țigări de foi.

Zabel ciuli atent urechea în direcția ulicioarei. De altfel, din patul în care stătea, vedea ușa prăvăliei și ulicioara noroioasă, mărginită cu aluni desfrunziți pînă la cotul pe care-l făcea înainte de a da în strada Caulaincourt.

Nu auzi nimic. Locuitorii machiului dormeau. Pentru cei mai mulţi dintre ei chiar şi o zi de iarnă era prea lungă de trăit. Zabel desprinse cu băgare de seamă o scîndură din podea şi vîrî cutia de ţigări dedesubt, după aceea puse scîndura la locul ei, bătu cuiele şi umplu crăpătura cu praf.

Avu îndeajuns timp să mediteze în voie şi, sătul de meditaţie, să se ducă să ia un aperitiv la un bar. Cîteva gospodine veniră să-şi facă cumpărăturile pentru masă de la el.

Toţi se plîngeau cît de grele sînt timpurile, şi Zabel îi anunţă că era nevoit să-şi închidă prăvălia dacă afacerile aveau să meargă tot aşa de prost.

— Numai datorită vechiturilor pe care le mai vînd pot să mănînc cît trebuie, vă spun foarte sincer.

După ce mîncă repede şi-şi bău cafeaua, Isabel începu să se învîrtă prin cele trei încăperi ale lui ca un leopard din grădina zoologică. Cugeta cu o violenţă care făcea să-i năvălească sîngele în obraji. Examină de mai multe ori locul în care ascunsese portofelul. Aprinse chiar o lampă să-i lumineze casa cînd crepusculul înserării avea să vină să i-o împodobească cu o melancolie primejdioasă.

Aprinse după aceea şi cele două lămpi din prăvălie. Proiectau pe zăpada care începea să se topească o lumină gălbuie, murdară. Din ulicioară putea oricine să-l vadă pe tristul Isabel stînd la casa din lemn alb, între două hălci de oaie agăţate de tavan. Vîrful nasului i se mişca caraghios şi-şi tot muşca mustaţa. La nouă jumătate domnul Isabel stinse cele două lămpi şi-şi închise osten-

tativ prăvălia. Începu să aștepte, cu răbdare, pe întuneric.

Cineva bătu la ușă.

— Cine-i acolo ?

— Te-ai culcat ?

Isabel recunoscu glasul unei vecine căreia i se spunea, din cauza vieții ei particulare, Puștanca Păcătoasă.

— Te culci pe întuneric, o dată cu găinile, moș Zabel ?

— Ei da, uite-așa, mă culc pe întuneric, o dată cu găinile, fac economie.

— Foarte bine, noapte bună, m-am dus. Voiam un sfert de ficat, da' o să iau mîine.

Și fata plecă în fugă.

Zabel își frecă satisfăcut mîinile. Acum toată lumea avea să știe în machi că obișnuia să se culce pe întuneric. Mai așteptă puțin, și, cînd sună orele 10 la Sacré-Coeur, deschise încetișor fereastra camerei lui care dădea în niște grădini. După ce se uită în dreapta și-n stînga, făcu un salt peste pervaz și se lăsă fără zgomot în spatele unui șopron care folosea drept latrină.

Traversă nestingherit grădina pustie și, apucînd-o de-a lungul gardului de uluci, ajunse în fața unei căsuțe de lemn, ca toate celelalte din machi. Casa era ocrotită de un gard viu de liliac și de soc. Zabel se ascunse în umbra gardului viu și, fiind sigur că a ajuns pînă acolo fără să fie văzut, vîrî încetișor cheia în broască. Odată ușa închisă în urma lui, hîrșîi un chibrit care nu se aprinse, apoi un al doilea și un al treilea. În sfîrșit, al patrulea luă foc. Isabel aprinse lumînarea a cărei flacără tremurătoare lumină încăperea.

Își ținu răsuflarea și, lăsîndu-se cu toată greutatea corpului pe vîrful unui singur picior, ascultă fără a încerca să facă vreo mișcare. De jur împrejur, prin cameră, totul era pus în ordine. Un divan cu așternutul desfăcut, o masă din acaju cu niște hîrtii, altă masă albă din lemn, un fotoliu de răchită și două scaune împletite, un dulap din stejar — alcătuiau tot mobilierul. Pe pereții tapetați cu o hîrtie în dungi galbene atîrnau cîteva tablouri. Vădeau strădania unui artist timid și nu prea înzestrat. De altfel, nu erau decît niște còpii proaste ale unor reproduceri colorate luate din suplimentul ilustrat al lui *Petit Journal*.

Încetul cu încetul, Zabel se destinse. După încordarea vizibilă în toată atitudinea lui, urmă o stare de moleșeală. Dar starea asta proastă nu dură prea mult. Cu mersul calm și liniștit al unuia care se simte ca la el acasă, intră în bucătăria ce se deschidea lîngă dulap ca o văgăună întunecată, unde frica putea să se strecoare ca un spectru.

Isabel se mișca foarte degajat, ca un obișnuit al casei. Luă de pe polița de deasupra sobei cu cărbuni o lampă cu petrol, o clătină ca să se asigure că e plină și se întoarse în prima încăpere s-o aprindă la lumînare.

— Trebuie să fac economie de chibrituri, își spuse încet, cu un zîmbet înspăimîntător.

Se înapoie după aceea în bucătărie și scotoci prin dulap. Dădu peste o bucată de pîine, o cutie cu sardele pe care o desfăcu și niște vin alb într-o sticlă începută. Le duse pe toate în camera de culcare și puse masa.

Hăpăi cu lăcomie jumătate din cutia cu sardele, lăsă pîinea şi bău un pahar mare cu vin, care-l făcu să se strîmbe.

— Bine, care va să zică, îngînă el, mîine o s-aduc carne proaspătă.

Aruncă o ultimă privire pe deasupra tuturor lucrurilor, întoarse deşteptătorul şi dădu apoi puţin la o parte perdelele de la fereastră, ca să se poată lesne vedea de afară că încăperea era luminată şi deci locuită.

Cînd să plece, zări o pălărie de fetru cu boruri largi agăţată într-un cui. O luă şi-o cîntări în mînă, lăsîndu-şi buza de jos a scîrbă. În cele din urmă şi-o puse pe cap în locul melonului său.

— E prea mică pentru mine.

Dădu să agaţe din nou pălăria, dar se răzgîndi şi o ascunse sub haină.

— *Bene, bene, all right,* zise el.

După aceea ieşi, închise încetişor uşa la loc, făcu calea-ntoarsă pe acelaşi drum pe care venise şi intră la el în casă pe fereastră.

Cum ajunse în camera lui, tăie cu foarfecele pălăria de fetru şi băgă bucăţile în sobă. Fu nevoit să aţîţe focul. Peste douăzeci de minute fetrul se consumase.

Domnul Zabel se lungi apoi aşa îmbrăcat cum era pe pat, după ce mai întîi îşi scoase pantofii şi-şi îngrămădi peste el, în afara celor două pături de lînă pe care le avea, tot ce mai găsi boarfe vechi prin casă.

*

În timpul zilei măcelarul îşi vedea de treburile lui, plîngîndu-se mereu de sărăcie în faţa clienţilor.

— N-o să izbutesc niciodată s-o scot la capăt, se văicărea el.

Cînd rămînea singur, se așeza pe marginea patului și, cu brațele bălăbănindu-i între picioare, se uita către locul unde dosise portofelul cu cei zece mii de franci.

Vinerea se ducea dis-de-dimineață la abator să-și cumpere carnea. Mirosul fad al sîngelui îl umplea de trufie și de vanitate. Îi plăcea să stea de vorbă cu alți măcelari despre trecutul lui de parlagiu. Își arăta mîinile puternice și-și rășchira degetele. Ceilalți parlagii îl cunoșteau bine, îi ziceau Zabel-cel-Crud și le făcea plăcere să dea de dușcă un păhărel împreună.

Întors la el acasă, în Montmartre, Zabel se prefăcea că se plimbă, cu toate că era frig, cu mînecile cămășii suflecate pîn-la coate, cu o scufie roșie din bumbac, cu dungi albe, pe capul lui chel. Își înfășura în jurul gîtului un ștergar plin de sînge, pe care-l înnoda ca pe-un fular. Mirosea a sînge călduț și a stomac de ierbivor. În ținuta asta se ducea să-și ia obișnuitul pahar de vin alb la bar.

— Ia te uită ce ți-am adus, îi spunea patronului, ce mai antricot fain și gras, ai să-l guști și ai să mă pomenești.

— Zii, ce vrei ? îl întreba patronul, un bărbat înalt, de vreo patruzeci de ani, slab și chior.

— Vin alb, ca de obicei.

Zabel dădea pe gît paharul, răsucindu-și o țigară. Își privea mîinile zeloase, mai cu seamă dunga subțire de sînge închegat care-i mărginea unghiile ca un tiv.

Pleca, își lua pîinea, ziarul, defila prin fața tuturor în bulendrele lui de parlagiu și, satisfăcut pentru opt zile, se întorcea la mirosul ațîțător din prăvălia lui.

*

A doua zi după expediția lui nocturnă era într-o vineri. Se duse la abator ca de obicei și, de îndată ce se înapoie, merse să-și bea paharul de vin alb la bar.

Tonio Biffi, șoferul de taxi, cu șapca lui rusească dată pe spate, era și el acolo și-și lua aperitivul, netezindu-și cu plăcere mustața scurtă și neagră.

— Cum, îi dai de băut individului ăstuia ? se adresă el patronului, prefăcîndu-se că e surprins pînă la indignare.

— Ah ! răspunse Paul, patronul, l-am cunoscut la Nouméa.

Respectivul schimb de glume odată terminat, Biffi îi strînse mîna cu căldură „măcelarului", care, cu o gură pînă la urechi, nu mai putea de plăcere.

— La fel, zise el făcînd cu ochiul în direcția paharului lui Biffi.

— Care va să zică, întrebă cel din urmă pe-un ton protector pe care-l folosea ori de cîte ori i se adresa drăguțului de măcelar, care va să zică ți-ai asasinat iarăși vreun frate sau vreo soră ? Ia uitați-vă la îngălatul ăsta, e plin de sînge ! Ce, vă-nchipuiți cumva că o să izbutească să se spele ? Ia uitați-vă, porcul. Ei hai, n-am nimic cu tine, cu toate că ai o mutră de ucigaș sadea... Și Norbert unde-i, nu-l mai vede nimeni ?

Isabel își vîrî cu totul nasul lui mare în pahar. Apoi ridică fruntea și spuse :

— Ba da, l-am văzut chiar ieri. Oh ! da' n-a stat de vorbă cu mine. A trecut ca o vijelie pe rue Girardon... L-am strigat ; nu mi-a răspuns.

— Sînt cinci sau șase zile de cînd nu l-am mai văzut, declară Paul, întinzîndu-i un pachet de tutun tare.

— Nu mai spune ! curios lucru totuși că Norbert nu s-a arătat de atîta vreme, stărui Tonio Biffi.

Se aplecase asupra paharului cu absint și n-avu cum să vadă privirea fulgerătoare cu care Zabel îi sfredelea craniul la occiput.

— E un dement, un apucat, declară Paul, ridicînd din umeri.

— Într-adevăr, e cam ciudat, insinuă măcelarul.

— Se spune că Norbert ar fi putred de bogat, că i-a picat de curînd o moștenire... Probabil că s-a dus s-o facă lată în astea cinci zile... Ar fi putut însă să-și cheme și prietenii... Dar ce spun eu ? Prostii !... de vreme ce Zabel l-a văzut chiar ieri.

— Ieri seară, domnule Biffi, am văzut lumină la el în cameră, zise un nou-venit care, de la începutul discuției, asculta convorbirea lingînd într-una un timbru poștal ca să-l lipească pe-un plic.

— O să trec pe la el să-mi iau cheia „King Dick", spuse Biffi. Și cu asta, am întins-o. Mă duc să iau un client din Passy. Cu bine...

— Ce individ ! zise Zabel, după ce șoferul dispăruse. Apoi, adresîndu-se lui Paul, patronului :

Ia spune, vrei o specialitate de berbec pentru prînz ?... pe garanţia mea.

— Ad-o mai întîi şi ai să te lauzi după aia.

— Atunci, ne-am înţeles.

Înainte de-a se înapoia acasă, Isabel trecu prin ulicioara unde, cu o seară mai înainte, intrase în căsuţa din scînduri vopsită grenat.

Era locuinţa lui Norbert, zis Asiaticul, din cauza nasului lui turtit şi a pometilor proeminenţi de tătar.

În lumina cenuşie de iarnă, casa îţi inspira o melancolie acidă de bună calitate. Se asocia perfect cu decorul de culoarea perlei, cu zăpada, cu dezgheţul, cu noroiul, cu jurnalele vechi măturate de vînt şi proiectate pe garduri. Un copac mare şi uscat, cu crăcile lui contorsionate de reumatism, o făcea aproape nevăzută.

Cînd ajunse înaintea intrării căsuţei, Zabel se opri şi strigă cît putu de tare :

— Norbert ! Hei ! Norbert, vrei ceva ? Ascultă un moment, apoi spuse cu voce tare : Nu-i acasă.

Se apropie de fereastră, bătu în geam să-şi facă datoria şi constată că lumînarea pe care-o aprinsese în ajun era stinsă.

Zabel îşi frecă mîinile şi se întoarse la prăvălia lui.

Şi-n fiecare seară, timp de-o săptămînă, domnul Isabel se-napoie pe acelaşi drum, pe întuneric, să aprindă din nou lumînarea, să facă patul, să pună masa şi să lase pe masă rămăşiţele cinei.

Timp de opt zile cercetă cu atenție împrejurimile casei și casa însăși.

În cursul zilei, venea uneori înaintînd cu hotărîre pînă la baraca roșie, bătea în ușă sau în fereastră și-l striga pe Norbert cu un glas în care nerăbdarea se amesteca cu o ușoară mînie.

În cartier începuse să se vorbească de atitudinea ciudată a lui Norbert, care se făcea nevăzut întreaga zi ca să se întoarcă acasă numai noaptea. Și pe deasupra, nu voia nici să deschidă ușa cînd venea cineva la el.

— Dragul meu, spunea Biffi, eu nu sînt unul din ăia care caută rîcă, dar dac-o să-l întîlnesc pe Norbert, ce mai muștruluială o să-i trag ! Domnișorul nu le mai deschide ușa nici măcar prietenilor. Ieri treceam prin fața casei lui, pe la ora unu după miezul nopții. Era acasă, fiindcă am văzut lumină. Am bătut. Nici un răspuns. N-am stăruit, c-ar fi-nsemnat să-i dărîm pînă la urmă zgîrie-norul.

— Nu răspunde niciodată, rosti Zabel cu glas mieros.

În cea de-a opta noapte, cînd Isabel tocmai ieșea din casa lui Norbert, după ce îndeplinise obișnuitul ritual, i se păru că aude cum mișcă ceva într-un tufiș. Cu inima bătînd puternic, se lipi în întuneric de scîndurile casei. Ținîndu-și răsuflarea, cercetă cu privirea atent și cu de-amănuntul, unul cîte unul, toate elementele peisajului.

Între crengile uscate ale tufișului zări umbra unui om, și-l recunoscu pe Tonio Biffi, care privea și el casa prin întuneric.

[VIII]

CU MÎINILE înfundate în buzunarele mantalei, soldatul de la Colonială intră în barul Faulvet, ceru o cafea fierbinte şi se repezi la coşul cu cornuri. Luă trei şi le puse lîngă ceaşcă, pe zincul proaspăt frecat cu leşie.

— Cît mai ai ca militar ? întrebă băiatul de la bar în timp ce ştergea o farfurioară.

— Nimic cu începere de mîine, răspunse soldatul. Cît priveşte cariera armelor — îşi trase baioneta din teacă şi-o aruncă cît colo în sală — uite, atîta-mi pasă mie de ea !

Mînerul baionetei vibră, lovindu-se de marmura unei mese.

— Nu fă pe împuţitul, zise băiatul de la bar. Dacă aşa îţi începi ziua, atunci pînă-n prînz ajungi sigur la zdup.

Soldatul se duse să-şi ridice baioneta, o băgă înapoi în teacă şi, strîngînd din dinţi, murmură : „Rahat !"

Îşi plăti apoi consumaţia şi cornurile, aruncînd furios o monedă pe tejghea.

Se făcuse opt dimineaţa.

Nemişcat şi nehotărît, stînd pe marginea trotuarului la colţul străzii des Abbesses cu strada Ravignan, soldatul adulmeca în ce parte s-o ia, întorcînd nasul cînd la dreapta, cînd la stînga, ca un cîine de vînătoare. Deodată, ţîşni cu paşi repezi drept înainte prin pasajul de la Élysée-des-Beaux-Arts.

O fetiță care mergea după cumpărături cu o plasă îi aruncă în nas un plic făcut ghemotoc și-i zîmbi drăgălaș, un zîmbet pe jumătate șmecheresc, pe jumătate de fetiță, apoi o rupse la fugă scuturîndu-și în vînt pletele lungi.

Soldatul se întoarse s-o privească pe fetiță cum urcă scara sărind cîte patru trepte deodată, înainte de-a se face nevăzută, după colțul străzii.

Între timp parcursese prima etapă a drumului pe care urma să-l facă.

Începu să fluiere o arie militară.

Ușa unei prăvălioare cu obloanele trase se întredeschise.

— Tu ești ? întrebă un glas dinăuntru.

— Da.

Soldatul împinse ușa și pătrunse într-un atelier minuscul de electrician. Era foarte întuneric în încăpere. Totuși, în mijlocul colacilor de fir de cupru și al cutiilor de carton pline cu becuri, se zărea silueta unui tînăr înalt și slab îmbrăcat într-o salopetă din pînză albastră. Purta un pulover gros din lînă gri, cu un guler răsucit care-i acoperea gîtul.

— Deschid obloanele și vin imediat, spuse individul.

După ce fură trase obloanele, apăru o vitrină sărăcăcioasă în care erau trîntite la întîmplare un transformator mic, o lampă din lemn de un roșu-șters, niște izolatoare și un rulou mare de bandă izolatoare.

— Gata ! exclamă posesorul respectivei averi, intrînd înapoi în prăvălie.

Era un bărbat de vreo treizeci de ani, cu o faţă slabă, destul de distinsă, cu buza subliniată de o mustaţă scurtă, roşcată, retezată la vîrf.

— Iar m-am îngrăşat, zise soldatul... Aşa că mă-nţelegi, dragul meu Toto, aş vrea nişte bulendre. La prînz o să fiu dat drept dezertor la Lourcine.

— Am ceva bulendre, răspunse electricianul. Du-te să te-mbraci dincolo, în camera mea. Îţi faci un pachet cu ţoalele tale de răcan şi le iei cu tine. Îţi dau cincizeci de franci, e tot ce pot să fac, şi după aia pleci. Aici sînt reperat.

— Nu pot să-ţi spun mai mult, Toto, decît că atunci cînd ai să ai nevoie de mine, indiferent pentru ce, nu trebuie decît să fluieri şi-o să vin de oriunde aş fi... Tu ştii asta, aşa cum am ştiut şi eu că, dac-o să vin aici în dimineaţa asta, nici tu n-ai să mă laşi să mă-nhaţe.

— Da, măi, dar sînt reperat de scatii din cauza unei istorii cu un ziar anarhist. În fine, asta e, ar fi prea lung să mai stau să-ţi explic. La două-trei zile sînt vizitat, sub un pretext oarecare, de-un individ pe care l-am identificat din capul locului, te rog să mă crezi. De mine nu mi-e frică, am o manta de vreme rea. Dar dacă te-ar găsi aici sau ar da peste straiele tale soldăţeşti, am putea să picăm prost amîndoi. Ah ! ia spune-mi ! îţi mai aminteşti de Tuyen-Quang ? Ţi-o mai aduci aminte pe Kô de la Bécan de Grigny, caporalul-gornist al Legiunii ? Da. Ei bine, ştii unde se află acum ? Nu ? Pun rămăşag pe oricît că habar n-ai. Am întîlnit-o la Passy. E guvernantă la nişte inşi de pe strada des Vignes, unde m-am dus să aranjez instalaţia electrică acum şase luni.

Îți închipui că am rămas trăsnit cînd am dat peste ea acolo. M-a recunoscut. Dar și-a pus un deget pe buze, făcîndu-mi semn să n-o dau de gol. N-am zis nimic, bineînțeles. Uite, na-ți un costum, e încă bun, o să-ți vină bine, o cămașă, un maiou, o caschetă și ceva gologani. Hai, schimbă-te repede.

Azvîrli toate boarfele pe pat și soldatul se dezbrăcă la iuțeală ca să-și schimbe înfățișarea. Cînd isprăvi, semăna cu un electrician, căci, o dată cu hainele camaradului său, îi împrumutase și profesiunea. Din uniformă și baioneta lui făcu un pachet voluminos.

— Pe ăsta unde să-l zvîrl ? întrebă ridicînd capul.

— Unde poftești, numai să fie departe de-aici... Aaa ! apropo, ce nume îți alegi ?

— Ai dreptate, exclamă soldatul. Stătu să se gîndească un moment : Mă cheamă... și scoase din buzunarul vestonului un livret militar care era în regulă, fără să fie al lui : Mă cheamă, uite... Ernst, Jean-Marie, lăsat la vatră cu un an în urmă. Semnalmentele se potrivesc... Și acum, cu bine...

Îi strînse mîna camaradului său și dispăru în frigul de afară, împreună cu pachetul lui uriaș, care aducea cu o plapumă învelită în hîrtie cenușie.

*

Ernst Jean-Marie se duse la Gara de Est și depuse coletul compromițător la biroul de bagaje. Ușurat de povară, se bucură și-l privi pe funcționar cu un aer batjocoritor.

„Peste un an și o zi, își spuse Ernst cu oarecare satisfacție, o să-ți aparțină, dacă nu vin să-l reclam."

Cînd se simți definitiv eliberat de pachetul care reprezenta pentru el zece ani de viață militară petrecuți în mijlocul unor bleduri monotone și ostile, care nu-i lăsaseră decît amintiri proaste, fu cuprins deodată de-o adîncă melancolie și-și făgădui de mai multe ori să-l vadă din nou pe Toto, camaradul lui de arme, ca să vorbească împreună despre ceva trecut, un lucru pe care, pentru moment, nu izbutea să și-l precizeze.

Se așeză la o masă pe terasa unei cafenele de pe bulevardul Magenta, privind viața care se desfășura înaintea lui ca un film îndepărtat, plină de animație și-n același timp moartă, cu totul neinteresantă pentru el.

Gîndul că de-acum înainte era civil îl făcu să se îmbujoreze brusc la față. Dar plăcerea asta, pe care o dobîndise în afara legii, nu era nici ea integrală.

Și-i era și foame. Și mai era și îngrețoșat după cît hoinărise toată noaptea. Escapada făcută în uniformă îi lăsase drept moștenire o zi de mahmureală civilă. Începea să aprecieze gustul acela nou, de-a doua zi de după beție.

Cînd era încă soldat, asta se confunda cu meseria. Era o imagine, printre atîtea alte imagini ale mediului respectiv, dar a cărei compoziție o descoperise numai el. Acum simțea gustul amar al eșecului, adică al diminuării forțelor și voinței care aveau să-i fie necesare ca să-și plătească pîinea, carnea, tutunul și locuința, și asta nu

numai în calitate de civil sărac, ci în calitate de civil sărac şi dezertor pe deasupra.

Erau orele unsprezece.

„După ce-o să-mi beau cafeaua, îşi spuse Ernst, o să fiu dat dezertor. Semnalmentele mele or să fie aduse la cunoştinţă tuturor sticleţilor."

Primejdia nu-l alarmă însă din cale-afară, fiindcă se gîndi că, avînd un dram de noroc, şi mai ales păstrîndu-şi calmul, va putea ieşi cu bine la liman.

După ce termină de mîncat şi-şi bău cafeaua, se simţi dezertor adevărat şi începu să se gîndească cum să-şi găsească de lucru. Folosind procedeul clasic, cumpără un ziar şi-şi aruncă ochii pe anunţuri. Nu învăţase nici o meserie. La nevoie ar fi putut să deseneze omuleţi cu cîte-o legendă pe hîrtie bristol. Speranţele lui se agăţară cu nădejde de colacul acesta de salvare, cu toate că nu avea, ca unul care mai încercase să facă asta şi înainte de-a se angaja în armata colonială, decît o palidă încredere în respectivul mijloc de a-şi cîştiga existenţa.

Se ridică totuşi de la masă şi se duse în strada Monsieur-le-Prince să-şi găsească o cameră într-un cartier simpatic.

Peste o lună, Ernst, care nu-şi putuse plasa nici unul din desene la vreun ziar umoristic, se trezi în stradă cu bagajele lăsate la hotel şi fără nici un ban. Cu toate că era obosit de gînduri, fu totuşi în stare să se ferească din calea unei maşini şi, cu mîinile înfundate în buzunarele hainei, cu capul vîrît între umeri, ca şi Jean Rabe, o porni la întîmplare încotro vedea cu ochii,

trecînd pe lîngă prăvălii cu maxilarele încleștate, să-și mai domolească foamea vicleană care-i măcina personalitatea.

*

— Hei ! prietene, dă-mi o sticlă, o găsești în sertarul de la roaba mea.

Ernst, cu pantalonii de la salopetă strînși pe gleznă, cu torsul mulat într-un maiou de bumbac roz cu dungi negre, încins cu brîul din flanelă neagră, bău pe săturate, la umbra macaralei care-și întindea cablul deasupra calelor cargobotului *Fraternity* din portul Blyth. O pulbere fină de cărbune se amestecă necontenit cu ploaia, acoperind cheiurile cu o mîzgă deprimantă, care se lipea de brațele și de gîturile dezgolite, de veșmintele ponosite ale docherilor de pe cheiul Javel.

Sus, pe pasarela micului cargobot, un bărbat scurt și îndesat, cu fața stacojie, avînd pe cap un melon bej așezat într-o parte pe creștet, indica, din cînd în cînd, printr-un fluierat destul de discret, manevrarea scriptelor. Era căpitanul Howard, comandantul micului cargobot britanic. Ernst lucra de zece zile alături de docherii de pe Sena la descărcarea vaselor. Destul de prost văzut de tovarășii lui, cărora nu le inspira încredere, trăgea ca o vită de povară în vîntul pătrunzător al unei primăveri posomorîte. Cumpărase de la un camarad care pleca la armată țoalele acelea care făceau dintr-însul un anonim. Pantaloni largi sus și strînși jos, cum poartă cei care lucrează la terasamente, un maiou de bumbac, un brîu din flanelă, o brățară de piele pe care-o purta

la mîna dreaptă, toate alcătuiau un soi de uniformă. Ernst era destul de sensibil să simtă ironia situației. Și o simțea cu destulă amărăciune.

Chinuit de munca aceea de mașinărie umană prost pusă la punct și, datorită acestui fapt, inferioară uriașei macarale cu aburi care-i domina pe toți ca o împărăteasă îndoliată, cădea la sfîrșitul fiecărei zile frînt de oboseală.

Cîștiga exact cît să aibă pentru mîncare și băutură.

Într-o seară șeful de șantier îi concedie pe cei mai noi angajați, nemaifiind de lucru. Ernst trecu la rîndul lui prin fața micii gherete unde se afla un ghișeu care servea în același timp și de birou, și de casierie. Încasă douăzeci și opt de franci și o porni de-a lungul Senei în căutarea unui pod sub care să poată dormi la adăpost de vînt.

Întunericul nopții dădea fluviului un aspect fantastic. Ernst însă nu se temea de nimic, datorită îmbrăcăminții lui și mai cu seamă datorită măștii aceleia extraordinare a mizeriei care făcea să se deschidă înainte-i toate porțile întunericului și, dincolo de el, toate porțile iadului, așa cum poate fi el omenește conceput.

Ernst își găsi cu mare greutate un loc sub podul Mirabeau ; cotloanele cele mai bune fuseseră deja ocupate de către cei care veneau de obicei acolo. De-a lungul Senei, prostituate cu fețele mîncate de cuperoză, unele dintre ele tinere, pîndeau în umbra cheiului. Din cînd în cînd apucau de braț cîte-un nenorocit și intrau împreună să bea vin în vreun cabaret din scînduri, de unde se zărea apa, care reflecta din jumătate în jumătate de

oră șirul de vagoane luminate ce treceau pe calea ferată electrică de la Versailles.

Își tîrșîiau picioarele în niște pantofi scîlciați și, cînd erau bete, dansau la lumina lunii ca niște fantome obscene, rele și netrebnice. Nu plîngeau niciodată. Erau dure fizic, la fel ca pietrele de pe chei.

În timpul zilei Ernst lucra ce găsea, fără să se depărteze prea mult de zona familiară a cheiurilor. Cei care le populau noaptea dispăreau de altfel o dată cu primele licăriri ale zorilor. Masculi și femele se risipeau cum se împrăștie șoarecii din fața unei lanterne aprinse. Se furișau de-a lungul zidurilor și se îndreptau cu toții spre maidanele de la Point-du-Jour sau spre desișurile întunecate din Bas-Meudon.

Prostituatele mergeau pe jos pînă la Varsailles ca să mănînce supa care se împărțea la poarta cazărmii soldaților de geniu.

Ernst aștepta cu nerăbdare înserarea, fiindcă atunci putea să trăiască fără a-i fi rușine. Cunoștea o prostituată tînără de tot, blondă și grațioasă. O mîncau păduchii și era așa de nătîngă încît nu știai pe ce limbă să-i vorbești. Se agățase cu gesturi de animal tînăr și sincer de destinul întunecat al lui Ernst fără să știe nici ea din ce rațiune afectuoasă și obscură, fiindcă mizeria făcuse din amantul ei un bărbat cu obrazul pămîntiu și neras, la fel cu toți ceilalți care alcătuiau lumea cheiurilor împînzite de cețuri. Nu-și vorbeau unul altuia și mergeau unul lîngă celălalt ca niște elemente simple ale unui cîntec popular. Ea nu știa cum îl cheamă pe el, iar el nu știa

cum o cheamă pe ea. Cînd îl striga, îi spunea : „Ei, tu, hai, vii ?"

Din cînd în cînd, se întîlneau, sub o arcadă de sub viaductul prin care trecea metropolitanul, cu un bătrînel jovial care dormea acolo. I se spunea taica Gaston. Se bucura de multă considerație în lumea cheiurilor. Dormea într-o roabă în care-și căra tot avutul.

Cînd taica Gaston avea oaspeți, arcada era luminată cu lămpi din cele care se folosesc la șosele ca să semnalizeze că drumul e în reparație. Oaspeții beau vin și taica Gaston trimitea să i-l aducă dintr-o damigeană mare în care intrau cinci sau șase litri.

— Să spui că e pentru taica Gaston, îi spunea fetei care se oferea să-i facă acel comision.

Într-o dimineață, cînd foamea distrusese în el ideile vechi cu privire la lumea exterioară, Ernst se luă după prietena lui pînă la Versailles ca să mănînce supa soldaților.

Pe drum dădură peste o cutie de conserve în care fusese niște compot. Fata o șterse cu grijă.

— Ne trebuie neapărat ceva în care să punem supa.

— Da, sigur, răspunse Ernst.

Ajunși la poarta cantonamentului, se așezară la coadă, la rînd cu ceilalți. Bărbați și femei, rezemați de zidul cazărmii, așteptau ora cînd avea să se împartă mîncarea.

Un gornist trimise după sergentul de zi. Poarta cazărmii se deschise și doi soldați de la popotă, îmbrăcați cu halate de bucătari, aduseră oala cu

orez. Îi însoțea un tînăr subofițer de geniu, imberb și blond, cu revolverul peste tunica lungă și cu cureaua căștii strînsă sub bărbie.

Asistă la împărțirea supei.

— Și acum, hai, plecați, strigă el împrăștiindu-i pe săraci.

În fiecare zi, Ernst se întorcea la poarta cazărmii, atras nu atît de mirosul supei cît de cel al cazărmii.

Li se adresa celor care alcătuiau de obicei coada aceea nefericită și le dădea explicații de mare cunoscător cu privire la sunetul goarnei care indica activitatea ascunsă a soldaților.

— Pe vremea mea, zise un bătrîn, se suna goarna și ca să-i adune pe ofițeri, cam așa...

Și încercă să imite sunetul goarnei ; fu jalnic. Ceilalți rînjiră cu răutate.

Într-o dimineață, unul din soldații de la popotă îi spuse lui Ernst :

— Ești prea tînăr ca să vii aici să halești.

Și Ernst nu mai veni la supa de la geniu. De nenumărate ori însă, cu toate aversele neașteptate ale unui martie deosebit de capricios, se apropia de grilaj ca să-i privească, prin fereastra gheretei, pe geniștii echipați care se încălzeau în preajma sobei atît de familiare.

Și Ernst o apucă atunci pe drumul lung ce duce către Sud, pînă la Marsilia, unde voia să ajungă căutînd un alt decor, în care spera să reînvie.

La ieșirea din Dijon niște jandarmi îi cerură actele. Ernst se simțea prea slăbit ca să mai fie

impresionat. Întinse livretul militar al numitului Louis-Marie Ernst și le declară că era muncitor la terasamente și că se întorcea la șantierul lui din apropiere de Cassis.

— Bine, bine, hai, mișcă, îi zise brigadierul întorcîndu-și calul cu o voltă elegantă.

Ernst se așeză pe o bornă și amețeala îl făcu să bîțîie din cap. Căscă gura ca lovit de dambla. I se păru că viața lui avea să se confunde cu iarba și cu pietrele drumului. Își recăpătă totuși greutatea, înainte de disoluția ei completă. Se ridică, își trecu mîinile peste frunte, peste obrajii nerași, peste gît. Se șterse mașinal de sudoarea slinoasă și rece.

Își continuă drumul, bolborosind niște cuvinte a căror rezonanță și al căror sens nu le mai înțelegea, dar bolboroseala aceea era în ritm cu foamea și cu mersul lui :

Il se sentait échauffé
Comme un vieux coq aux abois.[1]

Își repetă mașinal cele două versuri cu următoarea variantă :

Comme un vieux coco en bois.[2]

Noaptea dormi într-un hambar și reuși să-și potolească foamea. Cîștigă chiar ceva bani schițînd portretul unei slujnice care era logodită. O desenă, cu un creion roșu și albastru de dulgher,

---

[1] *Se simțea înfierbîntat ca un cocoș bătrîn, încolțit.*
[2] *Ca un crai bătrîn de lemn.* (Joc de cuvinte)

în mijlocul unei coroane de trandafiri. Într-un colț al foii de hîrtie își lua zborul un porumbel. Ținea în cioc o banderolă desfășurată pe care scrise numele fetei : Noémie Butot.

Peste zece zile, Ernst intră în Marsilia cu șase gologani în buzunar ca să meargă să se radă. Cînd ieși de la frizer, se duse să dea tîrcoale prin fața Fortului Saint-Jean.

Orașul nu-i trezea nici un fel de curiozitate. Acum, că-și atinsese ținta, nu mai știa ce să facă ca să-și poată cîștiga existența.

Hamal în port ? N-avea curajul să dea piept cu un șef de șantier. Rătăci de-a lungul cheiurilor, fără să vadă nimic, fără să audă nimic, în afara ideii fixe care-i răsuna în creier ca o chemare.

Se întoarse și începu să iscodească împrejurimile Fortului Saint-Jean, observîndu-i pe soldații care ieșeau și fără să bage în seamă oamenii care-l îmbrînceau, fiindcă mergea anapoda.

— Camarade, zise el, apucîndu-l de braț pe un soldat care purta o eșarfă din flanelă albastră încinsă peste veston, ia spune-mi, unde te poți angaja pentru Legiune ?

— Ah ! exclamă soldatul, piroul de recrutare este teschis timineața la orele opt. Tacă ai tinți puni maiorul te ia.

A doua zi dimineața, la orele zece, Ernst, cu „matricola lui falsă“, se angaja pentru cinci ani.

„Ah ! Doamne, se gîndea în sinea lui, dac-aș putea să-mi vînd țoalele vechi cu patruzeci de gologani, m-aș duce să mă cinstesc înainte de plecare.“

Medită îndelung la dorinţa asta, în vreme ce-l înscriau la ordinar la compania a şaisprezecea. Şi cele două capete ale vieţii lui se întîlniră iar ca să formeze un cerc perfect.

[IX]

CUM INTRA în atelierul lui din piaţa Ravignan, Michel Kraus se grăbi să deschidă fereastra care dădea exact în piaţa respectivă. Rămase să privească cu un aer ironic plecarea măcelarului, a soldatului din infanteria colonială, şi urmări cu atenţie jocul umbrelor lui Nelly şi a lui Rabe care se distingeau, proiectate de lumina unei lumînări, prin perdelele trase ale unei ferestre de la hotel Pommier.

Cînd lumînarea se stinse, mica piaţă rămase goală, extraordinar de goală. Atunci Kraus luă o sticlă cu rom, aşezată pe o masă, la îndemîna lui. Dădu pe gît o înghiţitură serioasă şi, regăsindu-şi calmul, începu să strige cît îl ţineau puterile, pe fereastra rămasă deschisă: „Cererea de graţiere a lui Michel Kraus a fost respinsă. Kraus n-a închis ochii toată noaptea. Acum el aude în inima lui loviturile de rindea date de tîmplarul răposaţilor. În ziua asta şi-a închis fereastra pentru ultima oară."

Se auzi zgomotul caracteristic al unei ferestre care se îmbucă prost şi care e închisă cu violenţă,

după care mica piață se cufundă din nou în liniștea rece a zorilor.

După ce închise geamul, Michel Kraus rămase în picioare lîngă fereastră timp de mai bine de-un sfert de ceas, contemplînd piața acoperită de zăpadă. Mai zăbovea înainte de a-și porunci ultimele gesturi. Fiindcă acum tot ceea ce avea să urmeze ținea de o tragedie jumătate sentimentală, jumătate literară, al cărei autor și totodată erou urma să fie el.

Fiindcă era blond, părea extraordinar de tînăr, de-o tinerețe care le înduioșează pe femei. Părul lui, în semiîntunericul violet-cenușiu, căpăta o culoare de-o bogăție extraordinară și romantică. Michel Kraus se lăsă în unicul fotoliu de piele și privi de jur împrejur la lucrurile familiare din casă, cele care-i erau dragi și îi aduceau aminte de Maiența dincolo de tot exotismul Parisului. O mare pace mecanică se învîrtea în el ca un disc de fonograf cu o muzică extraordinar de fluidă. Închise ochii și degetele începură să-i acompanieze gîndurile, bătînd în ritm discret pe brațele întinse, din piele, ale fotoliului.

Întreaga viață începu să i se reconstituie în minte, sub forma unei serii de miniaturi ale căror personaje erau însuflețite de viața unor paiațe. În realitate, el însuși circula printre imaginile acelea ca o paiață mică din pîslă, destul de naturală, dar avînd un foarte discret și foarte distins element caricatural.

Într-un peisaj care semăna cu unul de Albrecht Dürer, puțin retușat de proprietarii bogați din Bingen, niște fete cioplite din lemn, cu capete de păpuși și cu rochii din stambă colorată, valsau

în sunetul unei viori la care scîrţîia un soldat bătrîn şi vesel. Valsau încet, şi cozile lor blonde stăteau ţepene şi orizontale, paralel cu pajiştea pe care vitele, pictate la Nürnberg, păşteau ace de brad colorate cu anilină.

Două paiaţe costumate în artilerişti, avînd cîte-o minusculă baionetă legată cu cîte-un şnur gros terminat cu două pompoane, se ţineau de braţ şi treceau peste un pod mare, metalic, însoţite de două balerine înalte de douăzeci şi cinci de centimetri.

Michel Kraus simţi dorinţa să trăiască mult alături de paiaţele acelea încîntătoare, îmbrăcate frumos şi pline de haz. O fantezie jovială le întindea obrajii din pîslă, puţin ofiliţi din cauza prafului. Trăiau fără nici un fel de elasticitate o existenţă sinceră în acord perfect cu aria melancolică şi săltăreaţă pe care o intona cu perseverenţă violonistul.

„Ah ! ce n-aş fi dat să nu fi fost cu nimic mai mult decît artileristul ăsta, îşi spuse Michel Kraus. Puteam să mai trăiesc fără să intervină mereu dezgustul groaznic pentru tot ce iese la iveală cînd mă hotărăsc să deschid ochii."

Şi închise ochii cu furie, aşa cum strîngi pumnii la mînie.

Şi văzu din nou, pe-o ulicioară întunecoasă din apropierea catedralei, o paiaţă din pîslă cu nişte ochi mari, boboşiţi, şi cu un pîntec voluminos cusut cu grijă. Paiaţa sta la pîndă în întuneric şi din cînd în cînd tuşea încetişor, scoţînd sunete caraghioase de capsă care face explozie.

Stătea ascunsă îndărătul unei porţi mari cînd, deodată, se repezi ca un păianjen mecanic asupra

unui alt individ din acelaşi material, dar care reprezenta un personaj romantic, subţirel, ca acela din desenele de început ale lui Wilhelm Busch. Paiaţa cea mare o muşcă pe cealaltă de gît, de după ceafă, şi rămase aşa mult timp agăţată de victima ei, fără să-şi descleşteze dinţii, cu ochii ei mari, şlefuiţi din os, pe jumătate închişi.

— Amintiri din copilărie, gemu Michel Kraus, ţinînd în continuare ochii închişi.

După scena aceea de omor, urmară cîteva viziuni burleşti, apoi o serie de alte imagini legate şi mai strîns de propria lui istorie.

„Număr pînă la trei şi după aceea deschid ochii", îşi spuse Kraus.

Şi începu să numere rar. La trei deschise ochii şi se ridică în picioare.

— Am încă un ceas bun înainte, nu-i aşa Juni ? i se adresă pisicii care, ghemuită pe-un scaun din apropierea sobei stinse, pîndea şi probabil comenta fiecare gest al stăpînului.

Michel Kraus deschise un bufet din lemn alb şi scoase dinăuntru o farfurie cu mîncare pentru pisici.

— Uite-ţi terciul... Ai de mîncare pentru trei zile. De altfel, o să-ţi las deschis ochiul de la intrare ca să poţi să ieşi şi să pleci pentru totdeauna din atelierul ăsta funebru.

Se uită la pisică cum îşi mînca terciul. După aceea îşi pregăti baia şi dete drumul la apă într-un vas mare de faianţă.

Tocmai atunci se auzi bătînd cineva şi portăreasa îi băgă o scrisoare pe sub uşă. Kraus rupse plicul : era o invitaţie la un bal mascat.

Tînărul mototoli scrisoarea și o aruncă din greșeală în mîncarea pisicii.

Era într-o joi și-n piațeta din față se auzeau glasurile copiilor care se jucau cu zăpadă și azvîrleau unii în alții cu bulgări care le șfichiuiau fețele. Fetițele rîdeau de pe-acum ca femeile din Montmartre. Lăsau să li se vadă niște pulpe slăbuțe în ciorapi negri și purtau în picioare galoși uriași. Cocoțate pe-o bancă alături de băieți, cîntau în cor :

Ah ! qu'on est bien, mademoiselle,
Ah ! qu'on est bien près d'vous,
Pourtant, monsieur, lui dit-elle,
Ce pays n'est qu'un trou. [1]

Kraus ascultă cuvintele și începu să fluiere melodia populară care era, de altfel, o melodie de la el de-acasă. Asta nu-l mișcă însă cîtuși de puțin. Toate raporturile cu țara lui, fie ele de ordin sentimental, fie de ordin patriotic, fuseseră reglate în vreme ce-și evocase paiațele, care nu erau altceva decît adaptarea la propriile necesități a unei scene zărite în vitrina unei negustorese aristocrate de păpuși de pe Kaiserstrasse, la Wiesbaden.

Michel Kraus se îmbăie. Îi dîrdîiau umerii de frig. Se bărbieri gol pînă la brîu, își puse lenjerie curată și se pieptănă cu grijă.

După ce-și isprăvi toaleta, își puse ordine-n lucruri. Îi mai rămîneau două sute de mărci. Le

---

[1] *Ah ! Ce bine-i, domnișoară,*
Ah ! ce bine-i lîngă dumneata,
Cu toate astea, domnule, îi zise ea,
Ținutul ăsta nu-i decît o groapă.

vîrî într-un plic pe care scrise numele și adresa unei cerșetoare bătrîne care-i pozase în mai multe rînduri. Locuia într-o cocioabă din Fort Montjol.

După aceea apucă un cuțit și începu să-și taie pînzele una cîte una.

Mai zăbovea uneori să contemple una care-i plăcea sau care pur și simplu îi amintea de-un fapt important. Băga apoi cuțitul în ea, cu regret parcă. Își rupse desenele și schițele ; sfîrtecă și cîteva pînze și desene făcute de niște prieteni.

Își rupse apoi paleta, pensulele, cutia. Își strivi tuburile cu vopsele, își rupse cărțile în două, despicîndu-le în lung.

Cînd termină tot ce avea de făcut, ridică capul și ascultă urletul lugubru al unei sirene care anunța încetarea lucrului pentru muncitori.

Atunci Kraus luă o coardă de sărit pe care o cumpărase în ajun dintr-un bazar și o încercă legînd-o de cîrligul de la ușă și trăgînd din toate puterile de celălalt capăt. Coarda era solidă.

Pisica Juni, cocoțată acum în vîrful dulapului, cu labele strînse sub ea, contempla agitația anormală a stăpînului ei cu niște ochi rotunzi și verzi plini de dezaprobare.

„Regret un singur lucru, își spuse Michel Kraus, că nu știu în ce fel or să-și lichideze camarazii mei din ultima noapte micile lor afaceri serioase. Printre ei, dacă-mi amintesc bine, se afla și un măcelar care purta pecetea morții și un soldat pecetluit și el de moarte. În ce-i privește pe Rabe și pe Nelly, nu știu cum să mă pronunț. În primul rînd, ei au o inimă relativ pură. Aș fi putut să pictez portretele lui Rabe și lui Nelly fără nici o primejdie și fără nici o teamă..."

Deodată, Michel Kraus simţi că-l podideşte plînsul. Îşi luă atunci fonograful, îi învîrti manivela, alese un disc, îl puse pe platoul aparatului, la îndemînă, sus, pe dulap, lîngă Juni.

Se urcă apoi pe un scaun, fixă un capăt al corzii de un inel agăţat în plafon, şi-şi trecu celălalt capăt, înnodat în chip de laţ, în jurul gîtului. Cu o mînă apăsă pe declicul fonografului şi discul începu să se învîrte. Michel Kraus auzi foşnetul caracteristic al acului pe suprafaţa discului. Dădu atunci tare cu piciorul scaunului şi se spînzură.

În faţa ferestrei, o duzină de copii ascultau privindu-se cu încîntare fonograful care debita, conştiincios, un marş ţigănesc, cu toate imperfecţiunile unui aparat aflat încă la începuturile sale.

*

În momentul în care Michel Kraus se sinucidea, un ucenic mecanic găsea pe un maidan, dincolo de grădina Saint-Pierre, un pachet învelit în hîrtie cenuşie, pe care se grăbi să-l desfacă.

Se dădu însă înapoi îngrozit, căci dădu peste un cap de om proaspăt tăiat, al cărui caracter macabru era, datorită acestui fapt, şi mai accentuat.

Tînărul, palid ca un clovn, o rupse la fugă să ceară ajutor. Se întoarse împreună cu nişte agenţi de poliţie, care luară cu ei sinistra descoperire s-o ducă la cel mai apropiat post de poliţie. Cu deschiderea anchetei a fost însărcinat domnul Tonio Biffi, inspector la Siguranţă.

[X]

PE LA AMIAZĂ Nelly se trezi. Rabe o privea cum doarme de mai bine de un ceas. Spumega de o furie neputincioasă, căci n-ar fi fost niciodată în stare să-i spună fetei să plece, ei care avea atîta nevoie de somn.

Nu punea prea mare preţ nici pe viaţa altora, nici pe a lui. Dar avea respect pentru somn, pentru foame şi pentru sete, care-l fac pe om să devină tot atît de simplu, tot atît de violent şi tot atît de pur ca oricare alt animal. Rabe iubea animalele şi le respecta. Prezenţa lui Nelly în camera aceea de hotel îi strica plăcerea de a sta liniştit timp de cîteva zile sub un acoperiş. Dintr-o ochire, Rabe şi începuse să aranjeze încăperea aceea sărăcăcioasă şi minusculă, bineînţeles fără să depăşească limitele confortului care i-ar fi fost îngăduit.

„Dac-aş putea să trăiesc aici mereu şi dac-aş fi sigur c-o să locuiesc aici ani de-a rîndul, se gîndea Rabe, aş instala o etajeră micuţă deasupra mesei ăsteia ca să-mi pun pe ea cărţile. Aş agăţa pe pereţi cîteva poze cumpărate de la Luvru. Aş avea o cutie cu tutun şi un rastel pentru pipe. Ar fi grozav, dar prea mult totuşi pentru nivelul meu de trai. Dacă Nelly s-ar scula şi s-ar duce, aş putea să rămîn în pat pînă la ora prînzului. Îmi mai rămîn, după ce-am plătit camera, vreo patruzeci de gologani, suficient ca să-mi iau un sfert de vin, o jumătate porţie de mîncare şi ceva ca desert la restaurantul care e colţ cu strada

Lepic. Dacă Nelly nu se duce... Atunci? Atunci o să fiu nevoit să împart prostește cu dînsa cei patruzeci de gologani ai mei. O s-o trimit să cumpere cartofi prăjiți și cîrnăciori fripți în ulei. Aș putea s-o trimit după aceea să-i ducă o scrisoare lui Bridon. O să mă străduiesc să-i fac o puncție grozavă. După ce-o să mănînc și o să beau vin, o să încerc să pun la cale un plan."

Rabe își aprinse o țigară și, culcat pe spate, cu mîinile sub cap, începu să arunce către plafon rotocoale de fum. Încerca să-și imagineze, așa cum fac copiii, tot felul de situații extraordinare, în care se descurca minunat, cînd ca ofițer de marină, cînd ca un ciclist vestit de curse, cînd ca om invizibil. Ipoteza asta încîntătoare îl absorbi cu totul pînă în clipa cînd adormi și visă că, fiind invizibil, comite o spargere la o bancă și mai face și alte blestemății cu caracter mai intim. Cînd se trezi, constată că Nelly era aproape gata îmbrăcată.

— Nelly, zise el.

— Ce-i? întrebă tînăra.

— Ia patruzeci de gologani din buzunarul pantalonilor mei care sînt pe scaun și du-te de cumpără ceva de mîncare pentru amîndoi. Să iei un litru de vin de la băcănie, de pe strada Ravignan. Și să mai cumperi și un plic cu hîrtie de scris de zece centime.

— Bine, zise Nelly.

Rămas singur, Rabe se sculă dintr-un salt și alergă să se spele cu apă rece ca gheața în minuscula chiuvetă. Dîrdîia și îi clănțăneau dinții. Terminîndu-și rapid toaleta, se întoarse cu mintea limpezită și se strecură în așternutul călduț.

Se simţea inundat de-o nemăsurată bucurie, atît fizică, cît şi morală. Se gîndi la Bridon şi, cum era entuziasmat de buna lui dispoziţie, luă hotărîrea energică să-i ceară cu împrumut cincizeci de franci, cea care avea să-i ducă scrisoarea fiind Nelly.

Trebuia să găsească un pretext. Trebuia să bată tare în imaginaţia lui Bridon. Rabe începu să-l despoaie din punct de vedere psihologic, căutînd punctul slab prin care cererea lui de bani urma să străpungă armura care-l apăra pe Bridon, subşef de raion într-un mare magazin de pe malul stîng al Senei. Punctul slab al viitoarei victime începu foarte curînd să se precizeze cu claritate : dragostea lui pentru familie.

După ce-l dibui, în sfîrşit, Rabe începu să lîncezească din nou cu speranţa lui. Ziua era frumoasă. La capătul ei începuse să strălucească o ţintă ca o stea în noapte. Dacă norocul i-ar surîde, pe seară putea să fie un om bogat. Îşi făgădui s-o invite pe Nelly la cină, să cumpere de cîţiva franci lemne şi să facă foc în căminul decrepit. Avea să rămînă pînă noaptea tîrziu dinaintea focului, trăgînd din pipă şi gustînd din plăcerea divină de-a avea un foc după bunul lui plac. Şi Nelly ar putea chiar să rămînă să se încălzească. Acum nu mai vedea nici un inconvenient în faptul că fata ar fi profitat şi ea de pe urma norocului aceluia nesperat.

Nelly intră în casă val-vîrtej şi puse cumpărăturile pe masă.

— Am îngheţat ! zise ea.

Îşi vîrî mîinile sub pătură.

— Ştii ce s-a întîmplat, Rabe ?

— Nu.

— Michel Kraus s-a spînzurat.

— Nu pot să cred !

— Piaţa e plină de lume. Şi, nu e tot... Un băiat a găsit, după cît se pare, pe maidanul de lîngă grădiniţa Saint-Pierre, un cap de om înfăşurat în hîrtie cenuşie. Hai, mănîncă, se răcesc cartofii prăjiţi, şi mi-au îngheţat picioarele bocnă.

— În hîrtie cenuşie, repetă Rabe.

Rămase o clipă îngîndurat, muşcînd dintr-un cîrnat cald încă.

— Vrei să-ţi spun ceva, Nelly... Ei bine ! asta-i isprava măcelarului care a fost cu noi azi-noapte. Îţi mai aduci aminte ce-a spus despre pachetul pe care l-a pierdut cînd îl urmăreau puşlamalele acelea... ? Ţii minte ? Pachetul acela era capul care a fost găsit azi-dimineaţă...

— Şi totuşi, zise Nelly cu gura plină, dacă-mi pare rău de ceva, e de bietul neamţ. Deşi nu-i rău unde e. Spre dimineaţă am visat că ne plimbam amîndoi, adică tu şi cu mine, pe-un cîmp. Nu se vedea pretutindeni decît cîmpia, cîmpia goală şi nici un copac. În mijlocul unui crîng am văzut nişte îngeri care stăteau în cerc şi ciuguleau boabe de grîu, cum fac porumbeii. E ceea ce se cheamă o prevestire.

— Sper să nu fim sîcîiţi din cauza poveştii cu măcelarul. Nici nu-l cunoaştem de fapt. E un măcelar ivit din beznă, numai al nopţii trecute, în care doi dintre noi şi-au găsit un sfîrşit. Neamţul a murit, măcelarul va muri şi el, şi dezertorul ? Dezertorul şi-a aflat şi el, fără îndoială,

calea de urmat. Noi doi, Nelly, noi continuăm să fim şi azi ce-am fost ieri. Ce uşurare e să poţi constata aşa ceva... Hai, bea-ţi vinul, frumoaso, am ieşit bine şi de data asta.

Nelly zîmbi, luă paharul, bău şi-şi vîrî din nou mîinile sub pătură.

— Ah! oftă ea — şi obrajii i se împurpurară — ar trebui să-mi caut şi eu o cameră.

— Dacă ai să izbuteşti cu mica trebuşoară pe care o să ţi-o încredinţez, o să pot să-ţi dau ceva. Uite despre ce-i vorba: te duci la domnul Bridon şi-i dai o scrisoare pe care o s-o scriu. Aştepţi răspunsul. Dacă Bridon aduce vorba de mine, să-i spui că tocmai mi-am pierdut mama, ceea ce de fapt e adevărat, numai că de atunci au trecut vreo cinsprezece ani. Să-i mai spui că sînt în căutare de bani pentru călătorie, şi că din cauza asta n-am putut veni să-l văd personal...

Rabe scrise scrisoarea, puse adresa pe plic.

— Succes, Nelly, şi dacă ai să-mi porţi noroc, diseară o să cinăm împreună.

Pe Rabe, după ce pipăi hîrtia de cincizeci de franci adusă de Nelly, îl apucă parcă un fel de ameţeală. Trăsese speranţa că va reuşi, fără ca totuşi izbînda să-i pară cu putinţă. „Am şanse unu la mie, îşi spunea el. Prea-i mare suma. Ar fi trebuit să mă mulţumesc cu douăzeci de franci".

Din respectiva sumă, îi dădu zece franci lui Nelly, îşi cumpără o cămaşă şi o pălărie, iar din rest îşi luă un bilet de tren pentru Rouen, unde spera că va găsi de lucru, fiindcă avea în oraşul

acela cunoştinţe, vreo cîţiva prieteni buni, care ar fi putut să-l ajute.

Nelly, cum tot n-avea ce face, îl conduse la gară. În sinea ei fata îşi spunea vag: „Kraus a murit, Rabe n-o să se întoarcă prea curînd. Nu mai am pe nimeni..."

Se simţea prea nefericită ca să mai fie mişcată de propria ei soartă. Gara, mirosul de cărbune acţionau în mod firesc asupra sentimentalismului ei.

Cu toate astea, cînd fluieratul tradiţional făcu să se închidă uşile vagoanelor, simţi că o perioadă din viaţa ei se terminase şi că totul avea să capete pentru ea o altă înfăţişare.

Închirie o cameră mobilată într-un mic hotel de pe strada Caulaincourt, coborî pe înserate, trase şi ea aerul în piept ca să capete suflu şi se trezi în mijlocul unui grup de indivizi de ambe sexe care comentau cu înfrigurare un eveniment de soi.

Nelly află de la o fată grăsună îmbrăcată într-un impermeabil bej că poliţia arestase tocmai atunci un măcelar pe nume Isabel, acuzat că şi-ar fi ucis şi tăiat în bucăţi un prieten ca să-l jefuiască. Respectivul prieten, pe nume Norbert, se ocupa cu restaurarea timbrelor rare şi le şi falsifica. Cîştiga binişor. Mobilul crimei fusese furtul.

Zări în mijlocul unei cete de poliţişti un ins ţeapăn şi vexat. Era măcelarul necunoscut din faimoasa noapte cu zăpadă. Se uită la el, cu gura căscată, năucită.

Polițiștii îl urcară pe individ într-un taxi. Răsunară fluierături care țîșneau pretutindeni în jurul mașinii. Se auzi apoi o ceată de gură-cască cum strigă : „La moarte ! la moarte !“, dar fără forță. O voce subțirică de fetiță se auzi strigînd și ea în urma celorlalți : „La moarte !“

Nelly o apucă în josul străzii, în direcția podului Caulaincourt. Pe drum, cînd trecea pe lîngă cîte-un bărbat, fredona un cîntec și făcea cu ochiul cu un aer ștrengar. Exact ca-n cărți. În noaptea aceea Nelly lucră cu curaj, ca o adevărată femeie de meserie. Atrăgea în mod deosebit atenția bărbaților, pentru că se simțea dominată de-un element care era mai presus de orice ipoteză și care o călăuzea spre viitorul ei pe-un drum tot atît de net și de autoritar ca o cale ferată.

Se lansase pe pistele prostituției ca un tren pe șine. Răpea un bărbat, îl satisfăcea și îi scotea banii cu o extraordinară putere de mașină care face dragoste în serie.

În zori, cînd se întoarse pe strada Amsterdam împreună cu o prietenă să bea un café-crème în Piața Clichy, era bogată. Se înapoie la hotel, se spălă cu toată atenția și adormi ca o broască țestoasă care-și schimbă pielea, pierzîndu-și subit toate facultățile.

Fetișcana de mai înainte, cu numele de Nelly, murise și ea în urma nopții aceleia care-i amintea mereu de propria-i moarte. Nelly cea nouă se sculă la amiază, schimbată parcă la față. Se privi în oglindă și-și surprinse hotărîrea de pe noul ei chip.

Întredeschise ușa și-l strigă pe Emil, garsonul. Acesta sosi în fugă, cu pași de vată.

— Uite ce-i, va trebui să-i spui patronului să-mi dea altă odaie. O să închiriez camera de la etajul întîi, cu patruzeci de franci pe lună. Poftim, na-ți și ție ceva. — Și-i întinse o monedă de cinci franci. — În al doilea rînd, ascultă bine ce-ți spun, să mi se aducă masa în cameră. Ai înțeles ? Și acum, ia-o din loc.

Cînd rămase singură, își examină zdrențele de pe ea. Încrederea îi oțelea privirile. Își spuse în gînd : „Rabe trebuie să fi murit și el în noaptea asta. Să-ți vină să rîzi să mori, nu alta. Eram cinci cînd am ieșit de la «Lapin», și într-o lună n-o să mai existe nimic din ce-am fost."

Se înșela. N-avea însă de unde să știe că soldatul continua să se-nvîrte pe loc ca un cal de circ. De altfel, nici nu-și mai aducea bine aminte de figura soldatului care, pentru ea, era la fel cu toți ceilalți soldați. Nelly nu era în stare să distingă uniformele, și toți soldații pe care-i cunoscuse își blestemau soarta folosind aceleași cuvinte.

„Un soldat sau nimic, își zise Nelly în sinea ei, e aproape același lucru."

La o lună după arestarea domnului Isabel, sau mai exact la o lună după ce intrase în posesia camerei celei frumoase de la etajul întîi, camera cu numărul „doi", Nelly avea un taior cumsecade, lenjerie și pantofi. Mînca la restaurant și viața se învîrtea în jurul ei ca o roată bine unsă.

Ducea un trai modest, de mic-burgheză a prostituției, căci mizeria adevărată, a cărei amintire aparținea defunctei, o ferea pe cea în viață de orice exces al fanteziei.

Pe vremea aceea Europa dormita între labele ei ca o fiară ipocrită, și omenirea își îngăduia orice cu asentimentul tacit al fiarei adormite.

Viitoarele victime, pregătite de ziare, se îngrășau în inconștiența cataclismului. Nelly urma și ea încetișor curentul calm al fluviului în care se ciocneau unii și alții, fără însă să-și facă vreun rău.

Asasinarea lui Norbert ajunse la Curtea cu juri. Tînăra prostituată citea cu lăcomie relatarea zilnică a ședințelor de la Palatul de Justiție.

Domnul Isabel, prins în laț, hărțuit, insultat, batjocorit, și în cele din urmă copleșit de niște procedee arbitrare, dar de-o psihologie elementară, sfîrși prin a mărturisi.

Asculta cu un aer enervat magnificile urlete ale avocatului general.

La sfîrșit luă cuvîntul și, făcîndu-i semn avocatului său să tacă un moment, strigă :

— Ei bine ! da, l-am omorît pe Norbert, e cert că l-am omorît, nu mai există nici un fel de îndoială, nici chiar pentru mine, fiindcă mult timp mi s-a părut că am visat. Cu toate astea, domnilor jurați, Norbert era un imbecil, prost ca un crap, incapabil să reacționeze în fața unui gest generos, al unui gînd frumos, a unei melodii sau al unui trandafir pictat. Gîndiți-vă numai la extrema sărăcie morală a acestui om, care nu pre-

zenta decît un interes pur culinar. Într-adevăr, Norbert nu era altceva decît o oaie, o oaie imposibil de mîncat, dar a cărei piele, totuşi, avea oarecare valoare. În vremea aceea aveam nevoie de zece mii de franci. Ce-am făcut atunci ? Doamne, Doamne, l-am ucis pe Norbert, aşa cum ucizi o oaie ca s-o mănînci. Am ţinut să vă exprim punctul meu de vedere, cu totul diferit de al dumneavoastră. Din cauza asta n-o să putem niciodată să ne înţelegem. În ce-l priveşte pe Norbert, n-o să încetez niciodată să vă repet că, dacă l-aţi fi cunoscut cît era în viaţă, n-aţi mai fi stat o clipă la îndoială şi mi-aţi fi dat dreptate în momentul de faţă.

Isabel a fost condamnat la moarte, şi recursul i s-a respins. A murit pe ghilotină de moarte violentă, cu cîteva luni înainte de majoritatea contemporanilor lui.

Cînd a aflat verdictul din ziarele de seară, Nelly nu s-a putut stăpîni şi, bătînd din palme, a început să strige : „Bine i-au făcut !" Imediat se gîndi însă la Rabe. „Dar ăla, ce-o fi devenit ?" se întrebă Nelly. Şi încercă să prelungească imaginea neliniştită a tînărului paralel cu propria ei existenţă. Cum îi lipsea însă documentaţia, nu izbuti s-o facă. Revăzu gara Saint-Lazare, sonoră, plină de duioşie, de strigăte şi de oţel viu. Văzu luminile trenului şi-l văzu pe Rabe cum se cufunda irezistibil în noapte înspre vest.

Nelly se aşeză atunci pe pernă, cu genunchii adunaţi sub bărbie, şi în timp ce-şi număra panglicuţele dintr-o cutie veche de carton, începu să

repete, aşa cum îşi repetă un copil cuminte lecţia de istorie, cronica zilnică a propriului ei trecut. În vremea aceea, adică cu doi sau trei ani înainte de declararea războiului, Nelly avea nouăsprezece ani.

[XI]

NELLY DEVENI un fel de regină a străzii. Ajunsese să-i cunoască cele mai tainice mistere şi ştia să le folosească în favoarea propriei ei reputaţii. Un pitoresc, astăzi dispărut, imprima marii confrerii a prostituţiei publice un caracter trufaş, pe care acum nu-l mai întîlneşti decît în evocările amintirii.

Cei care practicau prostituţia, bărbaţi sau femei, nu se fereau cîtuşi de puţin să-şi afişeze calitatea. Să fii tînăr proxenet era un ideal suficient, ca acei ce urmăreau realizarea lui să nu ezite cîtuşi de puţin în a se împodobi cu o uniformă specială care-i deosebea de restul lumii. De îndată ce se lăsa întunericul, bulevardele lăturalnice şi străduţele slab luminate care-ţi înlesneau accesul pe ele începeau să se emancipeze, punînd stăpînire pe decorul abandonat de bărbaţii şi femeile din timpul zilei.

Era ca o trupă nouă pe o scenă ale cărei decoruri, deşi neschimbate din motive de economie, păreau totuşi cu totul noi datorită acestui fapt.

Cutare casă, cu aspect cinstit cîtă vreme era subliniat de lumina zilei, devenea la lumina becurilor un fel de templu de mizerie sentimentală și de imoralitate dezlănțuită.

În multe cazuri, o iluminare insuficientă acorda umbrei omenești supremație față de corpul care o crease.

Umbrele, devenite stăpînele străzii, își jucau rolul lor fantastic în comedia tragică de la miezul nopții.

Umbra unui bețiv era înghițită de-o umbră fofilată la colțul unei străzi. Pe-un zid albăstrit de lună, două-trei umbre de bărbați își schimbau focul țigărilor.

O poliție de umbre, multiplicată de imagine, bara șoseaua, gata să se repeadă la semnalul fluierului care anunța razia. Razia însăși nu era decît un vîrtej de umbre care traversa bulevardul ca o grămadă de frunze moarte împrăștiate de vînt.

Razia nu era decît unul din prerogativele vîntului pătrunzător care le învîrtea pe fetele calificate, în cel mai înalt sens al cuvîntului, drept supuse. Alergau ca o turmă jalnică sau săltau înnebunite în lumina bolnăvicioasă a felinarelor municipale. Se auzea în ceața dimineții corul îngeresc de la Saint-Lazare, în vreme ce, în micile bistrouri cuprinse de spaimă, un călător palid și cu figura răvășită, care venea din Piața de la Roquette, arunca peste mesele de marmură următoarele cuvinte răsunînd ca un buchet de nenorociri : „S-a terminat, l-au ghilotinat pe Liabeuf".

În împărăția aceea de umbre deșirate sau cărnoase, Nelly pășea ca o regină. Era amanta unui mare apaș de-o urîțenie îngrozitoare și în ace-

lași timp de-o forță nemăsurată și ale cărui idei păreau să fie de-o simplitate înspăimîntătoare și de neînțeles.

Nelly devenise o blondă destul de dezghețată, cu niște ochi șmecheri, în stare să înnebunească toată strada.

Ca amantă de apaș, se îmbrăca și se coafa ca o tîrfă, de la părul, de-un blond-pal, coafat în chip de cască, pînă la cizmulițele înalte de cuceritoare.

Amicele ei de stradă îi făceau o curte cu totul servilă. Pentru toate nefericitele acelea era o adevărată cinste să ia aperitivul împreună cu ea în fața unei tejghele de cositor sau pe terasa vreunui băruleț de unde se vedea strada Lepic cu puzderia de cărucioare ale zarzavagiilor.

Triumfa, de-acum pretutindeni, ca un viitor fox-trot îndrăcit. Cînd cobora în josul străzii, mergînd drept înainte fără să se uite nici în dreapta, nici în stînga, pe trotuar, lua cu ea parcă o porțiune din stradă, ca o bucată de afiș desprins și rupt de-a lungul unui zid.

Se legăna, cînd auzea semnalul mut al unui fluierat, ca o fregată. Cu toate că nu avea decît nouăsprezece ani, începuseră deja să-i spună, atunci cînd vorbeau despre ea : Nelly cea mare.

Perioada aceea de triumf deplin a urmat aproape fără nici o tranziție după perioada burgheză de pe strada Caulaincourt. Fusese de-ajuns un singur bărbat care s-o îndrepte pe-o altă cale, unde, bine hrănită, funcționa ca o mașină puternică pusă perfect la punct.

Bărbatul pe care l-a ales și l-a îndurat Nelly, după ce-l iubise în oarecare măsură, poate, pe

Rabe, nu făcea parte din rasa umană. Şi el se mişca prin viaţă cu intransigenţa unei maşini, dar a unei maşini inutilizabile, dincolo de atmosfera creată de fetele zgomotoase şi docile ale străzii. Pe amantul lui Nelly îl chema Ludovic. Nici ea nu ştia mare lucru despre viaţa lui. Se născuse pe strada du Poteau şi-şi făcuse serviciul militar la artilerie grea, la Toulon. Era suficientă forţa lui ca să se facă respectat şi, datorită acestui fapt, nu avusese niciodată nici o poveste, adică avusese prea puţine ocazii să intre în relaţii cu poliţia de moravuri sau cu poliţia judiciară.

Ludovic era supremul stăpîn al stăpînilor mai mititei din cartier. Faptul că gîndeai ca Ludovic dovedea o nobleţe naturală. Strada venea să-şi caute în prezenţa lui disciplinele sale decorative, şi Nelly răspîndea forţa secretă a acestui bărbat aşa cum transmite un difuzor sunetele şi ideile dintr-un post receptor pus perfect la punct.

O femeie hotărîtă să se pună la dispoziţie, trup şi suflet, fără nici o reticenţă, fără morală convenţională şi fără misticism, este o forţă naturală comparabilă cu electricitatea, de ale cărei capricii eşti robit fără să-i poţi pătrunde cîtuşi de puţin misterul originar.

Prezenţa lui Nelly pe o stradă împrumuta acelei străzi o personalitate care era cea a lui Nelly. Ea antrena în jocul ei, prin simpla-i apariţie, casele cu şase etaje, sticleţii înghesuiţi claie peste grămadă la postul de poliţie, ca nişte pui de găină, trăsurile tăcute, amanţii nocturni, provincialii naivi şi celelalte femei palide, ghemuite una într-alta, ca nişte globule la intrarea unei artere

sclerozate, de-a lungul a două şiruri de hoteluri cu camere de raport.

Ca să strălucească efectiv, geniul ei nu aştepta decît prezenţa unei forţe de mascul care s-o înveţe să cunoască perfect resursele de care putea dispune.

Se gîndi la Rabe, fără să realizeze nimic precis cu privire la legătura fragilă, dar oarecum indestructibilă, care părea s-o lege de omul acela. Cîteodată se gîndea la Rabe aşa cum te gîndeşti la un peisaj, la un cîntec sau la un oraş. Alunga apoi gîndul ăsta şi se scula să-şi aprindă o ţigară.

Într-o bună zi, Nelly hotărî să se descotorosească de Ludovic. Puse un corsican să-l ucidă într-o luptă cu cuţitele pe tradiţionalul gazon de lîngă Zidul fortificaţiilor, într-un duel cum se obişnuia pe-atunci, şi despre al cărui pitoresc s-a spus aproape totul.

[XII]

JEAN RABE intră în Toul într-o duminică, convocat de autorităţile militare pentru o concentrare pe o perioadă de douăzeci şi opt de zile într-o cazarmă veche, amenajată în apropierea forturilor. Convocarea, lipsită de orice interes, îl găsise într-un mic hotel de pe strada Charrettes la Rouen, unde ducea de azi pe mîine o existenţă nu mult deosebită de cea de la Paris, care-l făcuse să decadă tot mai tare, de la o zi la alta.

Tînărul pierduse orice speranță în steaua lui. Se gîndea uneori la Nelly, numai fiindcă fata îi dăduse impresia vagă că ar fi nutrit pentru el oarecare respect.

Rabe primise convocarea abia pentru amiază. Își tîrșîia așadar anevoie picioarele prin zăpada care acoperea promenada din fața forturilor. N-avea para chioară în buzunar și parcă și vedea, roșind de rușine, momentul cînd avea să se întîlnească cu vechii lui camarazi din armată, mai inteligenți, dar și mult mai îngîmfați. Cu siguranță că aveau cu toții bani. Aveau să mănînce la restaurant și aveau să-și închirieze o cameră în oraș.

„Doamne Dumnezeule, își spuse Rabe în sinea lui, nu poți să rămîi cu nici un chip liniștit în mizeria ta !"

La amiază se duse la cazarmă. După ce-l examină dintr-o ochire, majurul îl trimise la compania lui.

„Dacă cel puțin m-ar echipa imediat, se gîndea Rabe, aș putea să-mi păstrez un oarecare anonimat. Dar fiindcă n-am nici un ban să-i cinstesc pe magazioneri, n-am încotro și-o să trebuie să aștept."

Se lungi pe patul lui și se apucă să fumeze.

Rezerviștii începură să sosească în grup în următoarea ordine : muncitori, funcționari și cîțiva țărani tineri cu chipuri zîmbitoare, deschise.

Li se alăturară și alți tineri. Printre cei din urmă, Rabe îl recunoscu pe unul care se numea Werthel, fiul unor bijutieri bogați. Și acesta îl recunoscu pe Rabe.

— Eiii, uite-l şi pe Rabe, nu mă mai cunoşti ?

— Ba da, cum să nu, te recunosc... Ce faci ?

— Bine, dar tu ? — Werthel cîntări dintr-o ochire hainele mizere ale camaradului său. — Tot mai desenezi ?

— Eu nu, zise Rabe, care nu-şi mai amintea că, pe vremea cînd îşi făcuse prima dată stagiul la cazarmă, se dăduse drept desenator... Nu mai desenez, se piţigăie el deodată cu un glas ascuţit, m-am lăsat de pictură şi fac gazetărie. Am călătorit foarte mult şi acum încerc să trag foloase de pe urma acestor peregrinări.

Celălalt aproape nici nu-l mai asculta, considerînd că situaţia socială a lui Rabe nu merită mai multă atenţie decît se obişnuieşte la o prezentare de cazarmă.

Se depărtă cu un alt individ îmbrăcat elegant.

— Spală putina, ticălosule ! mormăi Jean Rabe lungindu-se din nou pe spate, cu picioarele aşezate pe-un teanc înalt de pături cafenii.

După aceea mai veni un fel de fotograf ambulant, îmbrăcat cu un costum din postav negru, cum poartă ofiţerii din Africa, şi pe cap cu o pălărie înaltă cu borul mare. Purta o lavalieră care se potrivea somptuos cu barbişonul lui de muşchetar, în detrimentul părului proaspăt tuns.

— Ia te uită, ce faci, Rabe ? zise el cu un ton zeflemitor, sugîndu-şi luleaua. Cu ce te mai ocupi acum ?

— Sînt director la o mare întreprindere de automobile, îi răspunse acesta din urmă, scos din sărite. Sînt puţin obosit fiindcă am venit pînă aici pe un şaşiu nou, fără caroserie. Mi-am tri-

mis înapoi șoferul cu hodoroaga. Dar tu?... tot în mizerie?

Fotograful tresări și se îndepărtă de-a-ndaratelea.

— Unde mi-e patul, unde-i patul meu, băieți? urlă el cu o voce ce se voia autoritară. Care va să zică au ajuns de-acuma recruții să le comande veteranilor!

— Ce vită-ncălțată! gemu Rabe închizînd ochii. Aș fi în stare să mă lipsesc de-un picior, dac-ar fi ca războiul să mă scape de-un asemenea imbecil.

A doua zi Rabe și-a primit efectele. Și-a regăsit și libertatea de gîndire de îndată ce uniforma l-a scăpat de hainele civile care prea-i dădeau în vileag mizeria crîncenă. Din momentul acela n-a mai fost decît un soldat, dar un soldat fără un ban în buzunar. De pe la orele cinci a început să cutreiere străzile înguste ale vechiului Toul și a făcut cunoștință cu o prostituată uimitor de tînără, cu un păr galben ca mierea, o fată ciudată, tatuată toată, de la sîni pînă-n tălpi.

Stînd dinaintea intrării de la camera ei, care se afla la parter și dădea în stradă, Rabe vorbea cu ea, fumînd și pufăind scurt, ca un șarpe. O auzea pe fată cum înșira tot felul de povești tare simpluțe și în același timp tare complicate. Clătina din cap și trăia un ceas de tihnă ca un motor într-o baie de ulei.

Nu citea ziarele și se lăsa în voia curentului care-l purta împreună cu ceilalți înecați, semenii lui. Trupul i se rotea, se lovea de mici obstacole, dar regăsea întotdeauna pînă la urmă direcția curentului. Și cobora mereu, invincibil, către ceva

surprinzător și care nu-l înspăimînta cîtuși de puțin. Fiindcă ajunsese să privească moartea cu seninătatea unui cîine bătrîn.

— Dacă ți-ar da cineva o mie de franci, îl întreba fata tatuată, ce-ai face ?

— Tot, răspundea Rabe.

— De ce vii la mine, îl mai întrebă ea, doar eu nu-ți dau bani ?

— Fiindcă tu ești ca Africa și ca o închisoare.

— Biribi [1], îi răspundea atunci fata. E grozav ce-mi spui. Un trompetist pe care nu l-ai cunoscut și căruia îi dădeam tot ce cîștigam, pînă la ultimul sfanț, îmi spunea Biribi.

— Atunci cu bine, Biribi, îi răspundea Rabe și se ridica în picioare, am plecat.

La miezul nopții, cînd la cazarmă toți dormeau, gornistul de serviciu sună „deșteptarea“, apoi „toată lumea jos“, apoi „sergentul de serviciu“ etc., etc.

Voci obișnuite cu comenzile începură să urle pe culoarele prost luminate clasicul „toată lumea drepți !“ Un sergent zvîrli un ordin precipitat : „Cu toții la magazie, se-mparte echipamentul de război !“

Rabe, care se trezise greu, se sculă mașinal, își puse efectele și se duse împreună cu ceilalți la magazia companiei. Era frig și vîntul șuiera în rafale pe deasupra orașului. Se auzi un zgomot

---

[1] În argou — Compania de pedeapsă.

de olane desprinse și de burlan care cade, și cîțiva începură să rîdă.

Rabe, căscînd mai-mai să-i trosnească fălcile, întinse mîna spre magazioner, care-i dădu haine noi, curele noi, bocanci noi, o raniță nouă și un chipiu nou, înalt cît un turn.

— Aveți grijă mai ales să nu vă turtiți chipiele, le strigă subofițerul, că vă dau la curtea marțială, ați auzit ?

Oamenii, încărcați ca niște vite de povară, urcară din nou sus, în dormitoare, să se îmbrace. Bodogăneau și înjurau pielea nouă a curelelor de la ranița care nu voia să se îndoaie. Un caporal, în jurul căruia se aflau niște capete de lumînări, împărțea rezerva de alimente îngrămădită pe patul lui.

Rabe se echipă și el mecanic ca toți camarazii lui, dar fără ajutor. Nu prea-l iubeau, așa cum nu-i iubea nici el pe ceilalți.

Acum goarnele de la infanterie și trompetele de la artilerie își răspundeau reciproc de la un cantonament la altul. Departe, spre Ecrouves, intonau marșul unui regiment. Apoi, în surdină, se auzi o fanfară executînd *Marseieza*.

Rabe ciuli urechile să deslușească mai bine uruitul caracteristic al cărucioarelor de la compania de mitraliere.

Un sergent trecu val-vîrtej prin dormitor, cu ranița la spinare și cu chipiul prins sub bărbie : „Haideți, mai repede, mai repede ! Toată lumea jos !"

Compania se alinie în curte. Umbrele oamenilor se profilau lung pe zăpadă și lumina unei lanterne desena pe pămînt o stea uriașă.

Căpitanul, în manta neagră, ieşi înaintea oamenilor lui. Era slab şi avea o expresie de om rău, dar purta pe faţă pecetea tragică a unui sfîrşit apropiat. Din cîteva vorbe îşi readuse sergenţii la starea de larve.

Căruţa companiei se apropie poticnindu-se din greu şi se opri în faţa şirului dublu care şedea neclintit.

— Au sosit cartuşele, domnule căpitan.

Distribuirea lor se făcu într-o linişte desăvîrşită.

— E un exerciţiu de mobilizare, şopti cineva lîngă Rabe.

— Dumneata de colo, strigă căpitanul adresîndu-i-se celui din urmă, ce-ai de mormăit ? Trebuie să vă schimbaţi comportarea, m-aţi înţeles ? Vă dau eu pe brazdă, s-aude ?

— Dar n-am spus nimic, domnule căpitan.

— Minţi.

Rabe tăcu. Căpitanul comandă înainte în rînd cîte patru, şi compania, care era gata prima, ieşi cu pas cadenţat pe poarta oraşului şi luă poziţie pe un teren situat la stînga, în plin cîmp.

Atunci Rabe smulse hîrtia cenuşie în care erau învelite cartuşele lui şi, încetişor, îşi încărcă arma.

Compania se opri la marginea drumului şi rămase cu arma la picior la comanda : stai !

Rabe îşi continuă drumul liniştit, cu arma în bandulieră.

— Hei, tu de colo, soldat ! strigă căpitanul.

Rezervistul auzi în urma lui galopul înfundat al unui cal prin zăpadă. Se întoarse, duse puşca la umăr şi apăsă pe trăgaci. Patul puştii îl izbi în maxilar. „Trag ca o cizmă“, îşi spuse Rabe.

îl ochi din nou pe căpitan și trase fără să-l atingă. Ofițerul își întoarse calul în loc. Se înapoie la compania care începuse să se împrăștie.

— Arestați-l, comandă căpitanul.

Doi sergenți se apropiară și Rabe trase în direcția lor. Plutonierul-major luă atunci pușca unui soldat și trase și el la rîndul lui, fiindcă tocmai atunci un subofițer scăpase pușca din mînă și se apucase de braț. Striga : „M-a împușcat ! M-a împușcat !"

Un glonte șuieră pe la urechile lui Rabe, apoi altul. Și deodată simți ca o lovitură de ciomag în șold. Apoi alta în antebraț. Scăpă jos pușca. Sîngele i se prelingea pe mînă de-a lungul brațului drept.

Jean Rabe dădu să mai facă cîțiva pași și îngenunche în zăpadă. Apoi se prăvăli pe o parte. Urechile îi vîjîiau. Își aminti deodată că-și lăsase cățelușul la Rouen, să aibă grijă de el o vecină. Îl apucă o disperare cumplită, o disperare care-l copleșea, îl chinuia cu o violență irezistibilă. Începu să bîiguie : „Cățelul meu, bietul meu cățeluș alb". În momentul acela, plutonierul-major se apropie de el prudent. Lui Rabe i se păru gigantic prin ceața morții.

— E rănit ? întrebă căpitanul.

— Ba cred că-i mort de-a binelea, domnule căpitan.

Căpitanul, care descălecase, se aplecă peste trupul din cale-afară de chircit.

— Dumnezeii mă-sii lui ! Ce poveste ! Să vină doi oameni să-l transporte la infirmerie... Ați fost cu toții martori. Ce poveste !

Sosiră şi alte companii la faţa locului. Cîteva lanterne, agitate nebuneşte, se apropiară repede de grupul negru care înconjura cadavrul lui Rabe. Păreau mişcate de nişte picioare de pitici. Alergau caraghios, cu toată iuţeala picioarelor lor scurte, spre căpitanul care venea cu paşi mari înaintea lor.

[XIII]

CELE DOUĂ orchestre de jazz de la *Miami*, una neagră, alta albă, se succed fără întrerupere, într-o mişcare continuă şi armonioasă de biele.

La capătul holului, unde perechile dansează grav, se află o scară monumentală care dă în stradă.

Cîteva femei coboară maiestuos pe ea şi se amestecă în ritmul combinat al celor două orchestre, a cărui melancolie imprimă nopţii aceleia sărbătoreşti o semnificaţie profundă de perfectă distincţie.

În mijlocul perechilor, între tinerii îmbrăcaţi în smoching, subţirei şi eleganţi, o femeie înaltă şi blondă, cu o rochie scurtă roz, cu volane, cu părul ridicat în formă de cască, după moda veche a prostituatelor, se asociază cu o graţie sfidătoare şi malignă fox-trot-ului *Chérie*, simbol de neuitat al sfîrşitului de an 1919.

Femeia asta e pivotul roţii aurite care se învîrte, luînd cu ea, în vîrtejul fără de sfîrşit al

celor două orchestre, mai multe sute de persoane furate de atmosfera epocii.

E Nelly, și e singura femeie din sală care n-are părul tăiat scurt la ceafă. Tronează în *dancing* ca o divinitate a străzii, dar a unei străzi îmbogățite de risipa cea mai nebunească a tuturor celor cruțați de masacru.

Miasma ascunsă a *dancingului*, ca și cea a anului 1919, e încă miasma dulceagă și fadă a sîngelui. Nelly e frumoasă, de-o frumusețe tipic pariziană. E într-adevăr o femeie de stradă ajunsă la mare putere. Gura ei e gura palidă a străzii, și ochii, aspri și cenușii, și-au luat strălucirea definitivă dintr-un alt decor decît cel care o înconjoară.

Un zgomot trepidant de uzină ce fabrică veselie domină întreaga sală. Cele două orchestre de jazz sforăie în surdină ca niște turbine care-i pun în mișcare pe Nelly și pe partenerul ei de dans, alături de celelalte perechi înfierbîntate de aceeași pilă.

Dancingul se mișcă și se deplasează ca viața bacilară dintr-o rană roșie. O melodie miraculos de fluidă, adaptată strîns la trupurile dansatorilor și ale spectatorilor, saturǎ atmosfera sălii cu o electricitate deosebit de inteligentă. În felul ăsta, fiecare își reglează viața ca un mecanism și vine să se reîncarce la forța pe care cele două orchestre de jazz o propagă asupra tuturor ca un curent alternativ.

Nelly e ca un trandafir sălbatic înfășurat în jurul unui pilon de oțel. E ca porumbița milenară în cadrul celui mai recent peisaj intelectual creat de oameni. În timp ce dansează, cîntă în surdină

un cîntec englezesc, învățat cu ușurința unui copil.

Jazzul se oprește brusc. Parc-ar fi o pană de curent. Și Nelly se întoarce la masa ei, examinîndu-și cu atenție unghiile.

Scoate din poșetă o țigară și o aprinde, întinzîndu-și gîtul spre bricheta de aur. Își ține ochii pe jumătate închiși, coatele pe masă și mîinile împreunate la înălțimea ochilor.

În preajma ei, niște tineri șireți ca niște bătrîni stau înțepeniți într-un plictis de mare gală.

Unul dintre ei schițează un gest vag ce s-ar putea prelungi ușor la infinit. Rostește cu o voce care moare : „Viitorul ? Ah ! parcă-l văd ! e plin de lumini !" Nelly îl observă cu ochii ei frumoși și cenușii care descompun totul. Dac-ar sta să-l privească mai mult, bărbatul acela s-ar topi ca o bucată de zahăr în apă caldă și, o dată cu el, s-ar topi întregul decor, cele două orchestre, draperiile roșii, tavanul galben-auriu, pereții albi și dansatorii înlănțuiți ca niște vipere.

Cerul înghețat și crud al străzii, din zori, cerul nou al străzii se află în ochii lui Nelly. Dacă Nelly ar insista cu mai multă răutate, vîntul de pe stradă ar putea să măture sala mult prea călduță.

*

Nelly își strivește cu grijă mucul țigării. În fața ei, o sticlă cu șampanie din bateria cu gheață își cască parcă gura de aur către lămpi ca un tun austriac.

„Iată așadar încă o noapte, își spune Nelly, pe care o s-o adaug la suma nopților mele. Dar

în seara asta totul e nou în jurul meu : bărbaţii ăştia sînt noi, femeile astea s-au născut pe neaşteptate după furtună, muzica e nouă şi nou e tot ce mă face să trăiesc."

Îşi întoarce mereu mîna cînd pe o parte, cînd pe alta, ca să-şi admire unicul inel care-o împodobeşte, şi Nelly îşi spune din nou : „O să fiu oare în stare să am atîta putere ?"

În amintirea ei, dincolo de ochii cenuşii, se desfăşoară o întreagă serie de imagini pe ecranul alb al zăpezii.

Iată-i, pe soldatul lipsit de importanţă, pe măcelarul criminal, pe tînărul neamţ care n-avusese destulă răbdare sau care nu mai fusese în stare să reziste darurilor lui. Iată-l pe Rabe înfăşurat în pardesiul lui rupt, negru ca tuciul.

„Au murit cu toţii pentru sănătatea mea fizică şi morală", îşi spune Nelly, şi rosteşte cu glas tare : „Natural !"

— Despre ce spui că-i „natural" ? o întreabă vecinul ei, omul care „vedea" viitorul.

— Eşti cam ameţit, îi răspunde Nelly, care nu şi-a dat seama că visează cu glas tare.

Orchestra de negri dirijează desfăşurarea acestui film. Şi fata îşi rînduieşte ea însăşi imaginile ca nişte cărţi de joc pe o masă. În joc se află cei trei camarazi ai ei de odinioară împreună cu Rabe, dar numai el izbuteşte să ajungă la diamantul pe care-l poartă ea, pe inelar, ori la colierul de perle care-i înconjoară gîtul.

Strada cenuşie în care şuieră vîntul aspru al anilor 1919 pătrunde iar în sală, graţie ochilor lui Nelly. Tînăra se ridică şi se îndreaptă către

vestiar. Se apleacă peste o banchetă şi zîmbeşte: „Haide, Ti Bob, să mergem!"

Un foxterier mic şi bătrîn îşi ţuguie boticul cărunt, se ridică în patru labe şi vine să se dezmorţească lîngă stăpîna lui. E căţeluşul lui Jean Rabe, pe care Nelly a izbutit să-l strîngă de pe drumuri după nişte demersuri disperate şi cu neînchipuite greutăţi.

Martie 1927.

BANDERA

Pierre Mac Orlan

LA BANDERA

Domnului ANATOLE DE MONZIE
drept mărturie a afecţiunii mele şi-n amintirea serilor plăcute de la Saint-Céré şi de la Figeac

din toată inima,

P. Mc O.

Capitolul I

PIERRE GILIETH începu să se trezească. Nu deschise ochii imediat. Rămase să mai guste din răstimpul acela de toropeală plăcută care avea să preceadă nici el nu știa încă ce ; îi era teamă de orice precizare. Auzi vag, prin ceața gîndurilor, un geamăt prelung de sirenă. Avu impresia că se mai află încă la Rouen și căută mașinal, la căpătîi, barele de alamă ale fostului său pat. Mîinile-i dibuiră stîngaci, timp de cîteva secunde, după care dădură peste un lemn umed, slinos, cu totul necunoscut. Atunci Gilieth deschise ochii. Încăperea în care dormea își ascundea detaliile în întunericul nopții. Gilieth căută para unde se aprindea lumina electrică și n-o găsi. Dintr-un salt se dădu jos din pat și simți sub picioarele goale un covor neplăcut căruia nu-i bănuise prezența. Făcu un pas și intră în panică. Nu mai recunoștea locul mobilelor. Își găsi în sfîrșit haina și hîrșîi un chibrit.

„Fir-ar să fie, așa-i, nu mai sînt la Rouen..."

Chibritul se stinse frigîndu-i degetele și Gilieth simți cum memoria începe să i se dezmorțească încetul cu încetul, ca într-un foc. Încăperea era umedă și rece. Gilieth se duse la fereastră. Trase perdelele. Și strada, o stradă îngustă, sinistră, se ivi în lumina jalnică a zorilor.

Gilieth rînji. Zise cu glas tare : „Nătărău mai sînt, asta-i Barcelona". Se întoarse la pat și se vîrî în așternutul care, datorită căldurii trupului lui, devenise treptat confortabil.

Acum, în ciuda poziției orizontale, somnul îi fugea ca un nisip fin care-ți curge printre degete. Cu timpul, zgomotele străzii căpătau personalitate. Gilieth auzea bine. Avea senzația că era tot numai urechi, că era posesorul a două urechi extrem de abile să descopere sunetele, să le selecționeze și oarecum să le amplifice suficient ca să le facă să devină inteligibile. Respira foarte încet ca să nu tulbure zgomotele precise ale străzii. Lumina vineție a zorilor începu să scoată în evidență cei patru pereți ai camerei. Se ridica încet ca o perdea, și vechile scene din trecutul lui Gilieth cedau locul unui decor nou. Și tocmai decorul acela nou era cel care-i excita toate instinctele lui Gilieth, ghemuit în patul acela a cărui protecție o aprecia.

Pierre Gilieth se plimba prin peisajele trecutului său, o viață plină de mizerii, ca să zicem așa. Își alegea amintirile. Proiecta asupra lor o lumină mică a cărei intensitate îl surprindea. Lăsa intenționat goluri mari de umbră care întretăiau drumul acela abia luminat. Era clar că Gilieth nu ținea să deschidă toate ușile în dosul cărora zăceau și fermentau episoadele periculoase ale vieții lui.

Pentru a mia oară într-o lună de zile își aduse dinaintea ochilor palma, să și-o examineze. Își privi cu atenție linia norocului și linia vieții. Se gîndi : „N-o să fiu totuși așa de prost încît să-i cer vreodată unei țigănci să-mi ghicească viitorul".

Faptul că-și cunoștea trecutul părea să-i fie îndeajuns, cel puțin pentru ziua aceea, care mijea în lumina rece a zorilor.

Pierre Gilieth luă o țigară de pe măsuța de noapte. O aprinse și începu să-și privească camera. Era un cub de ipsos, acoperit cu un tapet prost de culoare albastră. Igrasia mustea în toate colțurile. Un lavoar sinistru, din faianță crăpată, era singurul element care reprezenta confortul modern în hotelul acela, ales în urma recomandației unui prieten care locuise la Barcelona într-o perioadă cînd Gilieth trebuia să-l întîlnească acolo. Prietenul dispăruse, dar adresa hotelului rămăsese mereu înscrisă cu litere de foc în memoria lui Gilieth : *Hôtel des Iles,* din strada Cid-Campeador. Din cauza lui Cid-Campeador adresa devenise de neuitat. Gilieth găsise foarte ușor locul unde se afla situată maghernița aceea pretențioasă. Dormea acolo, în camera aceea, de patru ceasuri, epuizat după o călătorie căreia imaginația lui încercase să-i prevadă capcanele. Odată frontiera trecută, omul își ștersese sudoarea de pe frunte și luase loc în compartimentul unui tren spaniol.

Gilieth venea la Barcelona pentru prima oară în viața lui. Era întuneric și luminile aprinse ale orașului ascundeau adevărata înfățișare a străzilor și a caselor.

Cum intră în posesia cămăruței strîmte în care urma să doarmă, Pierre Gilieth voi să coboare din nou, ca să ajungă în stradă, să facă cunoștință cu strada și cu oamenii care stăteau de vorbă la ora aceea sub ferestrele lui. Nu avu însă curajul s-o facă, căci oboseala care-i încercăna ochii îl abandonase nehotărît și frămîntat pe unicul fotoliu din camera aceea care mirosea a rufărie mucegăită și amintea de prezența fetelor sărace pe care le auzea rîzînd sub ferestrele lui.

O nevoie acută de a întreprinde ceva puse pe neașteptate stăpînire pe Pierre Gilieth, care se așeză pe marginea patului. Își mai aprinse o țigară. Se uită la ceasul de la mînă și văzu că arăta orele șapte. În cele din urmă, Gilieth se sculă și scoase o trusă sărăcăcioasă de toaletă din mica valiză în care se afla tot bagajul lui. Se bărbieri cu atenție și se îmbrăcă.

Pierre Gilieth era înalt și musculos. Îmbrăcat curat, cu un costum gri și cu o șapcă în cap, avea înfățișarea unui bărbat robust și absolut oarecare. Un bărbat cîtuși de puțin vulgar. Ochii lui cruzi nu spuneau nimic. Costumul lui Gilieth nu era nou. Era un costum bine croit, dar adevăratul lui proprietar nu părea să fi fost Gilieth. Era costumul unui bărbat a cărui talie și statură semănau însă cu ale lui Gilieth. Privirea dură a lui Gilieth nu-ți îngăduia însă să te gîndești la adevăratul chip al celui care imprimase costumului cîteva cute vechi, destul de elegante. Înainte de-a se încălța, Pierre Gilieth își examină tălpile pantofilor galbeni. Făcu o strîmbătură și rosti cu glas tare : „Ce porcărie !“ Cînd fu gata, își puse o pălărie gri, cu borul lăsat în față. Pierre Gi-

lieth se privi maşinal în oglinda pătată de deasupra lavoarului. Se privi fără să zîmbească şi fără complezenţă, ca un om care se gîndeşte la vîrsta lui. Pierre Gilieth avea treizeci şi opt de ani. Seara, la lumina lămpilor, părea ceva mai tînăr.

O femeie de serviciu, cu ochii bulbucaţi, cu o faţă galbenă şi unsuroasă, se dădu la o parte şi-i făcu loc să treacă pe scăriţa care mirosea a salpetru. Bolborosi un „bună ziua" răguşit şi înecat.

Pierre Gilieth era grăbit să ajungă în stradă. Dorea să respire orice aer, altul decît cel din camera lui sau de pe coridoarele de la *Hôtel des Iles.*

Răcoarea străzii îi umplu nările cu toate miasmele mizeriei.

Gilieth trase aer în piept ca un cîine de vînătoare. Îşi croi drum pe strada aceea rău famată pe care o însufleţeau patru-cinci prezenţe mizerabile care se strecurau furişîndu-se. În depărtare începeau să se deslușească toate zgomotele pe care le produce activitatea omenească la ţărmul mării. Sunetul strident al unei goarne mici îl făcu pe Gilieth să tresară. Se gîndi imediat la vecinătatea unei cazărmi. Şi din nou sunetul lugubru al unei sirene depărtate acoperi toate celelalte zgomote, atît de slabe încît Gilieth nu putea să le deosebească.

„Nu e decît un vapor care pleacă, îşi spuse el. Ar trebui să găsesc o combinaţie de genul ăsta." Imediat îi veni pe buze cuvîntul Buenos Aires. Cunoştea acolo un individ care la nevoie ar fi putut să-l ajute. Dar să caute să dea de respectiva persoană în oraşul acela imens i se părea la fel de zadarnic ca încercarea de a găsi un ac în carul cu fîn.

Gilieth făcu cîţiva paşi pe stradă, la întîmplare. Aproape că se ciocni de doi bărbaţi care tocmai dădeau colţul. Mergeau repede, cu gulerul hainei ridicat pînă peste urechi. Vorbeau franţuzeşte. Cînd trecură prin faţa lui Gilieth, unul dintre ei spuse : „Să vezi ce baftă, c-am dat aici peste păpuşică..."

Gilieth întoarse capul. Cei doi se depărtau. Alergă atunci după ei şi-i strigă, fără să-şi dea prea bine seama de ceea ce făcea : „Domnilor ! hei ! Domnilor !" Cei doi bărbaţi se întoarseră şi-şi băgară simultan mîna dreaptă în buzunar.

Gilieth schiţă un zîmbet. Îşi săltă puţin pălăria.

— Ştiu, ştiu, zise el... Scuzaţi-mă, am sosit aici în noaptea asta şi nu cunosc pe nimeni. Voiam să vă-ntreb numai dacă nu-mi puteţi indica vreo cîrciumioară mai retrasă, unde să pot să-mbuc ceva şi să beau o cafea. Vă fac cinste, dacă-mi daţi voie.

Cei doi bărbaţi se uitară unul la altul. Mîinile se retraseră din buzunare. Cel care părea mai tînăr răspunse :

— Eşti francez, după cît se vede. Şi noi la fel. Hai, vino cu noi.

Gilieth îşi examină însoţitorii. Aparţineau unei categorii de indivizi fabricaţi în serie şi Gilieth nu fu de loc surprins cînd îi întinseră mîna. De sub şepci, cele două chipuri apăreau la fel : vulgare şi hotărîte. O mustaţă neagră, tăiată scurt, le înşi tinerea. Şi unul şi celălalt să tot fi avut vreo patruzeci de ani.

— Numele meu e Gorlier, zise cel mai tînăr. Pe prietenul meu îl cheamă Siméon.

— Eu mă numesc Pierre le Bordelais... Şi după o tăcere destul de stînjenită, Gilieth adăugă : Ai auzit cumva vorbindu-se de mine ?

— Ştiu, răspunse Siméon la întîmplare. Poţi să ai toată încrederea. Doar sîntem oameni... numai că aici, ascultă ce-ţi spun eu, e greu, şi dacă mai ai ceva bani, nu rămîne aici. De cîte ori ai fost condamnat ?

Gilieth ridică din umeri fără să răspundă nimic.

— Treaba ta, zise Gorlier. Hai, să intrăm aici.

Deschise uşa unei cafenele mici, în care nu se afla nici un client la ora aceea. Patronul era un franţuz. I-l prezentară şi lui pe cel care găsise de cuviinţă să li se prezinte cu numele de Pierre le Bordelais.

Li se puse pe masă o farfurie cu nişte şuncă de culoare roşie-închisă, pîine şi vin. Patronul mîncă şi el împreună cu clienţii lui.

— Ce mizerie, zise Siméon. Dacă n-aş avea un *beefsteack* bun să ciugulesc, nu ştiu cum aş mai scoate-o la capăt. Spun asta cu privire la tot şi mai cu seamă la poliţie. Trebuie să te previn că „barrio chino“, cartierul chinezesc, m-auzi tu, e înţesat de turnători şi de agenţi de ambele sexe şi de toate naţionalităţile... De asta, mai înainte, cînd ne-ai oprit, am avut un gest de neîncredere, care, avînd în vedere puţinii martori, putea să se prefacă într-o afacere urîtă.

Gilieth, numit provizoriu Pierre le Bordelais, mînca fără să răspundă. Mesteca mîncarea ca un animal. O dată cu mîncarea pe care-o înghiţea îi reveneau şi puterile. Cînd simţi că e sătul, aruncă o privire în jur. Era într-adevăr mizer. Luă şi-şi

aprinse o țigară. După aceea le întinse pachetul și prietenilor lui.

— Sînt „Caporal" ! exclamară aceștia în cor.

Gilieth își băgă din nou pachetul în buzunar. În timp ce fuma, se lăsă în voia amorțelii binefăcătoare a digestiei. Se gîndea : pe vremuri mă numeam Marcel l'Étudiant, acum mă numesc Pierre le Bordelais, și asta-i totuna pentru Pierre Gilieth, adică nu înseamnă nimic. Ceea ce era de demonstrat.

Satisfăcut, se întoarse către Gorlier.

— Dezertor ? întrebă el discret.

— Da, zise Gorlier... Da' tu... de unde vii ?

Gilieth istorisi atunci o poveste. Cunoștea din experiență cît de fantastic de creduli erau oamenii aceia, care se pricepeau să înșele, să se apere, și de multe ori să atace. Îi știa cît sînt de palavragii și de lăudăroși. El însă, slavă Domnului ! nu era palavragiu. Vorbea ce-i drept uneori mult, ca-ntr-un fel de criză, cînd îl apuca, dar ca să tacă după aceea mai dihai. Faptul că se aprecia în felul ăsta îl făcu să-și recapete încrederea în sine. Cum trebuia însă să-și joace rolul, începu să povestească așa :

— Sînt fericit c-am întîlnit aici compatrioți, din mai multe motive. N-am venit la Barcelona să muncesc. Aștept un prieten care trebuie să vină să mă ia într-o lună. O să plec împreună cu el la Buenos Aires și-o să ne-ncercăm norocul acolo, fiindcă acolo, zice-se, se poate trăi. O să căutăm, cred, o ocupație permanentă. Nu vreau să vă ascund faptul că doresc să mă aranjez fără să le fac nici un rău camarazilor mei. Așa cum mă vedeți, sosesc din Germania. Acolo nu-i rost de

afaceri prea strălucite. Am putut să adun ceva bani, exact cît să-mi ajungă să trăiesc o lună. Cînd am ales *Hôtel des Iles* să-mi pun capul, cred că am apucat-o pe calea cea bună în privința economiilor.

— Nu-i scump, zise Gorlier, și-i curățel.

— Curățel! exclamă Gilieth... curățel, dacă vrei. Totul depinde de ideea pe care ți-o faci despre curățenie. Pentru mine, e-o bombă împuțită. Altădată trăiam mai bine, ce să-i faci!

Siméon interveni și el.

— Ar putea să te ia în pensiune patronul. Nu știu de ce, dar avem încredere în tine!

— Asta într-adevăr mi-ar fi de mare ajutor, zise Gilieth. Să mai bem un pahar.

Patronul, care era un omuleț obez, cu o privire bănuitoare, le aduse un vin alb, tare, care mirosea a eter. Cei trei băură și ronțăiră puțin salam.

— Eeei... și ce se mai aude pe la Paris? întrebă bine dispus Siméon, cu nasul vîrît în pahar.

— Ei, Doamne! Ce știu eu, că viu de la Berlin? N-am văzut Parisul de trei ani.

— Ai dreptate, ne-ai spus-o mai adineaori.

— Ah, eu regret Parisul, oftă Gorlier, Parisul, strada Lappe, unde m-am născut eu... o stradă care, după cum se aude, a devenit celebră după război.

— Nu știu, zise Pierre Gilieth.

— Întotdeauna ai ceva de regretat, declară Gorlier, dacă nu-i Parisul, e Barcelona. Eu nu doresc decît un lucru, să nu mă aflu într-o bună zi în situația să regret Barcelona. Și cu toate astea, nu poți să-ți faci o idee de ce se cheamă cu adevărat mizerie dacă n-ai cunoscut Barcelona.

La fel cum nu poţi să-ţi imaginezi ce înseamnă poliţie dacă n-ai făcut cunoştinţă, fizic şi moral, cu ceea ce se numeşte un agent de poliţie.

— Şi aşa-zişii mozos de Escuadra ? zise Siméon rîzînd.

— Ah, ăia-s buni pentru răcani.

Gilieth ridică paharul şi se-ntoarse către patron.

— Atunci ne-am înţeles, o să viu să mănînc aici. O să-ţi plătesc pensiunea la sfîrşitul fiecărei săptămîni. Cînd n-o să mai pot să-ţi plătesc, o să te anunţ dinainte, cinstit, ca-ntre oameni. Atunci ai să faci ce-ai să vrei... Cu bine, domnilor. (Le-ntinse mîna, lui Siméon şi lui Gorlier.) Mi-aţi fost de mare ajutor. V-aţi purtat ca nişte buni camarazi, n-o să uit asta niciodată şi sper să v-o pot dovedi într-o bună zi.

Gilieth ieşi şi traversă strada ca să-şi întipărească mai bine în minte faţada, mai mult decît modestă, a restaurantului aceluia mic, unde avea să trăiască aşteptînd... prietenul amintit... Nu se putu stăpîni să rîdă amar. Gilieth avea certitudinea singurătăţii lui, o singurătate recentă de altfel, şi care apăsa greu pînă şi asupra gesturilor lui zilnice.

Miasmele străzii erau îngrozitoare. Cu prezenţa oribilă a mizeriei se amestecau aburii nopţii din barurile pline de fum şi din *dancingurile* păduchioase care-şi reîmprospătau metri cubi de aer în contul nopţii următoare.

Ţigănci îmbrăcate în rochii cu volane, pline de pete, strigau pe ulicioare ; copiii orăcăiau ; muncitori aduşi de spate se duceau la lucru.

Nişte marinari de la marina regală, cu eşarfa lor neagră, lată, legată în jurul gîtului, blocau

de-a curmezişul toată strada. Mergeau întotdeauna în grupuri, legănîndu-se, cu beretele lor marinăreşti pe spate. O fată tînără de tot, îmbrăcată într-o rochie foarte scurtă, îi însoţea, cerîndu-le, cu o voce răguşită, ceva, un lucru pe care Gilieth nu-l putea distinge: „Claro, Claro!“ repeta într-una fata.

„Uite şi strada Arcada Teatrului, murmură Gilieth, citind placa indicatoare. Am cunoscut o prietenă care locuia aici, la doamna... doamna Lacelle... Asta e...“

Trecu prin faţa prăvăliei unui farmacist dubios şi, pe neaşteptate, între două rînduri de cărţi poştale ilustrate înşirate pe nişte panouri, se trezi în faţa ramblelor [1].

Splendoarea Barcelonei se etala în florile şi în trilurile savante ale canarilor cîntăreţi. Unii dintre ei costau mai mult decît o motocicletă. Gilieth ştia lucrul ăsta şi se opri încîntat dinaintea micilor cîntăreţi.

Capitolul II

LA ORA ACEEA matinală, rambla Florilor răspîndea izul apei proaspete care şiroia de-a lungul chioşcurilor înmiresmate. Aerul era călduţ. Cîţiva inşi care se plimbau, deja sub efectele puternice ale unui *dolce farniente* cotidian şi cu toate astea deosebit de plăcut, se instalau comod în fo-

---

[1] Marile bulevarde ale Barcelonei.

toliile lor de nuiele să-şi citească ziarul sau să privească spectacolul marilor ramble care reînviau în lumina soarelui. Soldaţi tineri, îmbrăcaţi în uniforme din postav de culoarea muştarului şi pe cap cu cîte-o caschetă de aceeaşi culoare, ordonanţe ale ofiţerilor, cu cîte-o sacoşă pentru alimente sub braţ, dădeau tîrcoale chioşcurilor cu ziare, să poată citi acolo tot ce era în legătură cu fotbalul catalan.

Pierre Gilieth se lăsa fără voie furat de frumuseţea incomparabilă a Barcelonei, de acel extraordinar farmec popular care nu e lipsit nici de umor, nici de entuziasm. În mai multe rînduri, Gilieth simţi cum îl cuprinde moleşeala şi cum se confundă, în mod absolut natural, cu mulţimea aceea care-l primea cu încredere. Dar nu pentru asta venise el la Barcelona. Coborî maşinal pînă în Piaţa Păcii şi dădu în cele din urmă de mare, o mare plină de vapoare, ca un lot de pămînt de la marginea Parisului înţesat cu cabane şi cu case modeste. Orizontul era prea îndepărtat. Trebuia să-ţi suceşti gleznele prin hîrtoapele cheiurilor care se construiau la picioarele lui Montjuich pînă să zăreşti fîşia de cer albastru care ar fi putut, la nevoie, să-ţi sugereze ideea de evadare.

Gilieth se uită la ceas. Nu erau decît orele zece. Îl copleşi din nou o singurătate apăsătoare. Simţi nevoia să fie şi mai singur şi-o apucă din nou spre hotelul lui, ocolind cazarma Atarazanas, un fel de fortăreaţă înconjurată de ziduri înalte, cărămizii. La poarta cazărmii nişte soldaţi tineri şi roşcovani se încălzeau la soare. Caii nechezau şi sforăiau. Gilieth trecu prin faţa soldaţilor. Pentru întîia

oară în viață, simți că începe să regrete un trecut vag, petrecut în decorul tipic internațional al cazărmilor. Pe vremea aceea avea bineînțeles douăzeci de ani și nu purta pe umeri povara propriei lui existențe.

O apucă pe strada Santa-Madrona, merse de-a lungul liniei de tramvai, și pe la mijlocul străzii Cidului își zări hotelul. La ora aceea pe stradă întîlneai numai copii și soții de muncitori care se duceau după cumpărături. Gilieth ajunse în fața hotelului. Slujnica cea tinerică și urîtă, cu sînii mari, mulați într-un pulovăr portocaliu, îi zîmbi. Ochii ei frumoși străluceau de amabilitate.

— Bună ziua, zise Gilieth mai mult mormăind.

Urcă în camera lui. Fereastra era deschisă. Un miros amestecat de ulei, de usturoi și de șofran înlocuise mirosul nocturn și agresiv al noptierei paradite. Gilieth își azvîrli pălăria pe pat și se instală în fotoliul lui. Își aprinse o țigară. În stradă niște fetițe cîntau un cîntec cum cîntă copiii numărîndu-se cu degetul :

papà ! mamà !
Pepito me quiere pegar ! —
por qué ? — Por nà,
Por una cosita
Que non vale
Nada. [1]

---

[1] *Tată ! mamă !*
Pepito vrea să mă pocnească ! —
pentru ce ? — Pentru nimic,
Pentru un fleac
Fără importanță.

Gilieth se ridică și le aruncă fetițelor o privire posomorîtă și nu prea îngăduitoare.

Închise fereastra și se așeză din nou în fotoliul lui. Încet-încet, miasmele mizeriei începură să pună din nou stăpînire pe camera și pe gîndurile lui.

Gilieth își mușca buzele și-și rumega neliniștile. Îl zgîndărea mai ales gîndul că se legase în mod inutil, și poate prea devreme, cu Gorlier și cu Siméon. Și gîndurile lui se depănau ca un monolog sever, de care nu putea să uzeze decît el. „O să rămîn mereu același, își spunea Gilieth. N-ar fi trebuit să intru în vorbă cu indivizii ăia. Nici nu-i cunosc. Și totuși nu pot trăi fără să vorbesc cu cineva în momentul de față. Trebuie să evit însă s-o caut pe doamna Lacelle ca să aflu dacă Germaine mai stă la ea. Ar fi o prostie groaznică. Trebuie să evit să mă întîlnesc cu ea. E adevărat că nici nu m-ar recunoaște. Un obraz complet ras schimbă cu desăvîrșire un bărbat. Par într-adevăr mai tînăr..." Gilieth se strădui cu răbdare să-și adune gîndurile care-i fugeau. Era plictisit, avea gura amară de prea mult fumat și-și simțea picioarele înghețate în pantofii rupți. Soarele de aprilie nu izbutea să încălzească îndeajuns încăperea, care aducea cu o capcană pentru șobolani.

Cu mîinile încrucișate sub cap, Gilieth căuta să evite o meditație legată de un anumit eveniment și căreia ar fi vrut să-i șteargă orice evocare precisă. Gîndurile i se învălmășeau în jurul unui abis întunecos. Abisul acela era patrimoniul secret al lui Gilieth, într-atîta de secret încît nici el însuși nu îngăduia propriei lui amintiri să pătrundă în evocarea aceea surprinzătoare.

Scoase un oftat greu şi se ridică în cele din urmă să examineze cu atenţie broasca de la uşă.

— Se poate închide, dacă vrei, mormăi el printre dinţi.

Nişte şoapte pe scară îl făcură să ciulească urechea. Cineva vorbea cu voce scăzută. Cine ? Unde ? Era absolut enervant. Gilieth nu putea să desluşească ce se vorbea, cu toate că înţelegea puţin spaniola.

— Asta-i rîndăşoaica, zise el. Aha ! Ce ? A zis Paris... Ce dracu caută Parisul în pălăvrăgeala lor ?... Curva asta vorbeşte de mine...

Deschise uşa şi se repezi drept către locul din care se auzeau şoaptele. O zări în capul culoarului, pe palier, pe slujnică stînd de vorbă cu doi poliţişti înarmaţi.

Uniformele lor verzui şi şepcile din muşama îi tăiară brusc elanul lui Gilieth. Cînd trecu însă prin faţa lor, îi salută. Cei doi poliţişti îl măsurară. Unul dintre ei spuse : „Va trebui să vă vizaţi paşaportul. Nu uitaţi că la Siguranţă birourile se-nchid la orele şase."

— Da, sigur... tocmai acolo mă duceam, răspunse Gilieth.

Cînd fu în stradă, se opri în faţa unei vitrine şi-şi şterse fruntea de sudoare. Îi pîndi pe cei doi poliţişti care, după părerea lui, nu puteau să-l lase să le scape aşa. Rămase locului vreun sfert de ceas dinaintea unui magazin cu jucării. În sfîrşit, poliţiştii ieşiră, fără nici o grabă. Nu-l văzură pe Gilieth şi se depărtară aranjîndu-şi nişte hîrtii în genţile lor din piele galbenă.

„Ce m-o fi apucat ? îşi spuse Gilieth. Ar trebui să am posibilitatea să dorm mai mult."

Se duse la Siguranţă să-şi prezinte paşaportul. Se aştepta să-i pună imediat o ştampilă pe preţiosul document, după ce i-l vor fi controlat. Nu se obişnuia însă aşa. A fost nevoie să se întoarcă din nou peste cîteva ceasuri. Îi înmînă documentul un uşier, în timp ce poliţiştii tropăiau bine dispuşi şi uşile se închideau în urma unor indivizi mici şi îndesaţi cărora Gilieth ar fi putut să le stabilească pe loc, fără nici o fişă, identitatea.

Cu toate astea, pus în prezenţa inamicului, Gilieth se simţea inundat de voinţa lui cu un fluid extraordinar. Îşi pipăia în buzunar patul browningului, gata să joace ultima carte cu cel din urmă glonte. Chiar dacă era un tip fără căpătîi, nu era un laş. O energie reală, o mare putere de luptă calmă, inexorabilă, definitivă, se reflecta în ochii lui albaştri, de om al Nordului, care, mai mult decît orice alt semnalment clasic înscris în paşaport, îi dădea în vileag originea.

Era însă o pură formalitate. Pierre Gilieth se îndreptă spre ramble, al căror profil scînteietor era marcat de primele lumini aprinse ale nopţii. O mulţime hoinară şi veselă îşi dădea întîlnire, lîngă Piaţa Cataloniei, la capătul bulevardului Canaletas. Nişte tineri în pulovere, cu şepci englezeşti pe cap, discutau, în jurul „monumentului fotbalistului necunoscut“, ultimele ştiri de la marile cluburi ale provinciei. Cîteva fetişcane cu fuste scurte, şi care-şi vînturau genţile în mînă, măsurau cu pas grăbit de la un cap la altul aleea principală printre două şiruri de spectatori aşezaţi confortabil în fotolii de nuiele. La ora aceea soldaţii ieşeau în grupuri din cazărmi şi se amestecau în veselia unei seri plăcute. Fermecătoarea

Barcelonă își etala splendoarea pe ramblele mărginite de magazine strălucitoare.

Gilieth se lăsa purtat de valul lumii aceleia simpatice și încrezătoare care ieșise la plimbare. Era mare și solid. O ucenică modistă ridică ochii și-l privi. Umerii lui Gilieth se relaxară. Mergea drept înainte, sigur de forța lui și încălzit de surprinzătoarea camaraderie care iradia din mulțimea aceea pusă în mișcare de un fel de inactivitate deosebit de vie.

Luă o gustare pe terasa unei mici cafenele în apropiere de Teatrul Mare, pe lîngă cartierul lui, care era nu numai al lumii interlope, dar și al mizeriei, pur și simplu.

Casele, cu toate că erau mai răsărite decît cocioabele nenorocite care împînzeau partea de jos a Monjuichului, nu erau prin asta mai puțin deprimante. Între prostituate și proxeneți trăiau copii, femei și bărbați aproape eliminați din viața normală, de-o muncă fără finalitate și de niște privațiuni lipsite de orice speranță.

În vreme ce-și sorbea paharul cu anason, observă, ceva mai în spatele lui, pe aceeași terasă, un bărbat corect îmbrăcat care avea aerul să-l spioneze pe deasupra ziarului desfăcut. Cînd Gilieth remarcă prezența lui, bărbatul acela, care avea o mustață deasă, neagră și scurtă, întoarse puțin capul.

„Doamne Dumnezeule ! își zise Gilieth, parc-ar fi Bardon."

Își împinse scaunul mai înapoi, scoase un ziar din buzunar și-l desfăcu și el la rîndul lui. Profită de ocazie ca să-și examineze mai bine vecinul. Era Bardon ? Nu era Bardon ? Acum nu mai

ştia nici el. Prezenţa lui Bardon la Barcelona însemna poliţia franceză. Lui Gilieth îi era teamă de poliţia franceză. Se ridică, îşi plăti consumaţia şi se îndreptă cu un aer nepăsător spre Piaţa Păcii. Se opri în mai multe rînduri în faţa cîte unui chioşc cu ziare, să poată observa mai bine oamenii care veneau în urma lui. I se păru că zăreşte silueta înaltă a lui Bardon între două taxiuri care staţionau. O apucă în direcţia aceea, după obiceiul pe care-l avea de a provoca pericolul de care se temea. Nu remarcă nimic ostil. Trecu din nou prin faţa terasei de la cafenea. Locul ocupat ceva mai înainte de individul care ar fi putut fi Bardon era acum gol. Gilieth coborî din nou spre marile ramble, trecu prin faţa cazărmii artileriştilor şi ajunse în Parallelo cu reclamele lui luminoase, care indicau localurile de noapte. Era un bulevard mare, animat, înţesat cu soldaţi, cu marinari, cu prostituate, cu haimanale şi curioşi. *Apolo, Sevilla, Folies Bergère* îşi semnalau prezenţa în noaptea albastră cu litere de foc, roşii, verzi şi galbene. Se vindeau „fructele mării" în nişte tarabe improvizate, la marginea trotuarelor. Cîţiva marinari din marina regală mîncau creveţi roz. Lîngă ei, nişte fete tinere, cu părul scurt şi ţepos, cu capul gol, vorbeau şi rîdeau cu ţigările în gură.

Gilieth trecu chiar prin mijlocul grupului lor.

O fată îi strigă : „Hei, băieţaş, eşti franţuz ? Stai puţin... stai, n-auzi ?"

Gilieth nu se întoarse. Intră în strada Cid-Campeador. Un *dancing* mare etala pe trotuar, în faţa lui *Hôtel des Iles,* un covor de lumini.

O prostituată plîngea și amenința cu pumnul un bărbat care-și ștergea fața. Gilieth contemplă scena, destul de banală în respectivul cartier, bătîndu-și o țigară pe dosul palmei. Cînd Gorlier îi puse o mînă pe umăr, tresări. Nu-l auzise venind.

— Ah ! dumneavoastră... tu ești, bîigui el rîzînd prostește.

— Hai să ciugulim ceva, îi zise Gorlier.

Se îndreptară spre micul restaurant. Un miros de ouă dulci prăjite în ulei de măsline îl făcu pe Gilieth să se cutremure de scîrbă. Se așeză la o masă și ceru niște șuncă. Gorlier stătea în fața lui. Celelalte mese erau ocupate de cîteva prostituate care-și făceau la iuțeală cu creionul buzele și ochii.

— Am impresia că te cunosc, spuse Gorlier. Pe vremuri nu te numeai Pierre le Bordelais.

— Nu, răspunse Gilieth, ale cărui trăsături se înăspriră. Mi se spunea *le grand Marcel*. Locuiam pe rue Durantin, în Montmartre. Pe vremea aceea, cu puțin înainte de război, eram boboc.

— Te-am cunoscut la Colonială... cu siguranță... Vedeai atîția acolo ! Eu făceam parte din 21 Colonial, regimentul Lourcine... Mi-am luat tălpășița cînd mă aflam în permisie. De atunci trăiesc aici cu o femeie care lucrează în bordel. Pe dulcineea mea ai s-o vezi diseară la *La Criolla*.

— Precis că la Colonială trebuie să ne fi cunoscut, spuse Gilieth. Eu am trecut de la 21 la 41 și-am fost rănit în fața Reimsului, la fortul Pompelle. Atunci m-au evacuat. După încheierea păcii am trăit în Germania.

— Ca un om fără probleme ?

— Da, nu sînt bun pentru încercări grele. Şi cînd ai început-o, nu te mai poţi opri. Şi totdeauna se termină prost.

— Bineînţeles, zise Gorlier clătinînd din cap. Şi adăugă : Cunoşti atunci viaţa...

Îi dădu apoi camaradului său cîteva informaţii cu privire la obiceiurile de prin cartier. Era mare mizerie. Trebuiau să aştepte sosirea cîte unei escadre din Malta ca să mai intre ceva gologani în genţile femeilor.

Cei doi îşi împăturiră şervetele şi-o porniră spre *La Criolla*. Intrară înăuntru. Lui Gilieth îi făcu impresia că se află într-o gară ticsită cu emigranţi beţi turtă. O orchestră infernală, alternativ mecanică şi umană, distribuia automat bluesuri şi fox-trot-uri. O fată tînără de tot, cu un pahar în mînă, dansa de una singură mimînd tristele imagini pe care le crea beţia în imaginaţia ei. Rezemaţi de stîlpii sălii, nişte marinari cu ciucuri roşii la berete şedeau parcă gata pregătiţi de încăierare.

Una dintre fete scoase un ţipăt. Fu ca un semnal ascuţit slobozit de-un tren în noapte.

Orchestra fragmenta spectacolul în mii de bucăţi. Fu anunţată patrula marinarilor francezi care debarcaseră de pe-un crucişător. Soldaţii pătrunseră în sala înfierbîntată care duhnea a vin vărsat sau vomat şi a portocale terciuite, alături de mirosul de fiară al prostituatelor oacheşe, ale căror rochii subţiri erau ude în spate de transpiraţie. O sticlă golită descrise o parabolă greoaie şi grotescă. Ajunse pe o masă şi se sparse. Un negru rănit de cioburi începu să zbiere. Patronul şi chelnerii, care cunoşteau manevra, făcură un baraj so-

lid, în timp ce patrula ridică vreo doi-trei marinari. Ceilalți îi urmară fără nici o grabă, clătinîndu-se. Orchestra se dezlănțui atunci din nou, ca un cataclism. Femeiușca cea beată se învîrtea ca o nebună, agitînd în mînă o bucată de pîine.

— Nu sînt prea ai dracului, zise Gorlier, și, apucînd două scaune, le așeză lîngă o masă liberă.

— Nu, răspunse Gilieth, dar nu-mi plac încăierările inutile...

Privi în jur și dădu cu ochii de individul care s-ar fi putut să se numească Bardon.

— Fii atent!

Arătă cu degetul în direcția individului care stătea de vorbă cu un tînăr fardat violent.

— Îl vezi pe fîrtatu' ăla cu pălărie bej?

— Da, răspunse Gorlier, ăla care stă de vorbă cu aia...

— Exact... Știi cine e?

— Da, e... nu sînt însă prea sigur, o iudă care circulă prin trenurile de Paris-Port Bou... Pe-aici nu se arată prea des...

— Aș vrea să știu mai mult, zise Gilieth... Da' ia spune-mi, prin cartierul ăsta sînt sticleți? Și dacă e vreo înghesuială, poți să te ușchești?

— Poți, răspunse Gorlier... dar ar trebui să te mai informezi.

Cercetă cu atenție sala și se îndreptă către un grup de prostituate care erau în așteptare în fața paharelor golite.

Gilieth își dădu puțin înapoi scaunul. Una din coloanele care susțineau galeria îl ascundea destul de bine de privirile individului care ar fi putut fi Bardon. Din grupul în care Gorlier împărțea strîngeri de mînă protectoare se desprinse o femeie.

Gilieth o văzu cum se îndreaptă către bărbatul cu pălărie bej. Îi spuse ceva, făcîndu-l să rîdă. O apucară apoi amîndoi în direcţia orchestrei.

— Hai, zise Gorlier, să mergem la taica Léon ; acolo o să fim liniştiţi. La ora asta nu mai e la el decît Siméon. Poţi să ai toată încrederea. Pînă a nu se crăpa încă de ziuă, Marie o să vină să dea raportul. Nu se află mai mare şmecheră ca ea cînd e vorba de oameni care să-i facă confidenţe.

Gilieth şi Gorlier ieşiră neobservaţi.

Din pricina unui crucişător francez care se afla în port, pe cele şapte-opt străzi ale cartierului rău famat era o agitaţie deosebită. „Barrio chino" părea în sărbătoare. Nişte ţigănci răscoapte şi serpile stăteau pitite în umbra porţilor ca nişte păianjeni roz, bleu şi galbeni. Şedeau cu mîna întinsă, îşi ridicau fustele cu volane, se închinau sau aruncau tot felul de blesteme.

Ca să-şi dea importanţă în ochii camaradului lui, Gorlier se distra zicîndu-le tot felul de vorbe de deochi. Nu era greu, numai că trebuia să ştii ce vorbe le făceau pe ţigănci să se ascundă în cîteun ungher, întinzînd două degete în chip de furcă în direcţia răutăciosului glumeţ.

Era cald. Poftele voluptuoase puseseră stăpînire pe oraş. Natural, datorită atmosferei aceleia extraordinare de primăvară, femeile străluceau.

— Ce frumoasă noapte ar fi, zise Gilieth, pentru un bărbat ca mine... Cu condiţia, adăugă el cu amărăciune, să pot şterge ce am pe răboj.

Gorlier nu-i răspunse.

Înainte de-a intra în restaurantul lui taica Léon, Gilieth privi îndelung strada, la dreapta și la stînga. Camaradul lui deschise ușa și se dădu la o parte, să-i facă loc să treacă.

Capitolul III

ÎNTR-O BUNĂ ZI, în zori, Gilieth se întoarse acasă zdrobit. Venea de la *La Criolla* și băuse peste măsură de mult dintr-un vin auriu cu miros de eter. Se trînti greoi pe pat fără să se dezbrace. Își smulse numai gulerul fals, care-l gîtuia.

O surescitare extraordinară, care-l lăsa însă lucid, îl împiedica pe Gilieth să se odihnească.

De douăzeci de zile de cînd se afla la Barcelona imaginația lui nu izbutise să dea nimic bun la iveală. Căutase de lucru în mod inutil. Să lucreze ca docher ? Numai la nevoie și rar putea să ceară să descarce cărbuni. Șomajul se întindea peste orașul muncitoresc ca un nor greu. Fortul Montjuich se turtise parcă pe colina lui, care domina marea și rada militară ca un castel de plumb. În barăci, pe panta lipsită de umbră, cei de-acolo înghițeau niște mîncăruri fără nume.

Fetișcanele sărmane și muncitoarele drăguțe de la Sans cădeau în visare dinaintea limuzinelor Hispanos ce coborau din Tibidabo. Cu șomajul și cu primăvara, morala tinerelor fete se ștergea cu desăvîrșire în fața cuvintelor răsunătoare ale bucuriei.

Pe cartierul femeilor pusese însă stăpînire mizeria. Pîndeau ca niște cățele consumațiile rămase pe mese de la străinii curioși, dar prudenți. Abia dispărea clientul, și aproape că se încăierau pentru cîte-un pahar cu rom lăsat plin.

Pierre Gilieth simțea nefericirea care domnea în jurul lui. Avea impresia în permanență că e parcă atacat de cete de șoareci cenușii care-i rod voința și toate imaginile vieții lui, din jurul văgăunii aceleia întunecate căreia nu voia să-i sondeze secretul.

Gilieth nu mai avea bani. Împrumutase cîteva pesetas de la Gorlier. Demersul acela nenorocit îl făcuse să scadă simțitor în ochii camaradului său, care nu era un tînăr fără căpătîi, ci un cuadragener, natural, mediocru. Gilieth își dădea foarte bine seama de toate nuanțele astea. Dar nu mai avea bani. Și-n fața acestui fapt, își dădea tot așa de bine seama că toate reproșurile pe care și le-ar fi făcut n-ar fi fost decît o trăncăneală intimă și cu totul ridicolă.

În dimineața aceea Gilieth se lungise pe pat spunîndu-și : „Am nevoie de gologani". Pe urmă ațipise puțin, suficient însă să estompeze contururile mult prea nete ale realității. Și în toropeala aceea febrilă putu să schimbe într-adevăr și decorul. Trupul i se relaxa cu zvîcniri rapide.

Gilieth văzu înaintea lui o lumină.

Scoase atunci un geamăt, fiindcă lumina aceea lumina o cameră răvășită, și în mijlocul ei se afla un pat al cărui așternut fusese parcă scăldat în sînge. Undeva zăcea cadavrul chircit al bătrînului asasinat. Era atît de mic și de neînsemnat încît aproape nici nu mai făcea parte din decor. Sîngele

revărsat pretutindeni îi reprezenta personalitatea. Cei care veniseră probabil mai tîrziu să constate masacrul și să-i dea o semnificație nu se mai ocupaseră decît de mînjeala aceea fantastică, roșie, care imprima camerei aceleia de rentier bătrîn o înspăimîntătoare forță de alarmă.

În somnolența lui, Gilieth își trecu de mai multe ori mîna peste ochi, ca și cum ar fi vrut să alunge respectivul spectacol. Sub pleoapele voit strînse, își revedea propria-i siluetă înaltă și gravă ; îi apăruse într-o oglindă fața lividă. Nu era livid de frică. O forță supraomenească îi impunea masca aceea palidă, de culoarea caracatițelor uriașe. Gilieth nu-și vedea decît ochii albaștri pe chipul impresionat de activitatea aceea sîngeroasă, desfășurată într-o cameră necunoscută.

Se sculă și se așeză pe marginea patului : „La urma urmelor, zise el, nu sînt totuși singurul... au mai omorît și alții înaintea mea".

Nu simțea nici o remușcare. Pentru Gilieth viața unui om făcea cît viața unui iepure. Omorîse ca un profesionist, fără ură și fără ezitare, ca să fure și să trăiască liniștit un an, doi sau poate trei. Toată povestea nu-i adusese însă nimic.

Revăzu strada Saint-Romain și înalta catedrală de la Rouen. Revăzu și chipul chefliului nătîng care, încadrat de două femei bete turtă, voise cu orice preț să-l invite să bea cu el. Prin întuneric nu băgaseră de seamă petele de sînge care murdăriseră pantalonii lui Gilieth, la genunchi, la manșete și la glezne. Una dintre femei voia să-l ducă la ea. Se agățase greoi de gîtul lui.

— Hai, drăguțule, vino, vino... nu mă lăsa cu Georges, e un neghiob !

Gilieth o împinsese cît colo. Se făcea ziuă. Zări pe rochia albă a femeii aceleia tinere care se lipise de el o pată mare de sînge. Își adună puterile și se avîntă repede, orbește în întunericul străzii. Abia avu timp să se întoarcă la hotel, să se schimbe. Zorile mijeau perfid deasupra acoperișurilor.

„Asta-i tot !" exclamă Gilieth cu glas tare. Avea impresia că i-a spus cuiva povestea lui.

De cînd ducea existența aceea mizeră la *Hôtel des Iles,* nu voise să se încurce cu nici o fată. Îi era teamă să nu vorbească în somn. Întîmplarea aceea urîtă, crima aceea, care fiindcă-l decepționase devenise idioată, îl chinuia așa cum îl chinuie pe-un meșter bun o treabă prost făcută.

„E un lucru ratat, absolut ratat", zise Gilieth și se sculă în picioare. Începu să măsoare camera în lung și-n lat. Un vecin, pe care îl enerva mersul lui, bătu în peretele despărțitor.

„Trebuie să dispar", murmură Gilieth. Apoi se dezbrăcă, se culcă și adormi instantaneu, ca un bec electric care se stinge.

Pierre Gilieth nu-i mai frecventa aproape de loc pe Gorlier și pe Siméon. Cei doi îl enervau, mai cu seamă primul cu întrebările lui. Nu voia nici s-o rupă cu ei, nefiind prea sigur de franchețea lor. Fiindcă vorbea puțin spaniola, se împrieteni cu cîțiva tineri desfrînați de prin cartier : niște indivizi săraci, colțoși și adesea umili, uneori chiar periculoși. Apucăturile lor îl distrau pe Gi-

lieth, cînd nu-l înspăimînta necunoscutul. Momentele acelea de destindere deveniseră însă din zi în zi mai rare.

Relatările Mariei în legătură cu tipul care ar fi putut fi Bardon erau vagi. Individul era de la poliție. Căuta o fată adusă de niște traficanți de la Barcelona ca s-o expedieze mai departe în direcția clasică Sao Paulo. Gorlier se extazia în fața subtilității de care dădea dovadă prietena lui. Gilieth nu crezu însă o iotă din toată povestea. N-avea încredere în nimeni, de multe ori nici în propria lui umbră, care i se părea împovărătoare.

Într-o dimineață, cînd Gilieth traversa Plaza del Rey, în partea veche a orașului, zări lîngă postul de mozos de Escuadra un afiș scris cu albastru și roșu care-i atrase atenția. Se apropie și citi :

SOLDADOS

La Real Orden Circular *del 7 de Junio de 1928 (D.O. nr. 128) os autoriza para pasar a prestar vuestros servicios en* La Legion *etc.*

Gilieth se scărpină la nas în semn de interes. Citi afișul pînă la capăt și află, spre deplina lui edificare, nu numai că soldații puteau să se reangajeze în Legiunea spaniolă, ci și că batalioanele ei erau accesibile tuturor celor considerați buni pentru meseria militară în urma unui examen medical.

Primeai în mînă la Legiune, spunea afișul, zilnic, cîte două pesetas, după aceea două pesetas pentru hrană și o peseta și zece pentru munca

prestată. Un legionar în slujba regelui primea deci cinci pesetas și zece pe zi, cu speranța de a avea și mai mult în primul și în al doilea an de serviciu.

Lui Gilieth nu-i trecuse niciodată prin minte că într-o bună zi avea să-l intereseze recrutarea trupelor de profesie. Cunoștea valoarea disciplinei. Știa să se supună legilor pe care și le impusese el însuși. Datorită acestui fapt, o disciplină impusă de către o autoritate, alta decît a lui, nu-l prea interesa. Cu toate astea, cifra de cinci pesetas pe zi i se întipări în memorie. Nu știa de existența Legiunii străine. Cel mult, auzise vorbindu-se de Legiunea franceză, a cărei temută popularitate, prost retribuită, nu-i excita cîtuși de puțin imaginația. Și așa află, cu prilejul unei plimbări făcute pe stradă, că te puteai întreține în serviciul Spaniei, avînd în buzunar atît cît să-ți plătești tutunul și vinul.

„Se poate trăi în Marocul spaniol", își spuse Gilieth.

Și imediat imaginația lui începu să lucreze. Voința îi alungă însă imaginile prea surîzătoare. Un val de furie neputincioasă îi îmbujoră obrajii. Era oare nevoie să fi jucat o partidă atît de violentă ca să ajungă acolo ?

Mînat de preocupările lui, Gilieth mergea iute. Din cînd în cînd, se oprea brusc, se apropia de cîte-un magazin și se uita în geamul vitrinei ca într-o oglindă. Simțea în urma lui o prezență ostilă.

Ziarele franceze, pe care le citea zilnic, clandestin, în camera lui, la adăpostul oricărei priviri, relataseră crima din strada Saint-Romain, de la

Rouen. Asta cu șase săptămîni în urmă. De cincisprezece zile o tăcere pe care Gilieth o socotea ciudată și plină de amenințări părea să mascheze activitatea implacabilă și deghizată a polițiștilor francezi și a celor spanioli asociați fratern.

Situația nu putea dura. Între speranță, absolut ironică, și disperare, foamea umplea golurile. Gilieth suferea de foame zilnic, pînă în clipa, veșnic neprevăzută, cînd întîmplarea îl făcea să mănînce, la orice oră, orice, tot ce i se oferea. Abia izbutea să-și plătească chiria pentru cameră.

Gilieth nu mai îndrăznea să iasă prin Barcelona în plină zi. Hainele și rufăria de pe el îi trădau mizeria și haosul facultăților mintale. Strălucirea soarelui le făcea să pară și mai nemernice. Gilieth mergea repede pe străzi, ca un animal hăituit. Simțea cerul cum apăsa, de plumb, pe umerii lui. Atmosfera din jurul lui era saturată de tot felul de semnale ostile, de strigăte de alarmă. Avea impresia că toate clopotele din lume sunau alarma cînd se arăta el la soare. Mii de ochi îl ardeau în spate. Atunci se întorcea brusc. Nu-și dădea seama că atitudinea lui de fiară sălbatică, veșnic urmărită, atrăgea priviri care numai compătimitoare nu erau.

Cînd intră, simulînd o oarecare dezinvoltură, pe strada Arca Teatrului, un grup de prostituate se agită. Întoarseră capetele în direcția lui și-l măsurară cu privirea.

Una din ele se apropie de Gilieth și-i spuse : „Hai să mănînci !"

Gilieth se oprise brusc, ca o mașină rămasă în pană. Prostituata îi refăcu nodul de la cravata uzată și unsuroasă.

„Hai să mănînci cu mine", îi spuse ea din nou. Şi Gilieth o urmă. Mirosul cald al cărnii făcu să-i dea lacrimile. Începu să rîdă şi vîrî o mînă în sînul fetei.

— Lasă, zise ea încetişor... Şi adăugă : Mai mănîncă ceva, ia ce vrei... Uite-l şi pe omul meu. Se ridică şi-i ieşi înainte prietenului ei care tocmai intra în restaurant.

Acesta se aşeză la masă în faţa lui Gilieth şi comandă la rîndu-i un fel cu carne. Cei doi mîncau fără să spună un cuvînt. Gilieth, care nu pusese nimic în gură de două zile, se simţea îmbătat de mîncare ca de un alcool tare.

Cu nasul vîrît în farfurie, cu coatele proptite pe masă, înfuleca hăpăind, ca un cîine. Spaniolul, care se uita la el cum mănîncă, le făcu atunci cu ochiul prostituatelor. Cu o mişcare bruscă a mîinii, băgă faţa lui Gilieth în farfuria plină cu sos gras.

Toate prostituatele începură să rîdă.

Uimit şi fără să-şi dea seama de ceea ce i se întîmplă, Gilieth ridică faţa mînjită, batjocorită. Ochii lui albaştri luceau ca două pietre şlefuite. Se şterse maşinal cu şervetul. Auzi rîsetele şi întoarse capul încet la dreapta şi la stînga.

— Hai, mănîncă, spuse femeia cea tînără care-l invitase.

Şi Gilieth începu din nou să devoreze ce era în farfurie.

Bărbatul repetă din nou gluma. Aceleaşi rîsete exasperante şi servile îl aprobară.

De data asta Gilieth nu-şi mai şterse faţa. Se ridică încet, îşi apucă cu amîndouă mîinile adver-

sarul de gît și strînse, amintindu-și de toată vechea lui forță.

— Linge, linge, linge, rahatule !

Mîinile lui strîngeau ca o menghine gîtul unsuros. Limba țîșni printre buze.

— Linge, linge, repeta Gilieth încetișor.

Femeia gîtuitului luă un șervet muiat în apă și șterse fața mînjită de sos.

Atunci Gilieth își eliberă victima făcîndu-i vînt, de-a rostogolul, printre mese. După aceea ieși de-a-ndăratelea, cu o mînă în buzunarul hainei, pe mînerul cald al browningului.

Totul începea să se descompună în jurul lui Gilieth. Își dădu seama că într-o noapte avea să fie amestecat într-o încăierare și că, atunci cînd avea să-l aresteze, poliția nu va lipsi să se arate curioasă. Cînd se gîndea la faimoasa scenă din restaurant, cînd se stăpînise pînă simțise că-i plesnesc vinele de la tîmple și de pe gît, nu se putea abține să plîngă ca un copil.

— Mie, mie, bolborosea el, să-mi facă el mie una ca asta ! Și mai e încă în viață !

În ziua aceea Gilieth își dădu seama că, pentru ca să rămînă dur și curajos, nu-i mai era îngăduit să crape de foame. Și-și aminti de textul anunțului din Plaza del Rey...

Españoles y extranjeros... las legiones españolas os esperan.. Artistas, caballeros, poetas, músicos, antiguos militares, ingenieros, médicos, escritores, abogados, comicos, trabajadores, campesinos, soldados y extranjeros, todor ellos componen las gloriosas legiones del Tercio... Españoles y extranjeros, alistaos en la Legión.

Gilieth copiase textul. El făcea parte din categoria străinilor. Împrumută două pesetas de la o slujnicuţă cu ochi frumoşi şi se duse să facă o baie înainte de-a se prezenta în faţa medicilor militari. Îl susţinea hotărîrea lui. Incidentul stupid de la restaurant îi alungase lipsa de entuziasm pentru cariera armelor.

„Acolo, se gîndea Gilieth, o să stau liniştit. După cinsprezece zile de trai asigurat, o să-mi recapăt puterea." Îşi aminti de război şi de marsuini, camarazii lui, care cîntau *Ma tonkinoise*, dinaintea bidoanelor de doi litri aliniate pe mese.

Acum că se hotărîse, avea altă îndoială : oare or să-l primească ? Îşi spuse că n-o să încredinţeze nimănui proiectul lui. Nu trebuia să se ştie în Cartierul chinezesc că s-a angajat în Legiunea străină.

Şi aşa se trezi, spălat bine şi proaspăt ras, la uşa unui mic birou, pe un culoar lung, spoit în alb şi garnisit cu două bănci. Doi-trei băieţandri, docheri, ieşeau tocmai atunci din birou, cu mutre prelungi. Îşi încheiară la iuţeală hainele îmbrăcate pe deasupra unor maiouri de flanelă înnegrite de cărbune. Un omuleţ îndesat şi oacheş, ale cărui mîini păroase se odihneau pe genunchi, îi privi întrebător, cu o mişcare a capului.

Cei doi docheri ridicară braţele în sus şi schiţară o strîmbătură : „Nu sîntem buni pentru cinci pesetas", spuse unul dintre ei.

Uşa se deschise. Un soldat tînăr în kaki, cu bereta petrecută prin centironul alb, le făcu semn lui Gilieth şi tovarăşului lui. Aceştia se ridicară şi intrară la comisie. Înăuntru erau un ofiţer din

garda civilă îmbrăcat într-o manta tivită cu astrahan şi un doctor militar lung şi gălbejit, cu faţa acoperită de nişte ochelari enormi. Omuleţul cel oacheş trecu primul. Dădea explicaţii făcînd tot felul de gesturi. Era vînjos şi păros ca o maimuţă.

— Bun, rosti căpitanul-doctor, întorcîndu-se către Gilieth. Eşti solid, îi spuse el după ce-l ascultă.

— Da, domnule... maior.

Gilieth avu o ezitare cu privire la grad. Dăduse maşinal doctorului titlul care-i era familiar : cum obişnuiesc francezii.

— Eşti francez ?

— Da, domnule maior.

— Şi ai mai fost în armată ?

— Am făcut războiul la infanteria colonială.

— De ce vrei să te angajezi ?

— Pentru că crăp, domnule maior.

— Cum ?

— Pentru că mi-e foame... N-am de lucru.

— Ah, da... Bine... du-te. Eşti apt pentru armată.

Gilieth îşi luă hainele. Îi bătea inima tare. Isprăvi să se îmbrace pe culoar în faţa omuleţului care se grăbi să-l întrebe : „Te-au angajat ?"

— Da, zise Gilieth.

— Cu atît mai bine, o să plecăm împreună. Tu nu cunoşti pe nimeni acolo. Eu mă duc la moarte... fiindcă sînt nebun de amor...

— Mai aşteaptă puţin cu plînsul, zise Gilieth...

Se aşeză jos să-şi pună pantofii.

— Ia te uită la bărcile astea, îi zise el tovarășului său. Și se mai cheamă și Richelieuri[1]!

Omulețul înălță capul.

În momentul acela un planton de la artilerie veni să-i ia ca să-i conducă la cazarma Atarazanas.

— Ei, bătrîne, zise Gilieth, ne dau în subzistență la artileriști. Ce mai trai ne-așteaptă!

— Astă-seară o să mă duc să-mi iau rămas bun de la părinți, răspunse omulețul, fiindcă l-am auzit pe ofițer vorbind de-o plecare pentru mîine.

„Sfîrșitul zilei o să fie lung", se gîndi Gilieth.

Capitolul IV

TOATE DETALIILE urbane din Algesiras începură să se detașeze, zugrăvite cu multă acuratețe pe un cer de-o puritate care lăsa să se întrevadă limpezimea plină de strălucire a cerului marocan. O droaie de turiști se înghesuiau dinaintea pasarelei, se agitau și-i asaltau cu tot soiul de întrebări și de recomandații pe portarii de hotel, îmbrăcați în redingote cenușii cu galoane negre. O fetiță de funcționar scîncea, ținîndu-se cu o mînă de fusta guvernantei și avînd în cealaltă o cușcă mică, aurie, în care se afla un canar zbîrlit și hirsut.

---

[1] Pantofi cu toc jos și cu șireturi.

Pierre Gilieth, cu geamantanul în mînă, rezemat de-o balustradă din spate, şedea şi se uita la pescăruşii care ţipau. Aştepta cu înfrigurare să audă clopotul de plecare şi să-şi schimbe hainele civile cu uniforma care avea să-l facă pentru cîţiva ani să se simtă liber. Alături de el, camaradul lui de recrutare începuse deja să geamă la vederea apelor din strîmtoare, care luau în larg înfăţişarea unor valuri mici şi perfide. Se numea Fernando Lucas. Erau zece inşi în detaşamentul condus de un subofiţer de infanterişti şi de doi caporali din aceeaşi armă, care purtau pe cap cîte-o capelă moale din pînză kaki. În afară de Gilieth care era francez, viitorii legionari erau cu toţii spanioli şi păreau tineri. Majoritatea erau bine îmbrăcaţi. Rîdeau şi vorbeau familiar cu subofiţerul şi cu caporalii escortei.

Un tînăr vioi, cu pălăria pusă într-o parte, se apropie de Gilieth şi-i întinse pachetul lui cu ţigări.

— Sînteţi francez, domnule ?

— Da.

— Cu siguranţă parizian ?

Şi fără să mai aştepte răspunsul lui Gilieth, începu să vorbească cu glas tare, pentru Gilieth, natural, pentru el însuşi şi mai ales pentru vecinele lui, trei fetişcane care păreau să fie cameriste în drum spre hotelurile din Ceuta sau din Tetuan.

— Am trăit la Paris... Ah ! cum să nu cunosc eu Parisul ! Pot să te duc acolo oriunde, cu ochii închişi, cum se spune. Am fost garson la o cafenea, pe rue de la Paix. Şi pe urmă m-am întors aici. Am fost angajat la o agenţie maritimă de la Barcelona. Poţi s-o scoţi bine la capăt. Iţi dai

seama, eram în combinaţie cu un *schip-chandler*. Cu alte cuvinte, mă interesa negustoria. Mai trebuie să mai vezi şi lumea ; m-am prezentat la armată înainte de a fi chemat, fiindcă sînt republican. Şi-mi place mai mult să fac serviciul la Tercio decît în armata metropolitană. Şi-n plus îl cunosc bine şi pe comandant, pe don Fernando... Dac-o să am noroc şi-o să nimeresc în batalionul lui, am toate motivele să cred că n-o să am de ce mă plînge. Trebuie să-ţi spun că sînt un bun contabil. Mi s-a spus că au nevoie de contabili, care ar putea fi avansaţi sergenţi majori, „dublarzi", cum le spuneţi voi în Franţa. Vezi ce informat sînt ? De altfel, nu mai am para chioară în buzunar. Am cheltuit tot ce-am avut ieri la Algesiras, fiindcă am sosit la Algesiras pe cont propriu. N-am înţeles mare lucru din plimbarea asta făcută pe calea ferată împreună cu idioţii ăştia doi cu galoane de lînă verzi. Nu dai decît peste ţărani din Sierra în batalioanele astea, aragonezi, care se adună cîte şase la un loc ca să mănînce o jumate de şoarece la frigare. Zic jumate, fiindcă pe cealaltă şi-o păstrează, ca s-o mănînce rece, duminica următoare. Ah ! ah ! Sînt „lefter", cum s-ar spune. Dar nu-i nimic. Or să-mi trimită bani părinţii de-ndată ce ajung. Ah ! frumos lucru-i dragostea, dar şi mare chin e. Închipuieşte-ţi că *novia* mea e aşa de bogată încît părinţii ei nu vor să mi-o dea de nevastă. În parte şi din pricina asta am lăsat totul baltă ca să mă fac legionar. Să-ţi rişti viaţa pentru o femeie înseamnă şi drumul cel mai scurt ca s-ajungi la inima ei. Îţi dai seama, o s-o ţin la curent cu cele mai mici amănunte din viaţa mea

de aici. De altfel, am intenţia să fac şcoală şi să capăt galoane. Şi poate că s-ar putea să fac serviciul la trupele indigene. Tot ce fac eu aici e în parte pentru *novia* mea, şi mai ales pentru părinţii ei, fiindcă, în ce mă priveşte, urăsc războiul şi pe soldaţi. Ah! ia uită-te... : Gibraltarul în ceaţă. Algesiras în soare, teritoriu spaniol... Gibraltarul în ceaţă, teritoriu englez... Claro.

Sanjurjo se legăna încetişor. La orizont se distingea acum coasta africană : munţi de-un violet-întunecat şi masa compactă şi sumbră a vegetaţiei pitice.

Guralivul îşi reluă vorba : „Încă o ţigară... În douăzeci de minute ajunge..."

Îi făcu un semn prietenesc şi şmecher în acelaşi timp unei cameriste ; după aceea, pe neaşteptate, îl părăsi pe Pierre Gilieth ca să-l interpeleze, cu gesturi largi de bucurie, pe-un bărbat tînăr care măsura puntea în lung şi-n lat, străduindu-se să-şi păstreze o expresie tragică, a cărei nobilă strălucire era însă anihilată de vîntul de pe mare.

— Ah ! dragul meu ! dragul meu... Vaai... Ce surpriză !

Gilieth întoarse capul spre larg. Se ascundea cît putea mai mult după o şalupă. Prea erau mulţi oamenii care se-nvîrteau în jurul lui pe văsuleţul acela bondoc şi ticsit de lume.

Se întoarse şi privi coasta spaniolă care se pierdea, promontoriul de la Algesiras, vasul port-hidroavion care-şi lansa unul cîte unul aparatele de zbor, ca şi cum ar fi slobozit nişte porumbei.

— Ah ! vai, vai de mine ! se tîngui un glas plîngăreţ.

Gilieth se întoarse şi-l văzu pe Fernando Lucas, camaradul lui, căzut lat pe punte, cu spatele proptit de nişte parîme, cu picioarele moi, ca ale unei paiaţe.

— Ei, hai, vino-ţi în fire, îi spuse el. Am ajuns.

Se distingeau clar casele din Ceuta. Oraşul se înălţa etajat deasupra unui port larg. O mulţime de oameni aşteptau pe chei aproape de gara căii ferate dinspre Tetuan.

Gilieth simţi cum se produce-n el ca un fel de declanşare. Trase tare aer în piept şi scoase un oftat. Se-nchidea o poartă în urma lui, cea care comunica cu trecutul plin de evenimente neobişnuite şi mult prea recente.

Sanjurjo înaintă încetişor de-a lungul cheiului şi aruncă parîmele. Aşteptau cîteva sute de persoane : nişte ofiţeri eleganţi cu căşti roşii şi verzi de la cavaleria indigenă, doi-trei tinerei cu capul gol şi în *knickerbockers,* foarte multe fetişcane negricioase şi grăsune, cîţiva soldaţi cu băşti pe cap şi alţii, legionari de data asta, care purtau cochet pe-o ureche capela împodobită cu un ciucure roşu ce le cădea pe frunte, cîţiva indigeni, în afara hamalilor care erau bineînţeles şi din fericire sindicalişti. Ceuta se înfăţişa, de la bun început, ca un orăşel andaluz.

Gilieth, care nu era un individ cu imaginaţie, fu totuşi decepţionat. Coborî împreună cu ceilalţi zece camarazi pe chei. Se ascundea în spatele camarazilor lui şi examina cu atenţie pasagerii care se-mprăştiau : funcţionari, ofiţeri în uniformă sau în civil, soldaţi în permisie, soţii de ofiţeri de negustori, slujnice... Putea să atribuie cîte-o

profesie fiecărei figuri. Examenul ăsta îl făcu să-și recapete calmul. „Nu sînt urmărit", se gîndi el bucuros.

Un subofițer din legiune, lung și slab, care purta de o parte și de alta a feței „cotleți", ca un torero de pe vremuri, veni să ia în primire micul detașament.

Își așeză oamenii de bine de rău cîte patru în șir și, ridicînd un braț deasupra capului, dădu semnalul de plecare. Urcară o stradă în pantă și ajunseră la cercul de ofițeri ai Legiunii. Alături de localul disciplinar al corpului se aflau serviciul administrativ și un mic local de cazare, unde puteau să-și petreacă noaptea soldații în permisie. În așteptarea unei noi vizite medicale, detașamentul putu să ia masa și să se odihnească. Tînărul cu pălărie elegantă, care-i spusese lui Gilieth pe vapor povestea lui, părea mai puțin sigur de el. Adoptă politica excelentă de-a se arăta foarte politicos în fața gradaților, cînd aceștia din urmă, după vizită, îi puseră cîteva întrebări. Lucas, care nu mai avea rău de mare, fuma acum cu un aer satisfăcut, stînd călare pe-o bancă, dinaintea unui ulcior cu apă limpede.

Pe Gilieth îl interogă un ofițer care avea trei stele pe mînecă. Vorbea foarte corect franțuzește și nu-l pronunța pe *u* ca-n latinește.

Cînd auzi că Gilieth făcuse războiul ca soldat la infanteria colonială, nu vru să afle mai mult în legătură cu persoana proaspătului legionar.

— Să fii serios, spuse el. Și n-ai s-o duci rău aici. Ia noua dumitale viață într-un sens logic și te rog să mă crezi c-ai să te simți bine. Vei fi semnalat comandantului dumitale de bandera, ca

să te pună să urmezi cursurile de caporal. Un caporal e mai liber decît un simplu legionar.

Gilieth era singurul din trupa aceea de recruți care știa cum să manevreze o pușcă și cum s-o folosească în practică. Camarazii lui se grupară instinctiv în jurul lui, ca și cînd și-ar fi căutat o protecție în fața vieții aceleia noi, de ale cărei exigențe zilnice și începuseră să se teamă. Treptat, își dădeau confuz seama că cei cinci pesetas și zece plătite de rege în schimbul cîtorva sacrificii, ca de pildă cel al propriei lor vieți, aveau să fie mult mai greu de cîștigat decît trîmbițau afișele de recrutare.

În cursul după-amiezii veni un caporal să anunțe oamenii că trebuiau să fie gata ca să se urce în trenul de Tetuan. Se apropie de Gilieth.

— Ești fost soldat francez ?

— Da.

— Ceva foarte grav ? întrebă caporalul zîmbind.

— Nu, numai foamea, și-i destul !

Gilieth răspunse fără să-și ascundă amărăciunea. Dar interogatoriul acela îi displăcu și-i reîmprospătă neliniștea abia potolită. Caporalul nu insistă. Pierre Gilieth veni să se așeze din nou pe bancă lîngă Fernando Lucas.

— N-am țigări, zise el.

— Uite, ține un pachet... Ești prietenul meu... Adu-ți aminte că ne-am angajat împreună. Nu cunosc pe nimeni aici... Înainte de plecare, mama mi-a dat douăzeci și cinci de pesetas. Uite, îți dau zece... Ia-le, și-ai să mi le înapoiezi treptat, din solda ta.

— Mulţumesc, prietene! zise Gilieth băgîndu-şi banii în buzunar. O să ţi-i dau înapoi cît de curînd.

Vîrî banii în cartuşieră. Şi plăcerea de-a avea bani în buzunar îl făcu să se-mbujoreze la faţă. Gilieth ştia, din experienţă, cît preţuieşte o sticlă de vin cînd intri pentru prima oară într-o cazarmă. O dată cu apariţia celor două bancnote ponosite, zilele ticăloase de la Barcelona începeau să se şteargă.

„Cu asta, îşi spuse Gilieth, a cărui faţă jubila, mi-am asigurat tutunul, vinul şi mijlocul de a-mi iscodi camarazii. O să-mi vînd valiza, ţoalele, lenjeria şi pantofii. O să izbutesc să iau pe toate — costumul e încă bun — vreo douăzeci de pesetas. Aşa o s-o mai pot scoate la capăt. Ah! Numai de ne-ar îmbrăca mai repede."

Ca un răspuns parcă la dorinţa lui, caporalul deschise uşa.

— Haideţi! la drum...

Mica trupă, condusă de caporal şi de sergentul lungan cu figură de torero, ajunse în port ca să ia trenul de Tetuan de la gara maritimă. Era gol... O femeiuşcă grăsună, cu o basma de mătase neagră înnodată sub bărbie, se urcă şi ea o dată cu ei.

Imediat după aceea, începu să converseze pe-un ton familiar cu sergentul şi cu caporalul. Era soţia unui şef de gară de pe linie.

— La Dar Riffien mergem, zise cel care se numea Pepito, şi care ştia tot. La Dar Riffien e tabăra Legiunii...

Se aplecă spre portieră şi-n momentul în care trenul se punea în mişcare, strigă:

— Adio viață, adio tot ce mi-e mai scump!

Caporalul începu să fredoneze, măsurîndu-l din cap pînă-n picioare, nu fără oarecare ironie:

Una loba perseguía...

Sergentul zîmbi tăcut și-și aprinse o țigară. Gilieth privea marea. Niște bărci de pescari se întorceau din larg. Departe, în întunericul care începuse să acopere deja albastrul senin al cerului, farul de la Gibraltar își trimitea lumina tremurătoare.

Fernando Lucas îl cerceta cu privirea pe Gilieth, trecîndu-și podul palmelor peste încheieturile mîinilor lui de maimuță. Fumul țigărilor, al havanelor și al pipelor plutea în compartiment în nori groși.

Sergentul deschise fereastra și se aplecă puțin în afară.

— Se vede Dar Riffien, zise el... Uitați-vă bine, aceea e tabăra Legiunii. N-o să uitați niciodată priveliștea asta.

Oamenii dădură buzna la portiere. Crepusculul înserării învăluia peisajul arid. Pe-un drum în pantă, înaintea liniei ferate, se iviră niște legionari în espadrile și cu capele. Cîțiva priveau, înfășurați în mantăile lor largi, andaluze, din postav kaki. Erau nemișcați. Sosirea recruților constituia un divertisment suficient. La cîteva sute de metri de gară, în spatele porții ei monumentale, încadrate de două turnuri patrate, tabăra Legiunii părea o miniatură albă-albăstruie gravată pe fondul cenușiu de ardezie al munților. Trenul se opri. Fură date jos niște lăzi și niște bidoane cu benzină pe care le aștepta o echipă de corvoadă.

— Coborîţi, comandă sergentul... Şi urmaţi-mă.

Gilieth se întinse, îşi umflă pieptul şi-şi aprinse o ţigară.

— Nu se fumează în rînd, zise sergentul.

Gilieth aruncă ţigara. Bolborosi :

— Ah ! da... E-adevărat... Uitasem.

*

Cînd noii angajaţi intrară în baraca văruită care li se rezervase, majoritatea oamenilor erau culcaţi. Un bec electric lumina încăperea lungă şi goală în care erau aliniate două duzini de paturi militare.

— O să vi se aducă hrană rece, zise sergentul, şi mîine o să mîncaţi mai bine. Peste jumătate de oră sergentul-major o să vină să facă apelul... Dumneata, zise el, întorcîndu-se către Gilieth, o să fii caporal pe dormitor în noaptea asta.

Un legionar bătrîn cu o barbă în evantai, foarte îngrijită, sosi imediat după aceea şi aduse pîine şi brînză. După el veni altul, care aduse vin. Toată lumea bău pe rînd din aceeaşi cană de tinichea. După aceea aprinseră ţigările. Oamenii, pe care vinul băut pe nerăsuflate îi făcuse să devină vorbăreţi, schimbau acum impresiile, începeau să capete din nou putere şi bineînţeles deveniră fanfaroni.

— Eu, zise Pepito, mîine cer să vorbesc cu Don Fernando sau cu căpitanul-medic. Îi cunosc. Cei de-aici ştiu să aprecieze ce preţ are o scriere frumoasă.

Ca să distreze adunarea, Fernando Lucas le mimă în mod excepţional o vînătoare de iepuri.

La început făcu pe vînătorul care iese de la domiciliul lui. Fluieră cîinii, se prefăcu că-i calcă pe labe, imită perfect și chelălăiturile ascuțite ale copoilor răsfățați. După aceea, strîngîndu-și nasul cu două degete, imită cornul de vînătoare. Toată fanfara asta odată terminată, începu să imite mersul vînătorului peste brazdele arate sub un soare torid. Își ștergea fruntea cu o batistă. Ochii lui aveau aerul că imploră o cîrciumă-fantomă, pe care toți spectatorii o vedeau o dată cu el. Se trînti la pămînt, își desfăcu gulerul de la cămașă și le dădu impresia că o să-și dea cu-adevărat sufletul. Deodată, deveni numai urechi. Începu apoi să latre ca un cîine care a găsit ceva. Auzindu-l, aveai impresia că alergi pe urmele vînatului. Vedeai cîinele cum miroase urma, apoi îl vedeai căzînd în aret. Și, deodată, Fernando Lucas își demonstră adevărata măsură a talentelor lui, pe care n-aveai de unde le bănui judecînd după atitudinea lui posomorîtă de la Barcelona și pînă acolo. Cu chipul iluminat de-un acces de geniu, puse la ochi o pușcă imaginară și se b... grosolan. Iepurele îi trecu printre picioare. Lucas îl ochi din nou, trase și rată. Sărea ca o pisică, își încărca arma imaginară și necheza ca o mîrțoagă bătrînă. Înnebuniți de plăcere, cu lacrimi în ochi, camarazii lui se tăvăleau pe paturile lor. Apucatul se calmă în cele din urmă și încheie spectacolul cu o ultimă necuviință și cu un sunet de trompetă.

Părea satisfăcut și salută de mai multe ori ca răspuns la aplauze. După care încercă să-și facă patul. Pentru treaba asta însă nu era de loc bun. Gilieth îi arătă cum trebuia să așeze scîndurile

pe scheletul de fier al patului. Se uitară și ceilalți și profitară și ei de pe urma lecției.

Peste un sfert de ceas, întregul dormitor amplifica sonor sforăiturile oamenilor, doborîți de oboseală și de vinul pe care-l băuseră pe drum, cu toată supravegherea sergentului. Gilieth nu adormi imediat. El nu băuse. Și nu regreta. Știa că fiecare lucru trebuie făcut la timpul său și ținea să-și păstreze sîngele rece ca să intre avantajat în existența aceea nouă.

Își privi mașinal mîinile și, pe neașteptate, se gîndi la crima pe care-o comisese.

„Cînd o să am uniforma pe mine, o să fiu liniștit."

Se crampona de ideea asta așa cum se agață un naufragiat de-un colac de salvare. Uniforma Legiunii trebuia să-l protejeze împotriva lui însuși și împotriva celorlalți.

Ușa barăcii se deschise. Un grup de subofițeri veni să facă apelul.

— Sînt toți aici, spuse Gilieth, dar dorm.

Subofițerii trecură prin intervalul dintre paturi, se opriră dinaintea fiecărui pat și apoi ieșiră stingînd lumina.

Afară, un gornist sună melancolic stingerea. Pierre Gilieth se simți deodată năpădit de-un val cald de încredere. Se gîndea : „Sînt plin de speranță... Trebuia să ajung pînă aici. Acum nu mai aparțin lumii."

Continuă să se îmbărbăteze, recapitulîndu-și în gînd toate crimele nepedepsite pe care le cunoștea și de care opinia publică sfîrșise prin a nu se mai interesa. Erau multe. Lui Gilieth îi făcu plăcere constatarea. Își frecă spinarea de

cearşafurile aspre. Vechea lui forţă renăştea. Retrăia parcă ruşinat zilele degradante din vechiul cartier de la Barcelona, cînd, lipsit de bani şi de voinţă, asaltat zilnic de nenumărate fantome care-l hărţuiau ca nişte lupi, se simţise slab dinaintea împuţitului de codoş care-l batjocorise.

— Ah ! să-mi refac eu astea, făcu el pipăindu-şi braţele, şi pînă la finiş.

Imaginea întrevăzută a celui care-l insultase, redus la stadiul de zdreanţă, îl făcu să zîmbească. Şi adormi liniştit, aşa cum era cu un an în urmă, cînd domnea peste lumea lui măruntă de prostituate şi de apaşi.

Capitolul V

NOII RECRUŢI au fost încorporaţi imediat la bandera de rezervă. Gilieth a fost vărsat la compania întîi, iar camaradul său Lucas la a treia. Lucas păru profund afectat de despărţirea asta. Ceru să vorbească cu colonelul, pe cale ierarhică, cum i s-a spus. Rezultatul întrevederii, spre oarecarea surprindere a celor vechi, a fost în favoarea cererii lui Fernando Lucas. A fost trecut, aşa cum dorea el, la compania întîi, la căpitanul Weller.

— Are tupeu băiatul, declară gornistul Mulot, un dezertor care provenea de la batalioanele de franţuji şi care avea deja şase ani de serviciu în Legiunea spaniolă.

După cum avu ocazia Gilieth să constate, francezi erau puţini la Dar Riffien.

Din două sau trei mii de oameni cîţi trăiau în tabără, dacă putu să identifice vreo douăzeci. Nici unii, nici ceilalţi nu făceau parte din elita vreunei societăţi, cu excepţia unui băiat înalt, potolit şi cultivat care nu frecventa pe nimeni, ci îşi petrecea timpul citind lucrări de ştiinţe naturale. Colecţiona insecte rare, lepidoptere şi coleoptere, pe care le pregătea cu multă pricepere înainte de-a le fixa, cu ace lungi, în nişte cutii cu fundul din plută. Colecţia respectivă împodobea vitrina unui negustor de curiozităţi de pe strada Luneta din Tetuan.

Gilieth se adaptă repede la ritmul şi la modul de viaţă milităresc. Legiunea străină de la Dar Riffien alcătuieşte o trupă sigură, antrenată perfect şi care ştie să moară în luptă, în *barro*, cum spun legionarii. Corpul acesta de elită, creat şi comandat de generalul Millan Astray, îi primeşte, ca şi Legiunea străină franceză de la care se inspiră, pe cei loviţi de toate vicisitudinile sorţii şi răspunde perfect necesităţii de dispariţie pe care o simt cîteodată unii oameni, şi dintre cei mai deosebiţi, în anumite perioade tulburi din viaţa lor.

Poţi să ajungi aici şi-n urma unei iubiri neîmpărtăşite. Căci legionarul este, în principiu, un fost mare îndrăgostit neapreciat. Subiectul ăsta îi excită în mod deosebit imaginaţia şi numai Dumnezeu ştie de cîte nu e capabil să inventeze ca să se mintă pe el însuşi. O trupă de legionari care, în principiu, e alcătuită din aventurieri, reprezintă un ansamblu moral destul de greu de

definit. Legionarii nu sînt nişte bandiţi. Bineînţeles, există şi-n Legiune bandiţi, aşa cum există în toate colectivităţile de indivizi care nu sînt selecţionaţi decît apreciindu-li-se forţa fizică, curajul şi dispreţul faţă de moartea violentă. Dispreţul acesta faţă de moartea violentă, în afară de cîteva excepţii datorate unei totale disperări, nu se dobîndeşte decît prin mîndria de a fi un adevărat legionar. Din acest punct de vedere, Legiunea străină franceză şi Legiunea străină spaniolă sînt identice. Doar că cea din urmă e mai tînără şi, dacă vreţi, nu atît de literaturizată. Ea trezeşte mai puţin curiozitatea aventurierilor. Cu toate astea, Legiunea aceasta cochetă şi fercheşă nu e întotdeauna prea uşor de manevrat. Cei care au văzut-o luptînd în bătălia de la Beni-Hosmar ştiu cît preţuieşte. Acolo şi-a pierdut colonelul ei, Millan Astray, un ochi, înainte de a-şi pierde un braţ, cîteva luni mai tîrziu. În felul ăsta silueta slabă şi energică a lui Millan Astray a devenit de neuitat. Aşa cum i-a pictat şi Velasquez pe marii căpitani castilieni pe vremea cînd infanteria spaniolă era cea mai vestită în lume.

Spre deosebire de ceea ce se numeşte recrutarea regimentelor străine de infanterie franceză, Legiunea străină spaniolă e compusă mai mult din spanioli decît din străini. Printre aceştia din urmă ai să găseşti sud-americani, ruşi, elveţieni, cîţiva francezi, cîţiva nemţi. Nemţii preferă Legiunea străină franceză, unde solda constituie pînă-n zilele noastre o înaltă dovadă a avariţiei noastre naţionale şi a felului nostru de a privi lucrurile, profund burghez şi lipsit de orice urmă de lirism.

în primul an, care solicită cea mai multă voință din partea unui angajat, un legionar francez primește cinci gologani pe zi. Nu e cazul să vorbim de prima de angajare care se cheltuiește în opt zile. Un legionar nu poate nici măcar să-și plătească tutunul... fiindcă în Legiune, ca de altfel în toată armata din Africa, tutunul nu le este dat gratuit soldaților. În Legiunea spaniolă un aventurier poate să trăiască cinstit din solda lui. Acolo disciplina e severă. E un amestec curios de familiarism aristocratic, așa cum se constată și-n Spania în relațiile dintre marii seniori și sărăntocii nenorociți, și de autoritate pasionată, de influență catolică.

Legiunea străină spaniolă e împărțită în opt unități, care alcătuiesc corpuri. Se numesc *banderas,* de la cuvîntul *bannière* [1]. Fiecare are cîte-un fanion splendid care corespunde denumirii respective. Prima banderă se numește Los Jabalies, sau Mistreții, și poartă armele casei de Borgona. A doua este a așa-numitelor Aguilas, a Vulturilor brodați pe un fond de mătase purpurie. A treia este bandera El Tigre, tigrul. A patra, care are un fanion splendid, e a lui El Cristo y la Virgen, bandera lui Hristos și a Sfintei Fecioare. A cincea, numită Gran Capitán (Marele căpitan) e dedicată lui Gonzalvo de Córdoba. A șasea e a Ducelui de Alba. A șaptea, al cărei locotenent-colonel a fost ucis la Melilla, se numește: La Valenzuela. A opta și cea din urmă poartă numele lui Cristofor Columb. Mai există în afara lor un escadron de lăncieri și o banderă de rezervă unde

[1] Flamură (fr.).

învață recruții noua meserie. Gilieth și Fernando Lucas au fost vărsați deci la prima companie a acestui batalion. Ceilalți au fost împrăștiați în companiile a doua și a treia. Doi țărani galițieni au trecut la cavalerie.

La Dar Riffien se afla școala de gorniști și de toboșari împreună cu două companii din bandera Gran Capitán, venite acolo să se refacă. Asta era cel puțin versiunea oficială. Pe la bucătării se cam șușotea însă. În metropolă situația părea să fie îngrijorătoare. Se răspîndise pe ascuns zvonul că două din cele mai bune bandere vor fi îmbarcate în mod sigur cu destinația Cartagina.

Gilieth, care era solid și înalt, purta cu dezinvoltură uniforma Legiunii. Nu același lucru s-ar fi putut spune despre Lucas, care avea aerul unei maimuțe înțolite. De altfel, părea oarecum și mîndru de faptul ăsta, care nu-l împiedica să le facă fel de fel de declarații sforăitoare și pasionate tuturor fetișcanelor ușurele pe care le întîlnea pe bulevardul Gómez-Pulido și-n fața celor două chioșcuri cu ziare din Plaza del Rey. Fiindcă le făcea pe fete să rîdă, ar fi putut, la nevoie, să treacă și drept un seducător. Numai că el le prefera pe slujnicele tinerele de la hoteluri, cărora le ațîța imaginația cu tot felul de istorii scornite în legătură cu isprăvile lui din „barro".

Cît despre Pierre Gilieth, acesta din urmă a fost sincer decepționat de oraș. Nefiind prea sensibil la poezia geografică și la priveliștile naturii, rînjea ironic cînd vorbea de Agrica : „Asta-i Maroc ? le spunea el lui Mulot și lui Lucas, camarazii lui favoriți, n-am văzut pînă acum nici

o fatmă și nici un băiețaș în șalvari, în afară de gărzile Califului, de pifani și de spahii".

— Asta-i mersul civilizației, spunea Lucas.

— Ai să ai destul timp să-i vezi de-acum înainte și încă prea curînd, în bleal, răspunse Mulot.

Majoritatea serilor, Gilieth, Lucas și Mulot rămîneau în tabără. Asta însemna că se duceau, în afara zonei de protecție, la cîteva sute de metri de baracamente, într-un mic cătun alcătuit din vreo treizeci de barăci în care locuiau șnapanii de negustori, supravegheați bineînțeles îndeaproape. Unul dintre ei, originar din Segovia, și căruia i se spunea Segoviano, vindea bere, vin și mezeluri. Fiica lui era destul de nostimă. Se pricepea să-i atragă pe soldați, care nu obțineau însă nimic de la ea, nici măcar o strîngere de mînă. Cînd vreunul din ei devenea tandru, ea începea să strige și să vorbească iute de tot :

— Pleacă, pleacă de-aici, porcule, jos labele ! Ce, crezi că eu sînt *novia* ta ? Mai fă tu așa, pușlama ce ești, și mă duc eu să-l caut pe senor coronel...

Taică-su rîdea, cu ochii lui mici și vicleni de maimuță înfipți deasupra pomeților zbîrciți.

— Ho, curvă, nu striga așa tare, sufletelul meu... Faci gălăgie la odăi.

În seara aceea, Fernando Lucas, care era destul de cu chef, după ce trăsese cîteva duște bune de „peleon" — așa numesc legionarii vinul roșu : peleonul, brutalul, răul, zurbagiul — se auzi ame-

ninţat de către fetişcana cea nostimă cu o audienţă specială la „senor coronel".

— Fiindcă veni vorba de colonel, spuse Mulot, ce-ai putut să-i şopteşti „bătrînului" de te mută la altă companie ? Nu-l mai recunosc. Mă depăşeşte.

— Ah ! să-ţi spun, zise Lucas, făcînd cu ochiul... O cunosc pe doica lui, care l-a-nţărcat.

— Mare şmecher eşti !

— Nu voiam să fiu despărţit de Pierre Gilieth. Ne-am angajat împreună. Îţi aduci aminte, mă, Gilieth, de comenduirea de la Atarazanas şi de cea dintîi ciorbă pe care-am mîncat-o împreună. Ce foame-ţi mai era pe-atunci, Gilieth. Dincotro veneai ? Din Franţa. Veniseşi să naufragiezi acolo, în Piaţa Păcii, ca un biet peştişor aruncat de-un val. Erai tare descurajat, Gilieth... Adu-ţi aminte numai. N-a trecut timpul aşa de repede.

— Începi să mă plictiseşti, răspunse Gilieth. Da, sigur, n-aveam de lucru. Nu regret nimic... Vezi-ţi de plantaţiile tale.

— Cum să nu, făcu Lucas, o să le şi ud.

Comandă vin. „Segoviano" luă un burduf din piele de porc care se afla la umbră într-un hîrdău cu apă rece. Şi-l propti pe-un şold şi lăsă să curgă din el un vin gros ca sîngele.

— În sănătatea frumoasei fete a lui Segoviano ! zise Fernando Lucas.

Şi bău.

— Eeei ! Vezi că-ţi curg balele, mîrlane, rînji Mulot.

Şi-ntorcîndu-se spre Rosario segoviana, ridică paharul...

— Ce să vă mai spun, domnişoară, cu un scîrbos ca muşchetarul ăsta !

Cei trei legionari beau sub o boltă de viţă. Printre ulucii de lemn şi butucii de viţă deja înfrunziţi, se zărea albastrul mării, înspumate cum era de obicei. Un vapor mare şi alb se-ndrepta către Ceuta.

— Americani, fără-ndoială, zise Mulot.

— E plin de turişti în ţara asta, făcu Gilieth. Turişti, Dumnezeule, doar n-am venit aici să văd turişti. Să stea la ei acasă, să nu mai vină să ne bată capul aici.

— Pentru dame e cîteodată o afacere.

— Bine, nu zic nu, răspunse Gilieth, lăsînd-o mai moale. Adăugă : Dar nu pentru ale noastre. Banii ostaşilor sînt mai sănătoşi. Băieţii ăştia mă tîmpesc. Toate paralele lor trec la muieri.

În momentul acela, Lucas se scotoci în buzunar ca să plătească, dar, cum era puţin ameţit din cauza vinului, îi scăpă portofelul din piele groasă. Pe jos se risipiră cîteva hîrtii. Gilieth se aplecă maşinal să le adune. Zări o legitimaţie cu o fotografie pe ea.

— Lasă, strigă Lucas, lasă, îţi spun ! Sînt scrisori de la *novia* mea. Nu vreau să le vadă nimeni. M-aţi înţeles, bestiilor ? n-aveţi dreptul să mi le citiţi !

— Ia uite, prostovanul, făcu Mulot. Ce l-o fi apucat ? N-are nimeni intenţia să-nveţe pe de rost proza ticăloasei ăleia ale tale...

Fernando Lucas se lăsase-n genunchi pe nisip şi aduna înfrigurat hîrtiile risipite. Le împături şi le puse înapoi cu grijă în despărţitura cea mai bine închisă a portofelului.

— Draga de ea nu mi-ar mai scrie de loc, zise el recăpătîndu-şi sîngele rece, dac-ar şti că arăt altora scrisorile ei.

— Ce să vezi, zise Gilieth, muream prost dacă nu-mi era dat s-aud şi asta. La poartă e de gardă Balero...

— Putem să ne înapoiem pe la cantină...

— Ah! nu merită. Te plictiseşti în maghernita aia. Şi apoi, Lucas e de pe-acum beat mort, şi nu putem să-l lăsăm să cadă din picioare, răspunse Gilieth.

Urcară toţi trei înapoi către poarta cazărmii şi se opriră în faţa gării. Nu era nimic deosebit acolo, dar calea ferată, cu cele două şine paralele care luceau, îi atrăgea în chip irezistibil. Ori de cîte ori n-aveau bani, legionarii se aşezau pe terasament, la marginea drumului. Stăteau şi priveau şinele sau uneori cîte-un tren de marfă care se-ndrepta liniştit spre Tetuan sau spre Rio Martin. După calitatea lor, clipele acelea de hoinăreală gravă le îmbogăţea personalitatea. Cei mai refractari dintre ei îşi confruntau singurătatea monotonă cu ce-ar fi putut să săvîrşească, rău sau bun, în nişte timpuri devenite atît de îndepărtate încît uneori se îndoiau de realitatea actelor lor.

Grupul Gilieth se întîlni pe terasament cu legionarul Petro Garcias care-şi zicea, el însuşi, Licenţiatul de la Salamanca. Nu mai era prea tînăr. Să tot fi avut vreo patruzeci de ani, dar părea, ca toţi soldaţii în uniformă, mai tînăr decît era ca vîrstă. Pedro Garcias! Bandera a patra, cea a lui Hristos şi a Sfintei Fecioare, îl considera pe legionarul Pedro Garcias, fost stu-

dent la Salamanca, ca pe una din gloriile ei secrete, dar în același timp autentice. Garcias, straniu de cultivat, scria niște poeme sălbatice, a căror expresie contrasta cu blîndețea feței lui prelungi, luminate de doi ochi calzi. La fel cu majoritatea camarazilor lui, le aducea și el sacrificii, cel puțin o dată pe săptămînă, divinităților barbare ale vinului, în cartierele rău famate din Ceuta și din Tetuan. Mai frecventa, în chip de musafir obișnuit, și o casă de toleranță cu personal european, a cărei patroană, o țigancă bătrînă de la Trianera, îl invita deseori la cină.

— Ce mă consolează, zise el indicînd cu un gest precis calea ferată, e că, dacă urmez în gînd astea două șine, sînt sigur că n-ajung din nou la mine acasă, în casa augustei mele familii, despre care pot să spun — să mă ierte Dumnezeu! — că fac ceva pe ea. În bătrîna Europă, abrutizată de *Biblie*, n-ai putea să gîndești așa. Cînd aveam douăzeci de ani, ca să scap de-acasă și să nu fac armata, m-am urcat într-un tren care era gata de plecare, un tren costeliv ca un lup, înțesat cu păduchioși, cu imbecili ca de-alde mine și cu organizatori de spectacole sociale de diverse specialități. Am făcut înconjurul Europei urmînd linia ferată. Și respectiva linie m-a adus din nou la mine acasă, în casa aceea familială și onorabilă. După două zile, m-am făcut ca un ludion cufundat într-o sticlă cu sirop de coacăze. Eram gras ca o minge de cauciuc și mi-era silă de propria-mi piele. Drumul de fier se-nvîrte-n loc, camarazi. Trebuie să te ferești să te-nvîrți în loc. Asta e motivul pentru care simt eu, aici, în tabăra asta a Rivierei, o plăcere de nedescris. Ca-

lea asta ferată nu duce, sper, mai departe de Xauen. Cel puțin, n-o să mai am ocazia s-o constat.

— Noi ne batem pentru viitorul căilor ferate, zise un bărbat căruia îi spuneau „Moro", datorită tenului de culoare închisă și a trăsăturilor lui aristocratice. Ne batem, din cauza unui exces de sensibilitate, de imaginație, de melancolie și de umor. Ne batem pentru niște refulări destul de complexe, cu care e inutil să-ntunecăm înțelegerea acestor domni, prin niște explicații provizorii...

Gilieth, Mulot și Lucas ascultară plăcut impresionați acest discurs, fără să-nțeleagă totuși nici un cuvînt. Pentru ei, legionarul Pedro Garcias se dezlănțuia într-o beție de pomină, care avea cu siguranță să provoace, în foarte scurt timp, cîteva frumoase creații ale cafardului. Perspectiva asta amuzantă le era de-ajuns.

Gornistul de gardă îi rechemă pe hoinari la barăcile lor.

— Mîine, în zori, plecăm într-un exercițiu de marș. „Banda" (fanfara) participă și ea. În condițiile astea, eu prefer să mă culc, zise Mulot.

În mijlocul curții mari a regimentului își strînseră mîinile. Vorbele lor răsunau straniu în atmosfera limpede a serii.

— Ce bine e, totuși ! zise Moro.

Legionarii se întorceau în grupuri. În sala mare de onoare de la popota ofițerilor, tinerii sublocotenenți intonau imnul Legiunii în cinstea unui oaspete care se afla în trecere. Se auzea ciocnitul paharelor.

— Hai noroc! făcu Mulot.

După care se-ndreptă către baraca lui în pas alergător, cu mîinile vîrîte în buzunarele pantalonilor.

Gilieth îl imită. Își aruncă pe pat mantaua lui mare, reglementară, pe jumătate *djellaba*, pe jumătate asemănătoare cu o manta de țăran andaluz și avînd înscrise pe piept armele Legiunii: halebarda, coroana regală, arbaleta și muscheta. Își examină cu grijă bocancii și echipamentul. Totul era în ordine.

Se culcă, dar nu dormi de loc. Ziua nu fusese destul de grea ca să-i ia facultatea de a gîndi. Aproape o regretă. Căci Pierre Gilieth nu voia să înceapă iar să desfășoare, e drept numai pentru el singur, niște imagini înspăimîntătoare, și a căror stupiditate îl dezgusta.

Își trecu de mai multe ori mîna peste frunte și peste ceafă, ca și cum ar fi vrut să alunge umbra aceea de neliniște care se schimba, uneori dispărea, ca să reapară apoi într-un soi de „fading" care-l demoraliza pe legionar.

Gilieth încercă să-și fixeze visarea asupra epocii aceleia pașnice în care, licean de provincie, juca rugby, sub privirile admirative și îndrăgostite ale surorii uneia dintre colegii lui. Era o fată delicată și atît de copilăroasă! Gilieth își amintea bine chipul ei frumos. Peste cîțiva ani el avea să urmeze însă o cale a cărei pantă era rapidă. Era Parisul, Montmartre, „Le Milieu" [1], cinstea ciudată a indivizilor din Milieu, întreaga serie

[1] Lumea stricaților, a depravaților (n.t.).

de elemente clasice care împodobesc căile, uneori secrete, ale unui destin nenorocit.

Gilieth ucisese cît se poate de firesc, întîi pentru că voia bani, apoi pentru că nu era sensibil şi nu avea nici un fel de respect pentru viaţa omenească. Cu excepţia acestei concepţii imorale privind raporturile lui cu oamenii, se comporta în viaţă cu oarecare doză de loialitate. N-ar fi fost capabil să omoare un iepure, dar era în schimb în stare să omoare un om aşa cum omoară o bucătăreasă un iepure. Nu le dispreţuia pe femei, pentru că îl ajutaseră să trăiască. Le considera, cu toate astea, nişte accesorii periculoase, greu de manevrat, atîta timp cît nu simţeau imperios nevoia de-a se devota.

Gilieth îşi punea în felul ăsta, în fiecare seară, înainte de a adormi, ordine în trecutul său. Era ca un fel de partidă de şah : împingea înainte un pion, deplasa un cal, o damă, un eveniment. Opunea o apărare dîrză unor atacuri care nu erau întotdeauna deşarte. În surescitarea lui însă, nu izbutea de loc să-şi mai găsească somnul. Amintirea lui Lucas care-şi strîngea actele risipite sub bolta de viţă de la Segoviano îl hărţuia cu perfidie.

Gilieth se sculă şi se aşeză pe marginea patului. Ascultă respiraţia camarazilor lui. Dormeau ca nişte vite într-un staul. Patul lui Lucas era separat de-al lui, de patul micuţului Calel, toboşarul. Gilieth zări, pusă pe pat, tunica lui Lucas.

Se ridică încetişor, trecu pe lîngă patul toboşarului şi se opri în faţa patului lui Fernando Lucas.

Tunica se afla acolo, dinaintea lui, aranjată frumos pe picioarele celui care dormea. Pierre Gilieth își ținu răsuflarea și întinse o mînă dibace și ușoară. În momentul acela auzi vocea calmă a lui Lucas care-l întreba :

— Tu ești, Gilieth ?... Ai nevoie de ceva ?

— Am greșit patul, răspunse acesta.

Capitolul VI

CELE TREI companii ale banderei de rezervă se-napoiară de la manevre epuizate. Coloana se prelungea pînă departe pe drumul dinspre Tetuan. Stîrnea un nor de praf alb, și cîntecele diverse, intonate de diferite grupuri, se amestecau de-a valma, într-o cacofonie cu ritm bizar. Părea un lătrat întretăiat de rafale de vînt.

Toboșarii și gorniștii erau singurii care așteptau batalionul pe șosea, la cîteva sute de metri distanță de poarta cantonamentului. Un grup de vreo zece copii din satul negustorilor îi pîndeau pe soldați.

Cei din fanfară, care stăteau tolăniți la soare, se ridicară și se treziră din amorțeală la comanda tambur-majorului. Soldații se aliniară pe șosea, cu tambur-majorul în frunte și, în spatele lui, cu gorniștii și instrumentele lor, împodobite cu ciucuri roșii, cu tobele mari vopsite-n albastru ca pe timpuri la vechea infanterie spaniolă. Gorniștii și toboșarii se deosebeau de ceilalți soldați

printr-un galon negru și roșu cusut pe mînecile bluzei sub forma a două romburi suprapuse. În urma tambur-majorului, credinciosul berbec, mascota regimentului, cu botul în jos, îndreptat către solul bătătorit și deja încins al șoselei, aștepta filozofic semnalul de plecare și dubla rotire a goarnelor ridicate cu brațul întins și scînteind în razele soarelui. În apropierea postului de gardă, colonelul se plimba încolo și-ncoace, între căpitanul său aghiotant și un colonel francez de pușcași nord-africani.

Un fluierat opri coloana la vreo cincizeci de metri de gorniști. Hainele oamenilor erau albe de praf, la fel și cele opt cartușiere cu încărcătoare care le acopereau pieptul și pîntecele. Fețele brune, arse de soare, fețele supte de oboseală erau scăldate în sudoare sub capela cu vipușcă roșie.

Tinerii ofițeri, fără săbii, cu cîte-o cravașă în mînă, își loveau jambierele din pînză, încheiate pînă la genunchi. De altfel, făceau corp comun cu pantalonii. Comandantul încălecă și se duse să se plaseze în spatele toboșarilor. Soldații desfăcură piramidele de arme, se aliniară și-ncepură să manevreze puștile. „Banda" intonă refrenul Legiunii și coloana se puse-n mișcare în sunetele unui marș de vînători, ca să defileze-n pas alergător prin fața colonelului care-i privea satisfăcut. Cînd trecură pe dinaintea colonelului, gorniștii se opriră din cîntat și, cu capetele întoarse către comandant, îl salutară cu instrumentele lor, executînd o mișcare de paradă destul de complicată. Își reluară după aceea sunetul lor vioi de goarnă, ca să comande defilarea companiilor, in-

clusiv a companiei de mitraliere, a celei de transmisiuni şi de aprovizionare.

După ruperea rîndurilor, soldaţii intrară zgomotos în dormitoarele lor. Unii şchiopătau. Se grăbiră să-şi încalţe espadrilele. Gilieth îşi azvîrli echipamentul pe pat şi, cu gulerul de la cămaşa lui kaki desfăcut larg, porni să dea o raită pe la bucătării. Meniul era afişat :

JUEVES

I-a comida : *Callos a la madrilena ;*
Butifarra con tomate ;
Carne a la jardinera ;
Ensalada ;
Vino y café.

Adulmecă mirosul de mîncare cu un aer satisfăcut.

— Ei ! Gilieth !

Se-ntoarse şi dădu cu ochii de gornistul Mulot, care-i făcea semn să se apropie.

Fără grabă, cum era obiceiul lui, fiindcă Gilieth se străduia întotdeauna să dea impresia de calm şi de forţă, se-ndreptă către gornist, ai cărui ochi mici şi cenuşii străluceau ciudat pe chipul lui rotund, plin de pistrui.

— Vreau să-ţi spun ceva, Gilieth, dar să-mi juri că rămîne între noi.

— Te asigur... Ce s-a întîmplat ?

— Nu pot să-mi dau seama ce fel de om e Lucas. Azi-dimineaţă, cînd s-a întors de la exerciţii, căpitanul-aghiotant l-a chemat la el. A rămas singur în birou cu dînsul, dar Lampa, furierul colonelului, a auzit vag... fără să-nţeleagă...

din păcate, că Fernando Lucas vorbea de noi doi, de tine și de mine... În ce mă privește, eu sînt un pierde-vară, mă doare undeva... M-am lepădat de „confrați" fiindcă mi se făcuse lehamite. Toți știu că sînt dezertor... Dar nu văd ce amestec să ai tu în toată treaba asta. În locul tău, m-aș duce să-l întreb pe Lucas...

Gilieth se scărpină în cap și-și împinse capela pe ceafă. Încercă să zîmbească, dar făcu mai mult o strîmbătură.

— Nu poate să fie ceva prea serios. În orice caz, îți mulțumesc, Mulot. O să mă revanșez pentru asta. Nici mie nu-mi place prea mult Lucas... Cu toate astea, nu văd ce-ar fi putut să-i povestească despre mine aghiotantului.

— Lămurește-te tu cu el, zise Mulot, și tăbăcește-l bine între corzi pîn-la finiș, dac-o face pe canalia.

— Nu, rosti Gilieth, nu e încă momentul. Dimpotrivă, vreau să aflu cu binișorul ce zace-n licheaua asta. N-am nevoie să se ocupe de mine. Și dac-o să continue să se ocupe de mine, atunci, Mulot, ți-o spun pe cinste, ți-l cotonogesc. O să aștept ocazia potrivită. Aici timpul nu contează.

— Ai dreptate, bineînțeles, zise Mulot. Hai, că ne cheamă la masă.

Soldații se-ndreptară spre mesele așezate afară, dinaintea fiecărei barăci.

Lucas își făcu și el apariția, călcînd parcă pe ouă. Veni și se așeză alături de Gilieth.

— Ah ! mama lui de marș ! Mi-s picioarele numai o rană. Am fost la medic și mi-a dat scutire pe trei zile.

— Ţi-s bocancii prea mici, zise Gilieth, suflînd peste cîrnatul lui fierbinte.

— Mai adineauri, după ce ne-am întors din marş, m-a chemat căpitanul-aghiotant la biroul lui. M-a întrebat dacă n-aş vrea să fiu ordonanţă la noul comandant de companie.

— Va să zică nu mai e comandant locotenentul Furnyer ?

— Nu, e un căpitan nou care vine de la bandera a doua. Pînă azi era la Melilla. Zic la Melilla, dar nu-i tocmai aşa. Vine din garnizoana de la Seluan.

— Atunci, ai să fii ordonanţă.

— Da, prefer, din cauza soldei... De acasă nu mai primesc nimic. *Novia* mea nu mi-a mai scris de loc. Dragul meu, aveai dreptate, sînt un bou, un biet bou tandru şi-ndrăgostit de-o fată care nici nu se sinchiseşte de mine. Ei bine, prefer să am grijă de cizmele căpitanului, cu atît mai mult cu cît o să fim vărsaţi la bandera a patra. E vorba de-o coloană de prin părţile Arzilei, aproape de frontieră.

— Ah ! exclamă Gilieth. Cu atît mai bine... Şi căpitanul-aghiotant nu ţi-a pomenit nimic de mine ?

— Nu... de ce ? întrebă Lucas, ridicînd capul să observe mai bine figura lui Gilieth.

— Aşa...

— Nu, dragul meu... Ah ! ba da, exclamă Lucas plesnindu-se peste frunte... M-a întrebat dacă n-ai fost subofiţer în armata franceză. I-am răspuns că, sigur, ai fost „sarduno“ [1]. Altceva nu

[1] Sergent.

știu nimic. Dar asta ar putea să-ți folosească... Ai să fii numit probabil caporal. Ceea ce înseamnă totuși 0,45 de peseta în plus pe zi. E ceva !

Pierre Gilieth își împinse farfuria și se ridică. Se-ndreptă către ușă.

— Mulțumesc pentru trese, zise el, dîndu-și un bobîrnac peste mînecă.

Merse să fumeze o țigară în curte. Îl zări pe Mulot care se ducea la școală împreună cu ceilalți gorniști. Îi făcu cu mîna un discret semn amical. Compania întîi fusese însă chemată între timp în dormitoare pentru o oră de teorie, care urma să înlocuiască siesta.

În duminica aceea, a douăzeci și cincea de cînd îmbrăcase Pierre Gilieth uniforma Legiunii, soarele se arătă dis-de-dimineață în toată fierbințeala lui. Gilieth și Mulot obținuseră cîte-o permisie de douăzeci și patru de ore, pe care urmau să le petreacă în oraș, fie la Tetuan, fie la Ceuta. Cei doi legionari preferară Ceuta. Nu-i prea interesa pitorescul marocan, iar Tetuanul, oraș maur, unde locuiau însă Rezidentul general și Califul, nu le inspira prea mare încredere legionarilor, care simțeau că începe să-i chinuie cafardul, ce-i drept, nu prea tare. Prezența aceea lipsită de importanță, dar primejdioasă pusese deja stăpînire pe imaginația lor și știau din experiență că era mai bine să evite, pe cît posibil, spectatorii prea selecți.

La Ceuta, frecventată de ofițerii Legiunii, se simțeau în schimb ca la ei acasă, și oarecum protejați, cel puțin din punct de vedere moral, cu toate pedepsele care literalmente plouau la cel mai neînsemnat scandal public.

Mulot și Gilieth și-au luat trenul lor dimineața.

Foarte strînși în tunicile lor cu patru buzunare, cu pulpele încinse în jambierele de pînză ajustate de croitor, își răsuceau fericiți țigările din praf de tutun în niște foi mari de hîrtie Bambù.

— Tu cît ai ? îl întrebă Gilieth pe Mulot.

— Treizeci de pesetas... Dar tu ?

— Cincizeci.

— Ce mai trai lux ne-așteaptă ! făcu Mulot, scuipînd pe fereastră. O să mergem să ne ghiftuim la Tereza... Ce se joacă la cinema ?

— Eu nu vreau cinema, prietene, îmi provoacă cafard, da' un cafard de-mi vine să-mi iau cîmpii. Îți amintești cumva de Klems, care s-a făcut căpetenie de tîlhari ? Era un sergent din regimentul doi de străini : cel francez. Un dezertor neamț, de la artilerie, mi se pare... Cel care v-a făcut să-ncasați papara...

— Nu venisem încă în Legiune pe-atunci, zise Mulot, dar am auzit vorbindu-se de el de la alții. Multă vreme am crezut că respectiva poveste era o născocire, ca atîtea altele. Ceea ce mă uimește cel mai mult, dragă, e faptul că poveștile cele mai absurde, ca și cele mai frumoase și mai de necrezut, sînt pînă la urmă întotdeauna adevărate. Trebuie să ai numai zile cît să apuci să vezi și urmarea, cu alte cuvinte cît mai multe.

— O să ne dăm jos la gara maritimă, zise Gilieth. Şi adăugă: Ah! repede, strada Lepic...

— Nu-mi mai pomeni de asta, zise Mulot. S-a dus. I-am părăsit pe bătrîni. N-au murit. Pentru mine însă sînt ca şi morţi, fiindcă n-o să-i mai revăd... Îţi închipui ce plăcere pe sticleţi să dea de mine pe terasa barului de pe strada Stareţelor. E greu. Numai legionarii pot să-nţeleagă bine ce vreau să spun. Şi tu, tu nu regreţi nimic?

— Nimic, răspunse Pierre Gilieth.

— Ei bine! prietene, uite, tu eşti un adevărat bărbat. Tu nu vorbeşti prea mult. Asta e o dovadă că eşti un bărbat adevărat. Te-am mirosit eu din prima seară, cînd ai sosit noaptea cu valiza-n mînă. Tu n-ai trăncănit niciodată şi ai avut dreptate. Eu nu te-am întrebat niciodată nimic şi bine-am făcut. Şi unul şi altul ştim ce-nseamnă viaţa. Numai că eu, bătrîne, sînt zile în care simt nevoia să vorbesc, şi-aşa se-ntîmpla şi la compania a doua, la „uşoară". Dacă nu puteam să-i împui capul unuia din batalion, îl luam în primire pe-un „pifan" oarecare. În lipsa unui pifan, mă mulţumeam cu un răcan. Atunci, acela trebuia să mă asculte, vrînd-nevrînd, fiindcă-l cinsteam cu un pahar, ca să m-asculte. Natural, nu-nţelegea nimic. Mie în schimb îmi făcea bine să pălăvrăgesc vrute şi nevrute. Ai văzut Busca?

— Nu, am trăit în Germania de la armistiţiu încoace. M-am întors să mă angajez, fiindcă la Barcelona nu mai izbuteam s-o scot la capăt.

— E cam vag, făcu gornistul.

— Ce vrei? răspunse Pierre Gilieth, cele mai complicate vieţi sînt cele care te impresionează cel mai puţin.

Trenul scîrţîi din toate osiile şi vagoanele se ciocniră unul de altul.

— Am ajuns, zise Mulot.

Cei doi legionari coborîră.

— Să aşteptăm vaporul ? întrebă Gilieth.

— Da' de unde, ca să vedem nişte imbecili... E ora aperitivului... Mai curînd mi-e sete...

Ajunseră în bulevardul Pulido, în centrul oraşului, şi forfota lui duminicală îi impresionă plăcut. Femeile se-ntorceau de la liturghie. Erau îmbrăcate cu rochii uşoare şi-nflorate. Gilieth şi Mulot, cu ţigara între buze, conştienţi de aerul lor demn de legionari, se opreau din cînd în cînd în faţa vitrinelor. Ar fi vrut să-şi cumpere de toate şi banii îi ardeau parcă prin portofel.

Mai erau legionari, cu mîinile trecute prin centiron, care circulau în sus şi-n jos pe strada José-Luis de Tores şi pe bulevardul Pulido, pînă la grădinile care domină portul. Aplecaţi peste balustrada de piatră, priveau marea şi orizontul. Cînd era senin, se zărea stînca Gibraltarului. Era o satisfacţie.

Toată viaţa publică din Ceuta se desfăşura între capătul bulevardului Pulido, din faţa grădinilor, şi Plaza del Rey. În duminica aceea, ca-n fiecare duminică, pe tradiţionala promenadă erau în egală măsură soldaţi şi civili : vînători, cavalerişti, legionari, infanterişti, soldaţi aviatori cu capela de ordine şi în uniformă verde-închis. Cîţiva „regulari" îşi plimbau trîndăvia de colo pînă colo. Pulpele lor slăbănoage, gătite cu moletiere, ieşeau din nişte pantaloni al căror fund foarte larg le cădea pînă la călcîie. Un brîu din flanelă roşu-rubiniu le strîngea în talie cămaşa militară

de culoare kaki. Purtau pe cap un fes rotund, de culoare roşie, deasupra cu o codiţă, ca de pepene. „Regularii" corespundeau puşcaşilor noştri marocani. La Ceuta soldaţii aceştia indigeni păreau absolut dezorientaţi. Zadarnic căutau ochii lor drumul către o dină răcoroasă şi întunecată, în care soarele izbutea să strecoare totuşi o şuviţă de aur între doi pereţi albaştri. Cu toate astea, reuşeau să găsească cîteva cafenele maure în care nişte fonografe de calitate le ofereau fără întrerupere înregistrările Seikăi Fatuma: nişte melopee aride şi monotone, care se terminau brusc în mijlocul unei fraze muzicale.

Pe bulevardul Pulido, şi-n toate străduţele mici care, dincolo de Plaza del Rey, coboară spre mare, era o adevărată întrecere de fonografe începînd de la orele şase după-amiază, din momentul în care cafenelele se umpleau cu obişnuiţii clienţi. Era ca la bîlciul acela internaţional care face explozie deodată într-un receptor radiofonic, de cum aprinzi lămpile noaptea. Căci pentru muzica populară întunericul este un complice extraordinar de sensibil.

Gilieth şi Mulot aşteptau liniştiţi înnoptarea, bogată-n strigăte şi cîntece. Începuse deja să-şi desfăşoare perdeaua ei sumbră peste mare şi peste continentul Europei. Aveau să se aprindă una cîte una luminile, permiţîndu-le legionarilor să se infiltreze printre fetele vesele, care le erau interzise, pînă în străduţele retrase unde locuiau prostituatele, „lobas", căţelele, cum le spuneau ei. Acolo beau şi cîntau prietenele lor adevărate, care ştiau ce-nseamnă viaţa ostăşească. Ele se

acordau perfect, fără falsă milă, cu mizeria intimă a soldaților acestora neobișnuiți. Curajul și devotamentul lor putea fi comparat cu curajul și cu devotamentul legionarilor cînd se aflau în luptă, în mijlocul unei naturi ostile pînă la cruzime.

Cu mult înainte de a se-nnopta, Gilieth și Mulot s-au dus și s-au instalat la Tereza, de la Palma. Ea le-a adus vin roșu și au mîncat scoici, crevete și cîrnați pe-un colț de masă.

La drept vorbind, mîncarea nu era bună ca cea de la companie. Vin însă era la discreție. Iar ei se simțeau destul de bogați ca să-și îngăduie organizarea unei feerii pe măsura poftelor lor comprimate.

La fonograf se cînta un *paso doble*. Tereza era mîndră de aparatul ei. Numai ea avea dreptul să-l învîrtească. Nici legionarii nu îndrăzneau să se apropie de fonograf, așezat pe tejghea, alături de cușca unui canar profund scîrbit.

Tereza, de origine maiorcheză, era bondoacă și grăsună ; chipul ei, în ciuda vîrstei și a profesiunii ei, nu oglindea nici o urmă de declin. Trăia în cartierul rău famat împreună cu două slujnice și cu un băiat cocoșat căruia i se spunea Califul. Cînd se-ntețea vreo încăierare, Califul știa să se strecoare cu multă dibăcie ca să ajungă în stradă și să anunțe postul de poliție.

Zurbagiii erau potoliți cu paturile puștilor și duși să doarmă după beție la arestul disciplinar. Celebritatea Terezei, mai cu seamă în rîndul legionarilor, se datora felului violent în care murise o tînără prostituată, numită Encarnita, care venea la ea. Gilieth n-o cunoscuse ; Mulot, însă,

ca vechi legionar, își aducea aminte de povestea ei, care nu era totuși un lucru prea neobișnuit în mediul acela crud și plin de deznădejde.

Ca să ajungă pînă la un soldat din Legiune, într-un post pierdut din Sud, aproape de zona franceză, tînăra aceea se-nțelesese cu un maur din Tetuan. Acesta, în schimbul unei anumite sume de bani, se-nvoise s-o ia de la Xauen ca s-o ducă la respectivul post, care se afla în munți, aproape de Mizab. O omorîse pe drum, ca s-o jefuiască. O patrulă de partizani îi găsise cadavrul mîncat pe jumătate de animale și de păsările de pradă. Rămășițele i-au fost îngropate cu evlavie de către legionari, care i-au înfipt o cruce deasupra grămezii de pietre ce-i alcătuiau mormîntul. Au scris în chip de omagiu, cu litere negre, pe-o tăbliță albă din lemn, următoarele cuvinte :

Aici
zace ENCARNITA PAJARA
madrilena
pe care în numele Domnului
o vom răzbuna.

Cu timpul, inscripția se ștersese aproape. Ucigașul n-a fost, bineînțeles, descoperit. Era o simplă prostituată. Cît despre legionari, ei o răzbunau ori de cîte ori întîlneau djellabele cafenii cu pompoane multicolore.

— Ai discuri franțuzești ? o-ntrebă Gilieth pe Tereza. Servește-ne c-un disc franțuzesc și cu niște vin.

Își desfăcu centironul și-și descheie tunica. Gîtul puternic îi ieși la iveală, bine conturat prin

deschizătura cămăşii kaki, al cărei guler subţire era răsfrînt peste cel al tunicii de postav subţire.

— Ei ! ce vrei, drăguţule ? strigă Tereza, care vorbea franceza... Vrei un fox-trot ? Spune, ce vrei... o şansonetă ?

— O javă[1] ? întrebă Mulot, c-un glas cavernos.

Capitolul VII

CUM SE-NNOPTA, cartierul rău famat deveni împărăţia legionarilor. Era doar ziua lor. Pătrundeau peste tot prin ulicioarele înguste. Pe străduţe, la porţile căsuţelor acoperite cu olane ondulate, se ţineau conciliabule pasionate. Prostituatele vorbeau pe şoptite. Din cînd în cînd, cîte-un hohot de rîs însufleţea un grup tăcut. Bărbaţii se-mpingeau veseli. O femeie îi chema fără să le facă vreun semn, totuşi în chip foarte volubil. Voci care vorbeau spaniola, de cele mai multe ori aspre, se asociau cu vocile femeilor indigene care populau cele cîteva străzi, închinate amintirilor duioase şi plăcerilor sălbatice. Nu purtau văluri. Un cordon marocan din piele galbenă, împodobit cu broderii viu colorate, le strîngeau în talie rochiţele scurte după moda europeană. Micul cartier rău famat nu se deosebea cu ni-

[1] Joc de cuvinte : *java* = vals popular ; în argou însă : „s-o facem lată" (n.t.).

mic de toate celelalte de pe coasta europeană, cu același pitoresc mediteranean. Cîteva chitare bîzîiau în noapte, intonînd *saetas* sau *coplas* lânguroase și exaltate, care urcau în noaptea clară ca niște flăcări înalte ca să se stingă deodată, absorbite de pămîntul fierbinte. La Carmen, o „cîntăreață cu tradiționalii zuluzi la urechi" ritma cu castanietele ei o *sevillana*. Străvechiul pitoresc popular andaluz se refugia timid în străduțele acelea, mult prea strîmte ca să-i încapă pe toți bărbații aceia surescitați, aflați într-un continuu du-te-vino.

Intrau într-o casă în care se vindea vin și se vindeau femei, ca să iasă apoi de acolo și să intre imediat după aceea înapoi. Pe la orele zece seara agitația începu să se calmeze, cel puțin în stradă. Fiecare părea să-și fi găsit cîte-un colțișor în care să petreacă cîteva ceasuri după pofta inimii. Pierre Gilieth și cu Mulot care „făcuseră" cîteva bombe, veniră repede înapoi la Tereza. În mijlocul sălii mari, pe marginea căreia se-nșiruiau măsuțe de tablă vopsite verde, niște legionari dansau cu prostituatele în sunetele faimosului fonograf, care cînta un fox-trot înnebunitor luat dintr-o „revistă" de succes. Își descheiaseră tunicile și, cu capela pe-o ureche, aveau aerul să le fi îndrăgit pe partenerele lor negricioase cu picioare scurte și cu fese voluminoase.

Gilieth izbutise să-și cîștige printre camarazi o adevărată celebritate datorită forței și energiei lui tăcute, care-i uimea.

— Hei ! Gilieth, vino-ncoa... Hei ! Mulot... Hai să iei un păhărel cu noi.

Gilieth și Mulot zîmbeau cu bunăvoință. Primirea aceea îi măgulea grozav, din cauza femeilor care se uitau la ei supuse și încîntate. Se instalară amîndoi unul lîngă altul, aproape de tejghea. Cu un gest clasic, își desfăcură centironul ; baioneta li se lovi de fierul scaunului.

— Niște „peleon" ! dădu comanda Mulot.

Fonograful acapara dansatorii. O prostituată veni și se așeză lîngă Mulot, care-ncepu s-o mîngîie pe gît. Dînsa se uita la Pierre Gilieth cu o admirație plină de candoare. Ușa dinspre stradă se deschise, împinsă cu piciorul. Își făcură apariția trei legionari și un civil, un zidar tînăr, spaniol, în haine de sărbătoare. Printre cei trei legionari, Gilieth și Mulot îl recunoscură pe Lucas.

— Ia te uită, zise Gilieth, credeam că e de serviciu la gară toată noaptea !...

— Era de serviciu la gară, sînt sigur de asta, răspunse Mulot. Fîrtatul ăsta al nostru se cam pricepe la tot felul de învîrteli numai să-și lase baltă serviciul, orice s-ar întîmpla... în fine, ce mă interesează pe mine toate astea, sfinte Doamne !

Lucas trecu prin fața lui Gilieth fără să-l vadă, din cauza unei plante ornamentale destul de stufoase așezate ca un paravan în fața mesei.

Lucas întorcea capul cînd la dreapta, cînd la stînga, ca un curcan neliniștit.

Se duse și se instală în mijlocul unui grup de legionari care, deja beți, începură să mugească un soi de refren triumfal.

Acum cîntau cu toții. Fiecare voia să cînte cîntecul lui. Un legionar solid începu, cu o voce puternică și cu inflexiuni măiestrite, fraza me-

lancolică și pasionată a unei caple. Idila aceea scurtă răscolea sufletul andaluzilor. Îl acompaniau în surdină și-l încurajau pe cîntăreț care, cu fața congestionată, intona ultima notă gata-gata să-și dea sufletul.

A fost răsplătit cu aclamații, care l-au îmboldit să înceapă din nou să cînte. S-a ridicat însă alt soldat și-a strigat: „Trebuie să ni se pună fonograful... Fonograful... ăsta-i adevăratul instrument al Legiunii... Ia mai tăceți, andaluzi, biscaieni și segovieni, c-o să ascultați acum muzică adevărată!"

Tereza puse un disc negru pe platoul de pluș verde. Și răsună vocea șăgalnică a unei cîntărețe italience, atît de în ton cu tot ce puteau să viseze mai sentimental bărbații aceia încît se făcu aproape instantaneu liniște.

— Asta-i de la mine de-acasă! spuse un italian, cunosc cîntecul ăsta... *A canzone mia*... Ei da, o fetiță... Maria Mari... Știu eu, știu. Din cauza cîntecului ăsta mă aflu eu aici...

Și rînji. Glasul plin de disperare al cîntăreței le ardea rărunchii și inima soldaților.

Băură, cu privirile pierdute, ținîndu-și paharele în mînă, cu brațul întins pe deasupra mesei. Mulți dintre ei rămăseseră cu gura căscată și ascultau, așa cum asculți susurul apei, ecoul muzical, familiar și totodată îndepărtat al tinereții lor.

— Tereza, pune-ne un disc franțuzesc, strigă Mulot.

Auzindu-i vocea, Lucas întoarse capul. Îl zări pe Pierre Gilieth și pe Mulot. Îi salută vesel, dar nu se deranjă de la locul lui.

Tereza alese un disc, şi primele măsuri din *Sous les Ponts de Paris* îi făcură pe Gilieth şi pe Mulot să se schimbe la faţă.

— Faceţi linişte, strigă Pierre Gilieth. Şi mai închideţi leoarbele voastre murdare. De altfel am bani să plătesc, şi Tereza o să pună discul ăsta pînă o să-i spun eu să întrerupă... la comanda mea.

— Ai să ne-adormi cu cîntecul tău, răspunse Lucas, care nu bănuia cît de tulburat era camaradul lui.

O sticlă de bere străbătu sala şi se sparse clasic de zid. Un ciob răni un legionar argentinian. Acesta se şterse cu mîneca şi-şi repezi înainte faţa însîngerată, gata-gata să muşte.

Pierre Gilieth era-n picioare. Se auzi pocnetul sec al piedicilor de la cuţitele deschise instantaneu.

Ţipetele ascuţite ale femeilor şi vaietele lor se amestecară peste puţin timp cu suflul puternic al încăierării. Cafeneaua fu parcă măturată de-o furtună. Gilieth îl căuta pe Lucas să-l sugrume.

Mulot, surprins el însuşi de furia dezlănţuită a puternicului său camarad, care-n picioare, în mijlocul luptei, părea însuşi geniul catastrofei, îl înşfăcă pe Lucas de braţ şi-l scoase afară, în timp ce Gilieth, cu un scaun de fier în mînă, înainta hotărît către grupul provocator.

— Hai! cară-te de-aici, îi porunci Mulot lui Lucas. O să-l potolesc eu, dar, Doamne Dumnezeule, şterge-o, şi încă iute de tot.

Femeile, refugiate toate într-un colţ, se văicăreau. Le luceau ochii în întuneric.

Lucas o luă la fugă pe stradă, ca un şoarece, strecurîndu-se pe lîngă ziduri. Intră la o „loba" oarecare...

Mulot se-ntoarse lîngă Gilieth.

— Uite că vine iar poliţia, zise el.

În momentul acela, un strigăt din stradă puse capăt luptei :

— Săriţi, legionari !

Legionarii îşi încheiară centiroanele, uitară de încăierarea lor şi se năpustiră automat în direcţia glasului de frate care-i striga.

Lucas se zbătea în mijlocul cîtorva poliţişti care încercau să-l ducă. Fu eliberat cît ai clipi din ochi.

Acum legionarii cei iuţi de picior se-mprăştiau în toate direcţiile. Poliţiştii se adunară în întuneric. Intrară la Tereza. Sala era goală.

— Bine, bine, fetiţo dragă, zise şeful, va să zică nu vrei să le spui numele. Timp de opt zile cafeneaua ta o să fie închisă. Şi-o să te avem în vedere, parşivă ce eşti !

Şi nu era decît una din cele o mie şi una de nopţi ale cartierului rău famat ; nopţi cum numai Seherazadele din cărţi şi iubiţii lor pot să le trăiască şi să le înfrumuseţeze cu tot felul de întîmplări, pe care majoritatea se pricep să le împodobească cu o poezie cam deocheată, dar indiscutabilă.

*

Luni, Pierre Gilieth intră de serviciu la postul de gardă. De la postul de gardă, de la intrarea în cantonament, dominai cu privirea calea ferată şi marea. Lui Gilieth nu-i displăceau ceasurile acelea

lungi care păreau să se topească în fața orizontului marin. Încet, trupul îi era cuprins de toropeală. Îl inunda o mare mulțumire fizică, care-l făcea să se simtă în afara timpului, în afara trecutului mai cu seamă și a viitorului. Soarele încingea barăcile. Gilieth auzea rumoarea confuză a comandamentului și zgomotul armelor din curtea în care făcea exerciții plutonul celor pedepsiți. La marginea cantonamentului, porcii, negri ca niște mistreți, grohăiau furioși, izbind cu capetele în ușa cocinei, fiindcă se apropia ora de mîncare.

Gîndurile lui Gilieth rămîneau lucide. Noaptea fusese scurtă. Se-ntorsese la orele zece și, după încăierarea din cartierul rău famat, nu dormise de loc. O dată mai mult, neliniștea lui, care reînvia uneori, neliniștea trecutului său tenace, cu ofensive subtile și viclene, îl ținuse treaz. Tăcutul Gilieth își hrănea demonul monologurilor chinuindu-se. Gîndurile tainice nu-i treceau însă niciodată dincolo de buze și nu se trădau cîtuși de puțin în luminile ochilor lui, limpezi. Prezența lui Fernando Lucas în localul Terezei nu-i plăcuse de loc. Și cu atît mai puțin nu-i plăcea acum, cînd căuta să se convingă cu ajutorul unor explicații liniștitoare și înțelepte. El însuși se socotea stăpînit, în anumite momente, de mania persecuției.

Citise cu mult timp în urmă într-un ziar vechi franțuzesc, peste care dăduse la un frizer din Ceuta, un articolaș care se referea la el. Era vorba acolo de-o crimă comisă la Rouen în împrejurări deosebit de sălbatice. Poliția considera, datorită îngrozitoarei lipse de îndemînare, că omorul nu era, categoric, isprava unui ucigaș de profesie. Familia asasinatului oferea drept recompensă cinci-

zeci de mii de franci aceluia care avea să-l descopere pe vinovat. Ziarul purta data de 5 aprilie. În perioada aceea Gilieth rătăcea pe străzile Barcelonei. Se angajase în Legiune la 25. Acum era la începutul lui septembrie şi într-un alt decor. Afacerea de la Rouen părea într-adevăr înmormîntată. Pierre Gilieth îşi plimbă podul palmelor peste uniformă, peste cartuşiere, peste mînerul baionetei. Îşi recăpăta încrederea în destinul lui ori de cîte ori atingea stofa reglementară care-l proteja, făcîndu-l invizibil. Cînd era copil, proaspăt internat într-un liceu de provincie, visa la puterea magică a inelului lui Gyges. I se părea că reprezenta maximumul puterii omeneşti. Mai tîrziu, constatase că o seamă de romancieri dezvoltaseră respectiva poveste, făcînd-o şi mai seducătoare.

Uniforma Legiunii constituia pentru Gilieth o adaptare providenţială a inelului lui Gyges. Se simţea invizibil, izolat în faţa mării, printre alte şapte-opt mii de legionari, care, după ce-şi pierduseră ca şi el personalitatea socială, deveniseră la rîndul lor invizibili.

Nutrea faţă de gornistul Mulot o simpatie de nezdruncinat. Cu fiecare zi care trecea simţea cum cimentul care-l lega de camaradul lui se consolida şi mai mult. Mulot îl înţelegea fără să fi-ncercat vreodată să-i smulgă vreo confidenţă. Era un adevărat legionar, unul din soldaţii aceia de meserie pe care numai Franţa şi Germania sînt în stare să-i fabrice. Afară de forţa care-i menţine, o forţă lipsită aproape cu desăvîrşire de patriotism, dar supusă mîndriei de-a fi nişte bărbaţi care trăiesc în afara vieţii sociale comune, ei se

prăbușesc sau se lichefiază. Viața civilă nu e îngăduitoare cu foștii legionari. Ei nu-și dau întotdeauna seama că libertatea nu e decît un capriciu al imaginației.

Gilieth își imaginase că trăiește ca un om liber. Cu alte cuvinte, ca unul care-și alesese închisoarea și servituțile ei. În cazul lui nu putea fi vorba de măreție. Ca să poată trăi mai liber, ucisese, și, pentru că ucisese, se retrăsese de bunăvoie din existența pe care și-o alesese. Adeseori Gilieth se întreba din ce motive perverse nu începuse cu sfîrșitul acela. Nu se temea nici de remușcări, nici de rușine, dar se temea de poliție și de aventura îngrozitoare căreia îi deschide ea porțile.

Cu trupul și cu sufletul renăscute în urma unui regim alimentar și moral nou și despotic, ajunsese să nu mai considere perspectivele pe care i le-ar fi oferit poliția drept urmare logică a actelor pe care le săvîrșise, ci drept cel mai dezgustător și mai îngrozitor mod de a muri.

De șase luni de cînd era legionar, neîncrederea îi slăbea. Poliția e un element civil. Îi plăcea să creadă că șefii aveau să-l ierte, cu condiția ca el să devină un adevărat legionar, în stare să-și dea viața la primul semnal.

„Cînd o să fiu numit caporal, se gîndea de multe ori Gilieth, voi fi aproape salvat. Nu arestezi un caporal al Legiunii ca să-l predai legat fedeleș justiției civile... Mai curînd îl trimiți la corvoadă la lemne."

Și Gilieth mai știa că-și ținea ca rezervă în portofel un glonte căruia-i spunea : salvarea... libertatea ocnașilor. Fiindcă mai știa, de asemenea, datorită acelei prezențe, că n-avea să se lase prins

de viu. Măsura asta de precauţie i se părea ceva foarte natural. N-o transforma de loc în tragedie.

Cerul era acoperit. Norii, peste mare, fugeau dinaintea unei furtuni care n-aveau să se mai dezlănţuie. Pierre Gilieth compară fuga lui cu aceea a norilor. Mauserul era cald, lipit de pulpa şi de şoldul lui. Se simţi fericit cînd trebui să execute mişcările reglementare cu arma şi cînd schimbul următor pentru gardă, însoţit de caporal, veni să-l înlocuiască. Intră în încăperea corpului de gardă, răcoroasă ca un alcarazas, şi-şi puse puşca la rastel. Bău din ulcior, ridicîndu-l în sus şi lăsînd să se prelingă din el un fir subţire de apă, pe care-l înghiţi cu contractări dibace ale gîtlejului. Cînd îşi potoli setea, se duse şi se aşeză afară, la umbra turnului, alături de Mulot, care cioplea un baston pentru sublocotenentul Perez.

— Ce părere ai de Lucas ?

— Nu mă prăpădesc de dragul lui, zise Mulot, fără să-şi întrerupă lucrul.

— Ce dracu căuta ieri la Ceuta ? Ia zi ! Îmi face impresia că leatul ăsta nu-i prea sincer.

— Prea-ţi baţi capul mult, zise Mulot. Ieri te-am împiedicat să-l cotonogeşti. Putea să sfîrşească rău. Adio trese de lînă roşie ! În ce mă priveşte, nu ţin la grade ; dar, dac-aş fi în locul tău, n-aş gîndi ca tine. În cazul tău, mă-nţelegi, asta e o utilitate. Trebuia să plecăm la Xauen. Bineînţeles, nu se mai pleacă. Ar fi bine să-i ceri colonelului să te treacă într-o banderă de marş. În felul ăsta ai putea să te descotoroseşti de Lucas, care-ţi otrăveşte zilele. Văd eu bine asta.

— Ce te face să spui că Lucas îmi otrăveşte zilele ? Ai auzit ceva ?

— Nu, prietene, nu pot să spun că l-aş fi auzit vorbind de tine, de rău, bineînţeles. Dar, fiindcă tu nu-l ai de loc la inimă pe individul ăsta, din motive care te privesc personal, n-ai să scapi ocazia să i-o plăteşti, şi asta o să-ţi aducă multe buclucuri. Eu mă fac că plouă şi n-ai decît să mă imiţi şi tu. Nu mai vorbesc de-o complicaţie diplomatică, dac-ar fi să fiu expulzat de aici ca să fiu trimis din nou în rezervă la batalionul doi. Probabil că se află în Tunisia la ora asta. În ce mă priveşte, nu sînt curios. Nu cunosc Tunisia, dar nu ţin de loc să fac pe turistul între doi „mokazieni" care să mă însoţească la jandarmerie. Prefer să suflu în cimpoiul meu şi să privesc către cealaltă coastă a Riff-ului [1].

— Ai dreptate, zise Gilieth. Nici măcar nu izbutesc să-mi dau seama de ce mă scoate din sărite atîta tîrtiţa asta de Lucas. Ieri, dacă aş fi pus laba pe el, l-aş fi strîns de gît ca pe-un şobolan scîrbos. Da, ai dreptate. O să mai aştept încă cincisprezece zile şi, cu prima ocazie, o să cer să fiu trecut la o coloană de marş.

— Asta s-ar putea să fie foarte curînd, zise Mulot. Azi-dimineaţă ofiţerii de la a patra stăteau de vorbă lîngă mine, chiar aici, lîngă uşa asta. Stăteam în poziţie de drepţi. Spuneau că ar trebui să se înceapă imediat o razie împotriva contrabandei cu explozive şi-mpotriva celor care organizează celule comuniste printre soldaţii de la noi şi printre puşcaşii francezi. Asta s-ar putea să creeze oarecare agitaţie. Nu ştiu niciodată cum se termină poveştile astea. Îmi aduc aminte

[1] Regiune muntoasă a Marocului de nord.

de-o expediție destul de murdară pe lîngă Syah. Pe vremea aceea făceam parte din garnizoana de la Melilla. Era cît p-aci s-o mierlesc.

— Simt că trebuie s-o iau din loc, răspunse Gilieth. Instinctul mi-o spune. De șase luni de cînd sînt în Legiune, n-am crezut niciodată că cerul ar putea să apese atît de greu pe umerii mei.

— E o formă a cafardului, zise Mulot, clătinînd din cap cu un aer îngrijorat. Caută să te descotorosești de Lucas, care, sînt absolut sigur, nu e în stare să suporte focurile de armă. După aceea ai să te liniștești. S-a aranjat de altfel. De mîine încolo intră în serviciu la căpitan.

— Ai băgat de seamă, zise Gilieth scărpinîndu-și bărbia, că Lucas obține permisii speciale pentru Tetuan cîte vrea ? Se pare — și El Flamenco e cel care mi-a dat informația — că se duce mereu acolo la o mică cafenea din Mellah. Individul care ține bomba aceea e un sukier despre care nu știe nimeni de ce naționalitate e. Se zice c-ar fi sicilian. E, după cît se pare, o agenție de dezertare...

— Mă cam miră treaba asta, zise Mulot. N-am auzit niciodată vorbindu-se de așa ceva. O agenție de dezertare în slujba cui ?

— N-am idee... Se pare, totuși, că în Spania lucrurile merg foarte prost.

— Atunci, frate dragă, dacă un Fernando Lucas vine să facă aici politică, s-a ars de la bun început. N-o să fiu eu acela care o să-l denunțe, dar sînt convins că joacă o partidă murdară.

— Înainte de a porni-o spre bled, zise Pierre Gilieth, o să-ncerc să găsesc o soluție ca să mă duc să stau douăzeci și patru de ore la Tetuan.

Tare-aş vrea să-l cunosc şi eu puţin pe sicilianul ăla... M-ar supăra grozav să las în urma mea o bombă cu explozie întîrziată, în vreme ce eu o să mă tîrăsc printre bolovani. O să mergem împreună... dacă nu te plictiseşte.

Capitolul VIII

PIERRE GILIETH şi Marcel Mulot au fost trecuţi, la cererea lor, la compania a doua din bandera „Hristos şi Sfînta Fecioară", condusă de căpitanul Luis Weller şi de locotenentul Ricardo Perez. Respectiva companie se afla în rezervă la Dar Riffien şi era gata de plecare către o destinaţie necunoscută. Nu era vorba de Spania.

Două bandere, în urma unor incidente sîngeroase petrecute la Madrid şi-n Nord, fuseseră îmbarcate tocmai atunci, una la Melilla, cealaltă la Ceuta, cu destinaţia Carthagina, gata să intervină în slujba regelui. Fuseseră alese, bineînţeles, nişte unităţi în care proporţia de străini să fie cea mai redusă. Atît ofiţerilor cît şi soldaţilor le repugna o poveste ca aceea care putea să devină fratricidă.

O nouă mişcare de trupe stîrnea acum nelinişte în tabăra de la Dar Riffien. Compania a doua a banderei „Hristos şi Sfînta Fecioară" se afla în toiul pregătirilor, dintotdeauna oarecum febrile şi făcute aproape cu bucurie, care preced de obicei o campanie împotriva maurilor.

Şi ca întotdeauna, poate şi datorită necunoscutului care se îmbina cu gustul pentru aventura violentă, gust înnăscut la oamenii respectivi, ipotezele cele mai neobişnuite făceau să se adune în jurul meselor din tablă vopsită de la cabaretul lui „Segoviano" tot felul de chipuri negricioase şi energice, adesea brăzdate de riduri şi uniformizate de patina aceea specifică trupelor africane. „Teşchereaua" lui Segoviano şi sukierii de primprejur, din micile maghernițe pitite după un dîmb în partea de vest a cantonamentului, profitau din plin de chilipirul acela, fiindcă permisiile pentru Ceuta fuseseră suprimate. Companiile de marş puteau să fie anunțate dintr-o clipă în alta. Se bea îngrozitor de mult, dar bețiile se consumau fără scandal. Soldații care fuseseră desemnați să plece se împăunau cu situația lor, dinaintea celor care rămîneau la post, sub cerul acela frumos şi la adăpostul desişurilor înalte de verdeață străpunse de raze de soare şi împînzite de trilurile păsărilor. Legionarii care trecuseră deja prin bled *(el campo)* şi care cunoşteau din proprie experiență monotonia groaznică a unei existențe cotidiene petrecute într-un post ars ca o cărămidă într-un cuptor, se lăsau furați şi ei de elanurile unei veselii, ce e drept, cam sumbre. Se străduiau ei să mai domolească entuziasmul pueril al noilor veniți, dar nu reuşeau de loc. Toate istorisirile se încheiau cu următoarea frază :

— Ai să vezi singur cînd ai să fii acolo.

Şi se agățau ei înşişi cu disperare de punctele misterioase ale destinației lor, ca de cele mai fecunde elemente ale aventurii. Barro-ul ? — pe care soldații francezi din Africa îl numesc barrud —

nu puteau crede în așa ceva cu toată furia poftei lor pentru miraculos. Muntele și valea trăiau liniștite din 1925. Represiunea fusese dură, dinastia lui Abd-el-Krim nimicită la Adjdir și mai tîrziu la Targuist. Disidența pusă cu botul pe labe începuse să se mai potolească, dar poate numai în aparență. Legionarii nu erau slujitori ai păcii. Ei nu luptau pentru pace. Pacea era o consecință penibilă a războiului. O dată cu pacea, viața își relua cursul, monotonă și severă. Plictiseala, o plictiseală tragică, punea stăpînire pe ei, pînă la a le transforma personalitatea. Majoritatea legionarilor se dedublau. Fiecare dintre ei reprezenta cîte două personaje, însuflețite și unul și celălalt de niște forțe care nu erau nici Binele și nici Răul. Legionarul în rezervă trăia o viață imaginară ale cărei plăzmuiri erau greu de prevăzut. În luptă se arăta despuiat de orice literatură, ca un organism perfect angrenat în delicata mașină care purta războiul. Micile divinități ale vinului, tinerele marocane din cartierul rău famat cedau puterea lor sentimentală și secretă numeroaselor și diverselor divinități ale războiului nocturn sau ale războiului purtat în plin soare, cînd moartea apărea sub o înfățișare veselă și smintită.

Vinul întreținea vitejia soldaților care trăiau în luptă, într-o semi-inconștiență bogată în acte îndrăznețe. Beția le aducea uneori soldaților acelora un sînge rece supranatural. Trebuia să-i cunoști bine ca să poți să apreciezi cantitatea de vin sau de alcool pe care-o băuseră. De multe ori le trebuia o nimica toată, fiindcă multora dintre ei, în plin soare, le mirosea sudoarea a băutură. Cînd nu mai era vin și cînd lipsea apa la post,

demența își înălța și ea drapelul alături de drapelul național. În momentele acelea Legiunea nu mai cunoștea ea însăși nici o limită, nici ca violență, nici ca vitejie. Înfruntînd orice risc, îl urmărea cu perseverență pe dușmanul care-o secera din vîrful unui munte. Oamenii se cățărau dînd asalt, cu gura uscată, cu sudoarea usturîndu-le ochii, cu sîngele zvîcnindu-le în tîmple. Străbăteau infernul setei ca tiraliori, cu o mitralieră-n spinare, cu grenadele în mîini. O baionetă de foc scăpăra în soare. Gloanțele nu mai șuierau, ci pocneau în aerul ușor ca un pahar care pocnește la foc. Instalau un tun Lafite după o stîncă încinsă ca o sobă. Desfășurați în trăgători, atingeau vîrful unei stînci izolate. Acolo nu mai exista nimic în afară de pîlcuri de palmieri pitici și de pietre încinse care luceau în soare. Ceva mai încolo se profila pe cer alt vîrf izolat. Atunci construiau un zid sau așteptau aprovizionarea. Jos, în vale, mitraliera unei autoblindate împroșca terenul cu rafale scurte, rapide și furioase. Proteja convoiul, apa, alcoolul și vinul purtate în triumf pe niște arabale[1] care se hurducau...

Veteranii povesteau ce știau și înfățișau cum se pricepeau filmul acela al setei care se numește războiul în Maroc. Gilieth înțelegea, fiindcă văzuse ce-nseamnă setea în 1915, la atacul micului fort Givenchy. Între legionarii lui Hamilcar și cei ai lui Millan Astray nu era mare diferență. Ba încă legionarii angajați în serviciul Franței păreau a fi și mai apropiați de cei dintîi datorită însuși idealului lor : cel al Legiunii, un ideal neverosimil de

---

[1] Căruțe.

mîndru, de loial şi de disciplinat. Imaginea ţării care-i exploata nu apărea cîtuşi de puţin pentru ei în simbolul drapelului lor.

Legionarii, lipsiţi provizoriu de patrie, dădeau tîrcoale oraşelor, caselor şi femeilor din ţara sub al cărui drapel slujeau, fără să poată să-nţeleagă niciodată duioşia sentimentală a acelor domenii interzise. Naţiunea care-i plătea în schimbul sacrificiului lor nu era o ţară a nimănui, ci pur şi simplu o ţară care nu le aparţinea şi ale cărei porţi deci nu puteau să se deschidă înaintea lor. Poate că asta şi era, pentru legionari, originea melancoliei aceleia uneori crude, alteori pur şi simplu nobile, care-i constrîngea să acţioneze ca o mînă de oameni izolaţi în mijlocul unei societăţi dispreţuitoare. Noaptea, cînd se simţeau mai cu seamă scîrbiţi, se gîndeau toţi la ţara lor. Adică la oraşele şi la casele în care aveau dreptul să pătrundă ; la fetele care erau de acelaşi sînge cu ei. Fiecare legionar regreta cel puţin un nume tandru de femeie, care se confunda cu imaginea eliberării. Cei care nu regretau nimic, ca Pierre Gilieth, erau rari. Cei mai mulţi dintre ei erau oameni periculoşi.

Bandera „Hristos şi Sfînta Fecioară" adăpostea, sub faldurile drapelului ei mîndru şi catolic, un mare număr de străini. O reclamă savantă şi glorioasă atrăgea de la o vreme mulţi şomeri şi mulţi aventurieri sub drapelul ei de culoarea sîngelui şi a aurului. De cînd sosise Gilieth la Dar Riffien, cantonamentul primise un contingent destul de mare de polonezi, de italieni, de cehoslovaci şi belgieni, în majoritatea lor muncitori agricoli care fuseseră respinşi de legile protecţio-

niste ale naţiunilor care-i folosiseră. O mare parte a acestor muncitori agricoli provenea din nordul Franţei.

Cele cinci pesetas îi atrăgeau mult mai mult decît priveliştile africane pe care le contemplau cu indiferenţă în vitrinele fotografilor de pe bulevardul Pulido.

Gilieth se lăsa şi el antrenat de efervescenţa aceea colectivă. Nu putea să stea locului. Începu să-l caute prin toate barăcile cantonamentului, şi pînă şi-n cocinile fermei-model, pe numitul Fernando Lucas, de obicei nu foarte bun transmiţător al noutăţilor, adevărate sau nu, care alcătuiau viaţa sentimentală a taberei de legionari. Nu dădu de el. Gaita, zis „Nene", sergentul însărcinat cu creşterea şi tăierea porcilor, îi spuse că Lucas trebuie să plece la Tetuan, unde-l însoţea pe stăpînul lui, căpitanul Jimenez.

— Nu prea părea încîntat, zise „sarduno", un biscaiot solid care se-ngrăşase în fieful lui. Te asigur eu că se află la Tetuan pentru singurul motiv că are acolo căpitanul Jimenez de discutat o afacere pentru fermă. Trebuie să se livreze artileriei şapte sau opt căruţe de ţigle cu care să se acopere barăcile noi de la Rio Martin. Se pare c-or să instaleze la Rio Martin două companii ale Legiunii, ca să-nceapă lucrările pe pista care merge de-a lungul coastei pînă la Adjir. Nu s-a terminat.

— Cît priveşte coloana din sud, răspunse Gilieth, am impresia c-o să punem mîna pe lopată, pe cazma şi pe roabă.

— N-am idee, zise „Nene". Dar se prea poate. Tot ce pot să-ţi spun — şi asta din surse sigure

— e că mîine o să primiți cartușele și că o secție de mitraliere a primit ordin să fie gata de plecare împreună cu o secție a companiei de aprovizionare.

— Și-atunci? întrebă Gilieth, o să ne ducem în munți?

— Ai s-o afli, și prea din vreme chiar, zise sergentul. Aici e obiceiul, cînd pleci, să-ți iei cu tine cartușele, așa cum e la mine acasă să te duci la liturghie cu umbrela.

În timp ce vorbea, răsuci robinetele de la adăpători. Un soldat deschise portița de la cocini și vreo sută de purcei care grohăiau caraghios dădură buzna către apa limpede. Se călcau în picioare, se-ncălecau, dar în cele din urmă își găsiră cu toții cîte un loc la firul de apă care susura ca apa dintr-o seguia.

Gilieth se uita la respectiva scenă, senină ca-ntr-un poem bucolic, cu o privire absentă. Se răsuci pe călcîie și se-ntoarse la cantonament ca să aștepte acolo, la umbră, întoarcerea lui Mulot, care, împreună cu ceilalți din „banda", repeta un „pas militar cu viteză dublă"[1] pe țărmul mării, dincolo de perdeaua de smochini de Barbaria și de cactuși.

În drum se-ntîlni cu „Moro", mai negru decît un greier ieșit dintr-o vatră.

— Te cheamă colonelul, îi spuse „Moro", și de douăzeci de minute „Balero" te caută peste tot.

Gilieth se opri. Inima începu să-i bată repede. Bolborosi:

---

[1] Pas cu viteză dublă a pasului normal pe șosea, pas de marș militar.

— Colonelul... Nu ştii pentru ce ? „Balero“ n-a zis nimic...

— E în sala ofiţerilor. Hai repede... Uite-l pe „Balero“ că te strigă.

Gilieth o porni în pas alergător.

— Unde-ai fost ? urlă „Balero“ roşu la faţă de furie. E un ceas de cînd te caută colonelul... Du-te de te îmbracă... Pune-ţi tunica.

— A nu ! nu-i nevoie. Să intre aşa cum e, zise colonelul a cărui siluetă înaltă apăru în cadrul unei ferestre larg deschise.

Pierre Gilieth intră în sala mare de la popota ofiţerilor. Pocni din călcîie, salută şi-şi scoase capela.

— Apropie-te, zise colonelul.

Ofiţerul stătea în picioare în cadrul ferestrei. Era un bărbat înalt şi masiv, mai înalt decît Gilieth. Faţa lui suptă şi bronzată era luminată de doi ochi mici, tăiaţi oblic, cînd batjocoritori ca nişte ochi de raţă, cînd fantastic de nemiloşi ca ochii unei păsări de pradă. Nasul uşor turtit şi ochii oblici împrumutau figurii lui un caracter impresionant, sub capela kaki cu ciucure auriu. De altfel, oamenii lui îi spuneau : El Chino, Chinezul.

— Eşti de şapte luni aici, nu ? M-am uitat în livretul dumitale. Eşti un soldat bun. Ştiu şi că ai făcut războiul la infanteria colonială franceză. La propunerea căpitanului dumitale, am hotărît să te avansez soldat fruntaş. Dacă ai să continui să fii un exemplu şi, mai ales, dacă ai să te comporţi ca un adevărat legionar în campanie în timpul celor cîteva luni care urmează să-ţi completeze primul an de serviciu, te fac caporal imediat. Gîndeşte-te bine... Ai să te convingi că, dacă

e ca Legiunea să fie un loc de refugiu, trebuie să-ţi răscumperi păcatele din trecut... asta, bineînţeles, pentru cei care au un trecut încărcat de păcate.

Căpitanul care comanda escadronul de lăncieri avu un zîmbet larg.

— Nu spun asta pentru dumneata, Gilieth... Dar nu cunosc nimic din viaţa dumitale dinainte de-a fi aici. Nu ştiu care au fost motivele care te-au determinat să devii soldat în slujba regelui Spaniei. Consider însă că foştii soldaţi care au luptat pe frontul francez, în timpul războiului european, au dreptul, cel puţin la noi, la anumite avantaje. Pentru unii există îngăduinţă. Pentru alţii, iertarea nesperată. Poţi să te retragi. Vei pleca mîine... Acum du-te şi spune-le să-ţi coase tresa de lînă.

Năucit, Gilieth îl salută pe colonel şi se-ntoarse pe călcîie. Cînd ajunse în curte, îşi trecu mîna peste ceafă. Bineînţeles, discursul Chinezului îl surprindea. Neliniştea şi speranţa se amestecau de-a valma în gîndurile lui. Discursul acela cu dublu înţeles, căci Gilieth n-avea nici o îndoială asupra acestui fapt, constituia o dovadă de simpatie, dar denota în egală măsură şi faptul că pe colonel îl informase cineva. Cînd ? Cum ? Şi mai ales în ce măsură ? Simpatia plină de îngăduinţă a colonelului îi dovedea totuşi lui Gilieth că şeful lui nu cunoştea adevărul simplu şi brutal.

„Bineînţeles, îşi spuse-n gînd Pierre Gilieth, crede că sînt un fost bandit devenit bun soldat. Nu-i un lucru de mirare pentru el. Mai rămîne să aflu ce înţeles exact poate să dea un colonel de Legiune cuvîntului îngăduinţă."

Nu-i pomeni lui Mulot despre conversaţia avută atunci cînd dădu peste el, ocupat să-şi lustruiască trompeta cu o pastă roză. Adică îi ascunse o anumită parte din conversaţie.

— Mîine, la raport, zise Gilieth, ai să afli din gura sergentului-major că am fost numit legionar de prima clasă, ceea ce înseamnă 0,10 peseta în plus pe zi.

— Foarte bine, zise Mulot. Numai că astă-seară ai să afli şi tu că mîine dimineaţă la orele cinci plecăm. Direcţia Tetuan.

— Cu camioanele ?

— Nu, cu trenul.

— Va să zică asta era, zise Gilieth, „Nene“ avea dreptate. Lopeţi, cazmale, roabe, foreze, dinamită, sfoară şi tot manualul perfectului lucrător de terasamente : asta ne aşteaptă. Trebuie să facem carosabilă o pistă în direcţia Melillei. Corvoadă pentru porcii de turişti.

— M-aş cam îndoi, oftă Mulot. Dar, să-ţi spun drept, prefer aşa ceva decît să fac poliţie împotriva republicanilor.

— Lucas e la Tetuan, continuă Gilieth, se află acolo de dimineaţă împreună cu căpitanul Jimenez. Se pare că Lucas al meu nu era prea încîntat de călătoria asta. Mi s-a spus c-avea o mutră cam caraghioasă în zori. Aşa a raportat, bineînţeles, sarduno Gaita zis „Bebe“.

Gilieth îşi aprinse pipa, şi-şi contemplă efectele cu-n aer de expert. Scoase un oftat şi începu să-şi pregătească echipamentul şi să-şi facă raniţa. În dormitor, la lumina tremurătoare a unui bec slab, legionarii îşi făceau pregătirile de dinaintea

plecării. Se auzeau clănţănind închizătoarele de la puşcă. Cei mai bine dispuşi fluierau în cor un cîntec vechi care avea mare succes la Dar Riffien : *Trianera.*

*

Deşteptarea a fost sunată într-un concert de trompete de întreaga fanfară şi de muzică adunate în faţa tribunei din curtea cea mare a taberei. Cele două companii din bandera „Hristos şi Sfînta Fecioară" se aliniară şi făcură piramidele de arme. Îl aşteptau pe colonel. Zbîrnîitul unui motor care-şi micşora viteza pe şoseaua dinspre Ceuta îi făcu pe soldaţii de gardă să iasă afară. Santinela de la poarta taberei îl anunţă pe sergent. Pe dată tradiţionalele comenzi provocară gesturile clasice. Mîinile pocniră pe curelele puştilor. Razele vesele ale proaspătului soare matinal sclipeau pe baionete. În urma berbecului ei filozof, „fanfara" ridică trompetele în prelungirea braţului, deasupra capetelor. Apoi, instrumentele fură coborîte şi refrenul Legiunii izbucni dintr-odată, în liniştea pură a zorilor : *Legionario a luchar... legionario a morir...*

Maşina colonelului făcu în curte un ultim viraj şi opri încet dinaintea căpitanului Luis Weller, care-i prezentă grupul de ofiţeri. Colonelul coborî, strînse mîini. Fiind suferind de pe urma unei vechi răni, îşi trecu în revistă oamenii rezemîndu-se în baston. Se uită la mîneca lui Gilieth. Tresa roşie fusese cusută.

Trenul şuiera în gară. Colonelul, tot pe jos, şi urmat de căpitanul său aghiotant, se depărtă

puțin în direcția porții. Și cele două companii ale Legiunii se puseră în mișcare, ca să defileze în pas rapid prin fața „Chinezului". Muzica intona un paso-doble ritmat de trompete și de tobe. Cînd ultimul soldat de la mecanizate ieși pe poarta de la Dar Riffien, tambur-majorul ridică bastonul și muzica încetă deodată... Se auzi atunci piuitul miilor de păsări ascunse în hățiș.

Îmbarcarea nu dură mult. Însoțeau coloana șase gorniști, și printre ei, bineînțeles, se număra și Mulot. Pentru moment, era la dispoziția căpitanului Luis Weller, care îndeplinea funcția de comandant.

Soldații de la mitraliere și de la branduri, cam înghesuiți în compartimentul lor, protestau mormăind :

— Atenție, fecior de curvă ce ești, vezi că-mi cade lada ta pe picioare !

— Da' unde vrei s-o pun ?

— Puteți să vă dezechipați.

— Ia dă-ncoa niște „peleon"...

Se auzeau nechezînd catîrii de la mitraliere. Copitele lor mici răcăiau nărăvaș podeaua vagonului.

Răsuna un fluierat prelung, purtat de vînt dincolo de creste.

Se auziră niște portiere pocnite brutal. Și trenul se puse încet în mișcare cu cei șase sute de soldați ai lui.

Toți legionarii, aplecați peste portiere, salutară Dar Riffien cu un strigăt formidabil. Trenul se zbîrli de brațe și de capele fîlfîite.

— Adio, Rosario... adio, ticăloaso !

îi făceau bezele fetei lui „Segoviano", care, dreaptă pe terasament, cu silueta clar conturată pe cer, își fîlfîia, în semn de adio, batista albă.

Capitolul IX

AȘEZAT pe terasa unei cafenele, în Piața Spaniei, Fernando Lucas urmărea încîntat mișcările tînărului arab care-i văcsuia pantofii galbeni, fantezi. Luceau acum ca oglinda. Băiatul lovi de trei ori cu peria în cutia lui și întinse mîna cu naturalețe. Lucas îi dădu niște mărunțiș și se-ndreptă spre Rezidență. În fața grilajului un monumental soldat al sultanului făcea de gardă, cu baioneta la armă, îmbrăcat elegant într-o djellaba de culoare ruginie împodobită drept emblemă cu o stea din lînă galbenă în cinci colțuri.

Lucas pătrunse în grădină ca un obișnuit al casei. Prundișul scîrțîia sub pașii lui sclipitori. Găsi persoana pe care-o căuta, adică un secretar de stat-major, tînăr și distant, care întreținea o conversație nonșalantă cu bătrînul ușier El Slouei, un fost subofițer de tiraliori francezi, decorat cu Crucea de război. Lucas salută politicos și, fără să fie prea familiar, îl întrebă pe scrib dacă nu cumva căpitanul Jimenez se afla în biroul locotenent-colonelului de stat-major.

Căpitanul Jimenez se afla într-adevăr acolo și avea să stea mai mult. Atunci, Fernando Lucas

scoase cîteva scrisori pe care și le pusese cu grijă în buzunarul tunicii.

— Asta e poșta pentru el.

Se-ntoarse pe călcîie și, cu-n pas hotărît, străbătu grădina îndreptîndu-se spre ieșire.

De-ndată ce ajunse însă în Piața Spaniei, căpătă un aer mai puțin hotărît. Privea mașinal trei muncitori indigeni care lucrau pe-ndelete la mozaicul din jurul fîntînii centrale. Alți muncitori plantau cîțiva arbori. La ceasul acela de după-amiază piața era aproape pustie. În partea dreaptă, pe un fel de esplanadă mică, desfășurată în terase, alături de Palatul sultanului, se etalau la soare cîteva cafenele maure. Înăuntrul lor era un semiîntuneric albăstrui și răcoros în care abia se zăreau specificele djellabas cafenii din ținutul riffan. Lucas ezită între cafenelele maure și cele două-trei mici cafenele europene, aflate de cealaltă parte a pieței, și ale căror terase, nu prea pline, erau la ora aceea adăpostite de soare. Lucas se uită la ceasul lui să vadă ce oră e. Părea extrem de preocupat. Se uită încă o dată la cadranul ceasului. Îl scutură și și-l puse la ureche. Gestul acesta îl determină să ia o hotărîre.

Traversă piața mergînd pe unde era umbră, ocoli halele mari și noi și le făcu semn amical șoferilor de taxi care moțăiau în mașinile lor staționate de-a lungul unei fîșii înguste de umbră albăstruie pe care soarele o mistuia văzînd cu ochii.

La colț, între piață și un teren vast mărginit de case, dar prost nivelat, cîțiva amatori de gogoși stăteau roată în jurul tingirilor cu gogoși prăjite ale unui negustor instalat în aer liber. Era și locul

de întîlnire al muştelor. Nişte muşte tenate, irascibile, cu iz de ulei, şi care păreau la fel de grase ca gogoşile. Zburau în stol ca nişte porumbei de jur împrejurul tingirii în care sfîrîiau rotocoale de coca aurii. Respectivele muşte se plictiseau în cele din urmă. Atunci, se aşezau la întîmplare, în grupuri compacte, fie pe gogoşile înfipte la rînd într-un beţişor, fie pe capul buburos şi pe ochii urduroşi ai copiilor anesteziaţi la vederea şi din pricina mirosului bunătăţilor acelora.

Fernando Lucas cumpără o gogoaşă şi-o mîncă lacom, aplecîndu-şi capul înainte şi ferindu-şi corpul din cauza uleiului care i se prelingea pe mîini pînă-n mîneci. Îşi şterse apoi buzele şi mîinile cu batista, şi, de data asta hotărît definitiv cu privire la ce avea de făcut, o apucă în direcţia Lunetei, marea stradă comercială a oraşului Tetuan. În afară de magazine, un teatru, care nu era întotdeauna deschis, un cinematograf şi un şantan erau locurile de distracţie ale civililor, ale artileriştilor, ale infanteriştilor şi ale tuturor celor care, dintr-un motiv oarecare, locuiau în acea frumoasă localitate arabă, în cea mai curată medină şi-n cel mai curat mellah din tot Marocul. Mellahul, sau cartierul evreiesc din Tetuan, e alcătuit din două străzi mari, bine pavate, stropite frumos, legate între ele prin ulicioare mărginite de case înalte şi curate. Evreii se plimbă pe ele, aşa cum îi sileşte tradiţia, sub aparenţa unei servituţi milenare. Cei mai graşi nu erau graşi decît la pîntec. O levită neagră şi slinoasă îl accentuau şi mai mult, susţinîndu-l în acelaşi timp cu un brîu de mătase violet lustruit de vreme. Picioarele slăbănoage lăsau să se întrevadă nişte ciorapi

vărgaţi din bumbac prinşi cu jartiere din elastic de culori ţipătoare, cum e imposibil să mai întîlneşti în altă parte. Chipurile lor, dominate de nasul şi de buzele senzuale, erau de două categorii, ambele împodobite cu micuţa calotă neagră : categoria grasă cu mustaţă şi categoria slabă cu cioc. Printre oamenii aceia s-ar fi putut găsi mulţi care să te surprindă prin cultura lor aleasă şi prin inteligenţa deosebit de ascuţită. Erau la curent cu tot ce se petrecea în Europa. Nu mai era ca pe vremea cînd femeile arabe, nonşalante şi batjocoritoare, se amuzau tîrşîindu-şi papucii de piele galbenă prin tarabele evreilor răscolindu-le conţinutul. Fostele victime, mult mai periculoase în hainele lor mizere decît în vechile şi somptuoasele djellabas, deţineau acum în mîinile lor mecanismul secret al revanşei cotidiene. Fiii evreilor acelora lipsiţi de eleganţă şi de-a dreptul murdari se îmbrăcau europeneşte, e drept cam cu prea multă ostentaţie. Tinerele fete din mellah cîntau la pianul lor bucăţi din de Falla, Debussy sau Granados. În schimb, fonograful, adeseori somptuos, reproducea cîntecele sacre sau glasul încîntător şi insinuant al lui Bessie Weissmann. Puteai să asculţi acolo la *Petite tonkinoise* în idiş sau *La Java del Mareo*. Mellahul acela, ca toate ghettourile din lume, oferea unul din cele mai curioase spectacole ale inteligenţei ascunse a umanităţii. Un soi de patriotism internaţional, dacă se poate numi aşa, îşi impunea legile lui societăţii aceleia ciudate care nu izbutea să-i deteste pe foştii ei asupritori.

Fernando Lucas bătu la uşa unei prăvălii vopsite în verde, dar cu obloanele trase. Deasupra intrării, între două şiruri de becuri electrice mul-

ticolore, se putea citi scris cu litere mari roşii : *Triana*. Acolo era şantanul, o creaţie absolut recentă, ţinut de un tip care se numea Cecchi, bănuit a fi sicilian sau grec, dar care, în realitate, se născuse la Sans, un cartier muncitoresc de la periferia Barcelonei. Numele lui adevărat era don José Angel.

Fernando Lucas bătu cu pumnul în uşă. După aceea aşteptă. Auzi un mers tîrşîit de picioare încălţate în papuci. Uşa se întredeschise. Atunci se strecură repede înăuntrul *Trianei*.

— Bună ziua, Angel !

Lucas era singurul ins din Tetuan care cunoştea identitatea patronului şi directorului artistic al modestului şantan, frecventat de subofiţerii garnizoanei, de şoferii de taxiuri, de tinerii evrei insolenţi şi de rarii turişti care se aflau în trecere.

— Bună ziua, se auzi glasul unui bărbat înalt, a cărui siluetă era ascunsă în umbra sălii vaste, la ora aceea cu desăvîrşire pustie. Bună ziua, dar n-ai putea să-mi spui de pildă, Cecchi, ca toţi de aici ? Nici ţie nu ţi-ar face prea multă plăcere dacă ţi-aş spune Moratin.

— Ai dreptate... M-a furat obişnuinţa fără să vreau.

— Trebuie să te dezbari de obiceiurile astea cînd eşti, aşa cum pretinzi tu, un legionar !... Hai, vino la bar. Nu-i acolo decît La Bavara, o cîntăreaţă nouă care debutează în seara asta... E o bavareză din Montera, da-n schimb e o blondă autentică.

— Am venit pentru afacerea despre care ţi-am vorbit, acum trei luni, cînd ai sosit ca să te instalezi aici. Merge încet.

— Vino la bar. Poţi să-mi spui pe ocolite, fiindcă trebuie să ne ferim de curenţi.

Cecchi, oarecum satisfăcut, chicoti şi-şi împinse tovarăşul către barul care se afla în dreapta sălii de spectacol.

Fernando Lucas îşi scoase capela cînd se afla dinaintea La Bavarei, care-i răspunse printr-o uşoară înclinare a capului blond, cu păr scurt şi frizat.

— Un prieten, zise Cecchi instalîndu-se pe-un scaun.

La Bavara mînca în tăcere, cu o voracitate de lupoaică tînără. Îşi desfăcea creveţii şi mesteca zgomotos tartinele de pîine cu unt.

— Şi, spune-mi, zise Cecchi zîmbind către soldat, îţi place meseria ? Pentru cît timp te-ai angajat ?

— Trei ani.

— Ei, bravo ! ticălosule, nu te-ncurci tu pentru nimica toată. În sfîrşit, dacă ţi-o da ghes inima, o să poţi să-ţi găseşti un loc în poliţie cînd ai să-ţi termini angajamentul.

Lucas începu să rîdă. Aprinse o ţigară şi-l privi cu atenţie pe grăsanul de Cecchi. O mustaţă mică şi neagră pe o faţă lată, de mulatru foarte tuciuriu, cu trei rînduri de guşi, aşa arăta chipul de neuitat al lui Cecchi, pus pe-un guler alb, imaculat, desfăcut larg.

Cei doi bărbaţi se priveau şi rîdeau. Cînd se jenau să rîdă în faţa La Bavarei, îşi plecau privirile. Dar cînd se priveau, din nou, nu se puteau opri să nu rîdă mai departe.

Atunci, La Bavara zise :

— Parcă sînteţi doi imbecili.

Şi-ncepu să-şi mestece din nou zgomotos bucăţile ei de şuncă şi ouăle îndulcite.

— Se prea poate, zise Lucas, să avem aerul a doi idioţi. Vă rog să ne scuzaţi, domnişoară. Rîdem amîndoi fiindcă, domnul Cecchi şi cu mine, ne gîndim la nişte lucruri foarte caraghioase, dar care nu sînt amuzante decît pentru noi.

La Bavara ridică din umeri.

— Să-mi arătaţi care-i camera mea, domnule Cecchi, fiindcă după cîte se pare locuiesc aici sus, deasupra *Trianei*. Sînt obosită.

— Da, da, sînt la dispoziţia dumitale, numai să-i ofer un anason rece acestui brav soldat din Legiunea străină.

— Şi ca să revenim la povestea noastră, totul e încă neclar. Pe urmă, între noi fie vorba, amicul nostru nu-i uşor de manevrat. Am vrut să ţi-l aduc, dar ar trebui ca ideea să vină de la el. Ar trebui să-mi propună să facem o scurtă plimbare prin Tetuan.

— Am putea să-i prezentăm o prietenă drăguţă. E un remediu bun împotriva cafardului.

— Putem să-ncercăm, zise Lucas, dar mă-ndoiesc de eficacitatea procedeului ăstuia care mi se pare cam prea vulgar.

— Adu-l tu, conchise Cecchi, îndreptîndu-şi dunga pantalonilor a căror margine se agăţase în jartieră.

La Bavara începu să-şi piardă răbdarea. Se-ndreptă către uşă. Cecchi o urmă.

— Întoarce-te, întoarce-te diseară, dragă... După concert sînt liber... Vino să luăm ceva împreună, fără nici o pretenţie... O să-ţi spun mai

exact care sînt posibilitățile mele și-o să-ți arăt o scrisoare care-ar putea să te intereseze.

— E de la...? zise Lucas, aruncîndu-i o privire întrebătoare.

— Da, bineînțeles... *Sînt* nerăbdători... da' le-am răspuns ce trebuia. Nu-ți face griji... Pe diseară.

O ajunse din urmă pe La Bavara pe scara care ducea la primul etaj. În drum îi porunci unei indigene răpănoase și voalate, pe cap cu o uriașă pălărie de pai, să ia bagajele cîntăreței și să le ducă sus. O ajunse pe cea din urmă pe culoarul pavat cu dale mici multicolore...

— Scuză-mă, scumpă prietenă... Nu mai știu unde mi-e capul. Femeia de serviciu vine în urma mea și-ți urcă cufărul și valizele.

*

Căpitanul Jimenez locuia provizoriu într-o cameră la *Hotel Alfonso XIII*, pe-o stradă nouă, mărginită cu case înalte în stil european. Toate clădirile acelea păreau goale. Strada nu era de loc animată. Cîteva automobile staționau înaintea intrării mari a hotelului. În dimineața aceea Fernando Lucas făcea ordine în camera stăpînului său, povestindu-i mizeriile vieții lui de soldat unei femei de serviciu compătimitoare care se oprea din număratul lenjeriei ca să-l asculte. Și ea era o dezrădăcinată. Nu se simțea de loc bine în Maroc. Nădăjduia că, odată sezonul terminat, o să poată să se-ntoarcă înapoi la Carthagina împreună cu soțul ei, care era chelner la restaurantul hotelului.

Exact în momentul acela un sunet de goarnă cu care urechile lui Lucas erau de-acum obișnuite îl făcu să scoată nasul pe fereastră. Ascultă atent și recunoscu un marș al Legiunii. Atunci coborî repede în stradă și se duse în Piața Spaniei, de unde părea că vine semnalul fanfarei.

În Piața Spaniei îi văzu pe legionari în ținută de campanie. Se opriseră în poziția de repaos, înapoia piramidelor de puști. Lucas se apropie liniștit și-i ceru unui mitralior cîteva informații cu privire la sosirea aceea care-l surprindea. Orgoliul lui Lucas suferea de pe urma faptului că nu fusese pus la curent cu plecarea aceea senzațională. La întrebările lui mitraliorul răspunse că sosiseră acolo două companii din bandera a 4-a și că nu știa către ce destinație mergeau.

Lucas trecu prin fața coloanei care ocupa trei laturi ale pieței lăsînd locul din fața grilajului Rezidenței. Gilieth îl zări cel dintîi. Îl strigă destul de vesel. Lucas întoarse capul și, la vederea camaradului său, manifestă o veselie de circumstanță.

— Cum, faci parte din bandera a 4-a ?

— Ei da, dragă. Ne mai șmecherim și noi.

Și-i arătă mînecile :

— Și ăsta, cap de dovleac ce ești ?

— Fruntaș !

— Peste șase săptămîni o să fiu caporal și-o să te pun să stai drepți, putoare !

— Ei ! ca să vezi. Mă surprinde că te-ntîlnesc. Mă plictiseam fără tine, Gilieth. N-am prieteni la Tetuan. Eram fericit c-o să mă-ntorc luni la Dar Riffien să te-ntîlnesc... Ca să-ți spun drept,

mi-e silă de meseria asta de ordonanță. Dac-aș avea îndrăzneala, i-aș cere colonelului să mă mute.

Un fluierat al căpitanului Irigoyen înscrise o măreață parabolă de-a lungul întregii piețe. Soldații desfăcură piramidele. Căpitanul Weller se ivi dincolo de grilajul Rezidenței, în fața postului de gardă indigen care-i dădea onorul. Un locotenent tînăr cu o caschetă de culoare roșie și verde îl însoțea pe ofițerul Legiunii.

La al doilea fluierat al căpitanului Irigoyen, companiile se puseră-n mișcare și se duseră să-și instaleze cantonamentul pe un teren unde se construia, în partea de jos a orașului, lîngă gara militară a căii ferate care lega Tetuan de Rio Martin.

Niște marocani tineri care jucau fotbal pe un teren viran se opriră din joc să privească trecerea soldaților acelora care, din războiul de la 1924-1925 încoace, le inspirau teamă și, bineînțeles, respect. Marocanii învățaseră să recunoască uniforma Legiunii. Față de tinerii soldați ai armatei metropolitane afectau, dimpotrivă, o atitudine destul de nepăsătoare.

Seara, Gilieth și Mulot, eliberați de ranițe și de echipament, se întîlniră cu Lucas care-i duse la *Triana* ca să asiste la debutul La Bavarei.

Aceasta își făcu apariția pe o scenă mică, într-un decor de grădină veche andaluză uzat pînă la urzeamă. Cadra bine cu bărbații aceia însingurați și cu munca dură, din mijlocul unui peisaj într-adevăr infernal. O acompania o orchestră de șapte instrumentiști. Alămurile, sunetele tobelor mici și bătăile surde ale tobei mari îi însoțeau cîntecele și glasul autoritar care-i tulbura pe sol-

dați. Cînta în spaniolă, în franceză, în italiană. Soldații din Legiune, care umpleau sala și-și cheltuiau solda ca să nu mai aibă nimic de regretat, o aplaudau și-i reluau refrenul pe care li-l lansa ea ca o provocare. Ieși de trei ori la rampă. Soldații în picioare o aclamau. Se bucură de omagiul capetelor cu ciucure roșu care cădeau ploaie în jurul ei. Cecchi se apucă să le adune în antract. A fost o poveste întreagă pînă să și-o găsească fiecare pe a lui.

În prezența femeii aceleia atît de perfect adaptată la dorințele soldaților de profesie Pierre Gilieth își recăpătă parcă puterile. Mîndria de a fi legionar în afara oricăror preocupări comune majorității oamenilor provoca în el o necesitate naivă de a fi eroic și de a ucide în sunetul fanfarelor militare care se confundau în glasul vulgar dar pasionat al La Bavarei. După ce cîntăreața s-a retras, parcă s-au stins toate luminile din sală.

Posomorîți, dar în același timp surescitați, soldații se înapoiară grupuri-grupuri la cantonamentul lor. Zgomotul pronunțat al bocancilor care loveau caldarîmul se amesteca cu zumzetul discuțiilor. Agenții și un pluton înarmat păzeau discret intrarea în cartierul rău famat. Legionarii însă o apucară pe drumul către maidan, unde se aflau barăcile lor tăcute. Imaginea La Bavarei, cea de pe urmă imagine a unei vieți ușoare, avea să-i întovărășească de-a lungul căilor pe care aveau să le urmeze, cu frunțile șiroind de sudoare, cu gîtul încordat sub greutatea raniței și cu ochii arși de lumina unui soare incandescent.

Locotenentul Furnyer şi sublocotenentul Perez stăteau la uşa primei barăci. Li se vedeau mănuşile albe cu manşete de piele ca două pete de porţelan alb în întuneric.

Făcură ei înşişi apelul. Nu lipsea nimeni.

— Nu-i lumină electrică în hruba asta, zise Gilieth, care fuma ca un şarpe stînd ghemuit jos, pe paie.

Unul cîte unul, legionarii căzură într-un somn fără vise.

La ora aceea — adică la orele 23 — legionarul Lucas, rămas singur în faţa uşii de la *Triana*, cufundată în întuneric, medita profund la cuvintele prietenului său Cecchi. O adîncă descurajare, pe care nu încerca să şi-o ascundă, îi înscria pe obraz o expresie grozav de comică.

Cecchi îi citise o scrisoare bine ticluită, dar absolut umilitoare. Venea ceva mai de departe... În sfîrşit, Cecchi făcuse tot ce trebuia. Ce trebuia ! Cuvîntul părea vag. Lucas o apucă spre *Hotel Alfonso XIII*, unde ocupa o odăiţă sub acoperiş. În timp ce mergea, vorbea cu glas tare.

Misiunea căpitanului Jimenez se termina. A doua zi avea să se întoarcă la Dar Riffien. Mai mult decît de orice, Lucas se temea de-o întrevedere cu colonelul. „Chinezul" îl primise deja cu destulă răceală atunci cînd îi ceruse, arătîndu-i motivele sale, să-l mute la altă companie.

Cînd ajunse în odaia lui, care aducea mai curînd cu un dulap, Lucas îşi aruncă cu furie capela pe podele. Mormăia :

— Nu de-ajuns de repede, nu de-ajuns de repede... N-au decît să ia ei afacerea în mînă.

Apoi, se gîndi, o bună parte din noapte, că prietenul său Cecchi trebuie să-l fi deservit în toată povestea aceea. Fernando Lucas își dădea foarte bine seama că urma să pornească o luptă necruțătoare și pe un teren care nu era cîtuși de puțin avantajos pentru el.

Capitolul X

CAMIOANELE se opriră în mijlocul unui nor de praf. Cînd acesta începu să se mai împrăștie, apăru șirul lor lung și inelat. Pîndite cu severitate de nenumărații ochi ascunși ai unui peisaj sterp și neverosimil, aveau aerul unui trib de pahiderme blajine de culoarea solului, de culoarea prafului aceluia înecăcios care împrumuta întregii naturi o nuanță unică. În depărtare însă, de ambele părți ale văii aceleia infernale, munții înalți, albastru-închis, își înălțau piscurile aride pe care nu putea înflori decît fumul alb și ușor al unui obuz de calibrul 37.

Legionarii se dădură jos din camioane, grupuri-grupuri, cu picioarele amorțite, cu trupurile anchilozate. Se sprijineau în puști ca să poată să se țină pe picioare. În fața lor, în marginea unui haos de nedescris în care ocupau mult loc tinicheaua ondulată și conductele pentru canalizare, niște oameni se opriră din lucru. Erau, majoritatea, goi pîn-la brîu. Înarmați cu lopeți și tîrnăcoape, se sprijineau pe mînerele roabelor și își

ştergeau feţele cu batiste mari ca nişte ştergare. Un ofiţer tînăr, îmbrăcat cu o tunică din pînză fără cămaşă pe dedesubt şi cu nişte pantaloni scurţi de fotbal, se apropie de camioanele supraîncinse. Aerul tremura în jurul radiatoarelor.

Căpitanul Luis Weller coborî dintr-un Ford care încheia cortegiul pahidermelor acelora pe patru roţi. Tînărul ofiţer îi ieşi în întîmpinare şi salută.

— Asta-i faimosul drum ? întrebă Luis Weller.

— Da, domnul căpitan. E o treabă grea. Granit de-a dreptul... Nu merge prea repede şi pe deasupra mai şi trag în noi.

Căpitanul Weller se roti încet, plimbîndu-şi lentilele binoclului peste linia orizontului, ingrată, sterilă şi vicleană.

— Da, da, făcu el. Nu se vede nimic... Focurile de armă sînt trase probabil de pe stînca aceea, de la o mie cinci sute de metri în faţa mea ?

— Întocmai, domnule căpitan. Se trage şi de pe creasta aceea. Bineînţeles, am trimis cercetaşi, dar contrabandiştii se retrag pe măsură ce înaintează patrulele noastre.

— După cum se vede, zise căpitanul Weller, împrejurimile astea mi se par a nu fi cu totul lipsite de confort şi de distracţie... Dar văd că sîntem aşteptaţi la post.

Se-ntoarse la trupele lui, îngrămădite de-a lungul camioanelor ca să profite de-o bandă îngustă de umbră. La fluierul său, soldaţii se aliniară în rînd cîte patru.

— „Banda“ înainte, zise căpitanul.

Cei şase trompeţi veniră şi se aşezară în fruntea coloanei. Cînd se dădu comanda, marşul Legiunii

domină cu fanfara sa răsunătoare valea aceea moartă, încercuită de stînci duşmănoase.

Postul se afla la o depărtare de două sute de metri, pe o creastă mică, ceva mai aproape de soare. Nici un copac... Ca toate posturile, era un patrulater mare, înconjurat de ziduri şi flancat de cîte-un turn rotund la fiecare colţ. O poartă în stil marocan care se detaşa dintr-un zid gros adăpostea în umbra ei garda aliniată sub arme.

„Schimbul" urcă coasta care ducea la fort. Urcuşul era dificil pentru defilare. Soldaţii, răpuşi de căldură, îndobitociţi de lunga călătorie cu camioanele, se împiedicau la fiecare pas. Îşi suceau picioarele prin pietrele încinse şi ascuţite. Atunci, gornistul de gardă făcu un pas înainte venind în felul ăsta în lumină şi, singur în liniştea covîrşitoare a bledului, intonă refrenul banderei şi notele vioaie ale defilării. După aceea intră din nou în obscuritate. Cu arma la umăr şi păşind cadenţat, cele două companii ale lui Luis Weller intrară în faimosul post de la Bou Jeloud, ca să rămînă acolo un an, aşa cum hotărîseră autorităţile superioare.

În curtea fortului, lîngă rezervorul de apă şi lîngă cuptorul de copt pîine, cele două companii aşteptau sub arme. Căpitanul care comanda garnizoana îi predă consemnele succesorului său. Detaşamentul care lucra la şosea intră şi el acum la rîndul lui ca să se echipeze de marş.

Din nou, fanfarele militare, după protocolul obişnuit, ritmară diferitele gesturi ale ceremoniei aceleia nule. Apoi, căpitanul Weller salută cu sabia cele două companii care coborau panta, cu steagul fluturînd şi cu gorniştii în frunte, ca să

se îmbarce în camioanele ce urmau să le ducă la Xauen.

Luis Weller rămase mai bine de un ceas împreună cu predecesorul său ca să ia cunoştinţă de situaţie.

La rîndul lor, soldaţii începuseră să se instaleze. Se schimbă şi garda.

Pierre Gilieth şi Mulot fură trecuţi la detaşamentul de gardă de la intrarea taberei. Detaşamentul acesta trebuia să vegheze pentru securitatea tuturor. Seara instala santinele în fiecare turn. Sublocotenentul Ricardo Perez preluă comanda gărzii.

Cînd fostul comandant al fortului îşi ajunse oamenii înaintea şirului de camioane, căpitanul Weller, însoţit de căpitanul Irigoyen, secundul său, şi de locotenenţii Furnyer şi Luis Ortega, de sublocotenenţii Ricardo Perez, Cristobal Galvet şi de medicul-căpitan Pablo Llull, întregul stat-major al garnizoanei luă contact cu cele mai mici detalii ale domeniului său. Acest prim inventar e de obicei pasionant : toţi bodogănesc şi se bucură în acelaşi timp. În cele din urmă, plăcerea instalării biruie proasta dispoziţie. Baracamentul ofiţerilor ocupa centrul fortului. Era o construcţie lungă, văruită în alb. Cuprindea cinci cămăruţe, un birou pentru şeful postului, o sufragerie spaţioasă care servea şi de sală de întrunire, o infirmerie-farmacie în care locuiau sergentul şi caporalul infirmieri. La est, baracamentul companiei întîia, iar la vest, cel al companiei a doua, încălecau în formă de T corpul central în care locuiau ofiţerii şi unde se aflau şi serviciile principale.

Grajdurile erau lipite de zidul sudic, la fel și magazia cu alimente și cu muniții, ale cărei ziduri erau vîrîte pe jumătate în pămînt. Un izvor, care în lunile de vară abia curgea, îngăduia ca cisterna să fie întotdeauna plină. În iulie, în august și în septembrie trebuia totuși ca apa să fie raționalizată. Izvorul era adăpostit de un mic zid din cărămidă.

Fortul de la Bou Jeloud data de pe vremea războiului din 1924. Domina o vale, în apropierea zonei franceze, și-și trăgea numele de la o veche tabără ale cărei urme dispăruseră, dar care le servise pe rînd și francezilor, și spaniolilor.

La un kilometru de fort, la jumătatea pantei, pe colina Bou Jeloud, se ridica un sat întins, alcătuit dintr-o îngrămădire de case, cu acoperișuri din olane ca cele de la Xauen. Satul acela de munte semăna cu satele din Auvergne. Unele case, dimprejurul moscheii, aveau chiar deasupra cîte-un souleilho, așa cum se-ntîlnește prin împrejurimile Cahorsului. La capătul tîrgului aceluia de culoare pămîntie strălucea în soare un pîlc de case albe. Era cartierul prostituatelor din Bir Djedid, satul respectiv. Cartierul purta numele de Dar Saboun (casă de săpun). Legionarii coborau deseori acolo. Îi spuneau de obicei satului Dar Saboun. Denumirea asta era moștenită de la tiraliorii francezi.

Bir Djedid avea suk. În zilele de tîrg satul mai prindea viață. Sukierii însă erau supravegheați îndeaproape. Nu avea nimeni încredere în ei, fiindcă toată lumea spera să găsească într-o bună zi dovezi pentru faptul că erau complicii contrabandiștilor cu amorse pentru cartușe. Postul fran-

cez se afla la vreo cincizeci de kilometri distanță de postul spaniol. Între cele două forturi însă, muntele nu dădea prea ușor în vileag prezența contrabandiștilor.

Aceștia pătrundeau întotdeauna infiltrîndu-se. Se amestecau în mulțime în zilele de tîrg. Cînd se ivea vreo ocazie, atacau santinelele și grupurile izolate. Expedițiile de represiune nu întîlneau niciodată nimic înaintea lor.

Pe de altă parte, nu fusese dovedită nici complicitatea locuitorilor din sat. Era destul de greu de găsit o soluție. Războiul acela fără importanță, care-i hărțuia fără răgaz pe soldații garnizoanei de la Bou Jeloud, crea o atmosferă enervantă și deprimantă. Companiile înlocuite de don Luis Weller pierduseră șase oameni într-un an. Șase oameni uciși și zece răniți.

Un batalion de regulari se eșalona în posturi mărunte de-a lungul întregii frontiere. Riffanii nu tulburau niciodată posturile acelea izolate. Garnizoana spaniolă cea mai apropiată de postul de la Bou Jeloud se afla la șaptezeci de kilometri spre est, la Taffah, un centru comercial indigen. O garnizoană destul de importantă, și care avea și artilerie, ocupa orașul, fiind comandată de un locotenent-colonel al Legiunii.

De cîteva luni, postul de la Bou Jeloud era hărțuit destul de frecvent. Faimoasa corvoadă cu lemne își recăpătase vechea faimă. Toate corvezile, în afara fortului, se făceau de către soldați înarmați. Securitatea nu le era asigurată turiștilor în zona aceea, fiindcă diferite acte de banditism, ce-i drept izolate, îi obligau pe toți partizanii să bată în retragere. Un automobil venit de la Taza

și care ducea la Ajdir două englezoaice și un profesor portughez a fost capturat de riffanii din Djebel Dahou sau de tîlharii din Djebel Guillez, din zona franceză. Nu se știa precis. După trei luni de captivitate, o captivitate de nedescris, prizonierii au putut să fie eliberați contra unei sume foarte mari. Indivizii izolați care lucrau în felul ăsta păreau a fi bine înarmați cu Mausere și cu puști mici Lebel. Aveau chiar și o mitralieră, după raportul respectivului profesor, care devenise neurastenic în urma captivității.

Căpitanul Luis Weller, vechi marocan, făcuse o parte din marele război de la Riff la infanteria străină franceză. Vorbea araba ca un stîlp din Medersa. Soldații lui aveau încredere în el. De altfel, era un om corect. Nu bea. Weller nu-și imagina că ar fi putut duce o altă existență în afara celei pe care o ducea de bună voie în ținutul acela arid și lipsit de fantezie. În ceasurile lui de răgaz scria, ca și Père de Foucauld, poeme exaltate despre nopțile orientale și despre odihna oamenilor și a animalelor în liniștea țărilor Maghreb-ului [1].

Weller inspectă fortul pînă-n cele mai retrase cotloane și, ca întotdeauna în atari situații — cu toate că imaginea nu corespundea întru totul adevărului — mormăi :

— O să trebuiască să facem curățenie. Porcii ne-au lăsat o cocină cu chirie.

Se urcă apoi pe terasa corpului central și privi drapelul spaniol, neclintit în aerul pe care nu-l

---

[1] *Maghreb* — nume dat regiunii din Africa de nord cuprinzînd țările Maroc, Algeria, Tunisia (uneori și Libia).

împrospăta nici un fel de adiere. Se uită la cactuşii zbîrliţi şi monstruoşi ca nişte vegetale de pradă, se uită la pietrele care învîrstau solul cît vedeai cu ochii printre tufişurile de dum[1] din care se făceau mături. Natura se infiltra în el prin toţi porii pielii lui tăbăcite de marocan bătrîn. Şi aştepta sunetul de seară al goarnei care salută întunericul şi sosirea tuturor fantomelor ce populează somnul. Don Luis Weller zări parcă figura aristocratică a soţiei sale şi siluetele sprintene ale fetelor lui îmbrăcate în alb. La ora aceea jucau tenis, undeva la Ceuta, înainte de cină, pe răcoare. Ceilalţi ofiţeri din grupa lui, celibatari cu toţii, puseseră deja stăpînire pe sala cea mare. Se organiza un joc de cărţi. Weller auzea zumzet de voci la picioarele lui. Trase în piept tot crepusculul înserării şi se simţi saturat de bună dispoziţie şi de responsabilitate. Căsătoria nu fusese decît un incident în viaţa lui. Trăia plin de afecţiune departe de ai săi. Existenţa pe care o ducea el aducea cu aceea a unui ofiţer de marină.

De pe terasa fortului, rezemat de băţul drapelului pe care aveau să-l coboare la apusul soarelui, Weller vedea deja, pe coastele munţilor şi pe vîrfuri, cîteva focuri care se aprindeau printre stînci. Cunoştea limbajul tainic al focurilor aprinse în noapte. Îşi dădu imediat seama că schimbul de trupe fusese semnalat şi că toţi cei pe care i-ar fi putut interesa faptul respectiv erau în felul ăsta avertizaţi.

Pe şosea, în punctul unde ea înceta să mai fie şosea şi se confunda cu haosul plat al bledului,

[1] Palmier cu tije bifurcată care creşte în Africa.

ultimele zece camioane se-ndreptau în direcția Azilei și a mării. Autoblindata forma ariergarda. Weller încetă să privească șoseaua, căci postul și gornistul său se aliniau tocmai atunci ca să salute drapelul. Don Luis Weller își duse mîna la chipiu. Autoblindata, ajunsă acum deja departe pe drumul de întoarcere, aducea cu o coleopteră voluminoasă și iute care urcă rapid pantele. Apărea conturată clar pe creste. Dispăru apoi în întuneric. Căpitanul încercă să dezlege misterul nopții aceleia senine. Departe, foarte departe, în direcția Sudului, focurile continuau să ardă dînd alarma. Căpitanul Luis Weller se gîndi la moarte. Eventualitatea ei, care face parte sub diferite forme din grandoarea și din servitutea militarilor, nu-l tulbura de loc. La drept vorbind, n-avea teamă de moarte, nici pentru el, nici pentru ceilalți. Își iubea legionarii cu un sentiment puternic, cu o pasiune de scriitor, dar îi iubea fie că erau vii, fie că erau morți. Pentru căpitanul Weller, un legionar era un soldat care putea să treacă fără nici o tranziție de la viață la moarte, fără ca faptul ăsta să aibă vreo semnificație socială. Le scuza soldaților escapadele, le ierta slăbiciunile și închidea ochii la viciile tribului său. Dar înțelegea în același timp să dispună de viața soldaților lui fără să se lase influențat de deprinderile lui sentimentale, pe care le socotea lipsite de sens cînd era vorba de viața sau de moartea soldaților de profesie pe care-i comanda el.

Don Luis Weller, cum obișnuia să-i spună „El Chino", bătrînul colonel, își conducea trupele în luptă cu un crucifix trecut pe sub centiron, aidoma unui pistol. În încleștările corp la corp folosea

crucifixul acela și ca măciucă. O parte din războiul Riff-ului pe care-l făcuse în Legiunea spaniolă, la plecarea lui din Legiunea franceză, îi atrăsese o reputație plină de glorie a unui mare căpitan, la fel cu cel al cărui nume era înscris pe drapelul banderei a 5-a, unde luptase înaintea Terguistului. Soldații lui îl considerau un comandant viteaz și de temut. Îi spuneau: „El Sepulturero"-Groparul. Don Luis Weller avea cunoștință de porecla lui. Nu-l deranja însă. Cum atacurile se împuținaseră, era de preferat să lupți sub comanda „Groparului" decît să-nduri frecușurile zilnice ale căpitanului Jrigoyen, un bătrînel de origine bască, îndesat și cu o față ridată de țăran șiret. Acesta din urmă își petrecuse o parte din viață în al doilea regiment Thabor, la Tanger. După dizolvarea Thaborilor francezi și spanioli, venise ca locotenent la Legiune. Luptase în Riff destul de mult ca să-și cîștige acolo cea de-a treia stea. De atunci încoace vegeta. Ca și căpitanul Luis Weller, care-și aștepta numirea de maior, era și el victima noii legi cu privire la avansări. Soldații lui Jrigoyen îi spuneau „El Leproso"-Leprosul, din pricina unei eczeme îndărătnice pe care-o trata de obicei cu „peleon". Locotenentul Furnyer venea din școală și era un ofițer cam timid, dar care se ocupa cu conștiinciozitate de soldații lui. Locotenentul Luis d'Ortega era mic și negru ca o cioară. Foarte viteaz în luptă, își cunoștea bine legionarii care-i iertau perioadele de cafard și de beție cînd devenea agresiv ca o bestie. În ce-i privește pe cei doi sublocotenenți, aceștia nu văzuseră pînă atunci nici o luptă. Veneau de-a dreptul din școală cu

gradul lor. Gîndul că-şi făceau serviciul în Legiune îi făcea să li se-mpurpureze obrajii de mîndrie.

Întregul stat-major era adunat şi-şi aştepta cu nerăbdare şeful dinaintea farfuriilor goale. Căpitanul Luis Weller intră în sala în care mirosea a var. „Trebuie să-mi plătesc întîrzierea, zise el simplu. O să-ncepem aşadar cina cu cîte-un pahar de porto pe care-l aveţi de la mine."

*

La rîndul său, legionarul Pierre Gilieth se gîndea şi el la moarte. Făcea de gardă, singur, dinapoia unui mic zid de apărare a cărui umbră îl învăluia, ca să nu constituie o ţintă prea uşoară. Înaintea lui se întindea reţeaua din fire de sîrmă ghimpată, care, pe-o lăţime de zece metri, încercuia postul de la Bou Jeloud. Bine înfăşurat în mantaua lui mare din postav cu glugă, fiindcă noaptea era rece, Gilieth pîndea întinderea pustie cu puşca rezemată de zid, gata să tragă.

Gilieth se gîndea la moarte din cu totul alte motive decît cele ale căpitanului Weller, supranumit „El Sepulturero". Gîndurile lui oscilau ca o pendulă între certitudinea de a fi la adăpost, dacă nu de riffani cel puţin de-o altă primejdie şi mai mare, şi teama de a se simţi încercuit de o reţea de supraveghere care se strîngea zi cu zi tot mai mult. Faptul că nu putea să asocieze clar nici o figură omenească cu neliniştea aceea îl chinuia şi mai mult. În acelaşi timp se gîndea şi la camaradul lui, la caraghiosul acela de Fernando Lucas, de care nu putea să scape. De mai

bine de şase luni de cînd trăia alături de individul acela, în casa aceea de sticlă care se chema cazarmă, nu izbutea de loc să-l definească, să-l catalogheze bine.

Tipul era mai mult decît viclean, Gilieth îşi dădea seama de asta. Mulot, adevăratul lui prieten, îşi dădea şi el seama, el care în mai multe rînduri îi trezise bănuielile. Lucas însă izbutea să se strecoare. Le aluneca printre degete, oricît de strînşi ar fi ţinut pumnii, ca un peşte poznaş. „Ce-o fi urzind în căpăţîna aia a lui?“ se întreba Gilieth. Nu izbutise încă să găsească răspunsul care să-l mulţumească.

La Tetuan, Lucas frecventa o serie de tipi suspecţi, ca de pildă Cecchi care ţinea „Triana“. Cecchi trecea la Dar Riffien drept un individ care întreţinea o agenţie de dezertare. Pe Gilieth însă îl intriga faptul că zvonul ăsta, care provenea de la bucătării, nu ajunsese la urechea şefilor sau a agenţilor Siguranţei. Prezenţa lui Cecchi la Tetuan îl neliniştea pe Gilieth la fel cu prezenţa lui Lucas la Dar Riffien. La Dar Riffien pe Gilieth îl scotea din sărite prietenia, de multe ori din cale-afară de slugarnică, pe care i-o arăta Lucas. Acum însă, departe de tipul acela de care se temea, Gilieth regreta că nu se află lîngă el. În bled supravegherea ar fi fost uşoară.

La orizont focurile ardeau încă, undeva în ceaţă, între cer şi pămînt. Păreau nişte focuri de ţigară. Gilieth îşi pregăti un încărcător pe care-l puse lîngă el, pe zid.

„Dacă există «barro», îşi spuse el, o să fiu avansat caporal.“ Cele două trese de lînă roşie i se părură o pavăză eficientă. Se gîndi apoi din

nou la cuvintele enigmatice, dar încurajatoare, ale colonelului.

Avu impresia că mişcă ceva pe pămînt în faţa lui. Gilieth nu se lăsă înşelat. Învăţase deja să cunoască extraordinara şi totodată înşelătoarea animaţie a întunericului în jurul santinelelor nervoase. Nu se lăsă indus în eroare. Ridică capul să privească cerul. Închise apoi ochii şi numără pînă la şapte. Cînd îi deschise, avînd în faţă bledul, nu mişca nimic. Gilieth bătu atunci pămîntul în loc fiindcă îngheţase. Îşi ţinea puşca prin mînecile largi ale mantalei.

„În fine, nu-mi explic cum de Lucas ăsta, care nu mă slăbea o secundă, m-a lăsat să plec fără el."

Gilieth zări din nou focurile de pe munţi. Îşi închipui un trăgător dibaci, ascuns după o stîncă. În clipa aceea, ca un răspuns la provocarea aruncată de imaginea lui, un glonte miorlăi prelung în întuneric.

„Asta-i un glonte D", zise Gilieth. Şi dădu alarma. Soldaţii, treziţi pe neaşteptate, se repeziră la parapet. Un nou glonte răsună prin aer ca o lovitură de ciomag care izbeşte în lemn. Gilieth nu se putu opri să nu zîmbească. Începea să înţeleagă motivele care-l împiedicaseră pe Lucas să-l urmeze pînă la Bou Jeloud.

Capitolul XI

CÎND GILIETH o întîlni pe Aischa Slaoui, căreia soldaţii îi mai spuneau, datorită ţinutei ei distinse, şi Seida-lella, era după repaosul de la

prînz, pe strada albă cu umbre albăstrii din Dar Saboun, cartierul prostituatelor din Bir Djedid.

Cînd legionarii erau în fonduri, obişnuiau să coboare, sîmbătă seară, după cină, pînă-n tîrguşorul din coasta muntelui deasupra căruia se afla postul. Cele două străzi închinate amorului nu ofereau de loc un pitoresc prea special. Erau mărginite de căsuţe arabe, proaspăt spoite în alb şi-n bleu. Două dintre casele acelea erau ţinute de nişte proxenete meştere, încărcate de bijuterii şi brăţări. O mînă mare a Fatmei, din aur, le împodobea piepturile sterile şi supte. În patio, în centrul cuburilor acelora care păstrau în ele răcoarea nopţii, se putea bea. De jur împrejur în patio curtezanele îşi aveau cămăruţele lor, în care făceau colecţie de pendule, de clopoţele de Westminster şi de buchete de mirese de la 1831, păstrate sub globuri de sticlă. Toate bordelurile aveau cîte un fonograf ale cărui tribulaţii sentimentale le luau minţile legionarilor mai mult decît vinul intendenţei, ale cărui probe le găseau acolo.

Ca toate prostituatele maure, cele din Bir Djedid se arătau blînde şi supuse faţă de europeni. Păstrau pentru ele nenumăratele resurse diabolice şi născocirile uneori crude ale răutăţii lor copilăroase. Nu se deosebeau de prostituatele europene decît prin supunerea lor extremă, prin curtoazia lor plină de eleganţă, prin gustul lor deosebit pentru poezie. Le plăcea să asculte frumoasele istorii obscene povestite de bufonul din Mechouar, care, de două sau de trei ori pe săptămînă, venea să încînte la domiciliu urechile atente ale prizonierelor acelora surescitate.

La Kadidja, zisă şi Planche-à-Pain, preaiubita patroană a Seidei-lella, veneau în fiecare sîmbătă doi tineri arabi care cîntau la mandolinele lor fandangos, sevillanas sau fox-trot-uri faimoase, aranjate ca prin farmec, pe cuvinte arabe. Cîntecele proveneau de la Fez sau de la Taza. Contrabandiştii de amorse trebuie să le fi transmis prostituatelor, care în Maroc au un fel de salon literar ştiind să tacă atunci cînd trebuie. Tinerele prostituate marocane au mulţi prieteni care vin să flecărească cu ele. Se bea ceai de mentă stînd în pat, după perdelele de muselină bine trase. Aischa Slaoui era o fostă „fiică a desfătării" din Sale. Se refugiase în Marocul spaniol, în punctul acela pierdut din Djebel, ca să scape de urmărirea poliţiei din Rabat, în urma unui act criminal, teribil de complicat, în care dominase gelozia. Ceaiul otrăvit care-l trimisese-n paradis pe Ben Ahmou, sublocotenent, de rezervă de tiraliori marocani şi persoană notabilă din Sale, fusese, dacă nu pregătit de dînsa, în orice caz oferit de mîinile ei. Slaoui avea pe vremea aceea şaisprezece ani. Acum avea douăzeci.

Cînd Gilieth o văzuse pentru prima dată pe fata aceea înaltă, cu pielea aurie şi cu o faţă frumoasă şi zîmbitoare, îi oferise să bea puţin anason dintr-un pahar mare, fără picior. Slaoui, înveşmîntată somptuos cu un caftan de mătase vişiniu, acoperit cu o tunică din tul care-i estompa strălucirea, se arătă o preadistinsă doamnă. Îi servi ceai cu gesturi de patriciană şi fumă toate ţigările soldatului. După aceea îi oferi dintr-ale ei şi-i arătă cele trei pendule pe care le avea, deşteptătorul, ceasul ei cu cuc de Nürnberg, fo-

nograful portativ şi brăţările ei grele din argint filigranat, care proveneau majoritatea de la Toledo. Gilieth nu se culcă cu marocana în seara aceea, fiindcă n-avea bani decît pentru băutură. Apoi, deodată, îi venise ideea s-o cucerească pe fată, care-i plăcea. Slaoui vorbea corect franceza şi spaniola. Îi era uşor să se înţeleagă cu ea, aşa cum se gîndea şi cum plănuia : s-o seducă cu cuvinte bine ticluite.

Stătea cuminte alături de ea dinaintea unei mese mizerabile, alcătuite din cutii de ambalaj. Bea anason îndoit cu apă. Slaoui îi spunea : „Eşti francez ? Atunci cum de eşti soldat în slujba Spaniei ? Sau poate că la tine acasă se mănîncă mai puţin bine decît aici ? La Sale veneau să mă vadă mulţi prieteni francezi. Rîdeau mereu. Nu puteai să vorbeşti niciodată serios cu ei... Dar eu, Aischa, i-am văzut şi plîngînd, şi-n momentele acelea deveneau răi. Urlau ca toţi demonii : Du-te la dracu !

— Asta se cheamă cafard, zise Gilieth, luînd-o încetişor de mînă pe marocană.

În patio, cu toate că era sîmbătă seara, nu era prea mare gălăgie. Patroana stătea de vorbă cu doi-trei subofiţeri, care aşteptau să plece legionarii ca să-şi poată face alegerea. Doi arabi tineri, în djellaba roz şi verde-deschis, beau ceai şi le tot şopteau zîmbind tot felul de vorbe dulci la trei fete care-şi ţineau capul aplecat graţios pe umăr.

Lipsa aceea de animaţie n-o încînta cîtuşi de puţin pe patroană. Era îngrijorată pentru faptul că cei care primiseră soldele, care veneau de la Xauen, încă nu sosiseră. Spunea, vorbind despre

compatrioții ei care trăgeau uneori noaptea asupra santinelelor de la Bou Jeloud :

— E o rușine !

Gilieth și Slaoui întoarseră capetele spre grupul tinerilor marocani în djellabas de mătase. O prostituată tînără, foarte brună, probabil o fată din Sud, din Tafilalet, se sclifosea rîzînd și scutura încurcată din cap.

— Nu vrea să cînte, zise tînărul din Taffah.

— Cîntă, Arkaia, zise patroana, cîntă, prostuțo. De asta-s făcute fetele, să cînte. Ele întrec farmecul rozelor, care nu fac decît să înmiresmeze inimile iubiților lor.

Micuța marocană se ridică și, ținîndu-și ochii plecați, cu o voce monotonă, surdă și întretăiată, cîntă un cîntec care se și dansa în același timp, din țara nisipurilor și a cămilelor. Dansul acela imobil aducea totodată și cu un fel de recitare sacadată și plîngătoare. Fata mima, trecîndu-și iute mîinile vopsite cu henne peste caftanul ei verde. Mima atitudinea unei fete care se dezbracă la marginea unui izvor. Apa răcoroasă i se prelingea de-a lungul spatelui, a coapselor. Mima după aceea sosirea stăpînului, extazul cavalerului aceluia frumos, propria ei încurcătură, rezistență și emoție. El îi oferea bijuterii. Ea își punea inelele și brățările imaginare la degete, la încheieturile mîinilor. Își cufunda mîinile elegante într-un sipet plin de bani de aur. Dansul acela cast îi încînta pe patroană și pe cei doi tineri din Taffah.

Slaoui privea zîmbind. Traducea toate gesturile micuței Filali.

Cînd aceasta termină, cei doi marocani o felicitară și se-nclinară înaintea ei. Fata pregăti ceainicul și turnă mentă proaspătă.

Gilieth se integra, oarecum împotriva voinței lui, în atmosfera aceea plăcută de intimitate, fără soldați certăreți. Strînse încetișor brațul cald al lui Slaoui.

— Ești tatuată ? întrebă el.

— Nu, e pictat cu henne...

Și-și arătă mîinile decorate cu o rețea albastră.

— Aici sînt tatuată.

Îi arătă o stea, lîngă tîmplă.

Celelalte fete, Fasi, aveau tatuaje, ca o jugulară sub bărbie, pe care le numeau : „Căpăstrul Domnului".

Atunci, Gilieth apucă brațul Aischei și-l mușcă puțin.

— Mă numesc Pierre, zise el încetișor. Săptămîna asta o să mă întorc cu un prieten. O să scrie numele meu aici, pe umărul tău, cu ace.

Slaoui îl privi pe legionar. Clipi din ochi. Simulă confuzia unei tinere mirese.

— O iei cam repede, spuse ea.

Gilieth se ridică. Începea să-l obsedeze dorința de-a o poseda pe femeia aceea. Dar Slaoui merita mai mult decît o posedare rapidă și reglementară. Trebuia să aștepte și s-o lase pe Aischa, puțin intrigată, să se metamorfozeze încetișor înaintea chipului legionarului Gilieth.

*

În cursul zilei de luni, la marginea drumului plin de praf, Pierre Gilieth își împingea roaba,

lucrînd împreună cu doi italieni care săpau pămîntul rațional, aproape cu voluptate, ca niște adevărați lucrători de terasamente. Șoseaua înainta încet, în direcția frontierei franceze. Urma să înlocuiască vechea pistă, adesea impracticabilă pentru vehiculele care stabileau comunicația între Xauen și Taza.

Drumul acela, care șerpuia printre munții arizi și plini de primejdii din Djebel Dahou, era un exemplu excelent de lucrare-tip a cărei singură evaluare ar fi fost de-ajuns să-l scîrbească definitiv pe-un antreprenor de lucrări publice solicitat să întocmească un deviz.

Cele două companii ale Legiunii, păzite, în principiu, de o grupă de mitraliere, lucrau în fiecare zi din zori și pînă seara puțin înainte de cină. Soldații se odihneau la amiază cît dura siesta.

Gilieth, gol pînă la brîu, se chinuia și era cuprins de disperare. Nu era obișnuit cu munca aceea. Se grăbea prea tare.

— Prea dai repede, îi spuneau camarazii lui de șantier. Uite, trebuie să faci ca o pîrghie din lopată... Cînd folosești tîrnăcopul e altceva. Trebuie să înțelegi soiul pămîntului. Trebuie să-l pătrunzi, să-i faci o mică crăpătură. Cînd fierul tău intră în rana aceea, să apeși încet. Un întreg bloc o să se desprindă atunci... Uite cum fac eu... Rezistă putoarea !... Trebuie să ocolești porțiunea asta de granit... E tare, scîrba dracului !... da' trebuie s-o dai gata... Ia te uită ! S-a făcut.

Un bloc se desprindea sub tîrnăcopul lui Martini. Anselmo Baia fărîmița blocul și-l aduna cu mișcări largi și îndemînatice pe lopată.

Pierre Gilieth luă tîrnăcopul din mîinile lui Martini. Peste o jumătate de oră, palmele mîinilor lui, încinse prin frecarea cu lemnul, nu mai erau în stare să strîngă mînerul uneltei.

— Pînă la urmă te obişnuieşti, zise Anselmo Baia. Eu, vezi tu, iubesc pămîntul cum iubesc un cîine. Există pămînturi care-s frumos aşezate. E-o plăcere pentru ochi. În Franţa pămîntul se desfăşoară frumos. Am văzut acolo nişte rambeluri, ei bine, dragul meu, tot ce pot să-ţi spun e că era o plăcere să le priveşti, netede şi regulate, şi drepte, nişte rambeluri dulci ca o piele de femeie. Nu-mi trebuie decît pămînt fără iarbă. Ierburile sînt păduchii pămîntului.

Luă un burduf din piele, îl ridică deasupra capului şi lăsă să i se scurgă un firicel subţire printre dinţii abia întredeschişi.

— Ah ! scîrba ! zise el.

Şi privi drumul care se contura aproape drept, între grohotişul stîncilor şi materialele mohorîte aruncate claie peste grămadă.

Gilieth fu foarte satisfăcut cînd se auzi strigat de sublocotenentul Ricardo Perez.

— Îmbracă-te, Gilieth, echipează-te, ia-ţi şi armele şi ai să preiei comanda unei patrule. Ai să treci dincolo de creasta aceea şi-ai să înaintezi pînă ai să poţi să ţii valea aceea mică sub foc. Ni se semnalează de la fort nişte mişcări neobişnuite, făcute de vreo douăzeci de indivizi care ar fi înarmaţi, după cît se pare. Du-te să vezi ce-i. Eu o să mă plasez pe creastă cu o mitralieră ca să vă acopăr. Alegeţi oamenii şi începe manevra imediat. Voi fi la două sute de metri în urma voastră.

Gilieth îl luă cu el pe Baia, pe Martini, pe Mulot și pe Garrita, „nino de Badajos" care pătimea ca un ocnaș între mînerele unei roabe.

Pînă la creastă, cei patru soldați au mărșăluit în grup. Ajunși sus, se culcară printre pietre, și Gilieth, ascuns îndărătul unui bloc de granit, cerceta valea.

Se desfășura în lung, stearpă, sălbatică și solitară. Un vultur se rotea foarte sus, deasupra unei mici aglomerări de stînci, care de departe semăna cu o turmă de capre negre și albe culcate la pămînt.

Gilieth își desfășură soldații în trăgători la zece pași unul de altul. Cu arma-n mînă, începură să înainteze ca să ajungă în fundul văii. Legionarii merseră fără să zărească nimic vreo trei-patru sute de metri. Deodată, Gilieth descoperi o duzină de marocani stînd jos, în iarbă. În preajma lor, niște cai încercau să ronțăie, de jos, de pe pămînt, cîteva smocuri rare de iarbă.

Legionarii se culcară la pămînt, gata să înceapă focul.

— S-ar zice că-s partizani, zise Gilieth.

Se sculă în picioare și începu să-și agite arma deasupra capului.

Călăreții îl zăriră și se ridicară și ei. Un european, îmbrăcat în niște haine gri-deschis și c-o pălărie cu niște boruri largi, veni alergînd în întîmpinarea soldaților.

Adunați în jurul lui Gilieth, aceștia îl așteptau liniștiți pe voluminosul personaj, ale cărui intenții păreau cu totul pașnice.

Gilieth se întoarse. Din locul în care se afla, nu se zărea fortul, dar se distingea creasta și

soldații sublocotenentului instalați după o mică grămadă de pietre.

— Vă salut, vă salut, legionari... Ne-am rătăcit. Trebuia să mergem pe pistă pînă la capăt ca s-ajungem la Bou Jeloud... Sînteți fără-ndoială din garnizoana de la Bou Jeloud?

— Da, răspunse Gilieth. Da' cu ce treabă pe-aici ?

— Treburi locale, serviciu geografic, zise bărbatul cel solid, ștergîndu-și de sudoare fața și gîtul... Să așteptăm escorta mea, după aceea să ne conduceți la post. Ne pare bine c-o să petrecem noaptea asta la voi, fiindcă, după cît se pare, nopțile nu prea sînt sigure prin văgăuna asta.

— E mai bine să nu zăbovești în bled după apusul soarelui. Cu escorta dumneavoastră însă nu e cazul să vă temeți de un atac al hoților.

Gilieth observa pe furiș, cu atenție, obrazul lătăreț și imberb al geografului rătăcit.

— Semănați, domnule, cu cineva pe care-l cunosc... pe care-l cunosc, adică l-am văzut o singură dată... Domnul Cecchi, proprietarul *Trianei.*

— Se prea poate, răspunse călătorul. Toți oamenii grași seamănă între ei... Nu e pentru prima dată că sînt victima unei confuzii. Zic victimă fiindcă nu mi se pare prea măgulitor să fiu confundat cu patronul bordelului aceluia groaznic pe care în curînd autoritățile militare îl vor închide. Eu locuiesc la Tetuan, domnule, și faptul că sînt dublat de un personaj ca acela mă face să mă cutremur de indignare.

Gilieth mergea alături de geograf. Individul respectiv semăna într-adevăr cu Cecchi aproape la

fel cum semăna necunoscutul de la Barcelona cu Bardon. Numai că în creierul lui Gilieth încolţise un gînd rău.

Partizanii călări urcau panta la trap. Ajunseră pe creastă, unde-i aştepta sublocotenentul Perez.

Gilieth se întoarse la post, mai preocupat decît părea în aparenţă. După masa de seară îşi puse mantaua, îşi luă bidonul lui plin cu vin şi se duse să-şi fumeze pipa, departe de ceilalţi, dincolo de sîrma ghimpată. Mulot se grăbi să vină lîngă el.

— Eşti singur? întrebă Gilieth... Hai aşază-te aici şi vezi dacă nu vine cineva. Aşa... Tu eşti bine cu sergentul-major, secretarul „Groparului". Fă-mi serviciul şi încearcă, pe şest bineînţeles, să-l faci să-ţi spună numele şi profesia tipului ăluia solid care mănîncă în sala de mese a ofiţerilor. De la partizani n-o să aflăm nimic, după cîte mi se pare mie sînt cu toţii nişte soldaţi travestiţi.

— Tipul ăla, zise Mulot, seamănă cu individul pe care l-am văzut noi în ajunul plecării noastre, la *Triana*... prietenul lui Lucas. Nu-mi mai aduc aminte cum se numea.

— Asta n-am băgat de seamă, zise Gilieth.

A doua zi, pe drum, Mulot îl trase pe Gilieth la o parte după ruloul compresor.

— Am avut dreptate. Geograful nu-i geograf. E un tip care-şi zice Cecchi şi care e de la poliţie. Se ocupă cu politica şi băiatul dă tîrcoale pe la posturi sub un pretext sau altul, ca să vadă — uite, ţi-o spun şi eu cum mi-au servit-o — cît de devotaţi sînt ofiţerii. Se pare că există oarecari primejdii la Madrid şi-n nordul Spaniei.

Gilieth își reluă lucrul. Avu din nou senzația că era încolțit. Zgomotul idiot al tăvălugului care sfărîma pietrele i se părea insuportabil. Fără să-și controleze prea bine gesturile, lucra cu febrilitate. Activitatea asta surprinzătoare îi revoltă pe camarazii lui :

— Ascultă, băiete, ai de gînd să dai gata drumul ?...

Gilieth zîmbi flatat și se opri din lucru, cu mîinile sprijinite de mînerul tîrnăcopului. Torsul lui gol, puternic și bronzat lucea în soare. Și atunci se gîndi la Aischa Slaoui. O clipă îi reveni în minte povestea cu Klemes, legionarul din regimentul 2 francez. Avea să-și ia pușca și niște cartușe. Avea s-o răpească pe marocană. Și ea avea să-l conducă spre sud, spre sudul acum înțesat de autocare. Fata avea să-l introducă într-un duar și avea să devină acolo caid. Și-atunci or să vadă ei de ce e-n stare un om ca legionarul Pierre Gilieth. Simți pe buze gustul dulceag și sărat al sîngelui. Își pipăi, în buzunarul cămășii, portofelul umflat din cauza „Frumoasei", cartușul acela binecuvîntat, pe care-l ținea în rezervă. Gilieth îl luă, îl cîntări în palmă și după ce-l privi cîteva secunde, îi apucă cu dinții vîrful de nichel. Cartușul acela nu putea să-și greșească ținta. Dar trebuia să se lămurească cu privire la alegerea ținței.

„Trebuie să am răbdare", se gîndi Gilieth.

Hotărîrea lui era luată. Cu mersul său încet și legănat, se-ndreptă spre Mulot, care arunca o căldare cu apă pe roțile tăvălugului. Apa fumega ; torsurile goale care-nconjurau mașina aceea idioată șiroiau de sudoare.

— Mulot, ai nişte vin ? zise Gilieth.

Mulot îi întinse bidonul lui. Vinul era călduţ. Gilieth bău îndelung, pînă-şi astîmpără setea.

– Ah ! zise el, mulţumesc, simţeam că-mi dau duhul. Astă seară mă duc jos, la fatme, hai şi tu cu mine. Fac cinste cu-n păhărel.

Fluierul locotenentului Furnyer, care comanda corvoada, îi readuse pe soldaţi către tunicile lor şi către echipamentul agăţat de piramide.

Grupa de mitraliere o şi apucase spre post. Încolonaţi în rînd cîte patru, legionarii, frînţi de oboseală, cu ochii ieşiţi din orbite şi cu gurile uscate, începură să urce greoi costişa către fortul între ale cărui ziduri mocnea parcă dogoarea întregii zile.

Gilieth se lăsă să cadă pe patul lui de campanie. Plăcerea pe care o simţea stînd întins pe spate, cu picioarele atîrnînd, îl învăluia în spiralele unei ameţeli plăcute. Se opinti însă şi, rupînd vraja, se ridică în picioare şi începu să-şi scoată echipamentul. Îşi puse alte sandale şi altă cămaşă.

— E prea tîrziu să mai mergem jos, zise Mulot.

— Atunci o lăsăm pe mîine, răspunse Gilieth. Mîine o să mă duc la manutanţă, că-i rîndul meu, şi-o să te iau cu mine să cumpărăm ceapă din tîrgul arab. O să avem timp să trecem şi pe la Aischa.

— Mîine dimineaţă îşi ia tălpăşiţa şi agentul nostru, zise Mulot. Se-ntoarce la Tetuan. Am aflat toate astea de la „Balero". De şi-ar rupe gîtul în rîpa de lîngă Arzila, e tot ce-i doresc. Îţi dai seama că nu sînt nici eu chiar aşa de prost.

Lungit pe patul lui, Gilieth își spunea mereu :

„Trebuie să aștept, trebuie să aștept. Acum nu mă mai tem de nimic, fiindcă sînt sigur c-o să mor în clipa cînd o să vreau eu.“

Cu toate astea, sacrificiul vieții lui nu era de loc atît de absolut cum credea el. Toată noaptea visă că fugea spre sud, spre sudul miraculos care ațîță cafardul legionarilor. Înaintea lui mergea Aischa învestmîntată ca Sulamita. Și semințiile nomade se prosternau înaintea lui Gilieth.

Capitolul XII

GILIETH ȘI MULOT, cu cîte-un sac de pînză pe umăr, se amestecară în mulțimea de djellabas ruginii, care se-nghesuiau în jurul negustorilor așezați pe vine dinaintea legumelor lor, dinaintea puilor slăbănogi și a porumbeilor legați grămezi de picioare. Ca toate tîrgurile maure, tîrgul de la Bir Djedid mirosea a usuc de oaie, a unt rînced, a lăcuste prăjite și mai răspîndea și mirosul acela specific, pe care-l au djellebele, chiar atunci cînd sînt noi, așezate vraf în dughenele negustorilor. Într-un colț din piața mare care se numea mechuar, un îmblînzitor de șerpi își disputa spectatorii cu un măscărici. Amîndoi reușiseră să-și adune cîte-un public : un prim rînd de spectatori chirciți și, în picioare, în spatele primului rînd, cîțiva legionari care coborîseră în

mechuar pentru corvezile aprovizionării de fiecare zi.

Gilieth și Marcel Mulot îl strigară pe caporalul Sima, care-și răsucea o țigară în timp ce privea amuzat la măscăriciul slăbănog care se producea în zdrențele lui sordide.

— Sima, ia fă-te puțin încoace, iubitule. Îți lăsăm sacii noștri o clipă, numai pînă facem un drum și ne-ntoarcem.

— Numai să n-o faceți de oaie, zise caporalul. Puneți-vă sacii colea. Da' nu uitați punctul de întîlnire, în locul ăsta, peste trei sferturi de ceas. Îi aștept pe El Flamenco și pe ceilalți care s-au dus să ia ulei de la caid.

— Vom fi aici, iubitule. Îți mulțumim... Peste jumătate de oră ne-ntoarcem. Ai un anason de la noi, la Prospero.

Prospero era cantinierul postului : un fost legionar destul de șmecher.

Gilieth și Mulot dispărură în mulțime. Imediat după aceea intrară în Dar Saboun.

La orele zece dimineața cartierul era încă adormit. Ulicioarele erau deja încinse și căsuțele lor închise, dintre care unele erau acoperite cu olane, păreau nelocuite. O pisică slăbănoagă și neagră, ghemuită în umbra unui zid, privea curioasă mersul grăbit al celor doi soldați. Activitatea aceea o surprindea în așa măsură încît se întinse, își înalță spinarea în chip de arc și se strecură imediat prin crăpătura unei uși.

Casa Kadidjei se odihnea în tăcere și-n răcoare. O slujnică bătrînă și neagră spăla cu multă apă în patio, care era pardosit cu pătrățele din faianță verde.

— Patroana nu-i acasă? întrebă Pierre Gilieth.

Negresa dădu negativ din cap și arătă în direcția mechuarului.

— E în piață, zise Mulot. Am întîlnit-o mai adineauri. Cumpăra roșii.

— Și Aischa?

Pe o fereastră, care răspundea în galeria ce înconjura patioul, se ivi capul Aischei, cu părul legat strîns într-un batic galben cu roșu. Slaoui le zîmbea frumos. Îi trimisese o sărutare lui Gilieth, cum fac europenii.

Gilieth urcă repede scărița umedă scobită în zid. O găsi pe Aischa în camera ei. Pisa henné într-o piuliță de alamă. Călcîiele goale îi erau mînjite cu o pastă colorantă care semăna cu balega de vacă. Pierre Gilieth o sărută pe buze pe „buna lui prietenă", cum îi spunea el.

— Nu vrei să ne dai ceva de băut? o întrebă.

Aischa își puse papucii ei din mătase verde împodobiți cu broderii de argint și mătase violetă și roz, papucii ei de casă.

— Asta fiindcă ești tu, zise ea... altfel casa e închisă. Dar fiindcă e vorba de prietenul meu cel drăguț, patroana n-o să zică nimic.

Coborî împreună cu Gilieth și se instală la bar. Marcel Mulot, grav și șugubăț, își bău păhărelul cu anason, sugîndu-i conținutul ca un copil de țîță.

— Nu spui nimic, Pedro, gemu tînăra femeie.

Ochii ei frumoși străluceau de tandrețe și de supunere. Forța lui Gilieth o vrăjea într-atît încît, alături de bărbatul acela, devenea serioasă și înțeleaptă.

Gilieth îi mîngîie gîtul şi, maşinal, părul de la tîmple. Se mînji cu henné pe deget, ceea ce o făcu pe Aischa să rîdă. Atunci ea vru să-i deseneze nişte reţele cu henné pe dosul palmei.

— Hai, hai, îi zise Gilieth.

Marocana îşi plecă ochii în faţa luminii de neînţeles a ochilor acelora care-o dominau.

Mulot zîmbea, foarte politicos în faţa Aischei căreia-i spunea „senora". Şi oare, după obiceiul vechiului Milieu, ale cărui bune maniere le mai ţinea minte, nu trebuia s-o respecţi pe nevasta unui prieten ? Şi nevasta lui Gilieth, toată lumea o ştia, chiar şi tinerii ofiţeri, era frumoasa Slaoui de la „casa" Kadidjei.

— Ascultă aici, zise Gilieth. Vino mai aproape... Tu, Mulot, eşti martor...

Apucă cu o mînă braţul dezgolit şi bronzat al Aischei şi, cu vîrful cuţitului său, crestă o cruce pe pielea delicată. Sîngele se ivi în perle mici, Aischa scoase un ţipăt, dar Pierre Gilieth, fără grabă şi fără să-i lase braţul, puse gura pe zgîrietura aceea uşoară şi-i supse sîngele.

La rîndu-i, îi întinse femeii braţul său gol şi cuţitul.

— Hai, senora, crestează crucea... zise Mulot.

Aischa apucă cuţitul şi, din două mişcări rapide, făcu să apară sîngele. Se aplecă şi-l supse, aşa cum făcuse şi Gilieth. Gilieth simţi răsuflarea tinerei femei, mîngîierea buzelor ei şi cea a genelor lungi pe pielea lui, care era totuşi tăbăcită şi nu acoperea decît muşchii.

— Acum sînteţi căsătoriţi, zise Mulot.

Şi întorcîndu-se către Gilieth :

— Îmi dai voie ?

O sărută pe Aischa pe obrajii ei rotunzi şi tari :

— Şi acum... dacă ai nevoie de cineva să te apere atunci cînd Gilieth nu va fi aici, să te adresezi gornistului Marcel Mulot.

Gilieth turnă puţin alcool pe semnul lui şi-şi lăsă în jos mîneca de la cămaşă.

— Aischa, acum eşti nevasta mea. Ştii ce-nseamnă asta... Am venit în dimineaţa asta să-ndeplinesc ceremonia în prezenţa lui Marcel. După obiceiul nostru eşti măritată. Aşa că ascultă cu atenţie ce-o să-ţi spun acum... Diseară, cînd ofiţerii or să coboare aici, de-ndată ce accesul legionarilor în casă va fi interzis, ai să vezi că intră împreună cu ei un civil solid şi spilcuit, îmbrăcat în nişte haine gri, cum poartă turiştii. Să faci tot ce ştii tu ca să-l cucereşti pe bărbatul acela. Trebuie să te invite la masa lui. Şi acum fii atentă la ce-ţi spun : să lucrezi inteligent. Nu prea multă vorbărie, ci doar atît cît e necesar. E o chestie cam delicată, nu-i aşa, Mulot ?

— Aischa o să se priceapă, răspunse gornistul.

— Atunci, uite : probabil că civilul n-o să urce la tine-n cameră. Da' tu să-ncerci să-l cucereşti. Cînd ai să-l vezi bine înşurubat, aşa ca din întîmplare, să i te adresezi Arkaiei, sau alteia, sau lui Planche-à-Pain. Şi să vorbeşti tare, în aşa fel încît grăsanul să audă bine : „Ia te uită, Arkaia, Gilieth şi-a lăsat ţigările pe tejgheaua de la bar. Să i le dai tu înapoi, fiindcă eu nu mai vreau să stau de vorbă cu el." După aia ai să-mi povesteşti mîine toată scena. Uită-te bine la figura geometrului — fiindcă e un geometru, un geograf, şi aşa

mai departe... Dacă-ți pomenește de mine, să asculți și să-ncerci să-l faci să se descarce.

— Să se descarce ? întrebă Aischa, atentă.

— Da, adică să-ți spună tot ce coace-n căpățîna lui cu privire la mine.

— Bine, iubitule... Vino mîine...

Cei doi legionari ajunseră în fugă la caporalul Sima în mechuar.

— Ah ! Nu v-ați grăbit din cale-afară !... Era să mă-ntorc fără voi... Uite-ți, Gilieth, sacul, Baia a și plecat împreună cu ceilalți patru și cu arabaua căpitanului-doctor.

— Puteai să pui și sacii noștri în ea, zise Mulot.

— Era ticsită de nu se mai urnea din loc... Mă grăbeam să mă-ntorc înapoi... fiindcă sus cele două companii sînt în mare fierbere. Se pare că ne sosesc întăriri. Manolo, radiofonistul, a primit chiar acum un mesaj de la Tetuan.

Foarte intrigați de respectiva veste, legionarii se grăbiră să ajungă din urmă arabaua care se hurduca pe drumul prost de pe coasta colinei. Patrula împingea din spate căruța ca să mai ușureze catîrul, covîrșit de povara alimentelor. Cînd intră pe poartă, Pierre Gilieth constată că o agitație generală revoluționa curtea cea mare, barăcile și brutăria.

— Ce este ? îi întrebă el pe soldații de gardă.

— Așteptăm o companie de întărire... Trebuie să facem loc pentru o sută cincizeci de oameni, cai și un „padre".

Gilieth își lăsă jos sacul lîngă bucătărie. Tocmai se îndrepta spre baraca lui cînd îl strigă căpitanul Weller.

— Am să-ţi dau o veste bună. Ai fost avansat caporal. Hotărîrea s-a dat prin ordinul de zi. Ai fost repartizat la grupa a doua de la compania întîi, sub comanda locotenentului Furnyer, care îndeplineşte funcţia de căpitan.

Gilieth bolborosi cîteva cuvinte de mulţumire şi din obişnuinţă făcu stînga-mprejur. Intră în dormitor, unde soldaţii luară în glumă poziţia de drepţi lîngă paturile lor.

— Pe loc repaos ! comandă Gilieth.

Tolănit pe pat, ceru apoi explicaţii. El, Gilieth, fusese avansat caporal, împreună cu Marcel Mulot, care devenea în situaţia asta gornist-şef al „bandei" din Bou Jeloud. Căpitanul Weller devenea maior şi prelua comanda celor două companii şi a celei de-a treia pe care-o aşteptau către seară. Legionarii miroseau aventura din aer. Faptul acesta provoca, cum se întîmplă mereu în atari situaţii, oarecare fierbere.

— Am aflat, declară Martini, că la Taffah e plin de trupe : regulari, spahii, partizani, artilerie şi avioane. Se aşteaptă bandera a 6-a, care trebuie adusă în secret de la Penon de Alhucemas şi de la Melilla. Un batalion de vînători de munte trebuie să ocupe Penon de Alhucemas.

— De unde-ai auzit toate astea ? întrebă Gilieth.

— Ordonanţa indigenă a geometrului cel gras i-a spus sergentului de la infirmerie.

*

Ultima întrevedere a lui Fernando Lucas cu Cecchi, la şantanul de pe strada Luneta, n-a fost

de loc în măsură să-i facă mai roză viața legionarului improvizat. Pe Lucas îl aștepta la biroul sergentului-major al companiei din Dar Riffien o scrisoare de la Barcelona. Era scrisă în termeni conciși și foarte preciși. Confirma întru totul avertismentele dezinteresate și, tocmai datorită acestui fapt, oarecum alarmante ale impresarului de la Tetuan.

Fernando Lucas știa să accepte toate riscurile și învățase de multă vreme să le cunoască și cantitatea, și calitatea. Era un om curajos în exercițiul profesiunii sale. Numai că profesiunea lui nu era cîtuși de puțin aceea pe care-o adoptase atunci cînd îmbrăcase uniforma Legiunii.

Cînd plecase de la Barcelona, fusese aproape sigur că șederea lui la Dar Riffien n-avea să depășească limitele decente ale cîtorva săptămîni. Numai că, de zece luni, pînă în ziua respectivă, el continua să ducă de bine de rău existența aceea dură, într-un mediu cinstit care-l deruta.

Nu izbutea să priceapă motivele anormale ale cinstei aceleia relative. Viața în colectiv, bine ritmată, exaltată zilnic de mîndria extraordinară a Legiunii, îl deconcerta. Nu regăsea acolo cîtuși de puțin imaginea în mic a unei societăți pe care considera că o cunoaște, fiindcă-i analizase elementele în alte medii. În uniforma lui de legionar, Fernando Lucas se simțea extraordinar de stînjenit. În condițiile respective își simțea oarecum diminuată activitatea, care nu era decît activitatea fals independentă a unei mașinării la fel de bine organizate ca și Legiunea. Scrisoarea primită de la Barcelona — și pe care-o

recitea pentru a zecea oară — nu-i permitea nici un fel de dubiu cu privire la proiectele sale.

La gîndul că trebuia să discute din nou cu „Chinezul", un fior neplăcut îl străbătea din cap pînă-n picioare. Perspectiva acestei situații îl făcea să se strîmbe din cauza unei amărăciuni care-i umplea gura și inima. A doua zi după întoarcerea sa la Dar Riffien, Fernando Lucas se prezentă la biroul colonelului.

— Ce treabă ai cu el ? îl întrebă sergentul-major, pleoștit ca o broască de presat hîrtiile în mijlocul unui maldăr de „situații".

— Știe colonelul, răspunse Lucas. E vorba de-o schimbare de companie.

— Bine. Așteaptă la ușă...

Peste o jumătate de oră, căpitanul-aghiotant trecu prin fața lui Lucas, încremenit într-o atitudine convențională. Fără să-i arunce măcar o privire, ofițerul îi spuse :

— Intră, colonelul te așteaptă.

Cu capela în mînă și cu inima strînsă, Fernando Lucas bătu la ușă.

— Intră !

Deschise ușa și se apropie de colonelul care, în picioare lîngă biroul lui, cu mîinile în buzunare, îl aștepta sugînd o țigară de datura.

— Ce dorești ?

Lucas simți că mărul lui Adam îl înăbușă. Schiță un gest vag cerîndu-și scuze și-și începu povestea. Să-l ierte colonelul. Își dădea seama că toate trecerile acelea de la o companie la alta îl enervau pe colonel. Dar el, Lucas, la rîndul lui, nu era decît o biată părticică dintr-un organ atotputernic.

Se scotoci în buzunar, îi căzu jos o hîrtie, o ridică și-i întinse, în sfîrșit, scrisoarea pe care o primise colonelului, a cărui atitudine nu era cîtuși de puțin încurajatoare față de solicitant.

„Chinezul“ citi scrisoarea și i-o înapoie lui Lucas. Făcu cîțiva pași și, întorcîndu-se, se opri în fața lui Fernando ca să-i împărtășească impresiile de moment.

— Ai început să mă cam plictisești, dumneata, cu povestea dumitale. Prea durează demult. Îți dau... ține minte ce-ți spun, îți dau o lună ca să izbutești, adică să adopți o atitudine care, într-un fel sau altul, să te oblige să mă scutești de prezența dumitale. Ai noroc. Săptămîna asta va fi trimisă o companie de întărire. O să te trec la compania asta. Dar să nu mai aud de dumneata... Sub nici un motiv, decît doar ca să mi se arate raportul dumitale definitiv pe care-mi rezerv dreptul să-l modific, dacă așa o să-mi dicteze conștiința. Poți să pleci.

Lucas n-așteptă să-i repete ordinul. Era așa de tulburat cînd ieși din birou încît furierii îl luară la ochi :

— Ei, prietene, ți-a tras „El Chino“ vreo chelfăneală !

— Nu, răspunse Fernando Lucas, recăpătîndu-și sîngele rece, da' așa e tonul vocii lui. Zici că urlă și cînd colo vorbește.

Peste două ceasuri, prin ordin de zi, legionarului Lucas i se aduse la cunoștință că avea să fie trecut la o companie de marș care urma să plece ca să se unească cu cele două companii ale banderei *Hristos și Sfînta Fecioară.*

— Unde ne duc ? îl întrebară camarazii. Tu trebuie să ştii, tu care le ştii pe toate. La Carthagina ?

— Nu-n direcţia aceea, dar să nu-mi ziceţi mie pe nume dacă n-o să vă urcaţi în camioane ca să vă-ndreptaţi spre sud.

— Are dreptate Lucas, rosti un gornist. Mulot, care a fost proaspăt făcut caporal, mi-a scris că se află în djebeluri [1] pe lîngă Taffah, la Bou Jeloud. Nu ne aşteaptă decît pe noi ca să înceapă campania.

— Bănuiam eu... Ieri noapte, Schmidt, care făcea de gardă, mi-a spus c-a văzut trecînd prin gară trei trenuri unul după altul. Aveau tunuri pe platforme. Aproape şase baterii.

Gornistul începuse însă să cheme soldaţii. Subofiţerii se vînturau încoace şi-ncolo. Legionarii ieşeau din magazii, cu braţele încărcate de efecte. Pe paturile caporalilor vrafuri de cutii cu încărcătoare aşteptau să fie împărţite.

Soldaţii cîntau, într-atît e de adevărat că-ţi trebuie multă experienţă de viaţă militară africană ca să-ţi dai seama unde te simţi bine.

În timpul acestor pregătiri, la două sute de kilometri de Dar Riffien, cum mergi pe şosea, postul din Bou Jeloud se pregătea şi el să primească întăririle comentînd evenimentul cu ipoteze diferite, conform dorinţelor sau temerilor fiecăruia.

---

[1] Munţi.

Compania lui Gilieth era ocupată cu montarea corturilor în interiorul postului, ca să elibereze una din clădiri pentru noii-sosiți. Locotenenții și sublocotenenții își împărțeau patru camere din cele opt rezervate ofițerilor. Sergentul infirmier a trebuit să-i cedeze lui padre locul lui. Pentru motivul ăsta, indispoziția care-i face pe aventurieri să devină arțăgoși ca niște bărzăuni îi împiedică să guste, cum s-ar fi cuvenit, plecarea lui don José Angel, zis Cecchi.

„Osînza americană“, cum îl porecliseră legionarii, mergea moțăind pe calul lui mic și sur, în fruntea celor douăzeci de partizani mîndri și zdrențăroși, ținîndu-și pușca dinainte, sprijinită de șa. Don José Angel suferea în mod deosebit de pe urma arsurilor provocate de un soare matinal, părînd că ține cu tot dinadinsul să-l facă să regrete excesele lui de cu noapte, de la Planche-à-Pain.

Din cei șase sute de legionari numai doi au asistat cu un interes discret la plecarea cavalcadei aceleia nu prea decorative, care călărea tăcută în direcția Xauen. Paza fusese asigurată, pare-se, de niște posturi de „regulari“ și de cîteva patrule din cavaleria indigenă.

— Să-l trăsnească soarele-n cap, zise Gilieth cînd don José Angel și suita lui dispărură după creastă.

— Să crape cu gura deschisă, singur în bled, strigînd-o pe maică-sa, zise-n încheiere caporalul-gornist.

O dată mai mult, Pierre Gilieth se simțea renăscut din cap pînă-n picioare. Tresa dublă din lînă care-i încercuia baza mînecilor de la tunică

constituia un semn evident de protecție. Își repeta neîncetat : „Nu pot ei să aresteze, în plin bled, și chiar în ajunul unui atac, un caporal al Legiunii". Nu uitase, totuși, imaginile secrete ale crimei lui. Și-și mai amintea, cu o uimitoare claritate vizuală, și chipul drăguț al femeiuștei aceleia bete împreună cu rochia ei pătată de sînge. Chemările acelea ale trecutului deveneau însă din ce în ce mai rare, căci șoseaua se dovedea a fi o ibovnică epuizantă și geloasă. Îi uza pe toți soldații în folosul ei și nu le mai îngăduia să viseze în ceasurile de răgaz. De cînd lucra la șoseaua aceea infernală, Gilieth nu mai știa nici el însuși nici de unde venea, nici încotro se îndrepta.

Un soi de frenezie domesticea elementele lăuntrice ale personalității lui. Orice s-ar fi întîmplat, Gilieth și camarazii lui trebuiau să ducă drumul mai departe, să urnească stîncile arzătoare, să netezească solul, să sfarme pietrele, ca să dea posibilitatea camioanelor grele să izbutească în folosul bătrînei Spanii care le plătea. Abrutizat din cauza oboselii, dormea pe spate, cu gura deschisă. Dacă nu dormea, bea și cobora să se întîlnească cu Aischa.

Îi plăcea să-i mîngîie brațele răcoroase ca apa unei seguia din mijlocul unei grădini frumoase. Îi plăcea frumusețea femeii aceleia de-o tinerețe atît de perfectă, chiar și-n cele mai tainice ascunzișuri. Îi plăcea pentru că Slaoui se dovedea a fi o tovarăşă pe măsura dorințelor lui, dorințe pe care nu le putea defini. Aischa cunoștea valoarea sîngelui și chemarea plină de farmec a imaginilor fără nume, care nu pot fi descoperite decît din-

colo de piste. Ar fi luat pe umerii ei sacul lui Gilieth, dacă el ar fi venit într-o noapte, cu toate lucrurile lui, s-o ia de mînă şi s-o ducă cu el în sud.

Caporalul Gilieth îşi supraveghea şi-şi ajuta soldaţii care instalau corturile în faţa grajdurilor. Sosirea întăririlor îi aţîţa curiozitatea. Dar se gîndea şi la noaptea pe care-o petrecuse în ajun Slaoui împreună cu „Osînza americană".

Acum, cînd Gilieth vorbea despre Slaoui, sau pur şi simplu cînd o asocia neliniştilor lui, spunea : Soţia mea.

Capitolul XIII

GILIETH conducea tocmai o corvoadă de aprovizionare la Bir Djedid, cînd auzi sunînd goarnele dinaintea porţii postului. Îşi dădu în felul ăsta seama că întăririle defilau prin faţa maiorului Weller.

Nu se putea spune că Gilieth era nemulţumit. Avusese răgaz să se odihnească cîteva minute la Planche-à-Pain şi Aischa îi povestise, punct cu punct, numărînd pe degete, ca să-şi ajute memoria, evenimentele nopţii. Don José Angel, zis „Osînza americană", sau „Osînza din America", sau „Iancheul pus la saramură", îşi petrecuse noaptea alături de ea. Băuse cu nişte locotenenţi. Faţă de femei se dovedise de-o zgîrcenie revoltătoare.

— Mi-am pierdut o bună parte din noapte să-l ascult cum vorbește și nu mi-a dat decît cinci pesetas pentru timpul pe care m-a făcut să-l pierd.

În cursul conversației ea pronunțase de mai multe ori, ca din întîmplare, dar dibaci și-n chipul cel mai natural din lume, numele lui Gilieth. „Osînza americană“ nici nu clipise. Spre dimineață, cînd tinerii sublocotenenți, doborîți de oboseală, moțăiau dinaintea sticlelor elegant etichetate cu Royal El Kebir, Aischa rămăsese singură numai cu don José Angel, care n-o întrebase absolut nimic în legătură cu Pierre Gilieth.

— Poți să stai liniștit. Nu-ți știe nici măcar numele. Dar oare e numele tău adevărat, cel al tatălui tău ?

În urma acestei convorbiri, Gilieth cel tare se întorsese la soldații lui, care discutau înflăcărat prețul cepei și al cartofilor cu care-și umpluseră arabaua.

— Ia uitați-vă, senor, zicea marocanul arătîndu-le ceapa lui, nu găsiți nicăieri un rod mai frumos decît ăsta : e un dar pe care l-a făcut natura califilor. Luați și roșii din astea. Sînt tari și proaspete ca frumoasele din Dar Saboun ? Luați...

— Te cam întreci cu gluma, dragă, zicea Mulot, care se aranja întotdeauna să-l întovărășească pe Gilieth cînd se ivea vreo ocazie.

Și în ziua aceea, fiind scutit de serviciu din pricina unei ușoare tăieturi la buză care-l împiedica să sufle, coborîse în oraș, lăsîndu-i în grijă lui Flamenco să comande el „banda“ cînd avea să salute sosirea întăririlor. Prezența lui Gi-

lieth înnobila existența lui Mulot. Îl iubea pe Gilieth din cauza marii lui puteri și a chipului său dur de boxer, cu nasul ușor turtit.

Pe deasupra, Gilieth mai constituia pentru el și elementul cel mai sentimental din existența lui: Parisul, balurile, prietenii, prostituatele devotate și provocatoare. Ca toți oamenii străzii, dar ai unei străzi periculoase, Mulot îi prețuia pe taciturni. Numai ăștia erau adevărații șefi. Marcel Mulot își respecta șefii militari, fiindcă respectul se integra în mod foarte natural în pactul care-l lega de Legiune, dar pe Gilieth îl considera ca pe-un șef înnăscut. Ceea ce schimbă radical forța sentimentală a chestiunii.

Dacă Gilieth i-ar fi cerut lui Mulot să-l urmeze în aventura aceea extraordinară către sud, despre care vorbea uneori, de multe ori în prezența lui Slaoui, Mulot l-ar fi urmat, la fel ca și fata, a cărei imaginație era fascinată de privirea dură a amantului ei.

— Ai să fii și tu caid, zicea Gilieth. Noi doi, cu cîteva duzini de puști bune, putem să-ntemeiem un oraș departe de toți rahații...

Pierre Gilieth se gîndea mereu la evadarea aceea către sud. Îl fermecau imaginile pe care i le sugera ideea asta. Nu nesocotea nici dificultățile unei atari întreprinderi. Știa că era mult mai ușor să dezertezi din Legiunea franceză decît din Legiunea spaniolă din cauza terenului. Sudul nu căpăta o semnificație practică decît dincolo de Bou Denib, către desidență.

În dimineața aceea, poate din cauza pregătirilor de „barro“ care-i stîrneau obișnuitul cafard, Gilieth își pusese la încercare soția. Ca să de-

zerteze împreună cu ea îi trebuiau bani, iar el, Gilieth, nu avea decît solda lui.

— Am în sipetul meu peste o mie de pesetas, îi răspunsese Slaoui, ia-i. Cu banii ăştia ai să plăteşti drumul nostru între Taza şi Bou Denib.

Artistul oficial al garnizoanei, lucrătorul la terasamente Martini, tatuase pe braţul marocanei numele mic al lui Gilieth şi pe pieptul lui Gilieth numele Aischei înconjurat de-o ghirlandă de lauri, deasupra căreia se afla scris pe-o banderolă numele banderei lui Gilieth : *El Cristo y la Virgen.*

Gilieth, parcă renăscut, ca o ardezie ştearsă cu buretele, nu se mai gîndea de loc la Lucas. Fu deci foarte neplăcut surprins cînd îl întîlni la poarta taberei făcînd pe bufonul, ca de obicei, ca să distreze galeria.

— Ei, uite c-ai venit şi tu, îi zise el lui Lucas, fără să-i întindă însă mîna.

— Ah ! Gilieth, scumpul meu Gilieth... da' ce, eşti caporal acum ?... Îmi pare bine, da'-mi pare şi rău în acelaşi timp, fiindcă onoarea asta o să ne îndepărteze pe unul de celălalt.

— Mă iei peste picior, zise Gilieth, în timp ce-şi ajuta oamenii să descarce arabaua. Ţin să te previn însă că aici nu eşti la partea sedentară...

— Serviciu-i servici, zise Lucas.

— Nu, nu numai asta ; îţi dau însă un sfat, şi anume să nu cumva să ceri să fii trecut la grupa mea. Ţi-o spun prieteneşte, fiindcă ştiu că-ţi plac schimbările.

— La fel ai rămas, răspunse Fernando Lucas, oarecum vexat.

îi întoarse spatele lui Gilieth și se duse la compania lui.

După ce termină cu ordinarul, Gilieth se duse să arunce o privire băieților care sosiseră de pe drum. Veniseră pe jos de la Xauen : o sută cincizeci de soldați, un căpitan, doi locotenenți, doi gorniști și un „padre", părintele Parichalar. Căpitanul companiei se numea Boyuno, iar locotenenții, Ovidio și Barnabé Burian. Gilieth dădu în respectiva companie peste niște soldați pe care-i cunoscuse la Dar Riffien, ca „Moro" și Pedro Garcias, Licențiatul de la Salamanca. Le strînse mîna la cîțiva și se duse apoi să facă inspecție la corturi. După aceea își îmbrăcă uniforma și se echipă, fiindcă urma să fie de serviciu împreună cu sergentul Müller, un elvețian, la postul de gardă de la intrarea în Dar Saboun. Trupele de întărire, bine garnisite cu pesetas, impuneau anumite măsuri de precauție.

În prima lor zi la Bou Jeloud, legionarii proaspăt sosiți au avut liber după ora siestei.

Apariția soldaților înarmați la Bir Djedid producea întotdeauna o puternică impresie asupra copiilor, care se opreau din joacă și se luau după ei pînă la cea dintîi casă din Dar Saboun, unde se afla postul, într-o clădire nouă de tot, înconjurată cu un zid micuț și cu o rețea de sîrmă ghimpată.

După ce și-a pus pușca la rastelul cu arme și a plasat un soldat de gardă în fața ușii, Gilieth a dat o fugă, așa echipat cum era, pînă la casa Kadidjei.

Și acolo se făceau pregătiri de luptă. Așteptau trupele de întărire. Negresa clătea paharele, iar

Kadidja se coafa. Putea fi văzută prin ferăstruica de la camera ei. Zîmbi cînd îl văzu pe legionar.

Gilieth o strigă pe Aischa, care se grăbi să coboare. Era îmbrăcată cu un caftan albastru ca cerul, strîns în talie cu o cingătoare brodată cu aur.

— Plec înapoi imediat, zise Gilieth, sărutînd-o pe tînăra femeie pe buze. Sînt de gardă la post. Dar am venit să te previn într-o chestie importantă. În cursul serii ăsteia o să-ncerc să lipsesc. S-ar putea să vezi că mă-ntorc aici cu un legionar. E un omuleţ îndesat şi păros ca o maimuţă. Să te uiţi bine la individul ăsta. Şi să nu-i uiţi niciodată chipul. Să-ţi ţii gura în faţa lui şi să stai să asculţi cu atenţie ce-ţi va spune cînd n-o să fiu de faţă. E cel mai mare duşman al meu, înţelegi tu ? Mai tîrziu o să-ţi explic totul. Pentru moment însă, fereşte-te de omul ăsta şi fii drăguţă cu el. Nu-i spune că eşti nevasta mea, dar lasă-l să creadă că-mi eşti ibovnică şi că-ţi las toţi banii mei.

Aischa dădu din cap cu gravitate.

— Bine, Gilieth, zise ea.

Cu o mişcare iute şi tandră, apucă braţul iubitului ei şi-l duse la buze, care atinseră postavul tunicii în locul unde-i supsese sîngele.

*

La zece zile după sosirea întăririlor, soldatul de serviciu la postul de T.F.F. îi aduse maiorului Luis Weller un mesaj cifrat. Era ordinul să for-

meze o coloană alcătuită dintr-o companie a legiunii, din mitralierele ei, din două companii de „regulari" și dintr-o grupă de partizani de vreo șaizeci de puști. Elementele diverse ale acestei coloane aveau să fie puse sub comanda personală a maiorului Weller. Comanda postului de la Bou Jeloud avea să fie încredințată, în absența lui, unuia din cei doi căpitani, celui mai vechi, care avea să comande companiile ce urmau să rămînă în fort. O companie, totuși, și o secție de mitraliere trebuiau să fie în orice moment gata de plecare, ca să asigure securitatea drumului în cazul cînd coloana lui Weller s-ar fi retras. Diversele elemente ale acestei din urmă coloane trebuiau să facă joncțiune în vale, la două sute de metri de Bir Djedid, fiind sub protecția postului. Plecarea era fixată pentru a doua zi, în zori, adică într-o joi. „Regularii" și trupele suplimentare trebuiau să se grupeze și să doarmă în corturi în cursul nopții de miercuri spre joi.

Maiorul Weller fusese pus la curent, cu cîteva zile înainte, în legătură cu scopurile expediției. Trebuiau să împrăștie niște tîlhari și niște contrabandiști, și atunci cînd aveau să se retragă, obiectivul odată atins, să stabilească, pe frontiera franceză, niște posturi mici de observație. Maiorul Weller urma să lase în fiecare din posturile acelea cîte-o grupă de „regulari", vreo zece partizani, o subgrupă de legionari, sub comanda unui locotenent și a unui sublocotenent. Și urmau să mai fie construite și alte cîteva posturi, și mai mici, care să adăpostească o garnizoană de vreo

douăzeci de soldați „regulari" și legionari, sub comanda unui sergent din Legiune.

Cum primi ordinul de înaintare, maiorul Weller își adună toți ofițerii în sala cea mare a postului și le aduse la cunoștință ordinele lui și felul în care înțelegea el respectiva manevră de simplă supraveghere.

— Furnyer, ai să vii cu compania dumitale. Sublocotenentul Galvet se va atașa la prima companie cu două piese și un tun Lafite. Căpitanul Jrigoyen va prelua în absența mea comanda postului. Compania lui, condusă de locotenentul Luis d'Ortega, va rămîne în rezervă. N-o să am nevoie de ea, dar... parcă poți să știi ce se-ntîmplă în ținutul ăsta muntos!

În tot cursul zilei, „Groparul" nu făcu altceva decît să circule încolo și-ncoace prin tabără. Cerea informații în legătură cu cele mai mici amănunte. Vorbea foarte puțin cu soldații, cărora nu le plac cine știe ce ofițerii care se arată prea familiari cu ei.

Tot postul era în fierbere. Fiecare se organiza și se pregătea, chiar și personal, pentru respectiva campanie, care-i încînta pe legionari. Ajunseseră să prefere riscurile, destul de mici în aparență, ale unei morți violente, în locul muncii de terasament, dinaintea unui orizont sinistru de clopot de scafandru.

Gilieth și Mulot făceau parte amîndoi din compania de marș. Cît despre Fernando Lucas, el rămînea la Bou Jeloud „ca să le consoleze pe văduvele din Dar Saboun".

Gilieth, care în seara din ajunul plecării coborîse în oraş împreună cu Lucas, era liniştit din punctul ăsta de vedere. Îl prezentase pe Lucas lui Slaoui, prefăcîndu-se că gesturile marocanei îl lasă absolut indiferent. La rîndul său, Lucas se comportase corect.

Nenorocirea era că prada nu cădea în plasa aceea atît de dibaci întinsă. Pierre Gilieth însă nu se îndoia de reuşită. Îl cunoştea pe Lucas destul de bine ca să-şi dea seama că n-avea să reziste cîtuşi de puţin la avansurile versate ale frumoasei şi tinerei femei.

Pentru motivul ăsta, nu era nemulţumit că pleca. Lipsind, îi lăsa terenul liber lui Lucas. Acesta, cu nasul lui de vulpoi senzual, avea cu siguranţă să adulmece şi să se angajeze pe pista aceea interesantă. S-ar fi putut de asemenea ca el să lase să se-ntrevadă, cu gîndul la dragoste, şi cîteva amănunte recente ale meditaţiilor lui solitare.

Gilieth remarcase oarecare schimbare în atitudinea lui Lucas. De la sosirea sa la Bou Jeloud, fosta ordonanţă a lui Jimenez părea stăpînită de-o nelinişte destul de vizibilă şi pe care Gilieth o cunoştea foarte bine.

„E terorizat, se gîndea Gilieth. Locul ăsta i se pare periculos. Lucas nu-i legionar. E un legionar improvizat. Dacă izbutesc să am o dovadă în sprijinul a ceea ce gîndesc acum, îl omor şi mă omor şi eu după aceea. C-o fi să mor într-un fel sau în altul... mi-e egal. Cu toate astea, prefer să-mi aleg eu însumi împrejurările care să mă facă să mor şi să nu-l las nepedepsit pe porcul care-o să mă oblige să-mi trag un glonte-n cap."

Şi-n timp ce-şi pregătea raniţa pentru plecarea de cu noapte, Gilieth fluiera încetişor. Treptat se calmă. Îşi aduse aminte de Barcelona şi zîmbi cu milă la evocarea propriei lui imagini: „Suprema laşitate e să-ţi fie foame şi să n-ai cu ce să-ţi astîmperi foamea".

Prezenţa lui Lucas reveni pe ecranul unde se desfăşurau neîncetat filmele pe care le imagina şi pe care le retrăia. Gîndul de a-l ucide pe Lucas, în ziua în care ar fi avut dovezi în legătură cu temerile lui, i se părea logic şi cu totul natural. Părăsi însă gîndul de-a se omorî şi el. Slaoui dispunea de bani. Gilieth avea să fugă împreună cu ea şi cu Mulot, în munţi. Avea să se impună în cîteva duare[1], cărora le cunoştea împotrivirea ascunsă faţă de ocupaţia spaniolă. Ceva mai departe, la sud de Targuist, ştia că amintirea lui Klems nu dispăruse cu totul.

Klems ştiuse să profite de o situaţie excepţională. Toţi munţii răsunau de focuri de armă... Acum condiţiile nu mai erau aceleaşi; dar Gilieth spera să reuşească graţie revoluţiei aceleia care ameninţa să izbucnească în Spania. Natural, respectivul plan de evadare nu era decît un plan de apărare în faţa activităţii secrete a lui Lucas, care însemna în momentul acela trecutul celui care fusese „individul necunoscut de pe rue Saint-Romain, întîlnit în zori de trei noctambuli". Cînd Gilieth îşi amintea de pata aceea roşie şi murdară din viaţa lui, nu era cîtuşi de puţin impresionat de amintirea victimei. Dimpotrivă.

---

[1] Sate din Africa.

Se considera oarecum absolvit, datorită faptului că moşul ăla se pricepuse să-şi dosească atît de bine averea, iar el, Gilieth, nu putuse să ia decît trei mii de franci descoperiţi din întîmplare într-un teanc de batiste. Cînd îşi amintea de lucrul ăsta se-nfuria aşa de rău încît l-ar fi sugrumat încă o dată, şi de data asta din pură plăcere, pe mizerabilul acela pe care frica îl făcuse îngrozitor ca înfăţişare. Cînd Gilieth îşi reconstituia crima — evocările de felul ăsta deveneau din ce în ce mai rare — o făcea ca să evoce, cu o strîngere de inimă care aducea oarecum a teamă, întîlnirea lui fantastică din zori cu idiotul şi cu femeia aceea tînără şi beată care-şi petrecuse braţele în jurul gîtului lui. Îi apărea din nou înaintea ochilor, cu claritate, rochia ei albă, mînjită de sîngele pe care-l ştersese cînd se frecase de dînsul. Imaginea aceea ducea întotdeauna la provocări senzuale. Ce putere mai puteau avea justiţia şi forţele ei halucinante împotriva unui om care avea certitudinea că se putea elibera de tot, şi asta oricînd ar fi vrut.

„N-am de ce să mă frămînt, îşi spunea mereu Gilieth, încercînd cum funcţionează chiulasa puştii lui... *Ei* nu şi-au sacrificat viaţa. Eu mi-am sacrificat în schimb viaţa şi ştiu precis unde mă voi opri."

Îşi puse puşca la rastelul cu arme şi se duse să supravegheze pregătirile de plecare ale grupei lui.

Bineînţeles, Pierre Gilieth se dovedea un caporal excelent. Ascendentul pe care-l avea asupra soldaţilor era imens, fiindcă ştiau că Gilieth era

tare. Şi-i preţuiau vitejia la justa ei valoare. Sîngele lui rece era o chezăşie pentru salvarea întregii echipe aflate sub ordinele lui.

*

În toiul nopţii, sergenţii intrară în camere şi răvăşiră corturile cu un apel brutal. Cît ai clipi din ochi, toţi erau în picioare. Corturile fură demontate. Ghemuiţi pe întuneric la lumina cîte unei lanterne, legionarii le împătureau ca să le aşeze peste raniţe. La pichet catîrii de la secţia de mitraliere scoteau rägete înăbuşite, se loveau cu copitele şi-şi muşcau spinările. Gilieth distribui încărcătoarele. Bidoanele fuseseră deja umplute. Nimeni nu se atingea însă de rezerva aceea sfîntă înainte de a veni ceasul hotărît. Băură o cafea fierbinte şi mîncară fără poftă — era prea devreme — pîiniţele necoapte pe care brutarii le pregătiseră de cu noapte.

— Puneţi-vă goarnele deasupra raniţelor, le zise Mulot celor patru soldaţi pe care-i avea în subordine. Doar nu vă-nchipuiţi c-o să defilăm cîntînd la clarinete. De altfel, gorniştii or să meargă cu secţiile lor. Eu merg la legătura maiorului. Aşa că e clar. O să staţi liniştiţi fiecare la grupele respective. Aţi înţeles ?

— Înţeles ! repetară gorniştii.

Ofiţerii aşteptau, înfăşuraţi în mantăile lor mari, de culoare kaki, la care puseseră căptuşeli din flanelă albă.

Ordonanţa maiorului ţinea de căpăstru calul acestuia. Se duse şi se aşeză în stînga catîrilor înhămaţi la arabaua fiecărei companii.

Maiorul Weller își făcu apariția pe scara sălii celei mari a ofițerilor. La poarta postului cîțiva soldați de gardă așteptau cu arma la picior. Noaptea era întunecoasă și nu se vedea prea bine, fiindcă se dăduse ordin să nu fie aprinse lămpile cu acetilenă.

Legionarii erau aliniați în curte, pe două rînduri, cu arma la picior. Începu apelul, în tonuri și semitonuri ca o gamă cromatică... „Nu lipsește nimeni... nu lipsește nimeni... nimeni... nimeni!"

— Nu lipsește nimeni! declară cu glas răspicat și tare locotenentul Furnyer salutîndu-l pe maior.

— Atunci, la drum. Coborîți dacă se poate în mod discret. Nu-i nevoie să sculați toată valea.

Maiorul și locotenentul Furnyer încălecară și o porniră în fruntea coloanei care se desfășură puțin după aceea, pe panta de est a postului, avînd grijă să ocolească satele adormite. Cîțiva cîini blestemați începură totuși să latre. Un cocoș cîntă.

Nu după mult timp zăriră în cîmpie, înapoia unui gard viu de oleandri, grupul întunecat pe care-l alcătuiau companiile de trupe indigene. Niște cai începură să necheze. Indigenii desfăcură piramidele.

Un căpitan veni să se prezinte: „Căpitanul Paco Caraz, de la «regulari»".

Maiorul îi strînse mîna și lui și celor doi ofițeri ale căror nume însă nu se auziră. Apoi, fără să mai piardă timpul, trupele luară formația de marș. În frunte, vreo zece partizani călări și un pluton al Legiunii. Urma apoi grosul trupelor, soldați, convoaie, mitralieri. Un pluton de le-

gionari însoţit de-o mitralieră închidea coloana. La dreapta şi la stînga coloanei vreo douăzeci de partizani cercetau terenul.

Nimeni nu vorbea. Nu se auzea decît zgomotul pe care-l făceau bocancii cu ţinte prin pietrele bledului. Din cînd în cînd necheza cîte-un cal. Răsuna cîte-un galop care înceta brusc. Călăreţul pornea apoi iar.

La urmă, arabalele scîrţîiau jalnic. Conducătorii lor, pe jumătate adormiţi, bălăbăneau din capete, cu picioarele atîrnîndu-le aproape pe pămînt. Pierre Gilieth se afla la ariergardă, iar Mulot mergea la mijlocul coloanei, în urma maiorului şi a locotenentului Furnyer, care călăreau scară la scară.

Capitolul XIV

AISCHA SE DUSE la baia din capătul Dar Saboun-ului. Toate prostituatele se adunau în bazinul cu apă fierbinte. Se jucau, se stropeau cu apă, se hîrjoneau şi comentau evenimentele zilei şi mai cu seamă pe cele ale nopţii. Ca de obicei, Slaoui nu zăbovi prea mult în mijlocul prietenelor ei, care de multe ori, datorită lîncezelii irezistibile a băii, deveneau între ele mai mult decît prietene. Se-nfăşură în haikul ei şi se grăbi să se-ntoarcă acasă. Mergea repede, tîrşîndu-şi puţin picioarele. Călcîiele ei vopsite cu henné semănau cu doi trandafiri, trandafirii tuturor cîn-

tecelor de dragoste celebrate în haremurile sau în bordelurile pline de poezie din Maghreb, la ceasul cînd terasele se umplu cu femei cinstite și multicolore.

Urcă la ea în cameră și începu, ca-n fiecare zi, să-și facă toaleta ei complicată dinaintea bătrînei negrese care-i spunea : „O, Iasomie !“ Și-n vreme ce-și freca dinții cu o bucățică de lemn ca să-i facă mai albi și mai strălucitori decît luna, Aischa privea fotografia lui Gilieth agățată deasupra patului ei chiar la mijloc, între micile obiecte care alcătuiau comoara ei sentimentală. Era o fotografie carte poștală, făcută la Ceuta, în fața mării, la umbra palmierilor din grădina publică, la intrarea în bulevardul Pulido. Fotografia lui Gilieth făcea să dispară toate celelalte amintiri care, sub forma unor cărți poștale, se aflau într-unul din cuferele în care Aischa își punea rochiile și lenjeria. Două evantaie de hîrtie pe care erau pictate curse de tauri încadrau portretul lui Gilieth.

Slaoui privi chipul iubitului ei. În cele din urmă îl dădu jos de pe perete și-l vîrî în spatele uneia dintre pendule, a cărei limbă de alamă și al cărei clopoțel, devenit familiar, băteau ritmic orele monotone ale existenței aceleia petrecute sub un clopot de sticlă, unde imaginația amplifica nestingherită zgomotele cele mai neașteptate. Aischa își dădea seama că poate nu trebuia ca celălalt să vadă portretul lui Gilieth în locul acela care era locul inimii ei.

Și în timp ce continua să-și frece dinții mici și albi, își alimenta voit ura împotriva omului care s-ar fi putut numi dușmanul iubitului ei.

îl considera pe Lucas ca pe-un fel de broscoi păros și începea să sufere, fiindcă singură atingerea mîinii omului aceluia pe brațul ei o făcea să se cutremure de scîrbă. Un motiv în plus ca ura ei să devină și mai puternică, unindu-se cu inteligența și cu șiretenia.

Aflase de plecarea lui Gilieth. Negustorii care veniseră de la Xauen și se culcaseră la femeile din Dar Saboun spuneau oricui era dispus să-i asculte că necredincioșii se tîrau de-a lungul drumurilor ca o omidă lungă și inelată. Așa descriau ei companiile de întărire care se-ndreptau către punctul lor de adunare.

Unul dintre ei o întrebă pe Aischa : „Și cei de la Bou Jeloud ?"

— Nu sînt cei de la Bou Jeloud, răspunse Aischa. Cei de la Bou Jeloud sînt tot aici. N-ai decît să te duci, cînd se face piața, la mechuar și-ai să-i vezi cum cară pentru prînzul lor toate bunătățile din lume. Nu se uită la preț, fiindcă nu se pricep să cumpere.

— Da, zise negustorul. Se cred grozav de deștepți. Dar e încă o dovadă a orbirii lor. Într-o bună zi... steagul Profetului.

— Într-o bună zi ?... întrebă Aischa, aruncîndu-i o privire bănuitoare negustorului.

Acesta nu-și isprăvi însă fraza.

La puțin timp după respectiva conversație, un copil îi înmînă o scrisoare din partea unui legionar. Într-o spaniolă stricată, Pierre Gilieth îi făcea cunoscută plecarea lui. Nu putuse să coboare la Bir Djedid deoarece compania din care făcea parte fusese consemnată. O sfătuia să fie atentă,

căci „diavolul" se afla în continuare printre cei care rămîneau la Bou Jeloud.

Gilieth putea să se caţăre — fără nici o teamă în privinţa asta — pe piscurile sinistru de tăcute care mărgineau drumul urmat de coloana Weller, Slaoui îşi ţinea strîns prada. Se pregătea tocmai s-o strivească şi să se joace cu ea cum se joacă o pisică cu şoarecele pe care-l ţine în gheare.

„Planche-à-Pain" nu era de acord cu purtarea pensionarei ei. Mai întîi din principiu. Fiindcă o femeie îndrăgostită îşi neglijează clientela. Proxeneta îi cunoştea bine pe bărbaţi. Şi ea, în tinereţea ei, se folosise de toate secretele care le rod creierii şi-i fac să devină mai slabi ca nişte fetiţe. Se temea însă de soldaţii necredincioşi din Legiune, care nu erau nici măcar de aceeaşi naţie.

— Ai să vezi tu, iasomie a Sudului, că semnul rău pluteşte asupra oamenilor ăstora aşa cum se roteşte vulturul asupra unei biete potîrnichi. Ceilalţi oameni din neamul lor îi laudă fiindcă se tem de ei. Femeile din ţara lor îşi găsesc prea puţin loc în inimile lor. Dacă n-ar fi aşa, cum ar putea ei să trăiască în felul ăsta, departe de ele ?... De ce ţii tu, trandafir mai frumos decît toţi trandafirii din Xauen, să te împotriveşti şi să lupţi ca să reţii apa în pumnul tău strîns ?

Cu toate astea, ea a fost aceea care i-a dat filtre care să fixeze dragostea în inima celui care le soarbe. Gilieth înghiţise aşadar, fără să ştie, un praf insipid alcătuit din elemente cu totul bizare, pus într-o ceaşcă cu ceai de mentă.

— O să te ocrotesc întotdeauna, trandafir din Sale. Dar te rog, fii drăguţă cu toţi clienţii.

Abia a treia zi după plecarea lui Gilieth avu Fernando Lucas posibilitatea să coboare în Dar Saboun. Era acum ordonanța locotenentului Luis d'Ortega care-l prețuia fiindcă știa să cînte la chitară și din gură cople iuți și disperate.

Fiind liber la niște ore cînd camarazii lui nu erau liberi, Fernando Lucas avea posibilitatea să evite îmbulzeala legionarilor prea zgomotoși. Majoritatea lor, după ce beau, deveneau periculoși. Începeau să se insulte și uneori se băteau cu cuțitele; după aceea se împăcau iar. Își bandajau singuri rănile, care de multe ori nu erau decît niște tăieturi adînci crestate pe torsul lor despuiat. Vederea sîngelui le făcea plăcere. Nu mai puteau de mîndrie. Cei mai beți își spălau sîngele cu alcool. După aceea beau amestecul și se considerau zei.

Locotenentul Luis d'Ortega cobora și el cîteodată, întovărășit de Lucas. Se felicita că-și alesese o asemenea ordonanță.

— Să te duci să-mi cumperi două sticle cu anason de la „Planche-à-Pain". Și „peleonul"? Ce se mai spune de „peleon" în drăguța voastră intimitate?

— Nu te face să-ți mai revezi țara, răspunse Lucas.

— Ah, ah! Ticălos ce ești... Și la Planche-à-Pain, Prea sfîntă-Fecioară-Îndurerată care seamănă cu o lamă de brici, ce se mai spune? Slaoui nu-i încă la spital?

— E teafără, pe toți sfinții.

— Ce știi tu, idiotule... E teren de vînătoare rezervat, nu-i așa, Perez?...

Sublocotenentul care asista la acest discurs se mulțumi să zîmbească înroşindu-se.

— Îl vezi pe tinerelul ăsta... Da... ei bine, e un voinic care-şi duce toată solda lui prostituatei ăleia. Şi de ce? Pentru ca Gilieth, caporalul, să-şi cumpere centiroane fantezi şi băuturi răcoritoare pentru botul lui. Fiindcă toți aveți boturi mari, legionarii. Şi tu, ca şi ceilalți, dragă Fernando, ai bot mare şi gîtlej larg... Cînd nu sînt eu de față, ce trebuie s-o mai pupi pe nina (asta era sticla cu anason) în bot!

— Eu nu beau...

— Nu bei? Şi de ce n-ai bea, mă rog? Dacă nu bei înseamnă că nu eşti sincer. Înseamnă că păstrezi o taină-n tine, o taină aşa de respingătoare, cu siguranță, încît nu îndrăzneşti să te măsori cu duhurile flecare ale sticlei. Uite, mă faci să mă-mbolnăvesc... Ține cinci pesetas... Dă fuga, sau, mai bine zis, zboară iute pînă-n paradisul infernal al lui Planche-à-Pain.

Fernando Lucas, cu gura jimbată într-un zîmbet larg, se grăbi să-şi vîre banii-n buzunar şi să se facă nevăzut. Era şi timpul, fiindcă o cizmă zvîrlită de-o mînă sigură se izbi în uşa pe care tocmai o închisese.

— Bătrînul acu' e gata făcut, îşi zise Lucas... Şi-a scos şi cizmele... Înseamnă că am la dispoziție două ceasuri bune pentru cerințele meseriei mele.

Trecu fluierînd încetişor prin fața santinelei disprețuitoare. Ducea cu el sub braț chitara învelită într-o husă din serj verde.

Cînd intră în casa Kadidjei, fu întîmpinat de exclamațiile copilărești ale tuturor femeilor care bătură din palme.

Fernando Lucas se înclină ceremonios. Luă loc, își scoase chitara din husa ei și, cu obrazul lipit drăgăstos de coada instrumentului, începu s-o acordeze.

Degetele lui alergau cu îndemînare de-a lungul coardelor sonore. Scoase cîteva acorduri, bătu în lemnul instrumentului cu podul palmei de la mîna dreaptă și-ncepu să cînte o coplă în genul lui. În timp ce cînta, o privea fix pe Slaoui. Din cauza asta, ea-l poreclise : la Culebra (șarpele).

— Sărutarea ta pe obrazul meu
A lăsat un cerc de fier
Și inima-mi plînge că nu mai poate scăpa din strînsoarea lui...

Toate fetele aplaudară, fiindcă le plăceau cîntecele flamenco.

— Așteptați, așteptați, zise Lucas.

Degetele lui ciupiră cîteva acorduri. Vocea lui puternică reîncepu :

— Aii !...
La vederea ochilor tăi luminoși, fetițo,
Nu mai există noapte,
Nu mai există somn, și nici calmă așteptare...

— Vai ! săracul de tine, zise Slaoui, dar nu mai știi alt cîntec care să nu fie pentru mine, numai și numai pentru mine ?

— Ascultă, senora, zise Lucas.

Stătu și se gîndi puțin, cu capul dat ușor pe spate, și scoase apoi strigătul plin de disperare al cîntăreților :

— Aii !...
Cîntecul meu te-nvăluie ca o cămașă,
Cînd ești goală, o, Slaoui,
Nu-l vinde evreului,
Oh ! fetița mea...

— Vino-ncoa', zise Slaoui.

Lucas se apropie și marocana îl mîngîie pe obraz. Aprinse o țigară și i-o puse între buze.

— Ia uită-te la el ce mîndru e, mai mîndru ca un caid la sfîrșit de Ramadan, conchise Aischa.

— Hamdullah! Lăudat fie Domnul ! chițăiră femeile.

Fernando Lucas își depuse chitara pe o masă. Scoase un oftat :

— Ah ! mărgăritar al inimii mele, știu eu pe cine iubești tu. Novio al tău își poartă ranița și pușca pe-un drum greu... E drumul nostru, al tuturora, bieți legionari !...

— Nu trebuia să te vinzi regelui Spaniei, răspunse Slaoui.

— Ești crudă, frumoasa mea.

Fernando Lucas își examină cucerirea cu o privire furișă și schimbă tonul :

— Văd că se poate sta de vorbă cu senora ; știe ce-nseamnă societatea și bunele maniere.

Slaoui însă nu înțelese ironia. Se mulțumi să respingă mîna lui Lucas care căuta o deschizătură în caftanul de culoarea grîului înverzit.

— Știi bine că aș putea să urc la tine-n cameră cînd poftesc. Tarifele sînt afișate aici.

— Cînd poftești, stăpîne. Sînt în fața ta ca gazela în cușcă. Nu mă tem de mîngîierile stăpînului meu, numai atît că nu doresc mîngîierile lui. Dă-i lui Mula-Planche-à-Pain cît îți cere și ai să ai prilejul să compari dulceața sărutărilor mele cu ale altora... Și-ai să poți să alegi...

— Cînd poftesc, rînji Fernando.

— Cînd poftești... bine-nțeles. Să nu te grăbești însă prea tare.

— Știi, Aischa, că eu mă am bine cu un șef mare de la Bou Jeloud? Cînd ai să ai nevoie de vreun hatîr, pot să intervin pentru tine... Da' tu-l iubești prea mult pe Gilieth.

— Pe Gilieth? Pe caporalul Gilieth?... *Barak allahu fik!* E-un bărbat care mă iubește așa cum mă iubești și tu, și care-i plătește patroanei cît trebuie ca să bea ceaiul în camera mea.

— Cu bine!

Lucas se ridică brusc, își luă chitara și cele două sticle. Urcă spre fort rumegînd tot felul de proiecte care nu se acordau între ele.

Puse sticlele pe masa „stăpînului" său, care dormea adînc, prăvălit pe spate, cu fața stacojie și cu gura larg deschisă ca o pîlnie.

Lucas se gîndi că nu e nevoie să-l trezească. O șterse încetișor călcînd în vîrful espadrilelor și închise binișor ușa.

Cît lipsea coloana Weller, dormea la infirmerie împreună cu sergentul infirmier, deoarece căpitanul doctor plecase cu coloana. Trăseseră și-o despărțitură în mijlocul camerei lui Furnyer, ca să-l pună acolo pe „padre", care nu mai voia să doarmă la infirmerie. „Padre" juca cărți cu locotenentul Luis d'Ortega. Era un om cumsecade,

care se străduia să folosească limbajul soldaţilor. Nu-i cunoştea însă de loc pe soldaţi, care se temeau totuşi de el din cauza extremei lui severităţi. Ca să fie lăsat în pace, Gilieth declarase din capul locului că e de religie reformată. Datorită acestui fapt, „padre" îl ignora. În afara jocului de cărţi, preotul militar, cu creionul în mînă, stătea şi dezlega în fiecare seară cuvintele încrucişate pe care le găsea în ziarele şi în revistele care-i soseau de la Tetuan.

Lucas se spovedea lui „padre" în fiecare duminică dimineaţă. În felul ăsta slujitorul bisericii a fost cel dintîi, şi fără să fi dorit-o cîtuşi de puţin, care a aflat de planurile cele mai tainice ale legionarului Fernando Lucas. Acesta din urmă îi ceruse să păstreze secretul profesional, şi duhovnicul păstrase pentru el confidenţele acelea. La drept vorbind, dacă „padre" căpătase oarecare certitudine cu privire la calitatea lui Lucas, în schimb se îndoia oarecum de ipotezele lui, care-i păreau şubrede. Cu toate astea, îi dădu iertarea de păcate, punîndu-i-le pe socoteala arşiţei.

Fernando Lucas cobora în fiecare zi la Bir Djedid şi în fiecare zi o vizita pe Slaoui. Bineînţeles, băuse ceaiul în camera ei. Din ziua aceea fu şi mai iritat de cochetăriile marocanei, care se dovedea a fi cu mult mai şmecheră decît şi-ar fi putut imagina.

Lucas începu să-şi facă reproşuri violente. Presimţea pericolul şi era furios şi disperat că nu putea să-l îngrădească cum ar fi dorit.

Cînd se afla de faţă cu Slaoui, cu toate că-şi studia dinainte atitudinea — şi avea timp berechet s-o facă cît cobora în fugă colina — se

simțea, dacă nu încurcat, în orice caz nu la largul său. Teama de Pierre Gilieth întreținea și ea neliniștea aceea.

La început, Lucas se crezu achitat de faptul că împărțise culcușul acela incomod al tinerei prostituate. Plătise cu regularitate ceea ce-i datora și ei și casei. Dar, poate tocmai pentru motivul ăsta, contactul respectiv nu-l scutea de-o dorință a cărei proporție n-avea încă de unde s-o bănuiască.

Slaoui îl primea întotdeauna cu gentilețe, o gentilețe profesională care nu era lipsită de oarecare distincție.

Într-o seară, cînd Lucas se simțea puțin înciudat datorită faptului că o auzea rîzînd cu alți bărbați, tot soldați ca el, Slaoui se ridică de la masa la care bea și veni să se așeze lîngă el. Lucas lăsă să se vadă repede plăcerea pe care i-o făcuse gestul ei. Încercă să se stăpînească, dar fata nu putu să nu arate că primise omagiul lui.

Lucas încercă, după cum îi era obiceiul, să ia atitudinea lui în derîdere.

— Erai mai drăguț adineauri, zise Slaoui... rămîi așa cum ai fost. Nu trebuie să-ți calci niciodată inima-n picioare.

— Pari tristă, zise Lucas.

— Sînt tristă, într-adevăr, fiindcă viața mă mușcă cu cruzime cînd e departe de ochii mei.

— Te gîndești la Gilieth ?

— La Gilieth ! Da' ce tot vrei să fac cu Gilieth ? Tot timpul nu rostești decît numele ăsta. Gilieth, Gilieth și iar Gilieth. Îl cunosc pe Gilieth, nu mă iubește... E un om trist și singuratic,

Cînd vine să bea ceaiul la mine-n cameră, gîndurile lui sînt aiurea. Şi nu sînt nici măcar dincolo de uşă, ceea ce aş mai înţelege, ci rătăcesc foarte departe, fără-ndoială în ţara lui, pe-un drum vechi care trebuie să fie al unei femei.

— E adevărat, răspunse Lucas. Îl cunosc bine pe Gilieth. Ne-am înrolat împreună la Barcelona. Nu poţi să te-mprieteneşti cu el. Descurajează toate prieteniile. Şi eu sînt de aceeaşi părere cu tine, că e de multe ori stăpînit de-o amintire urîtă. Poate de amintirea unei femei, aşa cum bănuieşti tu...

Oftă şi schiţă o grimasă de îndoială :

— Se poate însă să nu fie amintirea unei femei. Nu putem să ştim nimic...

— Odată, într-o noapte, şi marocana coborî vocea, Gilieth a vorbit cu glas tare în somn...

Lucas luă o ţigară şi şi-o aprinse liniştit :

— Asta i se-ntîmplă oricui.

— Bineînţeles... Poate că şi eu vorbesc în somn. Însă cuvintele pe care le rosteşti cînd dormi, poţi să-mi spui ce înţeles au, Fernando, tu care ai învăţat într-o medersa[1] ? Să fie oare cuvintele rele rodite de duhul somnului ? Să fie cuvintele adevărate ale celui care doarme şi se spovedeşte în felul ăsta ?

— Cuvintele pe care le pronunţi în timpul somnului nu sînt de multe ori decît o răzbunare a duhurilor rele... Nu trebuie să te hrăneşti cu sunetul lor.

— Şi eu gîndeam la fel, oftă Slaoui.

---

[1] Şcoală superioară musulmană.

— Şi Gillieth e un legionar ca noi toţi. Duhurile rele se luptă cu el, în timp ce somnul îl dezarmează.

A trebuit ca Lucas să-şi muşte buzele ca să nu fie tentat să continue respectivul interogatoriu.

— Ah! exclamă el ca un om care dărîmă un zid al trecutului său şi care se scutură de pulbere... Trebuie să plec. E timpul...

— Nu poţi să rămîi cu mine?

Lucas şovăi.

— Nu pot, răspunse el cu un efort.

— Ah! da, înţeleg, serviciul, întotdeauna serviciul.

Lucas ieşi imediat afară, în răcoarea nopţii. Auzi primele note ale apelului sunat de gornistul de gardă. Începu să alerge strîngîndu-şi centironul.

Intră gîfîind în infirmerie şi se trînti pe patul lui. Auzi paşii sergentului şi ai caporalului care traversau curtea să-şi facă rondul. Atunci Lucas deschise uşa şi se arătă.

După ce rondul se pierdu în noapte, Lucas închise uşa la loc şi începu să se plimbe încolo şi-ncoace prin camera lui. Pe fereastră auzea frînturi din glasurile subofiţerilor care jucau cărţi la cantinier. Îi auzi apoi şi pe locotenenţii şi pe sublocotenenţii care coborau în grupuri spre Bir Djedid.

„Dacă Bătrînul ar fi aici, gîndi Fernando, nu s-ar întîmpla aşa ceva."

Era amărît şi furios la gîndul că locotenenţii aveau să se instaleze ca nişte domni în casa lui Planche-à-Pain. Natural, Slaoui va fi şi ea în păr.

Lucas încercă să alunge imaginea marocanei. După aceea se gîndi c-ar trebui să-i scrie lui Cecchi.

Se așeză la masa doctorului și scoase din buzunar hîrtie și un stilou a cărui cerneală se uscase. Trebui să-l umple din nou, ceea ce făcu dînd dovadă de-o stîngăcie plină de febrilitate.

Se așeză apoi dinaintea foii de hîrtie albă. Nu-i venea nici o idee. Deodată, se hotărî, scrise cîteva rînduri, le reciti și rupse foaia de hîrtie.

— Prea devreme, murmură el.

Strînse bucățelele de hîrtie și le arse la flacăra brichetei. Își puse apoi stiloul la loc în buzunar.

Tocmai începuse să se dezbrace, cînd îi veni un gînd cu totul neașteptat :

— Cine comandă în noaptea asta ?

Își imagină postul fără nici un ofițer ; un atac împotriva postului fără nici un ofițer. Îl cuprinse o spaimă stupidă și irațională. Deschise încă o dată ușa și, ciulind urechile, ascultă zgomotele nopții. Glasurile cîtorva sergenți de la cantină îl făcură să se liniștească. Lucas se culcă, puțin umilit din cauza nervozității lui, care i se părea lipsită oarecum de decență.

Capitolul XV

CÎND LUSTRUIA de zor pielăria de la echipamentul locotenentului d'Ortega, Fernando Lucas era cu gîndul la Slaoui. Cînd cutreiera ta-

băra, ca un spiriduș, fără nici o țintă, îl obseda chipul Aischei. Cînd se ducea să bea la Prospero, împreună cu alți legionari slabi și musculoși, prezența „fiicei desfătării" îl împiedica să reușească, ca-n alte dăți, caraghioslîcurile lui cele mai izbutite.

— Mi-s mințile aiurea, obișnuia el să le răspundă acelora care îi spuneau : „Ești mai răsuflat, Lucas, ești mai răsuflat... Într-o bună zi ai să te pomenești fluierat cu numărul tău."

La rîndul lui, locotenentul îi făcea reproșuri amarnice :

— Nu mai ești caraghios, Fernando. Te-ai posomorît ca un scriitor căruia i-a venit o idee. Asta nu-mi prea place. Altădată erai vioi ca un clovn și, pe cinstea mea, răspunsurile tale nu mi se păreau de loc rele. Asta-i umila părere a unui bătrîn militar, a unui tîrîie-sabie, cum zic tinerii de la Universitate... Și nici nu bei ! Dacă măcar ai bea, aș putea să spun c-ai schimbat o gloabă oarbă pe una chioară, da' nu bei. Nu te atingi de sticlele mele, le respecți, și nu fiindcă-ar fi ale mele, ci pentru că nu-ți place ce gust are conținutul lor. Lucas, mă scoți din minți... Ești îndrăgostit ? Asta ar fi culmea. Ți-o spun, în interesul tău, nu te-ndrăgosti, c-ai să te arzi, așa cum m-am ars și eu, acum cîțiva ani. Cînd Quevedo l-a închis pe duhul din *Visurile* sale într-un vas, l-a închis într-o sticlă. Trebuie să bagi în sticlă tot ceea ce împiedică funcționarea liberă a canalelor din cap. Uite-o sticlă... cu ce ? Cu Royal El Kébir, pe cinstea mea ! E goală, în aparență, dar în interiorul ei geme, devenită neputincioasă, forma spirituală a aceleia care a fost frumoasa

Pilar... N-ai apucat-o tu... Pilar care cînta la Melilla pe vremea războiului împotriva lui Abd-El-Krim. De altfel, nu mai are nici o importanță, dar vreau să te previn c-ai apucat pe-un drum greșit... Hai... ia-ți mai bine chitara și cîntă-mi niște soleare, sau improvizează-mi niște cople închinate vinului...

Fernando Lucas își luă chitara și se așeză pe patul locotenentului. Acesta din urmă, tolănit într-un șezlong de pînză, tip transatlantic, cu burta-n sus, fuma și privea pe fereastra deschisă la conducătorii de catîri care-și țesălau animalele nărăvașe.

Și Lucas începu să cînte :

— În sticla asta încă plină
Se chinuie și gem sufletele
Angelei de Cordoba, al lui Pilar Aragoneza
Și-al Aischei marocana.
Am băut amestecul ca să-mi vindec inima.
Acum însă hoiturile astea diavolești
Se bat în măruntaiele mele.

— Biiine zis, făcu locotenentul. Foarte bine zis. Dar după cîte înțeleg eu, ești îndrăgostit de maura de la Planche-à-Pain... E-un lucru destul de trist. Fata asta, și ți-o spun cu toată înțelepciunea pe care mi-o dau astea — și arătă mîneca lui și cele două stele — scumpul meu Fernando, o să te încornoreze... Da' pe de altă parte am convingerea că n-ai s-ajungi niciodată în starea asta vulgară. Mai înainte o să-ți rupă oasele legionarul Gilieth.

— Oh ! zise Lucas... nu-i lucru ușor, știu eu... Cît despre Gilieth, nu mă tem eu de el...

— Eu îți doresc noroc, Fernando. Hai, șterge-o de-ți pune capela și du-te la Dar Saboun. Ai să te bălăcești în păcatul tău. Ai să te tăvălești în mocirlă și-ai să perfecționezi cu dragoste unealta pierzării tale. Iar eu o să-ți spun : bravo ție... Na, uite o permisie. Ai să vii înapoi, bineînțeles, cu provizii...

— Pivnița e plină.

— Pivnița e plină ?... Ce-nseamnă vorbele astea cu dublu înțeles ? urlă locotenentul d'Ortega. Să faci bine și să iei poziție de drepți, imediat... Va să zică așa vorbești dumneata cu un locotenent ! Pivnița e plină ! Pivnița-i plină ! Ia aminte, Lucas... Ești lipsit de tact și-o să te trimit la „pluton" să mai înveți pasul de paradă, sub un motiv bine ticluit...

Lucas, care avea permisia împăturită în buzunar, salută reglementar și se întoarse pe călcîie făcînd stînga-mprejur. Peste douăzeci de minute se afla instalat la bar la Kadidja.

— Bună ziua, Kadidja. Slaoui s-a sculat ?

— Mai încet, șefule... Nu face zgomot. Nu poate să coboare.

— Uite, asta-i pentru tine, Kadidja.

Și Lucas înșiră pe masă vreo șase cutii cu conserve de pește. Marocana le făcu imediat să dispară.

— Slaoui a primit ceva vești de la Gilieth ?

— Vai de mine, cum așa, inimioara mea ?... Cum vrei dumneata să-i trimeată Gilieth vești ? E departe tare, în djebeluri...

— Bine, bine, știu eu, mormăi Lucas.

— Să nu-ți mai umble mintea la rele, și nu mai rosti blestemății.

— Vreau s-o văd pe Aischa.

— Nu se poate, inimioara mea. E plecată la un caid. Le dă cîte cinci sute de pesetas fetelor care-i plac. Aischa dansează și cîntă la el acasă. Mai sînt acolo și șeikkas, venite de departe tare, de la sud de Marrakech... niște fete de la Tarudant, din Suss. Nu știi tu ce-i asta. Caidul e mai darnic decît soarele cînd răsare. Toți trandafirii își întorc fețele către el cînd se trezește.

Înciudat, Fernando Lucas urcă înapoi la Bou Jeloud. Se simțea profund descurajat. Treaba lui, cu toate astea, părea să meargă pe calea cea bună. Aischa avea aerul că se plictisise de autoritatea lui Gilieth care-i lua toți banii.

Nu-i spusese ea chiar în ajun lui Lucas :

— În fața bărbatului ăstuia, voința mea se scurge ca apa printr-un ciur...

Trebuia să acționeze repede și să profite de absența lui Pierre Gilieth. Lucas avea convingerea că în fața acestuia Slaoui n-avea să vorbească niciodată. Cînd îi venea în minte numele sau chipul lui Gilieth, Lucas avea senzația că plesnește de furie. Ura îl inunda cum pătrunde un lichid într-un burete. Se simțea parcă îmbibat de ură. Îl ura pe Gilieth dintr-un singur motiv, din cauza lui Slaoui. Ca întotdeauna cînd era stăpînit de asemenea gînduri și de furia aceea grozavă care mocnea în el, Lucas mergea și gesticula. Lovea tare cu bățul în agavele și-n smochinii prăfuiți de la marginea drumului, la fel de povîrnit ca și faimoasa cale a virtuții.

Lucas n-avea prieteni. Locotenentul lui era omul cu care se-nțelegea cel mai bine, fiindcă-l

amuza pe beţivanul acela cumsecade, filozof şi, bineînţeles, sceptic. Ştia să-i evite toanele cum ştie un torero să îndepărteze un taur fălos. O singură voltă de capă executată cu îndemînare, şi-l lăsa pe don Luis d'Ortega să se oprească drept înaintea burladero-ului. El, Lucas, era între timp departe. Cînd se întorcea, criza trecuse.

Cînd intră în Bou Jeloud, Fernando Lucas se întîlni nas în nas cu sergentul Müller care-l căuta.

— Ai o scrisoare.

Fernando Lucas, care nu primea niciodată scrisori, schiţă un zîmbet amabil care se termină, totuşi, într-un fel de grimasă. La biroul garnizoanei i se înmînă scrisoarea.

Era un plic mare, frumos. Lucas îl cercetă pe toate părţile. Pe urmă îl deschise cu atenţie, folosindu-şi cuţitul. Pe o foaie frumoasă de hîrtie velină albă se aflau scrise cu litere mari următoarele cuvinte: *„Trebuie să te grăbeşti. Îţi mai lăsăm răgaz cîteva săptămîni. Peste puţin timp vei primi noi ordine."*

Lucas citi scrisoarea, o reciti şi-apoi o rupse. Imediat se gîndi la Slaoui pe care n-avea s-o mai revadă. Se sperie el însuşi de tulburarea pe care i-o producea ipoteza asta emisă în mod brutal.

În tot timpul zilei cutreieră fortul. Pînă la căderea nopţii exaltarea lui crescu treptat. Îi ceru o permisie locotenentului d'Ortega, o permisie care-i ardea parcă podul palmei. Şi coborî în goană la marocane.

Aischa băgă de seamă imediat că nu era în apele lui.

— Eşti necăjit, îi zise ea, luîndu-i mîna.

— O să plec probabil, răspunse legionarul, străduindu-se să fie calm.

— Asta-i soarta voastră, soldaţi... Azi aici... mîine dincolo de munţi, poate şi dincolo de mare. Se zice că-n ţara ta oamenii s-au răsculat. E adevărat ?

— Habar n-am, răspunse Lucas. Dar ascultă-mă, Aischa, dacă plec, ai să vii după mine ?... Îţi dăruiesc numele meu... O să te prezint mamei, sorii mele ; casa mea va fi şi a ta şi-ai să fii respectată... Nu sînt bogat, dar n-ai să fii nefericită. Meseria mea poate să devină o meserie rentabilă...

— Dar nu eşti soldat ?... Poţi să devii sergent imediat ?

Lucas nu-i răspunse la această întrebare. După un moment de tăcere, pe care nu şi-o putu stăpîni, reluă :

— Îţi spun asta fiindcă te iubesc... Sînt nebun. Vorbesc de ziua eliberării mele ca şi cum ziua aceea ar însemna că mi se deschid porţile temniţei... Aischa... eu nu sînt un soldat ca Gilieth.

— Cînd Gilieth se va-ntoarce, zise Slaoui, pentru mine şi pentru tine soarele nu va mai exista. Umbra lui va acoperi pămîntul pe care trăim. Mi-e teamă să mă gîndesc la reîntoarcerea lui. Prietenii lui or să vorbească, iar femeile care sînt aici or să-i spună negreşit c-am băut din paharul tău şi tu dintr-al meu. Reîntoarcerea lui Gilieth mă face să tremur mai tare ca un copil. În fiecare noapte mă chinuie tot felul de gînduri negre. Gilieth nu se teme de sînge.

— Ai dreptate. Gilieth e un individ teribil de periculos. Te rog să mă crezi că atunci cînd merg în fața lui am ochi și-n ceafă. Cu toate astea, știu un mijloc prin care să te debarasez de prezența lui. Îl am la mînă pe Gilieth. Omul ăsta e puternic ca o catastrofă. Dar eu cunosc cuvintele care pot să-l facă să intre sub pămînt ; cînd afirm asta, știu ce vorbesc... Va trebui, totuși, ca tu să mă ajuți să-mi ating scopul. Cînd Gilieth nu va mai exista, o, trandafir de Sale, o să te iau de nevastă. Ai să fii o adevărată senora. Căci în ziua în care Gilieth va părăsi acest pămînt, n-o să mai am nevoie de hainele astea... Mă-nțelegi tu ?

— Mi-ai spus prea mult și n-ai spus destul, zise Slaoui, căreia-i străluceau ochii de inteligență.

Luă o țigară din pachetul lui Lucas. Privi cu atenție de jur împrejurul lor și după aceea-și aprinse țigara.

— Fii atent la Kadidja, șopti ea.

Lucas ridică din umeri.

— N-ai dreptate, insistă Slaoui, Kadidja e de la poliție. În fiecare lună se duce la Xauen, la centrul de afaceri indigene. Îl cunoaște bine, te rog să mă crezi, pe „Osînză americană". Știi de cine vorbesc ?

— Nu te teme de Kadidja, răspunse Lucas, care devenise din nou plin de speranță... Kadidja va deveni o prietenă atunci cînd voi vrea eu. Ce importanță are dacă-i dă de veste lui Gilieth. După cîte sînt informat, el se va înapoia în seara asta sau mîine. Cum va fi din nou aici, voi începe bătălia. E absolut necesar.

Şi Lucas trase aerul adînc în piept. După aceea suflă aerul înapoi, ca o focă.

— Umbra lui Gilieth îmi acoperă soarele.

Atunci, Lucas coborî glasul. O privi pe fată drept în faţă :

— O să-ţi arăt un mijloc destul de uşor ca să te debarasezi, ca să ne debarasăm, trebuie să spun, de Pierre Gilieth. Cînd se va înapoia, chiar în prima noapte, să-l întrebi : „Ce făceai la Rouen, acum mai bine de-un an, pe strada Saint-Romain, în zori ?"

— Cum zici... la Rou... la ?

— La Rouen. E o localitate din ţara lui Gilieth. Un oraş mai mare decît Tetuanul. Să-l întrebi asta... la-nceputul serii. Reţine-i bine figura. Va trebui să-i citeşti în ochi, fiindcă se prea poate ca Gilieth să nu se trădeze printr-o expresie neobişnuită a feţei. Să n-ai nici o teamă, o să fiu alături de tine şi puterea mea e mare.

— Nu cumva eşti şef de poliţie ? întrebă Slaoui cu o voce atît de scăzută şi atît de neaşteptată încît Lucas nu-şi putu opri un tremur.

Era pentru întîia oară, de un an de cînd îl urmărea pe Gilieth, că punea cărţile pe masă. Maşinal, îşi pipăi mînerul cuţitului în buzunar, şi bătălia se organiză instantaneu în mintea lui.

Puse mîna pe gura fetei. La plecare îi strecură o hîrtie de o sută de pesetas.

— N-o să mă-ncumet niciodată să-l întreb aşa ceva pe Gilieth, zise Slaoui.

— Chiar a doua zi dimineaţă cînd vei obţine răspunsul lui Gilieth la această întrebare, fie că răspunsul va fi o tresărire, o licărire în ochii lui care să-l trădeze, Gilieth va fi arestat. Iar eu

te voi scoate de aici... Să nu-ţi fie teamă de nimic. Şi să-ţi aduci aminte de cîntecul pe care l-am cîntat pentru tine într-o zi... Nu mai dorm... nu mai trăiesc... sărutul tău mă arde ca un cărbune mic aprins sub cenuşa groasă.

— Besslâma ! La revedere ! zise Aischa.

Îl întovărăşi pe Lucas pînă la uşa bordelului. Îşi aranjă apoi peste caftanul violet faldurile haikului şi-şi acoperi faţa cu vălul pînă la ochi, ca femeile cinstite.

*

Legionarul Lucas străbătu mechuarul cît era de lung şi în plin soare. Marocanii, în djellabe cafenii, ghemuiţi de-a lungul zidurilor, semănau cu nişte grămezi de gunoi. Nişte copii cu capul ras chilug, cu excepţia unui mic smoc de păr potrivit după canoanele unei fantezii rafinate, alergară în urma lui cu mîna întinsă. Privirile lor echivoce şi impertinente cerşeau un bănuţ. Un evreu, înalt şi gras, care se tîrguia pentru o pereche de potîrnichi ale unui riffan, se agita ca şi cum obiectul tîrgului aceluia pasionant ar fi fost însăşi viaţa lui. Arabul, descurajat, îl lăsă să plece... după aceea, cînd se îndepărtase, îl chemă din nou. Evreul se întoarse şi tîrgul reîncepu, de data asta pe baze noi. Lucas ajunsese de-acum în vale, la marginea uedului, unde cîţiva legionari îşi spălau rufele bătătorindu-le cu picioarele şi bătîndu-le cu pietre plate, ca muherele. Sergentul Müller supraveghea corvoada. Îl zări pe Fernando şi strigă :

— Să nu cumva să vii încoace, să nu-i laşi pe ăştelalţi să lucreze. Dacă n-ai nici o treabă, du-te la Planche-à-Pain să-i calci cămăşile.

Un rîs aprobator îl făcu pe sergentul Müller să devină conştient de calitatea glumei lui. Îşi înghiţi saliva şi se pregăti să-şi continue discursul. Lucas însă nu-i dădu răgaz. Salută, făcu repede stînga-mprejur, şi-ncepu să urce către Bou Jeloud al cărui drapel îl zărea.

— Trăncăneşte, tu, bătrîn tîmpit! În curînd o să termin cu toate neghiobiile astea.

Destul de mulţumit de perspectiva de a termina, o dată cu reîntoarcerea lui Gilieth, cu rolul lui de legionar, Lucas îşi căută un loc la umbră, la intrarea unei mici grote care se afla în coasta colinei. De acolo putea să supravegheze valea şi o parte din Bir Djedid.

Pe de o parte, vedea casa albă în care Slaoui respira, rîdea, cocheta şi făcea amor, şi pe de alta, malurile uedului, drumul prăfuit, presărat cu pietre agresive, pe care, dintr-un moment în altul, urma să se ivească coloana Weller. O aşteptau către sfîrşitul zilei. Postul de radio-recepţie şi cel de radio-emisie lucraseră toată noaptea. Operaţiunea fusese executată în bune condiţiuni. Legiunea se întorcea după ce instalase cîteva posturi mici de-a lungul uedului şi la ieşirea din defilee în aşa fel încît să aibă crestele sub focul mitralierelor.

Fernando Lucas, trăgînd din ţigară, fum după fum, în timp ce măsura valea cu privirea, îşi punea în ordine gîndurile. Urma să joace partida decisivă. Imediat, cum va sosi coloana, avea să meargă să-l caute pe maiorul Weller. Avea

să-şi dea în vileag adevărata lui funcţie civilă. Nu se putu opri să nu zîmbească gîndindu-se la tulburarea bătrînului. Avea să-l aresteze pe Gilieth imediat, fără să mai aştepte ordinul colonelului. După aceea o să vadă. Lucas îşi studia scenariul ca un regizor. Nici un amănunt nu trebuia neglijat. Caporalul Gilieth trebuia arestat fără scandal. Lucrul ăsta avea mare importanţă. Cu banii încasaţi de la primă, Fernando Lucas spera să se stabilească undeva în Maroc, pe lîngă Melilla. Se va căsători cu Slaoui. Şi nimeni n-avea să mai audă vorbindu-se de Lucas şi de soţia lui. Falsul legionar nu visa altceva decît să trăiască ascuns, adică să se odihnească în urma aventurilor profesionale de care meseria lui de poliţist nu fusese cîtuşi de puţin scutită.

Lucas aştepta cu nerăbdare întoarcerea lui Gilieth. Un nor de praf se stîrni în faţa lui, în campo. Nu era decît o turmă de oi care se întorcea la duar. Acum că partida se angajase, era mai bine să joace repede, şi să-şi expună jocul în faţa maiorului aşa cum îl etalase şi înaintea lui Slaoui.

Se gîndea la ea cu duioşie. Îşi trecu în mai multe rînduri mîna peste faţă, ca şi cum ar fi vrut să alunge imaginea carnală a iubirii aceleia care-l făcea să fie mai jalnic decît un copil neştiutor. „Padre" avea să-l ierte încă o dată de păcate. De fapt, el lucra cinstit în slujba societăţii. Gilieth ăsta nu era decît o sinistră secătură. Invidie sîngele rece şi lipsa de sensibilitate a omului aceluia care, urmărit pentru o crimă, cu siguranţă că se frămînta mai puţin decît omul care fusese

însărcinat cu prinderea lui. Cel puțin, așa i se părea lui Lucas. Și, din pricina asta, ura lui față de Gilieth deveni și mai puternică. Era ca un cui pe care și-l înfigea mereu mai adînc.

„Mîine seară, își zise Lucas vorbind aproape cu glas tare, caporalul o să doarmă la închisoare și, peste o lună, eu o să am și femeia, și banii."

Nu reuși însă să se calmeze. Își plătea gîndurile care-l frămîntau cu o monedă care suna fals.

În sfîrșit, zări în depărtare coloana, precedată de un pluton de partizani care mergeau ducîndu-și după ei caii de căpăstru. Se ridică și inima începu să-i bată așa de puternic încît își apăsă pieptul cu amîndouă mîinile.

Punîndu-și un ziar în chip de vizieră în fața ochilor, privi orizontul... Îi zări, în urma partizanilor, pe soldații Legiunii, și-n fața lor fanioanele care fluturau. Semănau de departe cu o caravană de furnici.

Lucas începu să urce înapoi către Bou Jeloud. Auzi gornistul de gardă care suna alarma în post. Acum Lucas nu mai îndrăznea să intre-n fort. Nu mai îndrăznea să se înfățișeze dinaintea legionarilor înarmați, aliniați la intrarea în tabără. Și nu înțelegea de ce. Nu se simțea în stare să-și explice pentru ce el, care era reprezentantul justiției sociale, se temea de privirile soldaților acelora.

Profitînd de agitația provocată de întoarcerea maiorului Weller, se făcu nevăzut în Bou Jeloud. Rămase tăcut în camera locotenentului, care se plimba complet echipat prin curte, împreună cu ceilalți ofițeri. În încăperi se auzea hărmălaia de glasuri, zgomotul făcut de patul puștilor aruncate claie peste grămadă pe pardoseala de ciment. În

jumătate de oră, Gilieth avea să fie din nou acolo, şi, în cel mult douăzeci şi patru de ore, avea să fie pus în temă cu privire la persoana lui Fernando Lucas.

Lucas aranjă de douăzeci de ori binoclul locotenentului d'Ortega. De cînd se ştia nu mai încercase o asemenea tulburare, atît de puternică şi atît de prostească. Cînd îi auzi pe legionari că se aliniază în curte să dea onorul, simţi că-i vine nebunie. Nu, nu trebuia să-l prevină imediat pe maior. Pentru asta era necesar să aibă o certitudine. Era absolut necesar să aştepte raportul lui Slaoui. Să aştepte, să aştepte! Lucas repetă fără-ntrerupere cuvintele astea. Îşi pipăi într-una în buzunar mînerul cuţitului. Simţi că ar fi gata oricînd să-şi apere atît dragostea cît şi onoarea profesională.

„Mîine, gîndi Fernando, Gilieth va coborî la Dar Saboun. Cînd o să se-ntoarcă de acolo, o s-avem o explicaţie. Atunci... atunci... o să execut ceea ce se numeşte de obicei o arestare dificilă."

Capitolul XVI

LUCAS BEA, maşinal, în casa Fatmei, de la colţul străzii Asfar. Era singur, ca de obicei. Fetele veniră la el să-l necăjească şi să-l facă să devină drăgăstos. El le îndepărtă. Gîndurile lui nu erau în încăperea aceea goală, cu iz de pivniţă umedă, de vin tare, de mentă şi cu mirosul bărba-

ţilor, care se aflau la ora aceea ghemuiţi de jur împrejurul mechuarului. Stătea şi pîndea, la cîţiva metri mai încolo, prezenţa lui Gilieth în patio-ul de la casa Kadidjei. Avea planul gata întipărit în minte. Mai întîi avea să-i lase lui Slaoui timpul necesar cît să-şi reîmprospăteze legătura cu amantul ei şi să-i pună între două sărutări întrebarea aceea lipsită de importanţă şi insinuantă, întrebarea aceea scurtă care avea să-i elibereze şi pe Gilieth, şi pe Lucas, pe unul de trecut, pe celălalt de atitudinea lui.

Lucas nu era de loc sigur de dragostea pe care i-o purta marocana, dar era sigur, în mod logic sigur, de dorinţa ei puternică de-a se descotorosi de un iubit compromiţător şi autoritar. Mai conta şi pe venalitatea lui Slaoui, care ştia că, după dispariţia lui Gilieth, Fernando Lucas avea să intre în posesia unei importante sume de bani.

Lucas fusese avertizat de-o haimana din cartierul acela în care toate pasiunile se rezolvau fără scandal. Ştia că Gilieth urcase sus, în cameră la Slaoui. Se uită la ceas, cu gîndul la clipa precisă în care teribila frază avea să ţîşnească ca un glonte, nimerindu-l pe individ într-un anume punct vulnerabil.

Prezenţa legionarului aceluia tăcut la prostituatele Fatmei nu impresiona pe nimeni. O marocană mititică şi negricioasă, cu o faţă de maimuţoi spiritual, se lovi peste frunte şi făcu o strîmbătură.

Cunoşteau cu toatele, din experienţă, starea de melancolie şi de proastă dispoziţie a legionarilor urmăriţi de trecutul lor, adeseori prea încărcat.

Lucas își imagina aproape întocmai, ca-ntr-un film, ce se petrecea în casa de alături. Nu-i scăpa nici un amănunt. Se uită încă o dată la ceas, fără să-și dea încă seama prea clar că obiectul pe care-l ținea în mînă era un ceas. Se ridică în picioare, își netezi cutele pantalonilor, și-și aranjă tunica, deschisă în față.

— Ah ! exclamă el tare.

Exclamația îi sfîșie parcă gîtlejul.

Se îndreptă către ușă ca un automat. Ajuns în stradă, stropi peretele, cu „asentimentul“ arbuștilor de bougainvilee roșii care-l acopereau.

Stînd să se gîndească mai bine, ajunse la concluzia că era mai indicat să intre liniștit la Planche-à-Pain, cu mîna-n buzunar, aproape de cuțit. Prezența lui acolo avea să-l zăpăcească pe Gilieth, care acum cu siguranță că aflase totul. Lucas era sigur că nu se va produce nici o încăierare la Kadidja. Pe urmă, știa să se bată dacă era cazul, și curiozitatea îi învinse prudența. Care va fi cea dintîi expresie pe care-o va citi pe chipul lui Gilieth, de cum o să intre ?

— Aflu eu, își zise în sinea lui, încheindu-se la pantaloni.

Intră în casa Kadidjei. Mergea puțin legănat, cum merg vagabonzii în Barrio chino la Barcelona. Mînerul de os al cuțitului îi ardea podul palmei.

La început, Fernando Lucas nu-l zări pe Gilieth. În patio era plin de legionari, care se vedeau ca niște fantome prin fumul pipelor, al havanelor și al țigărilor. Aveai impresia că te afli într-o uzină. Conversația soldaților se auzea ca un bîzîit de motor. Din cînd în cînd, cîte-o exclamație trecea pe deasupra capetelor băutorilor ca o pală de

vînt. Rîsul prostesc al femeilor deja bete străbătea prin fumul greu, la fel de greu ca viaţa aceea pe care o purta pe umerii lui fiecare soldat, ca o raniţă umplută reglementar.

Se auzi o chitară care-şi amesteca zbîrnîitul familiar cu crîmpeie de cîntece începute.

— Hei ! Lucas, strigă cineva, ia-ţi şi tu o gagică şi să trăiască catalanii din Gerona şi din Barcelonetta !

Fernando Lucas se strecură printre mese. Se uita în toate părţile ca un şoim cocoţat în vîrful unui stîlp de telegraf. În sfîrşit o zări pe Slaoui, între Gilieth şi caporalul gornist Mulot.

— Gata ! zise el.

Îşi strînse centura cu o gaură şi se îndreptă spre masa ocupată de trioul acela fatal.

— Bună ziua, Gilieth, bună ziua, Mulot...

Luă un scaun şi se aşeză. Gilieth nici nu clipise. Lucas nu întinsese mîna.

— Nu-i nevoie să te-aşezi, zise Gilieth. Te aşteptam... Acum c-ai venit... o să mergem afară... Am să-ţi cer cîteva explicaţii...

— Poţi să vorbeşti şi-aici...

— Nu, dacă eşti bărbat cu-adevărat, ai să mergi afară tu singur şi cu mine... N-ai de ce te teme... cel puţin deocamdată. Mulot o să rămînă aici cu Aischa.

Lucas se uită la Aischa. Aceasta nu-şi coborî ochii în faţa privirii lui Lucas. Poliţistul descoperi în ei atîta ură încît începu să regrete că provocase explicaţia. Acum însă nu mai avea încotro... Simţea în mod sigur că Gilieth n-avea să-l omoare... pe loc.

Zise cu voce calmă :

— Bine, Gilieth... o să ies afară împreună cu tine... Dar să fii foarte atent la ce faci, sîntem supravegheați... n-am venit aici să mă dau prins ca un copil.

— Ia-ți rămas bun de la Slaoui, mormăi Gilieth.

Lucas se uită cu dragoste la fată. Îi întinse mîna ca unei complice.

Aischa îl lăsă cu mîna întinsă.

— Hai, zise Gilieth, cu voce blîndă, trebuie să-ți iei la revedere de la domnul...

— Nu pot, răspunse Aischa.

— Atunci, scuipă-l în bot !

Slaoui își apropie obrazul ei frumos de Lucas și îl scuipă...

Lucas nu putu să evite insulta. Se șterse cu mîneca. Strînse în buzunar mînerul cuțitului. Și se mulțumi să răspundă cu un glas prea calm ca să nu fie emoționat :

— Îți mulțumesc, Aischa... Acum știu ceea ce doream să aflu.

Se întoarse apoi către Gilieth.

— Treci înainte, zise acesta din urmă, și să nu crîcnești că te strivesc, secătură !

Strada Asfar era înțesată de legionari care, grupuri-grupuri, își numărau banii înainte de-a intra la prostituate. Patrula ședea înarmată la intrarea lui Dar Saboun, gata oricînd să intervină.

— Încotro o luăm ? întrebă Lucas care mergea în față.

— Drept înainte. Treci prin mechuar și apuc-o pe drumul care duce la aguedal. La ora asta nu-i nimeni printre portocali.

Sosiră la plantația de portocali. Lui Lucas îi apăru în fața ochilor, printre altele, o luptă cu cuțitele. Acum dobîndise într-adevăr certitudinea vinovăției lui Gilieth, dar cu ce preț!

Cînd cei doi legionari ajunseră ceva mai încolo de cărarea care străbătea aguedalul, se opriră la marginea unui vechi bazin, în care se bălăceau niște lișițe la răcoare.

— Va să zică, prietene, vrei să capeți prima de cinzeci de „cearșafuri“ ? Cincizeci de cearșafuri e ușor să cîștigi, cu condiția să nu te tai eu aici, ca pe-un porc.

Lucas scoase un cuțit din buzunar și se auzi pocnetul resortului care desfăcea lama.

— Biinee, zise Gilieth... Poți să-ți bagi însă la loc brișca. N-am de gînd să te omor... fiindcă și eu țin la viață... Cînd Slaoui mi-a povestit mai adineauri, pe seară, toată istoria, cînd mi-a servit toate cîte i le-ai înșirat, mi-a venit imediat în minte că, de la un timp încoace, cam din ziua cînd ți-am văzut mutra la Dar Riffien pe-o legitimație, am hotărît să nu mă las prins de viu. Am făcut și un plan de evadare. În principiu aș fi șters-o înspre Sud. Planul însă nu e bun, mai cu seamă acum. Aș fi fost înhățat de mokazienii francezi înainte de-a fi ajuns la Taza. M-am gîndit de multe ori la tine, scîrnăvie ce ești... Parcă presimțeam eu că-ntr-o noapte, sau într-o bună zi, ai să-mi arunci în față niște dovezi murdare că nu ești decît un denunțător. Noaptea cea mare a sosit acum. Și ți-am spus tot ce aveam de spus : eu sînt, eu însumi, Gilieth, asasinul lui Leboeuf, la Rouen... Eeh, și-acum ce-ai să faci ?... Haide... vorbește !

Lucas stătea nemişcat la cîţiva metri de Pierre Gilieth. Cînd acesta isprăvi de vorbit, se lăsă o tăcere apăsătoare. Speriate, lişiţele foşneau printre trestii. Departe, dinspre Dar Saboun, se auzeau legionarii cum cîntau în cor : *Trianera, Trianera.*

— Acum nici zece minute voiam să te arestez. Mai întîi fiindcă asta mi-e meseria... în al doilea rînd, fiindcă voiam să-ncasez prima... Acum însă văd că între noi doi e Slaoui.

— Şi-atunci ? murmură Gilieth.

— Atunci... Nu mai ştiu.

— Eu în schimb m-am gîndit, zise Gilieth. O iubeşti pe Slaoui... te priveşte personal... (Şi rînji.) În aşteptarea primei, n-ai decît să continui să-i verşi solda...

— Eşti un pungaş mai mare decît îmi închipuiam eu, zise Lucas.

— Dacă vrei... Dac-ai sta să te gîndeşti mai bine, dragul meu... te rog să mă crezi, e mai bine să laşi baltă toată povestea. Admiţînd că ai să izbuteşti să mă arestezi, şi că arestarea o să-ţi reuşească, ţin să-ţi atrag atenţia asupra unui mic amănunt : ai să primeşti felicitări, ai să iei primă... dar n-ai s-o mai ai pe marocană. Te-a scuipat în faţă. În ziua în care o să mă arestezi, ea n-o să mai existe pentru tine, dragul meu, gîndeşte-te bine la asta, n-ai să te mai culci niciodată, în vecii vecilor, cu femeia asta. Pentru tine ea va fi ca şi moartă, şi-ai să te trezeşti singur cu patronii tăi, cu banii tăi şi cu cafardul tău. Şi atunci, dragul meu, cu ce-ai să te alegi ? În schimb, n-ai să mai poţi spera s-o revezi vreodată pe Slaoui. Cam astea sînt aproximativ foloasele pe care ai să le tragi de pe urma arestării mele. În locul tău, te

rog să mă crezi, turnătorule, şi-ţi spun asta ca unul care şi-a pus pielea la bătaie, în locul tău aş tăcea... În felul ăsta ai să poţi să rămîi aici, lîngă marocană... Eu o să mă fac că nu te văd, iar tu ai să poţi la rîndul tău să mă ignorezi...

— Nu mai ştiu, zise Fernando, trecîndu-şi mîna peste frunte... În clipa asta poţi să faci ce vrei cu mine. Omoară-mă, dacă vrei... Nu ştiu ce să-ţi răspund.

— Atunci, hai, şterge-o. Te-am dăscălit destul şi nu ţi-am spus încă toate planurile.

— Dar dac-ai să fugi împreună cu Slaoui ?

— Nu, sfinte Doamne, nu pot să fug. Ţi-am mai spus că nu pot s-o fac. Cît timp voi fi în viaţă, şi voi fi aici, la Bou Jeloud, marocana va rămîne la Planche-à-Pain. Asta-i tot ce pot să-ţi ofer în schimbul tăcerii tale.

— Ar fi trebuit să te arestez pe loc, oftă Lucas.

— De acord ! Dar n-ai fi avut siguranţa că te afli în faţa adevăratului Pierre Gilieth, asasinul din rue Saint-Romain. Nu ţi-ar fi fost cîtuşi de puţin îngăduit să comiţi o eroare, căci „Chinezul“ nici aşa nu te iubeşte prea mult... Atunci, ai aşteptat să aduni dovezi. Acum dovezile le ai. Dar nu-ţi folosesc la nimic... E timpul să ne întoarcem în fort. Am făcut pace ?

— E doar un armistiţiu, răspunse Lucas.

Cei doi soldaţi începură să urce încet spre post. Dintre ei doi, Lucas părea cel mai emoţionat.

Se grăbi să-şi recapete liniştea în singurătatea patului său. Se culcă pe bîjbîite, fără să încerce să aprindă măcar lampa cu acetilenă. Se simţea absolut incapabil să ia vreo hotărîre, căci chipul

lui Slaoui se interpunea mereu pe ecran între voința lui și dragostea aceea neputincioasă de care ea dispunea cum voia. Tot ce născocea nu izbutea să ducă decît la rău. Cînd își amintea de mîngîierile pasionate ale femeii aceleia, orice mijloc de apărare dispărea. Nu putea să-i facă nimic ticălosului aceluia blestemat, din pricina femeii, care-i era devotată. Marocana era prea crudă ca el să poată nutri vreo speranță, dar dorea să trăiască în preajma ei, în paradisul acela al cărnii pe care știuse să-l creeze pentru Lucas și pentru alții, dar a cărui infinitate singur Lucas se simțea capabil s-o înțeleagă. Chiar în momentul acela, în care era pe cale să-și renege profesiunea pentru femeia aceea, se surprinse că-i vine să rîdă de vulgaritatea renunțării lui :

„Și eu sînt la fel cu ceilalți, cînd îi chinuie demonul cărnii, bărbații-s mai rău decît cîinii".

Se gîndi apoi că Pierre Gilieth nu era chinuit cîtuși de puțin de demonul cărnii. Îl ura pe omul acela nu atît pentru faptul că era un asasin, cît pentru c-o avea în puterea lui pe marocană. Lucas se sucea și se răsucea în patul lui de campanie. Avea să-l predea pe Gilieth poliției. Mîine postul de transmisiuni va face cunoscut la Tetuan că periculosul bandit a fost prins. Odată prima încasată, Lucas avea s-o răpească pe Slaoui. Perspectiva asta nu întîrzia însă să-l aducă la disperare prin imposibilitatea ei tenace, solid stabilită. Exista Gilieth și, grefată pe Gilieth, altoită pe trunchiul acela, frumoasa și nedefinita fată.

„Să mai aștept", oftă din nou Fernando...

Complicațiile aveau să se rezolve de la sine, o dată cu scurgerea timpului. Lucas se gîndi pentru

prima oară la scrisoarea pe care i-o trimiseseră șefii lui de la Madrid. Nu păreau dispuși să-i mai acorde credit...

„Să aștepte și ei cum aștept și eu", se gîndi el. Se întoarse pe o parte și căzu într-un somn adînc, de animal.

Cînd Gilieth intră în dormitor, toată lumea dormea. Se întinse și el în pat și, cu mîinile încrucișate sub cap, așteptă să-i vină și lui somnul. Nu izbutea însă să adoarmă. Pe la zece se întoarse și Marcel Mulot, și veni să se așeze pe patul camaradului său.

— Dormi ?

— Nu, nu dorm... Nu pot să dorm. Dar am ciocănit bine, și-n toate sensurile, unealta respectivă... Așa cum bănuiam eu, e de la Siguranță. E trimis de la Madrid.

— Și ?

— Și ? N-o să vorbească nimic. Îl am și eu la mînă cum mă are și el. Datorită Fatmei. Slaoui e cea care m-a salvat. Fără ea...

Gilieth făcu o strîmbătură jalnică și-și trecu mîna peste beregată. Cei doi soldați rămaseră o bună bucată de vreme fără să-și vorbească.

— Ce spune Aischa ? întrebă Gilieth.

— Nimic... Am mai îmbărbătat-o eu... Era bolnavă de frică, din cauza ta. I-am zis să nu-și facă gînduri pentru tine, fiindcă n-are de ce să-ți fie teamă de sticletele de la Barcelona.

— Bineînțeles, răspunse Gilieth. Am impresia, dragul meu, am impresia că într-adevăr nu mai mi-e teamă de nimic... Trebuie să-l lăsăm pe Sidi Merinos să se pi...

— Allah inub! (Va avea el bunul Dumnezeu grijă!) oftă Mulot.

Şi se duse să se culce.

*

Lucas păstră tăcerea cu privire la descoperirea făcută; ura lui împotriva caporalului Gilieth atinse însă lirismul. Un singur soldat din cele două companii care alcătuiau garnizoana de la Bou Jeloud putea să înţeleagă în oarecare măsură atitudinea lui Gilieth şi a lui Lucas: soldatul acela era caporalul gornist Marcel Mulot. Lucas îl urmărea acum pe Gilieth ca o umbră; nu mai venea însă să se aşeze la masa lui. Cînd Gilieth nu-l vedea pe Lucas, neliniştea îi renăştea, fiindcă se temea mereu de un act disperat din partea celui din urmă. Caporalul Gilieth, care se comporta corect în serviciu şi care se dovedea a fi viteaz cu luciditate, era apreciat de şefii lui şi, în mod deosebit, de maiorul Luis Weller. Atît pentru acest motiv, cît şi pentru faptul că era caporal însărcinat cu aprovizionarea, se bucura de oarecare libertate. Lucas, în calitatea lui de ordonanţă, se mişca şi el destul de uşor. În fiecare dimineaţă, Gilieth, însoţit de-o corvoadă şi de-o araba, cobora la Bir Djedid şi-n fiecare dimineaţă Lucas se ducea la mechuar sau în souk, să tîrguiască de-acolo cîte ceva pentru locotenentul Luis d'Ortega. Se întîlneau amîndoi la Kadidja.

Cînd Gilieth îl vedea pe Lucas împreună cu Slaoui, se retrăgea ca să se întoarcă înapoi imediat după plecarea lui. Fata-i povestea totul.

— Nu trebuie să mai ai nici un fel de teamă de omul ăsta, îi spunea ea. Nu mai e bărbat, e ca un copil... Spune-mi ce trebuie să-l pun să facă ?

Gilieth nu ținea să complice lucrurile. Abia scăpase de o mare primejdie și se întreba cum o să se sfîrșească pacea aceea provizorie care nu putea să se prelungească la infinit. Gilieth își punea de multe ori o serie de întrebări foarte precise, aceleași întrebări care-l făceau și pe Lucas să se frămînte zi și noapte. Ce-avea să se întîmple atunci cînd șefii de la Madrid aveau să-i dea agentului lor ordinul formal să se întoarcă în Spania ? Pierre Gilieth se temea la fel ca Lucas de sosirea acelui ordin. Și atunci, care avea să fie oare atitudinea celui din urmă în fața obligației brutale de-a o părăsi pe marocană, lăsînd-o în puterea absolută a lui Gilieth ?

Lucas trimisese un raport amănunțit cu privire la cazul Gilieth. Expunea acolo dificultățile reale ale unei anchete duse în niște condiții care nu-i erau cîtuși de puțin favorabile. Se plîngea de rezistența ostilă a ofițerilor și a soldaților. Nici el nu putea la rîndul lui de loc să se demaște. Ar fi însemnat să piardă definitiv partida. Spera să izbutească datorită unei femei. Așa cum fusese Klems predat de-o femeie, tot așa și Gilieth, spera el, avea să fie predat de-o femeie. El, Lucas, garanta că întreprinderea avea să aibă succes, dar ruga în mod stăruitor să i se dea răgazul necesar. Era gata să propună chiar punerea lui în disponibilitate. Avea să continue urmărirea singur, cu propriile lui mijloace. Nu le cere șefilor lui decît să aibă răbdare. Îi mai trebuiau cîteva luni, apre-

cia el, ca să demaşte un bandit fioros şi să-l dea pe mîna justiţiei. Ancheta respectivă nu putea fi decît o cinste pentru poliţia spaniolă. Cu siguranţă că într-o zi avea să i se dea dreptate şi avea să se recunoască eforturile pe care le depusese. Îşi riscase viaţa, spunea el în scrisoare, în mai multe rînduri. Pentru asta nu se plîngea însă cîtuşi de puţin, deoarece considera înfruntarea pericolului ca pe una din îndatoririle cele mai obişnuite ale meseriei.

Timp de o săptămînă şi mai bine, Lucas aşteptă răspunsul într-o stare de încordare insuportabilă. Se temea şi în acelaşi timp dorea sosirea scrisorii aceleia care avea să-i îngăduie să mai trăiască cîteva luni. Adică să-i îngăduie să existe, fără curaj şi fără voinţă, pe urma deprimantă a lui Slaoui, care devenea din ce în ce mai insolentă.

Fata, bine instruită de către Gilieth, începea să devină infernală. Lucas îi servea de bufon, de supapă pentru nervi şi de sclav. Gura ei îl insulta, iar ochii ei îl priveau mîngîietor. În sistemul ăsta nefericitul pierea văzînd cu ochii. Gilieth urmărea cu plăcere evoluţia lentă, dar decisivă a acestei descompuneri. Cînd se întîlnea cu mizerabilul între patru ochi, fără nici un martor, îi spunea cu glas mieros, plin de răutate :

— Ei, cum e ? te perpeleşti, puişorule, te perpeleşti ?

Lucas nu-i răspundea nimic.

Uneori, Lucas era cel care se mai înviora şi-şi hăituia duşmanul, mai îngîndurat ca de obicei. Atunci încerca să-l înghesuie în cîte-un colţ şi, cu

un glas şuierător, îi vîra cîte-un pumnal în inimă lui Gilieth :

— Cînd o să fiu sătul pînă-n gît de căţeaua asta blestemată, ceea ce nu va întîrzia să se întîmple, o să mă duc la maior şi-o să-i arăt legitimaţia mea.

— În ziua aceea o să te omor.

— Cînd ai să afli tu, o să fie prea tîrziu. Ar fi mai bine să mă omori acum, pe loc, dacă-ţi dă mîna.

Într-o noapte, Gilieth îi spuse lui Slaoui :

— Mai dă-i puţin curaj, nu-l lăsa să se prăpădească de tot. Porcul ăsta nu trebuie să moară, fiindcă înainte de a muri ar fi în stare să mă „toarne".

— Ah ! stăpîne, zicea marocana. Ce-aş mai putea să născocesc să nu te mai văd tîrînd ghiuleaua asta de picior, toată viaţa, după tine ?

— Toată viaţa ! Doamne Dumnezeule ! Toată viaţa ! urla caporalul Gilieth, înfigîndu-şi cu furie dinţii în cuvertura cu dungi colorate care acoperea patul „fiicei desfătării".

Capitolul XVII

NINSOAREA ÎNCETASE. În picioare, urcat pe-un zid scund al postului pierdut din munţi, caporalul Pierre Gilieth cerceta o stîncă suspectă cu binoclul locotenentului d'Ortega, care fusese rănit mortal. Ofiţerul horcăia într-un cub de piatră care

începuse să aducă deja cu un mormînt și care-i ținea loc de adăpost. Mitraliera fusese instalată între două pietre plate. Își ținea îndreptată țeava ei activă și lucitoare în direcția crestelor care păreau neînsuflețite sub zăpadă. Din loc în loc, cîteva tufișuri jalnice, acoperite de zăpadă, adăposteau cu siguranță ochi care observau cu răbdare viața încetinită ce se desfășura în postul acela al Legiunii pierdut în djebel.

Caporalul Gilieth deținea comanda postului. Locotenentul Luis d'Ortega, muribund, horcăia cu gura deschisă în mormîntul lui. Sublocotenentul Galvet, care urma să instaleze un post de T.F.F., fusese ucis de un glonte în cap, și la fel sergentul Müller, la zece metri de post, în timp ce supraveghea instalarea unei antene. Cinci legionari fuseseră răniți de tirul acela neașteptat și precis, care făcuse să pîrîie creasta cea mai apropiată de post, la distanță de cinci sute de metri, de partea cealaltă a unei văi înguste, pline de bolovani acoperiți cu zăpadă.

Înfășurat în mantaua lui, Gilieth sfida destinul. Stătu tot timpul și încercă să ghicească, undeva în fața lui, prezența vreunui om, sau imaginea prezenței vreunui om. Nimic nu se clintea însă. Muntele părea cufundat într-o tăcere eternă. Tusea unui mitralior, jos, la picioarele lui, îl făcu să tresară ; vraja ucigătoare fusese ruptă. Pierre Gilieth sări jos de pe zid, încetișor, cum se cuvine s-o facă un șef.

— Nu văd nimic... Presimt însă că pericolul e mai mare acum decît dimineață, în zori. Tot muntele e plin de ochi pe care nu-i zăresc. O să plec imediat, adăugă el, în recunoaștere îm-

preună cu şase soldaţi... Trebuie neapărat să găsim trupul caporalului Mulot.

Legionarii, îngheţaţi, cu faţa înţepenită, cu nasul roşu şi cu ochii înceţoşaţi de lacrimi din cauza frigului, se strînseră în jurul lui Gilieth. Rămăseseră şaisprezece soldaţi simpli din douăzeci. Dintre răniţi, caporalul Jaime Coelho, un portughez, putea să preia pînă la întoarcerea lui Gilieth comanda micului post.

— Banditii au o mitralieră... Dac-am mai putea rezista patru-cinci zile, am fi salvaţi, afară de cazul că postul Weller, care e cel mai apropiat, n-o fi fost şi el distrus de porcii ăştia.

— Vedeţi ? zise un soldat bătrîn care luptase la Targuist, în 1924, vedeţi ? e absolut la fel cu ce-am văzut eu acum zece ani... Într-o bună zi, au venit peste noi cît ai zice peşte. Se infiltrau printre liniile noastre... Şi mai dibuieşte-i după aia !

— Nu cred să avem de-a face cu nişte forţe prea mari... Cel mult vreo sută de oameni izolaţi... fără să aibă altă ţintă decît să jefuiască, să pună mîna pe armele noastre şi să se retragă după aceea în direcţia clasică, Dumnezeu ştie unde... Dar chiar dacă n-ar fi decît cincizeci, tot au avantajul terenului.

Gilieth se ghemui lîngă zid. Îşi puse pe cap gluga de la manta. Jumătate din legionari stăteau de strajă la creneluri.

De trei săptămîni, de cînd avea garnizoana în postul acela sub conducerea locotenentului d'Ortega, simţea o nelinişte, alta decît neliniştea lui obişnuită. Mai era şi sentimentul unei primejdii, dar un sentiment cu totul diferit. Să fi fost oare

peisajul dezolant care decupla forța vieții lui interioare ? Pierre Gilieth se simțea atît de deosebit de ceea ce fusese mai înainte încît nici nu-și mai dădea măcar osteneala să se ferească de Lucas.

Peisajul în care trăia i se părea demn de ceva neobișnuit și măreț. Nu se mai gîndea nici la Slaoui, nici la Bou Jeloud, nici la Dar Riffien, nici la Barcelona, nici la Rouen. Se gîndea la copilăria lui, la vremurile cînd, licean, juca rugbi ca să îmbujoreze fețele fragede ale tinerelor spectatoare de pe tușă. Își retrăia copilăria și adolescența fără nici o umbră de amărăciune. Cu capul vîrît în glugă, vedea clar toate detaliile filmului aceluia al cărui erou fotogenic era el. Se gîndea la toți oamenii pe care-i cunoscuse și la cei pe care nu-i cunoștea și pe care nici nu dorea să-i cunoască. Îi asocie pe toți în aceeași senzație de greață simulată și rînji sub gluga lui. Îi înțepeniseră genunchii și se ridică în picioare, sprijinindu-se de pușcă.

— Ce e ? întrebă el laconic adresîndu-se unei mantale cu glugă care se apropia de el.

Legionarul își dădu la o parte gluga : era Fernando Lucas.

— Locotenentul Luis d'Ortega a murit, zise el. I-a dat sîngele pe gură și s-a sufocat. E plin tot de sînge, și-i sînge peste tot și-n adăpost... N-am apă să spăl sîngele locotenentului.

Gilieth îl însoți pe Fernando Lucas pînă la micul adăpost din pietre acoperit cu tablă ondulată. Locotenentul d'Ortega zăcea întins pe spate. Dublura din flanelă albă de la mantaua lui era roșie de sînge. Legionarii mergeau în vîrfurile pi-

cioarelor ca să nu calce în sîngele roşu al ofiţerului. Gilieth îşi scoase capela.

— Trebuie să-i dăm onorul, zise el.

Ajutat de Lucas, ridică trupul şi-l depuse afară, pe zăpadă, alături de trupurile lui Galvet şi Müller înfăşurate în pînză de cort. După aceea fluieră printre degete. Legionarii alergară din toate părţile. Se aliniară înainte chiar ca Gilieth să le fi dat ordin. Urmă o scurtă prezentare de arme şi fiecare se întoarse apoi la post : numai mitraliorul şi cu ajutorul său, care-i dădea benzile de cartuşe la Hotchkiss, rămăseseră în continuare la postul lor de observaţie.

Apoi, Lucas puse nişte zăpadă la topit, să cureţe celula locotenentului.

După ce isprăvi, îşi îmbrăcă mantaua şi-şi luă puşca. Se duse să-l caute pe Gilieth, care-şi ajuta soldaţii să ridice nişte bolovani îngheţaţi, ca să înalţe la loc zidul surpat pe alocurea. Alături de el, caporalul Jaime Coelho îşi trăgea nasul din cauza frigului. Îi curgea nasul. Îşi ţinea cu grijă braţul drept legat cu o eşarfă din pînză de cort. De centironul lui atîrna pistolul lui d'Ortega. Coelho putea să tragă şi cu mîna stîngă.

— Cînd ai să vii înapoi, zicea el, la o sută de metri de fort, să strigi : „Hristos şi Sfînta Fecioară !" Trebuie să te păzeşti de orice... S-ar putea să nu vă mai întoarceţi, şi atunci porcii ăia n-or să se dea în lături să îmbrace hainele voastre ca să se apropie de post. Hristos şi Sfînta Fecioară... ne-am înţeles ?

— Ne-am înţeles, răspunse Gilieth. O să iau cu mine şase soldaţi. Trag totuşi nădejde să scăpăm cu bine, băieţi. Cu siguranţă că cei de la postul

Weller au băgat de seamă că linia telefonică a fost măturată de furtuna de zăpadă. Bou Jeloud o să trimită echipe s-o repare... În ce mă privește, o să-ncerc să ajung pe creastă... Acolo trebuie să fi căzut Mulot, în timp ce-ncerca să restabilească legătura cu Fort Weller. Așa ne-a spus Serra, care-l însoțea... Și fiindcă veni vorba, ce face Serra ?

Coelho dădu din umeri.

— S-a terminat cu el... Toți răniții noștri sînt condamnați... Frigul și cangrena sînt ca doi căsătoriți din dragoste. Nu există unul fără altul.

— Am nevoie de șase oameni, strigă Gilieth, șase oameni care să meargă să curețe creasta de-acolo.

Se prezentară șase legionari și, printre cei șase, se afla și Fernando Lucas.

— Vii cu noi ? întrebă simplu Pierre Gilieth... Ai să mergi alături de mine...

— Poți să ai încredere, Gilieth...

Caporalul avu o ezitare. Surprinderea lui nu era simulată. Răspunse :

— Și de ce să n-am încredere ?

Cei șapte soldați săriră peste micul zid și peste rețeaua rară de sîrmă ghimpată. Vîntul ridica zăpada în vîrtejuri de praf fin...

— În trăgători... la zece pași, comandă Gilieth.

Soldații, încovoiați, înfruntînd cu capul în piept rafalele de vînt, nu se mai vedeau.

— Apropiați-vă de mine, comandă Gilieth. Să nu ne pierdem din ochi. Să mergem în grup ca să ajungem în fundul văii. O să reluăm formația de luptă cînd o să se liniștească furtuna. În coloană cîte unul, după mine.

Şi Gilieth se avîntă în norul de zăpadă care se învolburase în jurul lui într-un dans vesel şi vătămător. Deodată, recunoscu la picioarele lui un tufiş mare de dum, care anunţa începutul pantei ce urma s-o escaladeze, cu arma-n mînă.

„Cînd se va potoli furtuna asta, se gîndi Gilieth, o să fim sub protecţia mitralierei din post. Principalul e să nu ne lăsăm prinşi."

În momentul acela vîntul încetă şi peisajul alb se ivi clar, cu toate amănuntele lui, în jurul legionarilor care se aflau la vreo sută de metri de creasta unde voiau să ajungă.

— În trăgători, la zece paşi, baioneta la armă! ordonă Gilieth.

În vreme ce soldaţii lui se răspîndeau încovoiaţi, se uită în urmă. Zări în depărtare, pe cealaltă creastă, micul post şi zidul care nu se distingea în zăpadă. Se simţi însă reconfortat, fiindcă ştia că mitraliera îşi ţinea îndreptată ţeava ei spre muchea misterioasei creste.

Gilieth, care începea să devină nervos, întinse braţul înainte şi-o porni el cel dintîi în pas alergător. Ceilalţi îl urmară, strînşi în jurul lui.

O sută de metri de pas alergător pe zăpada care îngreuia mersul, dar înăbuşea pe de altă parte zgomotul cursei lor. Un soldat alunecă şi căzu, făcînd un zgomot de bidon lovit de puşcă şi de baionetă, şi care avu asupra tuturor rezonanţa unui formidabil bubuit de tunet.

Pierre Gilieth ajunse cel dintîi pe creastă, cu maxilarele încleştate, cu mîinile crispate pe puşcă. Inima îi bătea tare în piept, iar tîmplele îi zvîcneau să-i pocnească. Nu văzu nimic în faţa ochilor, nimic altceva în afară de zăpadă, învîrstată

pe versantul celălalt cu nişte arbuşti piperniciţi şi cu stînci care începeau să se zărească, fiindcă pe muchiile ascuţite zăpada prindea să se topească.

Cei şase legionari îl ajunseră din urmă pe caporal. Se culcară pe burtă, în zăpadă. Aburul respiraţiei lor chinuite îi învăluia ca un nor. Curelele de la echipament scîrţîiau din cauza efortului pe care-l făceau plămînii. Gilieth, tot în picioare, înfăşurat în mantaua lui amplă, care-i dădea înfăţişarea unui păstor în mijlocul turmei lui, încerca să provoace tirul inamic... Nu se mai punea problema să escaladeze şi cealaltă creastă cu şase oameni, cu atît mai mult cu cît tirul mitralierei de la post n-o mai domina. O tăcere mormîntală înconjura patrula. Pierre Gilieth se culcă la pămînt, alături de Lucas.

— Nu vezi nimic ?

— Îl caut pe Mulot... dar nu văd nimic. Poate c-a fost acoperit de zăpadă.

— Fără-ndoială, răspunse Gilieth... Să ne repliem la post.

Legionarii, în aceeaşi formaţie desfăşurată în trăgători, coborîră din nou panta. Înaintau cu paşi mari. Gilieth îşi urma echipa ceva mai la urmă. Lucas mergea lîngă el. Din zece în zece metri, caporalul întorcea capul.

— Aş fi vrut să-l găsesc pe Mulot, zise el. Ideea asta mi-a încolţit în creier ca o buruiană cu nişte rădăcini de dinte stricat. Pînă n-o să găsesc trupul lui Mulot, n-o s-o pot extirpa.

— E acoperit de zăpadă... Cînd o să vină coloana de ajutor, o să-l găsim.

— Ah ! sigur, zise Gilieth, bineînțeles, mai e și coloana de ajutor.

Îl privi pe Lucas drept în ochi.

— E cam albastru, dragul meu... Nu prea-mi miroase a bine ! În fine, aș da mult să mă înșel. Și dac-o să ne mai întoarcem... continuă Gilieth, care părea să-și smulgă cuvintele unul cîte unul din gîtlej... Dac-o să ne mai întoarcem... căci se prea poate și asta, o să trebuiască să mă mai tem de tine ?

— Nu, răspunse Lucas.

— E mai bine așa... Aici nu sîntem decît niște soldați, niște soldați cărora puțin le pasă de ceea ce crede lumea despre ei. O să murim... dar, prietene, nu trebuie să murim ca niște lași. Dă-mi mîna.

Lucas scoase din mîneca largă a mantalei lui o mînă aspră și caldă. Gilieth i-o apucă, i-o strînse într-a lui și nu mai zise nimic.

Deodată, auzi în spatele lui un strigăt. Se întoarse și zări un legionar care-i făcea semn să vină agitîndu-și mîinile.

— Opriți ! strigă Gilieth.

Apoi se întoarse din drum.

— Ia uitați-vă aici... m-am împiedicat fără să văd de ceva de dedesubt !

Gilieth zări, neagră de tot pe zăpadă, o formă descărnată și fără cap, trupul lui Mulot, mutilat îngrozitor de riffani.

— Ah ! Hristoșii ! săracul !

Mulot era. Ceva mai încolo i-au găsit capul, cu părul roșu, pe jumătate sfărîmat. Trupul îi fusese parcă tăiat în bucăți. Femurele și tibiile erau descărnate.

Cei şapte legionari, adunaţi în jurul cadavrului pe care-l descoperise Palma, priveau, muţi, rămăşiţele camaradului lor.

— Mi-am păstrat un glonte de rezervă, zise Gahito, ăla o să fie pentru mine.

În cuvintele lui rezumă gîndul tuturor.

Gilieth îşi întinse mantaua pe zăpadă şi legionarii rînduiră pe ea, cum putură mai bine, la loc, capul şi trupul lui Marcel Mulot.

O porniră apoi din nou la drum, spre fort. Ţevile cîtorva puşti străluciră deasupra zidului scund. Lucas, care mergea în frunte, strigă, ca să-şi facă datoria şi fiindcă simţea nevoia să strige ceva :

— El Cristo y la Virgen !

Un cap, apoi altul şi încă unul, şi-n cele din urmă capetele tuturor celor din garnizoană se iviră deasupra zidului.

— Deschideţi poarta, strigă Gilieth, îl aducem pe Mulot cu noi... acolo... în manta.

Soldaţii patrulei intrară în incintă şi-şi lăsară jos povara, alături de trupurile locotenentului, al sublocotenentului, al lui Müller şi ale celor doi răniţi care muriseră chiar atunci.

— Ia uitaţi-vă ce-au făcut din el, zise Gilieth. Hai... puneţi-l alături de Müller, sub o pînză de cort, îmi vine rău cînd îl văd aşa. Şi daţi-mi mantaua ; crăp de frig.

Doi răniţi din cinci muriră în cursul nopţii. Dimpotrivă, caporalul Jaime Coelho se simţea mai bine. Rana lui nu era de loc gravă. Îşi lingea plaga ca un cîine, s-o facă să se cicatrizeze cît mai repede.

Duşmanul părea departe. Cu siguranţă că, odată atacul reuşit, socotise că e mai prudent să se întoarcă în munţi şi să se împrăştie prin duarele complice. Cea mai mare parte din soldaţii care trăiau în postul acela izolat ajunseseră să cunoască destul de bine obiceiurile duşmanilor lor. Trei dintre ei făcuseră războiul din 1924.

Pierre Gilieth, cel mai vechi din cei doi caporalli, îşi luă măsurile de apărare pentru noapte. Legionarilor nu le plăcea întunericul. Reţeaua de sîrmă ghimpată n-avea nici o putere. La adăpostul întunericului, inamicul putea să se apropie fără să fie văzut şi să ia cu asalt postul din toate părţile. Şi trebuiau să şi doarmă. Gilieth îşi împărţi garnizoana lui de şaisprezece oameni în două echipe, care aveau să facă de gardă pe rînd. Opt oameni la adăpost, opt oameni la zid. Cîte doi oameni de fiecare latură a micului patrulater. Coelho comanda o echipă şi Gilieth o comanda pe cealaltă. Lucas veni singur să se pună în subordinea lui Gilieth.

— Mîine, zise Coelho, dacă nu vin întăriturile, o să ne retragem către postul soldaţilor.

— O să rămînem aici, zise Gilieth... Ce mutră ai să faci cînd ai să ajungi la soldaţi ? Trebuie să rezistăm pentru un singur motiv, pentru faptul că sîntem legionari. Ah ! dacă n-aş fi caporal în Legiune, de mult aş fi lăsat postul să se apere singur... cu tot ce-i de jefuit în baraca asta... Totuşi ! nu se poate. Voi ăştilalţi, ce părere aveţi ?

— Nu, nu se poate, zise Palma, cu ce mutre o să ne înfăţişăm regularilor ? O să treacă şi asta... Ceilalţi n-or să întîrzie să sosească. Au constatat, cu siguranţă, că nu mai funcţionează telefonul.

— Sigur, sigur, zise Coelho. Aveţi dreptate... Eu ziceam aşa în interesul celorlalţi.

Şi noaptea „se desfăşură ca un pergament".

Din cauza zăpezii, se vedea la distanţă de cinci sute de metri de post. Gilieth fu fericit s-o constate. Cei doi caporali traseră la sorţi, să vadă cine avea să facă primul de gardă. Cîştigă Pierre Gilieth împreună cu echipa lui. Lui îi revenea paza fortului pînă la miezul nopţii. Atunci, avea să vină să-l înlocuiască Jaime Coelho.

Gilieth îşi puse santinelele : cîte două de fiecare latură a patratului care alcătuia incinta postului. El avea să-şi supravegheze oamenii. Mergea de la unul la altul, avînd grijă mai ales să evite halucinaţiile.

Din cînd în cînd îşi verifica linia de ochire. O linişte de neînchipuit părea să despartă fortul de lumea celor vii. Nişte fantome aparente, tăcute dădeau tîrcoale prin întunericul care-i înconjura pe soldaţii lui Gilieth. Erau acolo : Mulot-martirizatul, d'Ortega cu sticla lui, micul Galvet, cel cu părul creţ, Müller cu armonica lui, şi ceilalţi legionari, veniţi de pretutindeni ca să dispară după legile tradiţiei. Toţi oamenii aceia muriseră. Era singurul lucru precis care se ştia despre ei. Erau nişte legionari morţi, nişte anonimi restituiţi destinelor anonime ale lumii. Gilieth se gîndea la chipurile lor, care n-aveau să lase nici o urmă. Acum că erau ucişi nu mai erau nici răi, nici buni. Continuau să rămînă, pentru cîteva ceasuri, legionari, fiindcă trupurile lor îngheţate se întăreau sub uniformă. În curînd însă n-aveau să mai fie nimic. Gilieth încercă să se gîndească la crima lui, dar gîndul i se păru absolut copilă-

resc. Imaginaţia nu putea să i se elibereze de spectacolul lui Mulot tăiat bucăţi pe zăpadă şi a locotenentului d'Ortega înecat în sînge.

De multe ori ciulea urechea şi-şi ţinea răsuflarea. O santinelă tuşea, ţeava unei puşti scîrţîia pe o piatră. Gilieth se gîndi la Slaoui. Îşi dădu seama clar că drumul lui n-avea să mai continue în direcţia aceea. Privi trupul îndesat al lui Fernando Lucas, care scruta întunericul necunoscut. Se îndreptă către el cu intenţia de a-i spune cîteva cuvinte în legătură cu Slaoui, dar un soi de sfială îl reţinu. Îşi sprijini puşca de stratul de zăpadă care se aşternuse pe creasta zidului şi privi cu atenţie, încercînd să desluşească misterul nopţii.

Minutele se scurgeau încet, dar ceasurile treceau repede. Fu foarte surprins cînd, întorcîndu-se, zări o umbră care se îndrepta către el.

— Nimic de semnalat? îl întrebă caporalul Coelho.

— Nimic de semnalat...

Pierre Gilieth îşi privi ceasul de la mînă, să vadă ce oră e. Era miezul nopţii. Fluieră încetişor printre dinţi ca să-i anunţe pe soldaţii lui, şi schimbarea gărzii se făcu în tăcere. Frînt de oboseală, Gilieth se rezemă de zidul adăpostului şi se înfăşură în manta. Simţi capul lui Lucas cum îi cade pe umăr. Nu se dădu la o parte şi adormi. Cînd se crăpă de ziuă, un legionar veni să-l trezească şi să-i aducă o porţie de cafea fierbinte.

— Asta-i bine venită, zise el.

Dădu pe gît dintr-o înghiţitură lichidul clocotit. Răsărea soarele peste munţii strălucitori de zăpadă. Crestele păreau acoperite cu staniol.

— Nimic de semnalat ? întrebă Gilieth.

— Nimic, răspunse Coelho... Pe-un soare ca ăsta întăririle n-or să întîrzie... Mă-mpunge și-mi zvîcnește brațul ca dracu-n iad... Un singur lucru doresc, să nu-mi taie brațul.

Gilieth scoase capul peste zid. Trase aer adînc în piept, cu fața la soare, își recăpătă din nou încrederea și se întinse. Viața era frumoasă.

Exact în momentul acela, un pisc din direcția est pîrîi ca o motocicletă îndepărtată. Pierre Gilieth nu mai avu timp să se aplece. Căzu în genunchi cu mîinile cramponate de zid. Glonțul îi intrase prin tîmplă și-i trecuse prin față, care nu mai era decît o mască roșie, roză și albă.

Un alt legionar, care fusese nimerit, se lăsă tăcut pe ușa adăpostului și lunecă moale la pămînt.

Atunci mitraliera țăcăni și ea la rîndul ei. În jurul ei aerul ușor părea să tremure. Un roi de gloanțe șuierătoare și miorlăitoare ricoșă pe pietrele piscului care redeveni tăcut.

Un legionar urlă : „Hei, camarazi ! Au sosit întăririle !“

Capitolul XVIII

LOCOTENENTUL Luis d'Ortega, sublocotenentul Galvet, Müller, Gilieth, Mulot și ceilalți au fost înmormîntați nu departe de Bir Djedid, pe povîrnișul unei coline care domina Dar Saboun. Ei au

inaugurat micul cimitir militar de la Bou Jeloud. Trupurile lor, închise în nişte sicrie de lemn alb, făcute din lăzi de ambalaj, au fost puse pe arabale. În fruntea cortegiului, după gornişti şi după cei doi toboşari ai garnizoanei, mergea „padre“. O companie dădea onorul. Ninsoarea nu mai cădea ; dar gerul îţi usca pielea de pe faţă şi-ţi crăpa buzele. Legionarii, înfăşuraţi în mantalele lor ample de păstori andaluzi, care le acopereau uniformele, păreau nişte călugări. Cînd trecură prin mechuar, cei cinci gornişti începură să intoneze marşul funebru. Gemeau şi se lamentau ca trompetele care-i acompaniază pe cîntăreţii de saetas în zilele de procesiune. Cortegiul înainta încet, în ritmul monoton al celor două tobe care-i acompaniau pe gorniştii cuprinşi de disperare. Se auzi glasul puternic al preotului şi cuvintele latineşti pronunţate clar în intervalul sonor, liber, în care tăceau gorniştii.

Lucas se întoarse. Zări Dar Saboun-ul, cu cele două străzi ale lui, una albă şi alta albastră, şi le văzu pe toate femeile de la Kadidja şi de la Arkaia înşirate de-a lungul zidurilor cenuşii şi pămîntii. Se îmbrăcaseră cu cele mai frumoase caftane, pe deasupra cu muselină. Aveau feţele voalate cu haikul alb. Cele mai multe îşi fîlfîiau batistele în semn de adio.

Erau adunate acolo toate prietenele Legiunii, şi cele bătrîne, şi cele tinere. Lucas începea să-şi dea vag seama de măreţia intimă a spectacolului. Ochii i se umplură de lacrimi. Îşi trase nasul şi, întorcîndu-se către tovarăşul său de rînd, zise :

— Cam ciupeşte frigul !

O corvoadă săpase gropile în ajun. Maiorul Weller rosti tradiționalele cuvinte de adio, și apoi, cu cîteva lopeți de pămînt, s-a terminat cu povestea lui don Luis d'Ortega, a lui Galvet, a lui Gilieth, a bietului Marcel Mulot și cu bătrînul Müller, care se pricepea atît de bine să strige jodlere. O ordonanță aduse calul maiorului, care se urcă în șa.

— Va trebui să punem o îngrăditură. Să te gîndești dumneata la asta, Burian, îți dau această sarcină. Ai să iei cu dumneata un pluton.

Își întoarse apoi calul și, făcînd un semn, dădu comanda pentru defilare.

Mantalele îngreunau mînuirea armelor. În fine, gorniștii, urmați de două tobe mari, vopsite albastru, se plasară în frunte, înaintea maiorului. Gorniștii executară cu instrumentele lor mișcările reglementare ale salutului și refrenul vioi al Legiunii își luă zborul pînă departe, către munți :

Legionarios a luchar,
Legionarios a morir.

Coloana se puse-n mișcare în ritmul răsunător al fanfarei.

Cîțiva copii alergau și se înghesuiau înaintea soldaților. Toate femeile de la Kadidja și de la Arkaia se întoarseră pe la casele lor.

În camera ei, Slaoui se tăvălea pe pat și-și mușca mîinile. Cînd gemea și se văita după obiceiul arab, cînd își lovea pieptul cu pumnii și-și sfîșia veșmintele.

Tovarășele ei însoțeau cu țipetele lor ascuțite jelania aceea de animal rănit de moarte.

— Liniștește-te, gazela mea, zicea Planche-à-Pain, liniștește-te. Așa-i făcută viața, trandafirii pe care crezi că i-ai cules nu sînt decît o nălucire. Tot ce-i frumos, tot ce miroase frumos, tot ce desfată trupul și sufletul nu e decît nălucire. Numai duhurile cunosc legile veșniciei.

Atunci Slaoui începea să cînte, să bată din palme. Moartea e o descătușare, moartea trebuie întîmpinată cu bucurie de către dreptcredincioși...

Chipul prostituatei se ilumina. I se părea că inima îi strălucea în piept ca o candelă și că se prefăcea într-o sfîntă printre sfinte : Lalla Aischa, fiica desfătării. Se gîndi chiar c-ar trebui să facă o călătorie la Mecca.

Gîndul ăsta o făcu să se mai calmeze și se lungi în pat, văitîndu-se înfundat, moale și lipsită de vlagă.

Prietenele ei clătinară trist din cap și-o lăsară singură.

Micuța „señora Flouss", o Ouled-Naïl, trase încetișor perdelele de muselină care închideau alcovul.

*

Pierderile, destul de mari, suferite de garnizoana din Bou Jeloud reclamau o ripostă. Fu inițiată o operațiune de represalii. Un grup de soldați, de legionari și de partizani cutreieră ținutul timp de-o lună. Două duare fură rase de pe suprafața pămîntului. Se bănuia că i-ar fi găzduit pe contrabandiști. Un riffan obscur și slăbănog, care-i insultase cu furie pe cei care-l arestaseră, primi în schimb o duzină de gloanțe, într-un bled oare-

care, de prin părţile Arzilei. Francezii, la rîndul lor, organizară şi ei o razie de-a lungul frontierei.

Comandantul batalionului de tiraliori marocani care opera în regiunea respectivă a fost invitat de ofiţerii din Legiunea spaniolă să vină la „mechui". A sosit cu maşina lui, escortată de-o autoblindată. A fost un fel de demonstraţie că securitatea în munţi fusese acum restabilită.

La postul din Bou Jeloud viaţa de garnizoană îşi reluă ritmul ei monoton. Vremea urîtă era tot mai des înlocuită de soare. Zăpada se topea, uedurile duceau cu ele valuri de noroi, de culoare kaki. Simţiră imperios nevoia să reia lucrările şi să continue drumul ceva mai departe, spre sud. Camioanele mari de la Xauen începură să-şi descarce din nou materialul şi se auzeau pe şantier sergenţii care-şi cuplau soldaţii, comandîndu-le :

— O lopată, un tîrnăcop, o lopată, un tîrnăcop.

După moartea locotenentului d'Ortega, Fernando Lucas reintrase în rîndul celorlalţi legionari. Nu mai avea buna dispoziţie de odinioară. Lucra la drum ca o brută şi nu răspundea cînd i se vorbea.

De zece zile de cînd fusese îngropat Pierre Gilieth în micul cimitir din Bir Djedid nu coborîse la marocane, din sfială... Se gîndea zi şi noapte la Slaoui, dar nu îndrăznea încă să se înfăţişeze înaintea ei. Nişte soldaţi îi povestiseră disperarea îngrozitoare a Aischei cînd aflase de moartea lui Gilieth. Iar Lucas, descumpănit, nu izbutea să găsească cuvintele pe care avea să i le spună cînd o s-o întîlnească şi cu care să încerce, de data asta, să reia din nou legătura cu

ea. Mai așteptă cîteva zile și, ca să-și învingă senzația apăsătoare care-i rodea inima cum roade-un vierme un sîmbure de migdală, săpa pămîntul, îl căra cu lopata, îl netezea, îl nivela și se bălăcea în apa noroioasă care se întindea ca un terci sub compresorul ce pufăia din greu. Era în aceeași echipă cu Martini, țăranul lombard, și acesta din urmă îi vorbea neobosit despre țara lui, mai mult despre lucrurile de la el din țară decît despre oameni. Îi spunea :

— Se vorbește despre țînțari la marginea uedului, dar ce sînt țînțarii pe lîngă lipitori ? Știi cum sînt lipitorile ?

— Nu.

— Dar tu, Dominique, știi cum sînt lipitorile ?

— Uite că nu !... Ce-am eu treabă cu lipitorile ?

— Ei bine, dragul meu, lipitorile, și Martini se aprindea grozav, sînt un animal care-i tot numai picioare, fără oase, fără nimic, fără cap și fără minte... E numai cît un calibru. N-are nici grăsime, nici osînză. Îți suge sîngele și cu-asta se umflă. E un nimica toată.

— Ia spune-mi, îl întrerupea Dominique, n-ai putea să-i bați altuia capul cu lipitorile tale ?

Ofensat, Martini tăcea, se opintea și arunca pămîntul de pe lopata lui așternîndu-l cu îndemînare.

Lucas începuse să slăbească. Chipul lui devenise la fel cu cele pictate de El Greco. Cum se proptea în mînerul tîrnăcopului ca să se mai odihnească puțin, imediat se ducea cu gîndul la Slaoui. Cînd era uneori plin de speranță, cînd, alteori, îl cu-

prindea disperarea. Argumentele pe care și le invoca erau valabile și într-un sens și-n altul.

Gilieth, Mulot și ceilalți fuseseră dați de-acum uitării, la fel și sinistra întîmplare din micul și tragicul fort. Legionarii, cînd aveau ocazia, coborau în grupuri la Dar Saboun. Un alt locotenent îi luase locul lui moș Luis d'Ortega.

Într-o seară, Fernando Lucas, care ajunsese la limita puterii lui de rezistență, coborî la Bir Djedid. Se îndreptă spre casa Kadidjei, fiindcă voia să aibă un răspuns de la Slaoui. Voia s-o ia de nevastă. Cuvîntul ăsta, nevastă, i se părea plin de lumină. Își închipuia respectivul cuvînt ca pe-o inimă de foc în mijlocul unei gravuri frumoase pe lemn, cum cumpărase el una la Barcelona pe cînd era copil.

Cînd îi vorbise lui Slaoui de mama lui, mințise, dar trăsese nădejde că vorba aceea avea s-o impresioneze și avea să-i imprime o anumită conduită. Casa lui Lucas nu exista nicăieri. Nimeni nu se interesa de el. Mama lui murise. Nici măcar nu știa exact cînd murise. Era pe vremea, destul de tristă de altfel, a fragedei lui copilării, într-o baracă din La Prosperidad, la Madrid. Un canar închis într-o cușcă cînta în fața ușii, iar în spatele casei Lucas își amintea de un loc viran pe care-l folosea toată strada drept maidan pentru gunoaie.

Ce putea el să-i ofere lui Slaoui, acum după ce Pierre Gilieth murise? Nici casă, nici primă, ca să se stabilească undeva. Lucas constată el însuși, cu surprindere, că nu regreta cîtuși de puțin prima aceea pe care venise s-o cîștige cu perseverență și curaj. Trebuia s-o recunoască. Lucas se vedea parcă din nou în biroul poliției

din Barcelona. Bardon îi dădea semnalmentele unui bărbat înalt și solid. Ceva vag și copilăresc în același timp.

Cu indicația aceea ridicolă, o pornise la voia întîmplării, adulmecînd aerul ca un cîine de vînătoare care ia urma prăzii. Din întîmplare, auzise vorbindu-se de un francez în Cartierul chinezesc. O prostituată care se numea Maria, informatoarea poliției, îl informase și i-l arătase pe Pierre Gilieth. Bineînțeles, Lucas începuse să-l urmărească. Și-l urmărise pînă-n ziua morții. Iar acum, cînd se gîndea la Gilieth, i se umpleau ochii de lacrimi. Speranța cea mare a lui Lucas se asocia cu moartea legionarului.

În fața acestui fapt, s-ar fi putut ca Slaoui, descumpănită, să cedeze și să-l urmeze. Leafa lui le-ar fi fost de ajuns...

Lucas se uită la tunica și la capela lui așezate pe pat. Se strîmbă dezgustat și le întoarse spatele. Nehotărîrea îl imobiliza în dormitorul acela trist și gol, cu miros de var și, din cauza ferestrelor larg deschise, cu iz marocan de munte. Vagmistrul îi aduse o scrisoare și-n felul ăsta puse capăt brusc stării aceleia de neliniște abrutizantă.

— Uite... E și un mandat pentru tine, la birou. Poți să vii să-l încasezi cum termin eu de împărțit poșta.

— E de la Madrid ?

— Nu știu.

Fernando Lucas îl recunoscu pe autorul scrisorii după plic. Nu se grăbi să-l desfacă. Îi știa pe dinafară conținutul, care era cu siguranță foarte laconic. În sfîrșit, rupse plicul și citi :

Întoarce-te imediat. Misiunea dumitale nu mai are obiect. Vei primi banii pentru drum o dată cu scrisoarea de față.

— Am înțeles, zise Lucas.

Se îndreptă apoi spre birou. Încasă trei sute de pesetas. Suficient ca să ajungă de la Algesiras la Madrid.

Pentru mai multă siguranță, legionarul Lucas încredință banii sergentului-major :

— Astă-seară, zise el, aș vrea să cobor la „lobas". Nu vreau să cheltuiesc banii ăștia. O să vin să-i iau mîine.

La orele cinci, imediat după cină, se îmbrăcă, își încinse și baioneta și coborî la Dar Saboun. Era pentru prima dată după moartea lui Pierre Gilieth cînd se afla în fața lui Slaoui. I se păru și mai frumoasă, și mai somptuos îmbrăcată.

„Seamănă cu Regina din Saba", se gîndi el.

Slaoui bea împreună cu un grup de legionari și de sukieri spanioli, care obținuseră de curînd autorizația să deschidă o prăvălie la Bir Djedid.

— Ce cauți aici ? întrebă marocana ridicîndu-se în picioare.

— Am venit... știi prea bine, Aischa... Știi pentru ce am venit...

— Ah ! exclamară legionarii și sukierii și se ridicară de la masă... Atunci noi o să plecăm... Cu bine, Aischa.

Bănuiau că e vorba de-o explicație intimă și, din discreție, se îndepărtară, căci chipul crispat al soldatului nu îngăduia nici un fel de glumă.

— Știi pentru ce am venit, Aischa... Ascultă-mă... O să plec... Acum, că Pierre Gilieth nu mai e între noi, spune-mi, vrei să fii soția mea ?

— Porcule! porc ce ești! urlă marocana. Din cauza ta a murit Gilieth... Porcule, te-am scuipat în față fiindcă așa mi-a spus Gilieth, dar acum te scuip din nou în față fără să-mi mai spună nimeni.

Și scuipă. Lucas își feri capul și ridică brațul să lovească.

— Ce vrei? Ce vrei? urlă Planche-à-Pain. Vrei să omori pe toată lumea de aici... Să faci bine și s-o lași în pace pe Aischa, brută blestemată. Dacă vrei să te urci la ea, uite colo tariful, plătește și potolește-te. Dacă nu, chem eu poliția!

— Vino, repetă Lucas cu o încăpățînare copilărească.

Slaoui îl măsură cu dispreț și se refugie în spatele barului. Toate femeile se adunară în jurul ei.

— Niciodată, strigă marocana pe deasupra capetelor suratelor ei. Niciodată, și decît să mă mai culc cu tine, pentru banii tăi, mai bine-mi iau lumea în cap...

— Vezi, zise Planche-à-Pain... Vezi, n-o mai sîcîi pe biata mititică. Șterge-o mai bine la kasba ta.

Fernando Lucas făcu stînga-mprejur, ca lovit de dambla. Se îndreptă spre ușă și ieși ca bătut, mînat parcă din urmă de tăcerea profundă care le încremenise acum pe toate amorezele din casa Kadidjei.

Urcă spre post, fără să-și dea seama pe unde calcă. Se duse drept la birou și-i spuse sergentului-major:

— Vreau să vorbesc cu maiorul. E ceva foarte urgent.

— Tot vrei şi iar vrei...

Subofiţerul ridică ochii şi întîlni chipul lui Lucas desfigurat de disperare.

— Să văd, zise el ridicîndu-se. Maiorul e la el în cameră. Nu ştiu dac-o să te poată primi.

Rămas singur, Lucas începu să-şi răsucească în mînă capela şi să-şi mişte limba care i se uscase-n gură. Mărul lui Adam îi urca şi-i cobora ca un piston într-un cilindru.

— Du-te înăuntru, zise subofiţerul care se întorsese.

Maiorul Luis Weller stătea aşezat călare pe unicul scaun care se afla în cămăruţa lui, alături de patul de campanie, de o masă şi de un dulap din lemn alb care semăna cu un bufet de bucătărie. Pe o etajeră, deasupra mesei, erau proptite unele într-altele nişte cărţi cu coperţile făcute ferfeniţă.

Lucas salută pocnind din călcîie ; după aceea se scotoci în buzunarul din interiorul tunicii şi scoase din portofel o legitimaţie pe care-o puse pe masă în faţa maiorului.

Acesta o luă, o examină pe o parte şi pe alta şi i-o dădu înapoi lui Luacs.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă el.

Şi Lucas îi spuse toată povestea. Cum începuse să-l fileze pe Gilieth, cum venise după el în Legiune.

— Colonelul e la curent ?

Colonelul era la curent. Ştia care era adevărata identitate a lui Lucas.

— După părerea dumitale, Gilieth era într-adevăr vinovat ?

Polițistul ezită. Se făcu deodată roșu la față... Bolborosi cîteva explicații încîlcite... La drept vorbind, nu știa... N-avea dovezi. Moartea lui Pierre Gilieth întrerupea brusc ancheta.

— Va să zică, nu știi nimic, zise maiorul. Și ce dorești ? Vei pleca mîine la Tetuan împreună cu convoiul care aprovizionează lucrările. De la Tetuan ai să te duci să-l cauți pe colonel la Dar Riffien. Numai el poate să hotărască în cazul dumitale... cu totul neobișnuit, inutil, și periculos pentru disciplină. Soldații știu care e adevărata dumitale profesie ?

Lucas dădu din cap negativ.

— Cu atît mai bine pentru dumneata. Și cu atît mai bine pentru toată lumea ! Cheamă-l pe sergentul-major, vreau să-i dau cîteva ordine în legătură cu plecarea dumitale. Și de-acu încolo să te astîmperi. Înțelegi ce vreau să spun ?... Să treci neobservat... Și mai ales să nu faci vreun scandal pe la muheres, că te bag la arest pînă la plecare. Și acum, du-te.

Lucas se întoarse în baraca lui. La ora aceea legionarii rătăceau prin jurul postului sau beau la Dar Saboun. Noul debit, deschis de un văr al lui Segoviano, îi atrăgea pe soldați, doritori să intre în contact cu un element nou și de care vorbea toată lumea la Bou Jeloud.

Fernando Lucas își pregăti ranița și-și examină cu atenție pușca. La Dar Riffien aveau să-l dezarmeze. Se întinse apoi pe pat. Închise ochii ca să-și poată închipui mai bine figura lui Slaoui. Sub pleoapele fierbinți, imaginea ei apăru în culori parcă. Fu cît pe-aci să se scoale și să coboare

încă o dată la Bir Djedid. La ce bun însă ? Îi răsunară în urechi vorbele maiorului. Se sculă și se îndreptă spre infirmerie.

Van Coppen, caporalul infirmier, picta tocmai pe un șervet un legionar înconjurat de flori și de devize războinice.

— Cop, dă-mi ceva să dorm.

— Avem, zise Van Coppen, și „opium", și cloroform, și eter, și veronal... cu oricare dintre ele dormi bun.

Lucas luă o pastilă de veronal.

*

În zori, la orele șase dimineața, după ce bău un gît de rom, gornistul de gardă sună deșteptarea în cele patru colțuri ale curții postului, după care intră din nou înăuntru alergînd cu pași mărunți, să se încălzească lîngă soba burdușită cu cărbuni și cu vreascuri.

Fernando Lucas sări jos din pat și începu să se îmbrace.

— Nu vii jos cu noi ? îl întrebă Flamenco, proaspăt numit caporal-gornist în locul lui Mulot.

— Nu, trebuie să rămîn la dispoziția lui „sarduno".

Rămase singur în dormitor, stînd pe pat între ranița și pușca lui.

— Hei, Lucas, ce faci, dormi ? îi strigă sergentul din ușa barăcii.

Lucas se îndreptă către glasul acela.

— Ah ! În sfîrșit, iată-te... Uite foaia dumitale de drum pînă la Dar Riffien. La Xauen ai să

te urci în alt camion ; ajungi la Tetuan şi, fără să rămîi de loc acolo, iei trenul spre Dar Riffien. La Xauen locotenentul care conduce convoiul o să dea un telefon s-anunţe la cazarmă sosirea dumitale. Să nu încerci să te dai în spectacol în timpul călătoriei. Şi acum, la revedere şi noroc. În locul dumitale m-aş bucura.

Fernando Lucas îşi încheie cataramile de la raniţă şi-şi îmbrăcă mantaua. Cu puşca-n bandulieră, străbătu postul cufundat în tăcere, le strînse mîna soldaţilor de gardă şi o apucă pe cărarea care dădea în drum. Pe un cîmp desfundat, camioanele îşi porniseră deja motoarele. Securitatea era asigurată de două autoblindate. Lucas trebui să alerge. Nu mai avu vreme să privească pentru ultima dată satul adormit şi casa Kadidjei, de culoarea pulberei.

— Hai, hai, grăbeşte-te ! îi strigă locotenentul, care se afla în prima autoblindată.

Lucas se căţără în partea din spate a unui camion, ticsit deja cu nişte „regulari" grozav de vorbăreţi. Îşi făcu loc în partea dinapoi, îşi puse alături raniţa, şi-şi lăsă picioarele să-i spînzure deasupra drumului care dispărea văzînd cu ochii.

În faţa lui nu vedea decît al treilea camion al convoiului, care era gol şi zornăia de mama focului. Fernando regretă că nu se urcase în el. Îşi zise însă că avea să se mute la cea dintîi oprire.

Acum începuse să nu mai recunoască peisajul înconjurător. Drumul şerpuia şi se desfăşura printre munţii pictaţi în tonuri palide. Trecutul se ştergea în urma lui. Lucas nu izbutea să se plaseze precis în timp şi-n peisaj.

Își dădu seama că avea să se înduioșeze teribil. Atunci, își îndesă pînă peste ochi gluga de la manta. Și nu-și mai văzu decît moletierele și bocancii albiți de praf, care se bălăbăneau deasupra drumului.

Capitolul XIX

ÎMBRĂCAT cu un costum albastru nou-nouț, pe cap cu o pălărie nouă cumpărată de pe bulevardul Pulido, și încălțat și cu pantofi noi, Fernando Lucas cobora rampa care ducea la cheiul unde se făcea îmbarcarea pentru Spania. Mergea cu o ușurință surprinzătoare. Hainele civile i se păreau țesute din pînză de păianjen, iar pantofii erau ca niște aripi. Plăcerea de-a se simți îmbrăcat așa îi spulbera amintirea marocanei și a taberei. Fernando Lucas era fericit să constate că anul acela nesfîrșit de aventuri violente și sentimentale lăsase așa de puține urme în amintirea lui. Încă n-avea de unde să bănuiască ofensiva vicleană și tenace a trecutului. Pentru moment, gusta ca pe-o mîncare aleasă din libertatea aceea deosebită pe care și-o regăsise după o conversație laconică și umilitoare cu colonelul „El Chino". La drept vorbind, despre sfertul acela de ceas păstra o impresie care încă îl mai făcea să înghețe. Ridică din umeri. Ofițerul nu era șeful lui. Fernando Lucas se gîndi la „domnii" de la Siguranță... fără nici o plăcere însă.

Parcă şi vedea, anticipat, biroul mare de la etajul doi, din casa aceea înaltă şi ştearsă, situată pe-o străduţă liniştită, şi silueta înspăimîntătoare a şefului lui, conturată negru în lumina cenuşie a ferestrei. Lupta promitea să fie serioasă... Era în joc doar pîinea lui ! Desigur, nu făcuse o treabă bună... Dar oricine poate să greşească. Fernando Lucas se gîndi la marocană şi fu cuprins deodată de teama să nu dea peste imaginea Aischei între el şi şeful lui cel atît de bine informat. Cîntări îndelung elementele acestui nou ghinion care-i venise în minte. Era absolut de neconceput ca la Madrid să se pomenească ceva de pensionara Kadidjei.

Cum avea la dispoziţie trei ceasuri în care putea să hoinărească înainte de a lua vaporul, ieşi din port şi o apucă pe drumul care urcă, de-a lungul căii ferate spre Tetuan, către spital, şi cartierul albastru şi alb unde locuiesc văduvele partizanilor şi care se vede jos, de pe şosea. Ştia că acolo avea să dea peste cîteva cîrciumioare andaluze cu cîte-o viţă deasupra intrării. Simţea în nări mirosul vinului rece, închis în burdufuri. Pe vremea cînd era legionar, Fernando Lucas venea des pe acolo împreună cu Pierre Gilieth. O apucă direct spre hanul andaluz ; patronul lui era un om tare cumsecade, care-i iubea pe legionari şi-i servea cu admiraţie. Amănuntul ăsta constituia o excepţie sentimentală faţă de părerea negustorilor din Ceuta, care se fereau întotdeauna de soldaţii aceia certăreţi şi al căror trecut li se părea prea învăluit în mister.

Era frumos. La picioarele lui Lucas se întindea peninsula. O mare pace de sfîrşit de iarnă se

îmbina cu mireasma portocalilor, care le ameţeşte pe femei, făcîndu-le lascive şi uşor de cucerit.

Fernando Lucas trase în nări aroma unui crîng de bergamote, care întrecea mirosul de cai şi de praf lăsat de-un escadron de cavalerie întors de la plimbare. Intră în hanul răcoros şi vesel. Nişte muncitori de la terasamente îmbucau cîte ceva dinaintea uşii, la umbra viţei gingaşe şi tremurătoare.

Lucas se instală la o măsuţă. Îl recunoscu pe bătrînul andaluz.

— Bună ziua, unchiule... Îmi pare bine că te văd iar... Îţi mai aduci aminte de legionarii Lucas şi Gilieth, Gilieth cel solid, care era puternic şi zvelt şi care rupea un întreg pachet de cărţi de joc în mînă ?

— Ah ! sigur, dragă... Sigur, sînt mai bine de şapte ani... Era pe vremea războiului, de prin părţile Tetuanului şi ale Ajdirului ?

— Aa, nu... nu. Nu-i aşa de demult. Am venit la tine anul trecut, pe la-nceputul verii.

— Da, zise bătrînul, mă cam înşeală uneori memoria.

— Gilieth a murit, zise Fernando Lucas. A fost omorît lîngă Fort Weller, în Sud, aproape de Bou Jeloud.

— Ah ! da. Nu ştiu... Da' morţi am văzut cu duiumul în timpul războiului : cu miile şi cu sutele. Stăteau înşiraţi în faţa mea ca nişte curmale rînduite într-o cutie.

Clătină din cap şi-i luă apoi comanda lui Fernando Lucas, care începu să-şi mestece pîinea şi jambonul de porc uitîndu-se între timp, maşinal, la forfota văduvelor prin faţa căsuţelor lor mici,

strălucitor de albe sau vopsite frumos în albastrul levănţichii. Prezenţa femeilor acelora arabe în Ceuta părea paradoxală. De altfel, nu coborau niciodată în oraş. Trăiau acolo, în medina aceea mică şi nouă, de-o curăţenie exterioară pur administrativă.

Fernando Lucas îşi isprăvi repede prînzul lui frugal. Îşi aprinse o ţigară, achită nota şi coborî din nou către dig.

Primăvara îl moleşea. Nici măcar nu încerca să se gîndească. O mare beatitudine naturală îi învăluia picioarele uşoare, pe care nu şi le mai simţea. De la ieşirea lui din tabăra de la Dar Riffien, cînd îşi schimbase uniforma pe nişte haine civile, Fernando Lucas încerca mereu tot felul de surprize cu privire la uşurinţa anumitor obiecte. Cînd era soldat, totul i se părea mult mai greoi. Acum, pîinea nu-i mai atîrna în mînă ; pantofii abia dacă-i atingeau drumul prăfuit ; pînă şi propriile-i gînduri, cînd voia să le discearnă, să le ia metodic la rînd, deveneau parcă inconsistente.

Pe cheiul de ambarcare erau vreo sută de soldaţi aflaţi în permisie, care mîncau portocale şi beau vin. Majoritatea făceau parte din batalionul de vînători de munte, a căror cazarmă se află pe şoseaua care duce de la Tetuan la Tanger. Stăteau şi glumeau cu cîţiva colonişti solizi, care purtau nişte pălării mari şi negre din fetru. Fernando Lucas se îndepărtă de soldaţi. Fu cel dintîi care se urcă pe vas de îndată ce se ridică bariera care închidea pasarela.

Nu simţi nici un fel de emoţie cînd vaporul începu să se legene. Singurul lucru de care se

temea erau semnele vizibile ale răului de mare. Să fie oare cu putinţă să te desprinzi atît de uşor de-un an din viaţă atît de proaspăt încă, atît de viu ? Trebui să recunoască că nu regreta nimic, că n-o regreta nici măcar pe Slaoui. Printr-o perversitate ciudată a raţiunii, ţinea s-o evoce mereu în primul plan al amintirilor lui. Din cauza femeii aceleia ratase ocazia de a deveni relativ bogat şi de a fi recompensat pe linie administrativă. Slaoui îi păru atît de îndepărtată încît nici nu mai încercă să-i reconstituie imaginea elegantă şi vindicativă.

Trecutul se ştergea în ceaţă... Era ca fadingul dintr-un aparat de radio... Cînd vaporul ajunse în mijlocul strîmtorii şi începu să danseze serios, totul dispăru, lăsînd loc sudorii aceleia groaznice şi reci care vestea prăbuşirea fizică a lui Lucas, victimă neglijabilă a răului de mare.

Lucas se tîrî de-a lungul cursivei cu miros de ulei încins, ca să ajungă pe puntea de la „a doua". Se prăvăli moale, ca o paiaţă, cu capul proptit într-un colac de corzi, care-i jupui fruntea.

*

Fernando Lucas coborî în gară la Madrid în zori. Se duse la un hotel modest de pe calle de Fuencarral, în vecinătatea unui mic teatru unde mergea adesea să vadă spectacole de revistă vesele şi zgomotoase. În felul ăsta avu răgaz să doarmă cîteva ceasuri. Pe la orele zece se trezi. Nu vru să deschidă ochii imediat, să nu destrame toropeala plăcută care-l izola încă de evenimentele din ziua aceea. Pe nesimţite însă, imaginea fa-

miliară a clădirii Poliției îi apăru înaintea ochilor. Dădea rar pe-acolo. De obicei, cînd nu executa vreo urmărire, Lucas aștepta manifestările hazardului cotidian în anexa Siguranței, de pe calle de la Reina, unde se vizau cu foarte multă luare-aminte pașapoartele. Situația politică a Spaniei îi făcea pe polițiști să devină bănuitori, nepoliticoși și plini de pretenții. Fernando Lucas ar fi vrut să afle cît mai iute cu putință ce părere aveau șefii lui despre cazul Gilieth. Se îmbrăcă așadar la iuțeală și se duse să se radă și să se tundă la frizerul lui, care-l recunoscu.

— Hei, ia te uită, señor!... Ce surpriză plăcută! (Și făcu cu ochiul cu un aer complice.) E multă treabă pe-aici. Dar ce slab și ars de soare sînteți, señor... Probabil că veniți de la Jaca? E mai bine de-un an de cînd ați plecat...

— Da, mai bine de-un an, zise Lucas, care-și reluase aerul lui auster și scorțos de polițist respectabil.

Îi aplicară un prosop fierbinte pe față. Plăti, salută fără să zică un cuvînt și sări într-un taxi ca să ajungă mai repede pe calle de las Infantas, înțesată deja de polițiști călări și pe motociclete. Căzuse într-un moment nepotrivit. Se așteptau la niște ciocniri sîngeroase și toată poliția era în picioare.

— Ia te uită! Te-ai întors, Juan Moratin?

Auzindu-se strigat pe nume, pe numele lui adevărat, numele tatălui lui, Juan Moratin se întoarse. Și legionarul Fernando Lucas dispăru, cum ștergi cu guma o linie trasă cu creionul.

Un polițist se aplecă de pe cal și-i întinse mîna lîngă cizma lui.

— Bună ziua, Pablo... După cîte văd, e cam albastru ? zise Juan Moratin.

— Am şarjat ieri toată dimineaţa la Puerta del Sol. Acum serviciul e greu. De ieri dimineaţă nu ştiu dac-am dormit trei ore. Ia spune, i-am auzit vorbind de tine pe sus. Te-aşteptau ieri. De unde vii ?

— Din Maroc... La revedere.

Juan Moratin, zis Fernando Lucas, se grăbi să urce un etaj. Ca unul care era de-al casei, o apucă de-a lungul culoarului la capătul căruia întîlni un uşier cu o bărbie triplă care sugea un creion şi fredona.

— Vreau să vorbesc cu don José Almado.

Uşierul îi întinse o fişă şi creionul cu un aer dezabuzat.

Moratin îşi scrise numele. N-aşteptă nici cinci minute. Ţîrîitul înăbuşit al unei sonerii prin uşa capitonată a biroului îl anunţă că-i venise rîndul.

Uşierul, care se întorsese, deschise uşa şi se dădu la o parte făcîndu-i loc să treacă.

Imediat după aceea dădu ochii cu şeful lui direct : o faţă grasă, împodobită cu doi ochi de pradă, rotunzi şi cruzi. Bustul abia i se zărea îndărătul mesei acoperite cu tot felul de hîrtii.

— Ah ! te-ai întors ?

Juan Moratin se înclină. Se aştepta la exclamaţia asta.

— Te-ai întors. Ţi-am citit raportul... Te-ai comportat, în toată afacerea, ca un jalnic imbecil. Gilieth era vinovat şi n-ai fost în stare să-l arestezi...

Juan Moratin schiţă un gest timid de protest.

— Mai am aici şi-un alt raport. Semnat de domnul Cecchi. Îl cunoşti pe domnul Cecchi, căruia-i spuneai aşa de drăguţ: „Osînza din America" ? Ce-mi scrie el nu poate fi pus cîtuşi de puţin la îndoială. În urma respectivului raport, precum şi-n urma combinaţiei dumitale murdare cu o marocană din cartierul rău famat, ne-am hotărît să-ţi mulţumim pentru serviciile aduse. Nu mai avem nevoie de strălucitele dumitale servicii, domnule Juan Moratin. Eşti liber să urmezi, de-acum înainte, alte ţeluri, mai conforme cu deosebitele dumitale înclinaţii pentru educarea tinerelor pierdute. Poftim un bon pentru trei luni de salariu. Şi consideră-te foarte fericit c-ai scăpat aşa de ieftin şi, mai cu seamă, fereşte-te pe viitor să atragi atenţia noastră asupra dumitale. Cu alte cuvinte, păzeşte-te să-ţi mai închipui dumneata însuţi vreun singur moment că ai făcut cîndva parte din poliţia secretă. Cunoşti destul de bine terenul ca să apreciezi la justa lor valoare pericolele care ar putea să te ameninţe. Chiar fără să exagerăm...

— Domnule... s-ar putea ca raportul lui Cecchi să nu fie obiectiv... Chiar el...

— Să mă laşi în pace... Ştii foarte bine că n-ai acţionat nici hotărît, nici inteligent... Ştii foarte bine c-ai lăsat să-ţi scape prada printre degete... pentru nişte motive de ordin sentimental, pe care e mai bine, în interesul dumitale, să nu le mai discutăm acum.

Juan Moratin încercă să se disculpe. Începu să bîiguie ceva, cu glas umil şi plîngăreţ, înşirînd toate peripeţiile lui din ziua în care, pentru întîia

oară, pe marile bulevarde ale Barcelonei, începuse să-l fileze pe Pierre Gilieth.

Ofițerul de poliție îl asculta, bătînd nervos cu degetele în ritm de marș pe capacul de alamă nichelată al unei cutii cu țigări. Cînd Juan Moratin își isprăvi pledoaria, se mulțumi să-i întindă o bucată de hîrtie.

Era bonul de primire pentru cele trei luni de salariu care i se plătea cu titlu de indemnizație.

— Poftim, semnează, zise șeful. Nu sîntem lipsiți de omenie... La nevoie, putem să-ți eliberăm și un certificat de bună purtare. Continui să cred că ești un imbecil, dar nu cred că ești necinstit.

Juan Moratin semnă de primire și băgă în buzunar cele două mii șapte sute de pesetas, ceea ce reprezenta salariul lui pe trei luni.

Cu suma asta în buzunar, Juan Moratin, care n-avusese niciodată atîția bani, se înclină dinaintea lui don José Almado.

Nu se grăbi să se întoarcă la hotel. Atmosfera Madridului i se părea ca un balsam. Se asocia perfect de bine cu prezența celor cîtorva bancnote din portofelul fostului polițist. Aranjamentul acesta neprevăzut cicatriză ca prin minune proasta dispoziție a lui Moratin. Abia ceva mai tîrziu, cînd se trezi singur într-un restaurant dosit în fundul unei curți vechi în care se lucrau burdufuri, începu fostul legionar să-și dea seama că între el și aparențele care-l înconjurau se interpunea fantoma marocanei : o fantomă cu absolut toate caracteristicile unei fantome. Și obsesia începu cu un disc de fonograf. Un flaut arab, niște castaniete de fier, o vioară mizerabilă

și niște tobe în surdină, ritmate cu pumnul, înnodară pe nesimțite în jurul proaspătului liberat legăturile care slăbiseră oarecum în fața unor evenimente cu totul vulgare și absolut logice.

Timp de cîteva zile, Juan Moratin trăi ca un om cu bani. Luă masa de mai multe ori la Botin și la Achuri. Mîncă morun pe săturate. Își cumpără două cămăși de mătase, pe care și le dorea de pe vremea cînd era adolescent. Serile se ducea s-o asculte pe Guerita cîntînd cople, al căror elan sumbru și pasionat îl încîntau.

Cînd se întorcea la doamna Pilar Carreto, proprietăreasa lui, făcea socoteala cîți bani îi mai rămîneau. Curînd văzu că nu-i mai rămăseseră decît pentru cel mult șase săptămîni, casă și masă. Începu atunci să se intereseze de anunțurile din ziare și să apeleze la bunăvoința cîtorva foști camarazi de la poliție ca să-i găsească un post.

Uneori, Juan Moratin, redevenit Fernando Lucas, îmbrăca din nou în timpul somnului uniforma Legiunii. Stătea și bea împreună cu Pierre Gilieth, cu Marcel Mulot și cu Aischa, „fiica desfătării". Juan Moratin visa că se întorcea în Maroc, dar de data asta pe poarta cea mare. Uneori se făcea că era un mare negustor tăcut și autoritar ; alteori un funcționar de la Poștă și Telegraf, aferat și nervos. Ipostaza asta îi făcea nespusă plăcere, fiindcă avea o deosebită admirație pentru funcționarii de la Poștă și Telegraf. Juan Moratin se trezea plin de-o bună dispoziție care se risipea cu iuțeala fulgerului.

Se scula atunci, se îmbrăca, cobora la frizerul care-l bărbierea, și lua apoi o cafea pe terasa unui băruleț de pe bulevardul Piy Margall, în fața

unui zgîrie-nori cu apartamente nenumărate care păreau nelocuite. Profita de ocazie să-și dea pantofii cei noi pe mîna unui lustragiu de-o nemaipomenită virtuozitate.

După aceea, își consulta carnețelul cu adrese și-și începea turneul în căutarea unui servici oarecare.

Vremurile erau grele. Din cauza asta era șomaj. Așa i se spunea aproape pretutindeni. Și a sfîrșit prin a se convinge și el. Fără să se descurajeze, încerca în toate părțile. Seara se întorcea rupt de oboseală și cu picioarele umflate în pantofi. Se așeza atunci într-un fotoliu lîngă fereastra deschisă și fuma uitîndu-se la ferestrele vecine. La căderea nopții începea să se audă un difuzor de radio care-și amesteca izbucnirile intermitente cu zgomotul veselei din jurul unei mese familiare. Un charleston vulgar, urlat cu entuziasm de un grup de „girls“ deșănțate și pe care un disc încerca să le imortalizeze, îl făcu să ia din nou contact, prin asociație de idei, cu Slaoui din Bir Djedid. De data asta îi servi drept intermediar La Bavara, care cînta aceeași melodie pe scena de la *Triana,* la Tetuan. Și amintirea i se înfipse în inimă lui Juan Moratin ca o lovitură oarecare de cuțit dată cu dibăcie. Juan Moratin nu-și mai amintea de umilințele și de situațiile ridicole pe care i le atrăsese gelozia. Își amintea numai de figura ciudată, triunghiulară, de fața aceea de fellah, și de frumoșii ochi bridați ai lui Slaoui. Își reproșa plin de amărăciune faptul că nu se pricepuse să-i spună vorbele minunate care-i veneau acum pe buze, în mod cu totul natural, ca suflul respirației.

Nu-i mai purta nici o ranchiună lui Pierre Gilieth, a cărui fantomă i se părea acum a unui soldat care, înainte de a fi soldat, parcă nici n-ar fi existat. Şi-şi amintea, noaptea, în apropiere de Fort Weller, de silueta înaltă, atentă şi hotărîtă a asasinului aceluia vulgar care nici măcar nu căutase să se reabiliteze. Însă Gilieth, aşa cum era el, îţi inspira încredere, fiindcă era ca o forţă egală cu forţele care luptau împotriva lui.

Juan Moratin încercă să-şi închipuie existenţa lui Slaoui, în momentul acela, în cartierul rău famat din Bir Djedid. Erau orele şapte seara. Legionarii ocupau aproape toate băncile, toate mesele. „Peleonul" curgea în valuri. Îndărătul perdelei de muselină unde veneau clienţii în trecere să ia ceaiul de mentă cele trei ceasornice ale Aischei ritmau noaptea africană ca nişte pendule inexorabile, şi lui Moratin îi făcu impresia că aude chiar şoaptele propriului său glas. Fuma liniştit şi fata se distra, încercînd să-i facă o cărare în părul lui tuns scurt, de legionar în campanie. Simţea în nări mirosul mentei proaspete. Se ridică şi închise fereastra, ca să păstreze în el mirosul acela.

A fost de-ajuns însă un singur gest, pentru ca elementele subtile ale imaginii aceleia să se spulbere.

Juan îşi deschise agenda: frunzări primele pagini, muindu-şi degetul în salivă. Citi: *„Mîine la orele 10, întîlnire pe calle Mayor, pentru un post de supraveghetor într-un magazin de noutăţi"*.

Închise la loc carneţelul şi coborî să mănînce două-trei prăjituri. Îşi rezerva cu deliciu plăcerea de a-şi sorbi pe îndelete café-crema într-o cafenea

de la Puerta del Sol, animată de-o mulţime veselă care se înghesuia şi alcătuia grupuri pe trotuare, lîngă chioşcurile cu ziare. Cu ochii la reclamele luminoase care formau mîndria întregii străzi, Juan Moratin se amestecă şi el în mulţimea aceea paşnică. Iubea Madridul, fără să-i înţeleagă farmecul, deosebit de melancolic şi delicat. Madridul era marele oraş al Nordului, dar un oraş al Nordului ale cărui maşini tăcuseră de mult. Barcelona, pe care Moratin o asocia în momentul acela în comparaţiile lui, era, dimpotrivă şi-n ciuda poziţiei ei geografice, marele oraş al Sudului, mai apropiată de Marsilia decît de Genova, datorită unei anumite poezii comerciale, căreia frumoasele ei dactilografe îi băteau ritmul la maşinile lor, unde se distribuiau ordine de Bursă.

Nemişcat în faţa vitrinei unui negustor de tutun, Juan Moratin privea cum defilează micile madrilene. Le admira distincţia, care se confunda atît de bine cu aceea a melancolicelor case patriciene, ale căror ferestre înalte lăsau cîteodată să se întrevadă cîte-un chip de femeie de-o paloare tradiţională, incomparabilă.

Toate fetişcanele acelea din popor, încălţate cu grijă, îl înduioşară pe Juan Moratin. Ca să ajungă acasă, o apucă pe calle de la Montera. Aproape de ghereta staţiei de tramvai se opri, fiindcă-i făcuse semn o femeie.

O urmări discret şi constată că e drăguţă. Era o brună plinuţă, cu faţa rotundă şi c-o pălărie mică şi caraghioasă care-i acoperea părul scurt. Moratin se hotărî să sacrifice vreo zece pesetas pentru plăcerea normală pe care avea s-o guste cu fata aceea. Se gîndi însă c-ar putea să stea şi

de vorbă cu ea, să vorbească despre orice, pînă cînd o să-i vină, poate, cheful să-i spună tot ce-i stătea pe suflet, ca o povară prea grea.

Şi-aşa făcu el cunoştinţă cu tînăra Concepcion, al cărei nume de familie n-avea să-l afle niciodată. Resemnarea şi amabilitatea ei erau exemplare.

Moratin se gîndi la Gilieth, la Gilieth şi la Mulot, cînd vorbeau ei despre femei, cu un fel de duioşie plină de dispreţ. Între prostituata aceea tînără, de rînd, şi-n acelaşi timp ciudat de rasată, şi el, aşa cum şedea în momentul acela în spatele ei, în vreme ce ea se pieptăna dinaintea oglinzii, se suprapuneau în mod absolut natural imaginile celor doi legionari. Moratin ar fi fost în stare să-şi dea tot ce-i mai rămăsese din indemnizaţie numai să-i vadă iar înaintea lui : pe Gilieth, cu aerul lui de boxer de categorie grea, şi pe Mulot, care vorbea mereu de prostituatele din Montmartre. Dar nu era Montmartre pe care şi-l imaginau camarazii lui.

— Îmi pare bine că te-am cunoscut înainte de plecare, zise Juan.

— Cum, pleci ? îl întrebă fata nu fără oarecare interes.

— Da... în Maroc.

Juan Moratin aruncase cuvîntul acela la întîmplare, ca pe-o minge. Îi venise pe buze în mod foarte natural, datorită meditaţiilor lui zilnice în legătură cu ţara aceea.

— Ah ! vai de mama mea ! biata de ea ! Dar eu cunosc Marocul ! Am fost la Ceuta, nu-s nici şase luni de atunci. Mă angajaseră ca femeie de serviciu, da' nu-ţi spun numele hotelului. Nu era prea departe de Nuestra Señora de los Remedios.

— Parcă şi văd locurile acelea. Am bătut şi eu destul strada José Luis de Torres.

— Ce-ai căutat la Ceuta ? Erai negustor ? Chelner de cafenea, cu siguranţă ?

— Nu, eram legionar.

— Ah ! exclamă fata puţin decepţionată. Legionari n-am cunoscut acolo. Îţi dai seama, ne cam feream de ei. Ce prost poţi să fii cînd nu ştii despre ce-i vorba.

Pe trotuar, în faţa hotelului, îşi luară rămas bun. Juan Moratin ţinu puţin strîns în mîna lui mîna femeii aceleia tinere care trăise la Ceuta şi care, peste cîteva clipe, avea să se alăture în noapte tuturor amintirilor acelora pe care le redeşteptase un nume de oraş.

— Cînd pot să te mai văd ? zise Juan.

— În fiecare seară... mă găseşti în Montera, lîngă ghereta din staţia de tramvai. Da' nu mi-ai spus nici cum te cheamă...

— Mă numesc Gilieth, răspunse Moratin.

Şi-i dădu drumul fetei de mînă. Acum nici nu mai ştia ce-ar mai fi putut să-i spună.

Capitolul XX

JUAN MORATIN făcea parte din populaţia săracă a Madridului. Tatăl şi mama lui — pe care abia avusese răgazul să-i cunoască — ţineau o tarabă pe Rastro, unde vindeau de toate. Obiectele nenorocite şi ieşite din comun care împodobeau o

rogojină întinsă pe jos puteau să-i ia ochii în egală măsură și gospodinei umile care venea să cumpere de acolo o tigaie pentru ouă, și literatului sensibil care descoperea în locul acela un detaliu încîntător al sensibilității populare. În fiecare joi, El Rastro era la dispoziția tuturor, de la Ramon Gomez de la Serna la cel mai puțin sărac dintre săraci, adică cel care încă mai avea cu ce să-și cumpere o furculiță știrbă sau o ceașcă fără toartă. Acolo, în bîlciul acela fantastic cu vechituri intime, dobîndise Juan Moratin oarecare cunoștințe asupra vieții. Înțelegerea asta poetică a unor mici fapte diverse din zi și din noapte învățase s-o interpreteze, fie compunînd cople, fie istorisind tot felul de întîmplări comice al căror haz era amar, fiindcă se pricepea să-i observe pe oameni, intuindu-i pînă-n măduva oaselor.

— Cînd te uiți la cineva, zicea Moratin, trebuie să te oprești frumușel în drum. O privire trebuie să se oprească la suprafață și nu să pătrundă. Într-o zi am aruncat o privire dulce ca un sărut pe gura unei femei frumoase și distinse ! Asta se întîmpla pe calle de Toledo. Privirea mea a pătruns în gura aceea ca o floare. Și s-a pierdut, vai ! într-un labirint de tuburi interminabile, de pliuri, de cavități. S-a rostogolit ca o bilă prin toată țevăria aceea urmărind unicul sens de circulație. Eram disperat că nu mai întîlneam privirea aceea de dragoste, care-mi era dragă datorită primăverii, cerului și cîntecelor. S-a întors în sfîrșit la mine, după o absență îndelungată, dar vai, în ce hal ! oh ! tînăra fată !

De doi ani de cînd Juan Moratin nu mai era agent de poliție, eșecurile lui succesive așternuseră, ori de cîte ori se confirmau, ca un strat de vopsea peste sensibilitatea lui care devenise impermeabilă față de emoțiile venite dinafară.

Trăia numai la căldura unui foc interior pe care-l hrănea cu amintiri, dar cu niște amintiri provenind dintr-o perioadă bine delimitată a existenței lui.

N-o mai întîlnise niciodată în drumul lui pe tînăra care locuise la Ceuta. Nici el singur nu-și dădea seama de ce-i dăduse numele lui Gilieth drept al lui. Fusese numai o glumă prostească dictată de natura lui de măscărici și de poet, deservită în mod curios de pasiunile vulgare ale unei haimanale și ale unui polițist abil.

Patronii care-l angajau pe Juan Moratin nu întîrziau să-l concedieze. Toți îi spuneau :

— Dar bine, dragă, unde-ți sînt gîndurile ? În condițiile astea nu pot să te mai țin. Mă costi prea scump.

Moratin zîmbea servil și clătina din cap. Avea aerul să spună :

— Înțeleg, înțeleg. În locul dumneavoastră m-aș fi zvîrlit de mult pe ușă afară.

Nu bea din cale-afară de mult. Uneori frecventa haimanalele străzii, dar asta datorită faptului că, treburile nemergîndu-i strălucit, lucrul ăsta devenea logic. Alteori încerca să provoace rîsul. Dar o făcea fără tragere de inimă, și glumele lui sunau fals. Hoinărea prin apropierea gărilor sau prin Piața Orientului. De multe ori se oferea să

facă pe ghidul pentru străinii care veneau să privească cum se schimbă garda în Piața Armelor. Cîștiga în felul ăsta cît să-i ajungă să trăiască și să-și întrețină curate lenjeria și hainele.

Se ducea uneori pe la un mic negustor de vinuri, în fundul unei curți umbrite și care mirosea a cîrciumă, nu departe de Plaze de la Cebada. Acolo întîlnea serenos arțăgoși, zarzavagii care-și vindeau marfa în piața de alături și trîntori care citeau toată ziua gazete sportive și discutau cu pasiune ce scria-n ele.

Pe Moratin nu-l cunoșteau decît cu numele de Gilieth. Cînd venea cîte-un portar de la vreun hotel să-l caute pe Moratin, care cunoștea toate prostituatele din Madrid, întreba :

— Aici se află Juan Moratin, zis Gilieth ?

Lumea-i zicea „El Tercio". După ce bea puțin, Moratin începea să vorbească cu oarecare entuziasm despre Legiune.

— Dar, la urma urmelor, zicea el Chulo de Carmona, care cînta într-un mic local din apropiere, ce dracu învîrteai tu acolo, în Maroc... Nu puteai să-i lași în pace pe oamenii ăia, Muher ! Da' uitasem de femei ! Ce lipsă trebuie să fi dus acolo amicul nostru Juan Moratin-Gilieth !... Ia uitați-vă la stricatul ăsta ipocrit ! Maurele trebuie să se fi culcat înaintea lui ca găinile dinaintea cocoșului. Ia uitați-vă la cuceritorul ăsta de gurbisuri !... Claro !...

Juan Moratin zîmbea și-și sorbea vinul lui roșu cu miros de gudron, plescăindu-și limba de cerul gurii.

— Mai întîi de toate, zicea altul, îmbrăcat cu o cămașă scurtă, țărănească, care-i ajungea pîn-la

coapse... Mai întîi de toate... N-ar fi rău să dăm Marocul Angliei în schimbul Gibraltarului. Pentru ei ar fi mai avantajos, și-ar fi și pentru noi. Cu Anglia în Maroc am fi liniștiți... De pildă eu, pot să vorbesc în cunoștință de cauză. În 1924 am avut un văr care-a fost ucis acolo. Făcea parte din batalionul Ortensa. L-au ucis după o seamă de fărădelegi păgînești.

— Și cu caracter lubric, zise „El Poncho del Ovido", un artist bătrîn și bețiv care picta fresce de coșmar pe pereții cîrciumilor frecventate de țăranii de prin apropiere.

— E țara „degustării", zise Chulo de Carmona...

— Iar eu, zise Juan Moratin, îți spun că ești un rahat, un pui de curvă, și vorbești despre niște lucruri pe care nu le cunoști...

— Vrei să-ți rup urechile, șoarece de bordel ce ești ?

Moratin se sculă în picioare. Cu o lovitură de deget, Chulo își desfăcu lama cuțitului.

— Ați înnebunit ? începură să mîrîie martorii respectivei scene, în cap cu patronul... Tu, Chulo, bagă înapoi cuțitul. Iar tu, Moratin, de ce-l insulți pe Chulo ?

— Fiindcă-i un tîmpit, tîmpit ca o sticlă de lampă. Ai înțeles, Chulo, dacă vrei să rămînem prieteni, să nu-i mai vorbești de rău pe legionari !

— Na, asta-i pentru moaca ta reglementară, uite ! mitralior cu fese de fătălău !

Juan Moratin avu timp să-și îndepărteze paharul de față. Lovitura totuși a fost puternică. Parcă

i-ar fi rupt mîna. Se năpusti asupra adversarului și-i învineți un ochi, surprins el însuși de violența loviturii. Dar pumnul îi pornise ca un proiectil de plumb slobozit de-o praștie.

Încăierarea deveni generală. Loviturile plouau la întîmplare. Bătrînul pictor se rostogoli sub o masă, urlînd cele mai îngrozitoare blesteme. În căderea lui, îl trase și pe Juan. Acesta se ridică însă, zvîcnind din tot trupul, dar nu îndeajuns de repede totuși ca să evite un pantof care-l izbi în piciorul stîng. Atunci începu să strige :

— Săriți, legionari !

Mai primi o lovitură puternică de picior.

Dar în ușa cîrciumii se ivise un bărbat înalt, trist și încovoiat. Privi încăierarea și întrebă liniștit :

— Cine a strigat : „Săriți, legionari" ?

— Aici, eu, strigă Juan cu un glas înăbușit, căci servea drept saltea pentru doi smintiți care se strîngeau de beregată.

— Ah, bine ! zise bărbatul care răspunsese la chemare.

Îl ridică de jos trist și cu ușurință pe patronul localului, care-o porni clătinîndu-se ca să se ascundă după tejgheaua lui. Îl desfăcu pe Chulo încleștat de trupul lui Moratin, trăgînd de el ca de-un elastic.

În sfîrșit, Moratin putu să se ridice. În fața lui, Chulo de Carmona spumega de furie. Era ținut însă bine de salvatorul taciturn și de băiatul de prăvălie. Ochii îi scăpărau. Pe neașteptate, făcu un efort fantastic, scăpă din mîinile care-l

ţineau şi, cu fălcile încleştate, cu pumnii strînşi, se apropie de Juan Moratin. Chipul lui căpătă deodată o expresie dureroasă şi amară şi începu să cînte :

Nu deschide ochii !
Lasă ca valul care urlă să se retragă către soare,
Nu deschide ochii mai înainte ca mînia
Să se fi retras din inima mea, ca marea...

Toată lumea îl aprobă bătînd din palme. Cîţiva strigară discret şi „olé". Şi Chulo se retrase demn şi se aşeză la o masă împreună cu bătrînul pictor şi cu doi-trei clienţi care-l felicitau.

La rîndul lui, Juan Moratin se aşeză în faţa salvatorului său şi comandă o carafă cu vin, să dea mai multă valoare mulţumirilor lui.

— Ai fost legionar ? întrebă Juan.

— Da, am fost în *La Valenzuela,* bandera a 7-a. Am făcut Melilla, Targuist, Souk-es-Sebt-d' Aïn-Amar, Dar Mizzian, Syah şi tabăra de la Dar Driouch, în timpul marelui război. Da' tu, unde-ai fost ?

— Bandera a 4-a „El Cristo y la Virgen"... Am participat la lupta de la Fort Weller, de-acu trei ani ; toate ziarele au scris despre noaptea aceea de spaimă. Cei mai buni prieteni ai mei au fost ucişi acolo. Doi francezi. Se numeau Gilieth şi Mulot, Pierre Gilieth şi Marcel Mulot, amîndoi caporali în bandera a 4-a. Cum te cheamă ?

— Ramon Breva. Sînt maşinist pe *Novedades.* Dac-ai să vrei să mă vezi, n-ai decît să strigi

Breva, cînd treci pe lîngă ușița de serviciu. Cu bine, prietene, trebuie să plec, fiindcă mă așteaptă soră-mea, care locuiește aci în curte, să-i instalez o priză la bucătărie.

*

Timp de șase luni, Juan Moratin se lăsă în voia demonului său familiar. Se înțelegea bine cu toate amintirile lui. Cînd le chema, alergau toate la chemarea lui ca niște păsări credincioase. Printre ele erau Gilieth, Slaoui, Mulot și Cecchi, căruia în unele zile Juan Moratin ar fi vrut să-i mănînce rărunchii.

Apăreau fără să se lase rugați. Într-o noapte, cînd dormea liniștit, fără să geamă și fără să se zvîrcolească, lui Juan Moratin îi apăru în vis fantoma lui Gilieth.

Legionarul se apropia, încet, lat în spate și îngust în șolduri. Își îmbrăcase mantaua largă și avea capela bine îndesată pe cap. Fața lui însă nu era decît un terci roz și alb, luminat de doi ochi albaștri, cruzi și în același timp zîmbitori. Vedenia era atît de perfectă încît Juan simți în nări mirosul mantalei grele de legionar, un miros de magazin arab. Atunci se trezi, și fantoma se topi, pe cer, dinaintea ferestrei deschise.

În perioada aceea hotărî Juan Moratin să se însoare. Se căsători, fără să-și dea el însuși prea bine seama cum s-au petrecut lucrurile, cu o femeie mai în vîrstă, care lucra acasă croitorie pentru un mare magazin de pe calle de Alcala.

Juan Moratin, care studiase colecţiile de la Prado şi de la Armeria, cîştiga binişor. Reputaţia pe care şi-o dobîndise ca ghid, de multe ori amuzant, îi aducea clientelă de la hotelurile mari. Nu mai era nevoie să măsoare-n lung şi-n lat, iarna, pe vifor şi pe ninsoare, Piaţa Orientului, în sunetul ascuţit al fluierelor halebardierilor îmbrăcaţi în pelerine albe care defilau în pas de paradă. Portarii de la hoteluri trimiteau după el la domiciliu. Cît îşi aştepta clientela, Juan Moratin colecţiona timbre. Albumul lui îl încînta maşinal. Cînd lipea cîte un timbru pe paginile albe şi frumoase, uita de prezenţa neveste-si, o cvadragenară drăguţă şi întotdeauna bine coafată. În perioada aceea memorabilă Juan Moratin împlinise treizeci şi nouă de ani. Nevastă-sa îi dădu în dar, cu ocazia asta, o brichetă cu benzină, emailată galben şi negru. Peste cîteva zile pierdu însă bricheta, şi faptul ăsta îi atrase o serie de insulte debitate de o voce profundă şi caldă a cărei sonoritate îi plăcea.

Juan Moratin era tipul aproape clasic şi obişnuit al soţului ideal. Nu ridica glasul la el acasă şi aducea tot ce cîştiga. Nevastă-sa, doña Encarnita, ţinea socotelile gospodăriei. Îl însoţea pe Juan în magazine, cînd se ducea să-şi cumpere lenjerie sau haine. Duminicile se duceau să bea cîte-o cafea la Puerta del Sol. Cînd vara madrilenă alunga vîntul rece al Sierrei, parcul oferea un prilej de plimbare foarte potrivit. Iarna care urmă după aniversarea celor treizeci şi nouă de ani ai lui Juan a fost extrem de grea. Fulgii de

zăpadă erau înțepători ca niște bice. Și toate vînturile văzduhului dănțuiau într-un vîrtej în Piața Armelor, în vreme ce fanfara unui regiment de infanterie, cu haină albastră și cu pantaloni roșii, cînta paso-doble-uri, sub galeria care mărginește piața în partea dinspre calle de Bailen. Juan Moratin asista și el de multe ori la ceremonia aceea, destul de lungă, din cauza străinilor amatori de parăzi militare. Le dădea explicații cu privire la ținuta soldaților și a ofițerilor, făcea aprecieri în legătură cu mînuirea armelor și, cînd auditoriul se arăta la înălțime, povestea campaniile lui din Africa și faimoasa noapte petrecută în micul fort din zăpezi. Calitatea lui de fost legionar îi aducea de multe ori bacșișuri grase de la turiștii francezi și germani. Cîteodată, în zilele în care știa c-o să-l întîlnească pe Ramon Breva, se ducea să bea cîte-o carafă cu vin. Își povesteau unul altuia mereu aceleași întîmplări, pe care nu se mai săturau să le asculte.

Către sfîrșitul iernii, sfîrșitul unei ierni cu vînt înghețat și cu zăpadă care se topea, sosi și pentru doña Encarnita ziua însemnată cu un punct negru în calendarul ei. Pregătise o tuslama grozavă de burtă, care fierbea la foc mic pe-o sobă cu cărbuni. Îi plăcea deosebit de mult carnea aceea intimă și suculentă și se delecta dinainte, fiindcă soțul ei, care plecase de dimineață, trebuia să-i aducă o sticlă grozavă de vin catalan, din pivnițele unui hotel de pe Via Piy Margall. Darul unui portar atotputernic.

Cînd se făcură orele zece, se hotărî să mănînce singură și se culcă gîndindu-se la ce-o să-i

spună lui Juan cînd s-o întoarce, probabil în cursul nopții. Dar Juan nu se întoarse. Și n-avea să se mai întoarcă niciodată la domiciliul lui.

*

Cînd Juan Moratin debarcă la Ceuta, se uită de jur împrejur cu un aer de cunoscător. Simțea nevoia să le strige tuturor celor care se agitau pe chei, în zarva sosirii, că el cunoștea orașul ; că orașul acela nu avea nimic care să i se poată ascunde lui. Observă lîngă mașinile de la hoteluri un sergent din Legiune care-și aștepta detașamentul. Moratin o porni liniștit și o apucă în sus, către grădini. Era nerăbdător să revadă totul. Puțin mai lipsea să nu pipăie cu degetele și pietrele de pe stradă. Se așeză pe terasa unui bar, luă o cafea cu lapte și citi într-un ziar că în Spania se proclamase Republica.

Alături de el, un vlăjgan care purta uniforma Legiunii citea la rîndul lui un ziar din Cartagina.

— Bună ziua, camarade !

Legionarul își ridică privirile și schiță un gest de salut.

— Ei, ce mai e nou pe la Dar Riffien ? „Chinezul" mai e acolo ?

— „Chinezul"... Vrei să zici fostul colonel ? Nu, nu mai e acolo. A fost numit general, acu mai bine de șase luni...

— Ah !... Și la Dar Riffien... Bandera a 2-a e tot în rezervă ?

— Nu... Dar sînt acum două companii dintr-a patra care trebuie să le înlocuiască pe celelalte două companii cu garnizoana în tabără.

— La Bir Djedid, zise Juan Moratin.

— Da, dar văd că eşti foarte bine informat.

— O să fiu şi mai bine peste o jumătate de oră, fiindc-am venit să-mi reiau serviciul pe trei ani. Odinioară... făceam servici la a 4-a. Am fost la Fort Weller. Apropo, ce-a devenit maiorul Weller ?

— Maiorul Weller a fost avansat colonel. S-a întors în ţară. Comandă un regiment la Murcia, mi se pare...

— Mulţumesc, prietene, pe mîine la Dar Riffien, la Segoviano, dacă n-o fi murit.

— N-a murit. Da' s-a îmbogăţit. Şi s-a întors la el acasă. Fiică-sa s-a măritat cu un sergent de la jandarmerie care comandă un post telefonic pe drumul de la Tetuan la Tanger.

— Şi caporalul gornist : El Flamenco ?

— Nu-l cunosc, răspunse legionarul.

Juan Moratin se îndreptă spre mica magazie. Se prezentă sergentului de gardă care, imediat, îl recunoscu ca pe unul de-al lui. Noii recruţi îl priveau cu admiraţie pe soldatul acela gata iniţiat. Întrevederea cu comisia a fost rapidă. Ofiţerii erau preocupaţi cu revoluţia care triumfase. Juan Moratin mai făcuse serviciu la Legiune. Îşi povesti istoria, trecînd peste cîteva detalii, prea personale.

— Vei pleca mîine la Dar Riffien, zise căpitanul. În curînd vei fi vărsat la o companie de

marş. Primul dumitale angajament nu mi se pare prea în regulă, şi-o să fie greu să se ţină seama de el la soldă.

La Dar Riffien, Juan Moratin dădu din nou peste drapelul lui Hristos şi al Sfintei Fecioare. Fu vărsat la compania a 3-a, unde nu cunoştea pe nimeni.

Două luni mai tîrziu, văzu că vechea şosea, la care lucrase Gilieth, era aproape gata. Şerpuia în jurul munţilor şi străbătea faimoasa vale a Morţii. Fortul Weller nu mai exista decît sub forma unei grămezi de pietre părăsite.

Înainte de-a ajunge însă la acest punct, Juan Moratin coborî mai întîi împreună cu un camarad — nu voia să fie singur în împrejurarea aceea — într-un Bir Djedid ciudat de ameliorat. Ceva mai încolo de medina se ridica, în mijlocul unor şantiere de construcţii, un cartier european deja locuit. Din contra, Dar Saboun părea să fi opus rezistenţă tuturor ofensivelor date de un urbanism modern. Juan se opri în faţa porţii înainte de a intra, ca să aibă timp să-şi potolească bătăile inimii... „Mai stai, mai stai“, îi spunea el camaradului său. În fine, îl urmă pe celălalt şi recunoscu patio-ul, aşa cum era pe vremea cînd beau acolo Gilieth şi cu Mulot şi cînd le spuneau femeilor „şoricei !“

Dar Planche-à-Pain nu mai era în dosul tejghelei. Altă patroană ţinea acum socoteala sticlelor şi-i săruta pe subofiţeri la încheietura mîinii.

În sfîrşit, după ce s-a uitat bine la tot ce venise să vadă, Moratin ridică capul şi-o văzu pe

Slaoui care cobora. Era foarte grasă şi foarte greoaie, şi pungile de sub ochi o făcuseră să capete un aer de somnolenţă. Chipul ei frumos de adolescentă era deformat din cauza grăsimii.

Juan se ridică. Îi ieşi înainte marocanei şi-i zise: „Bună ziua, Aischa! Sînt eu, Fernando Lucas... cel care-ţi cînta cople..."

— Ah, da, da, zise Slaoui.

— Îţi mai aminteşti, Aischa? Şi Gilieth? ţi-aminteşti de Pierre Gilieth?

— Gilieth?... Gilieth?... Da, un „sarduno" de la a 4-a B. A fost omorît în munţi.

Juan Moratin nu întrebă nimic despre Mulot. Slaoui voi să se aşeze pe genunchii lui.

El o respinse încetişor.

Femeia observă atunci chipul soldatului şi spuse, ca şi cum ar fi vrut să se scuze:

— Trec atîţia pe aici într-un an!

Juan nu răspunse. Bău şi începu să prindă gust pentru ceea ce bea.

Într-un colţ din patio, sergenţii le luau cu asalt pe femei. Cu excepţia lui Slaoui, Juan nu vedea decît figuri noi.

— Ah! la urma urmelor, zise camaradul lui, e bine la marocane!... Ah! nu regret c-am venit aici... Sînt grase şi frumoase...

Juan urcă înapoi la postul din Bou Jeloud, care semăna acum cu o cazarmă. Îşi puse echipamentul fiindcă trebuia să intre în schimbul de noapte la magaziile cu alimente, unde se confecţiona un nou drapel. Îşi pregăti efectele fluierînd, şi cînd gornistul sună „garda afară", străbătu curtea întinzînd de cureaua puştii.

O oră mai tîrziu, intră în contact cu noaptea înţesată de stele. Sclipeau cu miile deasupra capului lui. Juan Moratin îşi încrucişă mîinile peste puşcă şi privi înaintea lui la luminile mici din cartierul rău famat. Auzi o goarnă îndepărtată care intona primele note ale refrenului... *Legionarios a luchar...* Goarna de la Bou Jeloud îi răspunse.

Şi Juan Moratin îşi dădu seama clar că de-aci înainte viaţa lui avea să se scurgă în sunetul refrenului aceluia, pînă-n ziua inexorabilă cînd legionarii ajung la limita de vîrstă. Îşi trecu cureaua puştii peste umăr şi începu să facă cei o sută de paşi din faţa zidului.

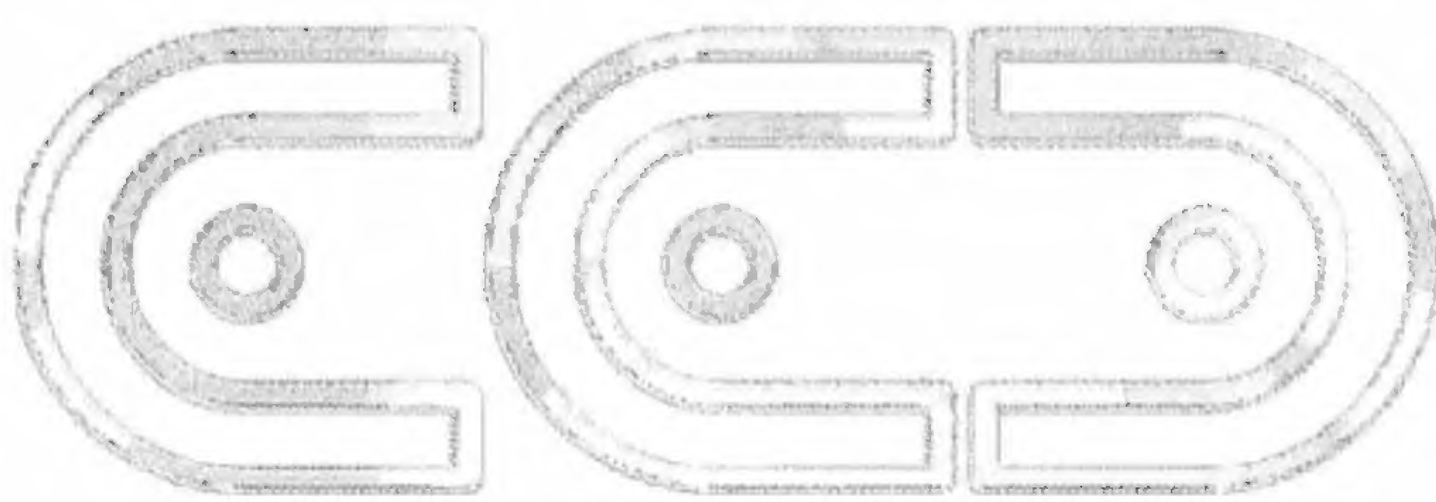
Martie 1931.

Cuprins

Lector : MARCEL ADERCA
Tehnoredactor : DECEBAL ENESCU

Întreprinderea Poligrafică „13 Decembrie 1918"
Coli tipo : 12,50. Comanda nr. 1/19

Scanare și prelucrare digitală

de

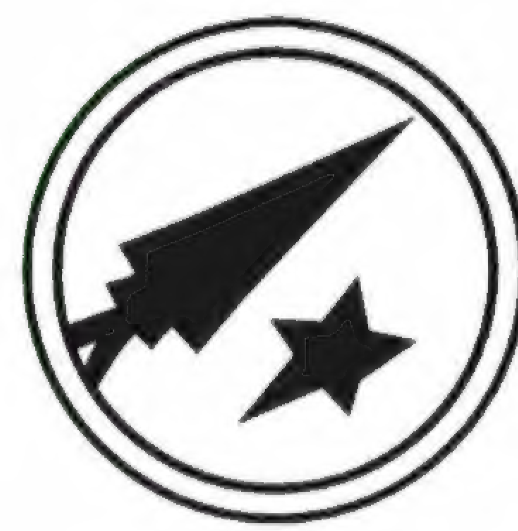

Anonim

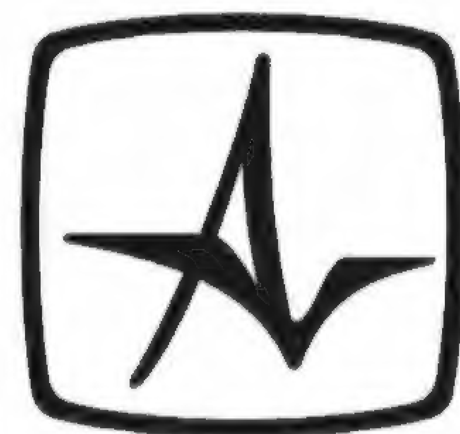
și

CAT Graur

Antwerpen

2023

